

Vatra veche

11

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul III, nr. 11(35), noiembrie 2011 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Parcul Cișmigiu, București, Rotonda Scriitorilor * Ilustrată de epocă

Antologie *Vatra veche*

TOMAS TRANSTRÖMER

PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ 2011

SOARE CALD – RECE

Dimineța aerul își abandonase scrisorile cu timbrele ce-au ars mocnit.

Zăpada scăpăra, toate poverile se făceau mai ușoare – un kilogram

cântărea 700 de grame, nu mai mult.

Soarele cald – rece, zburând peste ținuturi, în zenit, deasupra gheții.

Vântul sufla ușor de parc-ar fi împins un copil în cărucior.

Famiile au ieșit afară, pentru prima oară, după mult timp, au văzut cerul senin.

Noi eram în primul capitol dintr-o poveste copleșitoare.

Razele soarelui s-au prins pe toate căciulile de blană
ca polenul pe bondari
lumina solară s-a lipit de IARNĂ și a rămas acolo
până s-a făcut primăvară.

O natură moartă cu bușteni pe zăpadă mi-a năpădit gândurile.
I-am întrebat:

“Mă însoțiți până în copilărie?” Ei mi-au răspuns: “Da.”

Dintre tufișuri s-a auzit un murmur de cuvinte într-o nouă limbă:

vocalele erau cer senin și consoanele ramuri negre, sușoteau peste zăpadă.

Avionul cu reacție făcând reverențe în trena lui huruitoare
Întețea liniștea pe pământ.

În românește de DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

Vatra veche dialog cu Mircea Iorgulescu

Antologie Vatra veche: Tomas Tranströmer, traducere de Dorina Brândușa Landen/1
 Busturi, de Nicolae Băciut/3
 Rotonda Scriitorilor/3
 Vatra veche dialog cu Mircea Iorgulescu, de Nicolae Băciut/4
 Eseu. Artă și libertate, de George Popa/8
 Memento. Cultul Voiculescu, de Gheorghe Postelnicu/10
 Despărțire, poem de Vasile Voiculescu/10
 Întregul și partea. Poveștile, școala și cine suntem, de fapt, de Ecaterina Țărâlungă/11
 Zămbetul clipei de fericire (Ileana Vulpescu), de Cristina Bindiu/14
 Fericit cel cu trup fără umbră, poem de Valentin Marica/15
 Eseu. Iubirea omenească... de Alina Ion/16
 Muzica terapeutică, de Gina Agachie/18
 Cronica ideilor. Absolutul și libertatea, de George Petrovai/20
 Cronica literară. În doze suportabile, iubirea (Ioana Ileana Ștețco), de Gh. Grigurcu/22
 Aforismul cu dedicație (Nicolae Gh. Puchianu-Moșoiu) de A.I. Brumaru/23
 Arborele care viețuiește prin cuvinte (Valentin Marica), de Melania Cuc/24
 De la conștiința de sine la jertfa de sine (Viorel Savin), de Mircea Dinutz/25
 Doru Roman. Safire și ofrande, de Dumitru Velea/28
 Există un loc (Jules Cohn Botea), de Rodica Lăzărescu/30
 Dincolo de monografii (Radu Botiș, Mircea Botiș), de Remus Câmpean/31
 Fardad (Călin Sămărghițan), de Laurențiu Ciprian Tudor/32
 Blestemul, ca joc între paradis și păcat (Ovidiu Vasilescu), de Constantin Stancu/33
 La poarta sufletului (Marin Toma), de Melania Cuc/34
 Aspecte critice asupra nulei moderne (Geo Constantinescu), de Ion Hirghiduș/35
 Singuritatea, stare de grație a contemplării (Cezarina Adamescu), de Eugen Dorcescu/37
 Filtre. Ultimele sonete de toamnă ale Cezarinei Adamescu, de Năstase Marin/38
 Statuile vorbesc (Ioan Borșa), de Menuț Maximilian/38
 Poezia sacrificiului (Melania Cuc), de Menuț Maximilian/39
 Asemenea unei fete neîncepute (George Baciu), de Vasile Morar/39
 Lumea din mine (Amalia Dragomir), de George Pușariu/40
 O antologie de autor. Iulian Dămăcuș, de Cornel Traian Atanasiu/41
 Anchetă. O istorie autocritică a literaturii române contemporane, de Nicolae Băciut/42
 O poezie a imaginii - Liviu Popescu/43
 Așadar, eu despre mine - Răzvan Duncan/44
 Poeme de Ion Lilă/45
 Documentele continuității. (De ce) mereu Miorița, de Ștefan Goanță/46
 Convorbiri duhovnicești cu I.P.S. Selean, de Luminița Cornea/48
 Cuvânt despre rugăciune, de Pr. Ion Turmea/50
 Țara fagilor - XX, de Dimitrie Poptămaș/52
 Jurnal basarabean, de Ilie Șandru/53
 Taias de toamnă cu Viorel Savin, de Rodica Lăzărescu/54
 Visele doamnei pachet, poem de Anni/Lorei Mainka/57
 O viață, un destin, o celebritate, de Eugen Axinte, A.I. Brumaru/58
 Poeme de Răzvan Popa/59
 Starea prozei. Printr-o fugă, dar care, de Cleopatra Lorințiu/60
 Poeme de Ion Gheorghișor/62
 Starea prozei. Sara, de Nicolae Bălașa/63
 Spovedanie, poem de Florentina Loredana Dalian/65
 Starea prozei. Clipă de neuitat, de Ion Mugurel Sasu/65
 Biblioteca Babel. Martha Elsa Durazzo Magaña, traducere de Flavia Cosma/66
 Un român în India, de Ovidiu Ivancu/67
 Se mai citește astăzi? Interviu cu Eugen Axinte, de Carmen Pănuță/69
 Poeme de Eugen Axinte/70
 Casa caselor din vis. Acasă la Fănuș Neagu, de Dan Lupeanu/71
 Ora de dirigenție, de Gabriela Vasiliu/72
 Pe urmele înțelepciunii străvechi, de Octavian Lupu/73
 Poeme de Marian Nicolae Tomi/74
 Romulus Vulcănescu epigramist, de Iulian Chivu/75
 Poeme de Vasile Larco/76
 Ferestre. Din colț, poem de Dorian Marcoci/76
 Fascinația ipotezelor, de Mihai Batog-Bujeniță/77
 René Jules Lalique. Artă într-o sticlă de parfum/80
 Pamflet. A unsprezecea scrisoare franco-afonă, de Hydra N.T./ 81
 Curier/82
 Scrisoare deschisă către Parlamentul României. Paul Goma un merită cetățenia română, de Al Petria/85
 Carte la nisip, de Elena M. Cîmpan/86
 Șevalet. Dumitru Ștefănescu-Ștef, de Nicolae Băciut/87
 Starea prozei. Pamela, de Constantin Lupeanu/88

Rotonda scriitorilor

Bustul lui Mihail Eminescu * Sculptor: Ion Jalea

Bustul lui Vasile Alecsandri * Sculptor: Teodor Burcă

Busturi

După ce am panoramat, pe scurt, casele memoriale ale scriitorilor români, într-o conexiune firească, am deschis cutia Pandorei, pentru busturile scriitorilor români.

Nu se bucură, în viața, scriitorul român de atâta atenție de cât se bucură, măcar unii, după moarte. Case memoriale, plăci memoriale, busturi, ediții ale operelor acestora, festivaluri de creație etc. etc.

De-abia după moarte descoperă unii cu cine au fost contemporani și încearcă să recupereze din oportunitățile pierdute.

Nu cred că sunt orașe, cât de cât răsărite, care să nu aibă între monumentele de for public și busturi ale unor scriitori.

E o recunoaștere, recuperare târzie dar, în fond, mai bine mai târziu decât niciodată.

Sunt busturi mai mult sau mai puțin reușite, mai mult sau mai puțin inspirate, dar ele mențin, măcar pentru unii, în actualitate, memoria unor scriitori.

Clasicii sunt cei mai câștigați în această competiție, ei regăsindu-se în multe localități, fie în spații de agrement publice, fie în incinta unor instituții de învățământ, care au și numele unor astfel de autori.

Nici contemporanii de notorietate nu stau mai rău. Și ei au parte de gesturi de acest fel, de la Nicolae Labiș la Nichita Stănescu, de la Marin Sorescu la Grigore Vieru.

Sunt locuri în care astfel de inițiative se materializează simplu, într-o curgere normală a lucrurilor, dar sunt și situații în care, ca în cazul unor busturi la Târgu-Mureș, se duc adevărate bătălii cu tot felul de inerții, prejudecăți ori chiar considerente etnice. E de necrezut că de aproape doi ani nu am reușit să conving factorii de decizie să amenajăm un „Cenaculum”, un fel de Rotondă a Scriitorilor, cât despre o proiectată „Alee a Scriitorilor”, amânarea e răspunsul cel mai ipocrit.

Ar putea fi luate în seamă „antecedentele”, pentru ca mediocritățile administrative să se îmblânzească și să accepte că memoria unor scriitori nu dăunează grav sănătății lor.

Când spun „antecedente”, mă gândesc în primul rând la Rotonda Scriitorilor din parcul Cișmigiu, din București, la „Aleea Clasicilor” din Chișinău, la lucrările din Parcul Castelului de la Macea, ba chiar și la busturile amplasate în parcul central din Alba Iulia, dar cu siguranță mai sunt astfel de locuri, cu situații tragi-comice, ca la Târgu-Frumos, dar măcar bunele intenții contează.

Subiectul „busturi” e foarte generos și ar merita o dezbatere amplă, ba chiar un „Dicționar al busturilor”, într-un necesar inventar al unui patrimoniu care ne reprezintă și față de care fiecare, acolo unde trăiește și nu numai, are obligații morale, dincolo de mândrie și orgolii locale.

Considerăm tema lansată. Orice informații, însoțite de fotografii, vor deveni o bază de date care se va transforma într-o lucrare, fie chiar și un „Mic dicționar de monumente – busturi de scriitori”.

NICOLAE BĂCIUȚ

Bustul lui G. Coșbuc, de Ion Grigore Popovici

Rotonda scriitorilor

Rotonda scriitorilor este un ansamblu monumental, cunoscut inițial sub denumirea de *Rondul Roman*, care a fost inaugurat în Parcul Cișmigiu din București, în anul 1943, în timpul mandatului primarului Bucureștiului Ion Răscanu, din inițiativa filosofului Ion Petrovici, ministrul instrucțiunii în acea vreme.

Rondul roman este o platformă circulară, de 20 de metri, creată după model englezesc, care poartă din 1943 numele de „Rotonda scriitorilor”. Ansamblul constă dintr-o alee circulară în jurul căreia se află, în prezent, busturile a 12 scriitori români: Bogdan Petriceicu Hasdeu (sculptor: Mihai Onofrei), Nicolae Bălcescu (de Constantin Baraschi), Vasile Alecsandri (de Theodor Burcă), Mihai Eminescu (de Ion Jalea), Alexandru Odobescu (de Milița Petrașcu), Titu Maiorescu (de Ion Dimitriu-Bârlad), Ion Luca Caragiale (de Oscar Späthe), George Coșbuc (de Ion Grigore Popovici), Ștefan Octavian Iosif (de Cornel Medrea), Ion Creangă (de Ion Jiga), Alexandru Vlahuță (de Oscar Han) și Duiliu Zamfirescu (de Alexandru Călinescu).

La inaugurare, pe locul ocupat acum de Ion Creangă se afla bustul lui Octavian Goga, dăltuit de Ion Jalea. După 1944, prezența în spațiul public a unui bust al lui Goga devenise inoportună, astfel că, după ce într-o noapte a fost nedemn mutilat cu ciocanul, bustul a fost înlăturat, soclul rămânând gol un bun număr de ani, până când, în deceniul 6, a fost instalat pe el bustul lui Ion Creangă.

Mai toți scriitorii sunt înfățișați frontal și simetric, într-o manieră realist-convențională. O unică tentativă, nu foarte accentuată, de idealizare simbolică prezintă bustul lui Eminescu. Singurul care iese din tipic este Caragiale, pe care Oscar Späthe l-a reprezentat purtând căciula, cu capul întors spre stânga și cu privirea îndreptată în sus.

Bustul lui Eminescu este singurul bust care a fost mutilat, de un „inteligent”, având o ciobitură vizibilă pe bărbie. (Wikipedia)

Vatra veche dialog cu

MIRCEA IORGULESCU

**„Polemica reprezintă un
angajament moral și
intelectual”**

**- Când ați acordat ultima dată
un interviu?**

- În urmă cu trei ani, cred. Să fie, totuși, patru? În orice caz, aproape uitasem de el când a apărut, nici nu mi mai cunoșteam toate răspunsurile. Au și interviurile soarta lor.

**- Nu considerați interviul o
modalitate utilă și relevantă de
implicare în viața literară?**

- Ei, e cam pretențios spus. Cum probabil știți, fac eu însumi jurnalistică literară. Și nu neapărat pentru că lucrez în redacția unei reviste literare, asta poate fi, și adesea este, urmarea unei întâmplări. Este o îndeletnicire în care m-am profesionalizat, din pasiune și cu plăcere încă neuzată, iar de cincisprezece ani încoace am șansa de a lucra la redacție cu unul dintre marii jurnaliști ai epocii postbelice, George Ivașcu, arhitect și constructor de reviste cum puțini sunt în istoria presei culturale și literare românești. Deși, în mod obișnuit, despre jurnalism literar se vorbește de sus, cu un fel de țăfnă stupidă, cu dispreț prostesc, trădând un soi de snobism rudimentar, în realitate este o meserie foarte dificilă și care pretinde, ca orice profesie culturală, de altfel, existența unei vocații. Este însă o vocație rară, chiar foarte rară. De aceea, am avut și avem puțini mari jurnaliști literari în sensul adevărat al cuvântului – și aproape întotdeauna ei

au fost, totodată, și critici și istorici. Sigur, gazetărie culturală și literară se poate face și fără vocație, chiar și fără pricepere, în chip diletant, amatoristic, se poate face și funcționărește, iar cu trecerea timpului se dobândește un fel de specializare în mediocritate, se ajunge la o calificare, prin stagiul și experiență, în platitudine și lipsă de orizont. Nu e cu totul exclus ca și această cauză, a invaziei de neaveniți, să fii depreciat profesia însăși, uneori până într-atât încât să nu mai fie considerată o profesie! Nu aș vrea să se înțeleagă din această pledoarie pentru jurnalismul literar că nu se poate face critică, inclusiv critică a literaturii contemporane, decât făcând jurnalistică; am încercat doar să explic de ce mi-ar fi imposibil să contest în sine importanța interviului – specie publicistică foarte vie, cu priză rapidă și mare la cititori, ce poate contribui mult la configurarea mișcării literare într-un moment sau altul.

**- Să înțeleg că dacă nu
contestăți „în sine” importanța
interviurilor, aveți, totuși, rezerve
față de aspectul lor actual?**

- Am impresia că în revistele noastre culturale și literare, s-a ajuns la o anumită standardizare a interviurilor. Multe sunt, de aceea, monotone și previzibile. Observ, în primul rând, că este la modă interviul fluvial, interviul bolnav și el, de gigantism. Au dispărut aproape cu totul interviurile scurte, de strictă actualitate, atât informative, privind activitatea celui interviuat (proiecte, cărți la care se lucrează, apariții editoriale iminente sau recente,

participarea la diverse, desigur că nu și banale, manifestări literare și culturale, premii etc.) cât și de opinie, adică în legătură cu aspectele cele mai fierbinți ale vieții literare a momentului. Care, firește, azi sunt altele decât ieri și mâine vor fi altele decât astăzi. Multe evenimente autentice ale vieții literare trec, de aceea, neobservate sau aproape neobservate: pentru că sunt percepute și mai ales nu sunt semnalate ca evenimente. De aceea, cred, trebuie să ne reamintim că uneori, atunci când imaginea unei realități este amorfă și banală, nu realitatea aceea este neapărat așa, ternă și mediocră, ci oglinda care o reflectă. Uite, s-au scris, au apărut, se scriu, apar atâtea cărți importante – pentru a mă referi la un singur plan evenimential – și reflectarea lor parcă n-ar fi decât produsul unui efort de aplatizare. Nu știu de ce, penurie de entuziasm, criză de interes, parcă dinadins, cu metodă și program, noi estompăm în loc să punem în valoare, în loc să reliefam mișcarea literară. Oricât ar fi de paradoxal, tendința nefastă spre impersonalizare a pătruns și în spațiul interviurilor. Problematika lor lasă impresia de plafonare voită, de instalare controlată în sumare generalități confortabile și chiar în veșnicia stătătoare (vreau să zic stătută) a truismelor declamate cu avânt demagogic, ocolindu-se cu înverșunare concretul, imediatul, realitatea, pe scurt, obsedanta realitate, actualitatea fiind, se știe, întotdeauna obsedantă. Iată însă că singura noastră grijă a rămas eternitatea! Istoria însăși nu e decât o enormă stratificare de actualități succesive; nu e făcută din veșnicii dospite. Dacă e adevărat, cum s-a spus, că ziaristul e un istoric al clipei, atunci istoricul poate fi socotit un ziarist al duratei și al devenirii. Tot „frământând” la aceleași eterne, false și terne „probleme”, ne scapă însă tocmai esențialul – și al clipei și al istoriei. Ieșim din timp; și unde?! Într-o ficțiune de proastă calitate, compusă din vagi abstracțiuni comode, din clișee posăgite, din cuvinte și fraze roase de molii. În același timp, parcă la adăpostul acestui paravan precar, s-a putut înregistra și o insistență încercare de a se transforma →

București, iunie 1986

NICOLAE BĂCIUȚ

interviurile cu scriitori într-un instrument de stârnit confuzie și abatere a interesului către zone cu totul marginale, zone – cum se știe – dintotdeauna foarte prielnice manifestărilor agresive și elementare, de factură sub-intelectuală, extrem de dăunătoare în fond pentru prestigiul scriitorului și al literaturii în general. Nu sunt pudibond și nici nu țin în mare stimă convenționalismul. Totuși, totuși! Nu ne putem înfățișa oricum cititorului. Trebuie, pentru a fi respectați, să ne respectăm pe noi înșine. Dacă abdicăm de la ținuta pe care o presupune condiția noastră, nu mai avem dreptul să pretindem respectarea condiției de scriitor. Numai de noi depinde cum suntem priviți, înțeleși, situați – **de noi toți**, fără anatimizări, fără excomunicări, fără etichetări, fără să cedăm impulsurilor primitive de anihilare a ceea ce este altfel, diferit. O literatură puternică și bogată nu este niciodată uniformă. E, dimpotrivă, multiformă, variată, plurală, deschisă noului și înnoirilor, capabilă să-și descopere și să-și integreze cât mai multe teritorii, acceptând experiențele cele mai îndrăznețe cu disponibilitatea și toleranța ce caracterizează inevitabil o conștiință creatoare sigură de sine și încrezătoare în propriile posibilități, la nivel atât colectiv cât și individual. Dacă precedentele mari epoci de creație din istoria literaturii române – epoca marilor clasici și epoca interbelică, au fost epoci de pluralism convergent, epoci în care s-a îndrăznit mult și în multe direcții, realizându-se de asemenea mult și în multe direcții, urieșește, nu e firesc să încercăm și azi, când știm cum și pentru ce, să învingem tentația uniformității, a restrângerii și a limitării, a direcționării sumare? Să încercăm să înțelegem că literatura nu e un vehicul cu număr fix de locuri! Că doar coexistând ne putem diferenția, nicidecum exterminându-ne sau urmărind exterminarea „celuilalt”, a „celorlalți”! Nu ar fi această încercare un sacrificiu. Ar fi un imens câștig pentru literatură și pentru scriitorii înșiși. Dar suntem capabili de un asemenea efort?

- **Nu-mi rămâne decât să consemnez acest apel. Poate un critic să-l transpună în realitate?**

- Nu e un apel. E o convingere, dacă vrei o convingere patetică, înțelegând prin acest patetism o forță de rezistență împotriva apatiei, a plic-

tiseli, a resemnării, a „sindromului lehamite”, cum foarte nimerit spunea un coleg într-un interviu (fiindcă există și foarte multe interviuri bune, vreau să zic normale!). Cine, dintre oamenii care scriu, nu s-a simțit măcar o singură dată tentat să renunțe, cine nu a fost ispitit măcar o singură dată de îmbietorul, mortalul pentru creație, sentiment al zădărniceii?! Și fără un anumit patetism, fără o anumită „naivitate”, fără o încercare ce poate părea, și pare, din atâtea motive, absurdă și irealizabilă, nu se poate scrie, nu se poate face literatură, nu se poate crea. O, dar există, și-a făcut apariția o specie de oameni care „știu mult și multe”, care chiar „știu totul” și, de la înălțimea acestei „inițieri” în habar n-am ce „secrete”, la fel de mediocre ca și abilitatea cu care sunt invocate, îi disprețuiesc pe „naivi” și pe „patetici”? Sunt așii, maeștrii, versații și versatiliii tuturor jocurilor labirintice, ai galeriilor și coridoarelor ferite, prin care ei mișună șobolânește. Această specie este pe cât de detestabilă, pe atât de periculoasă, pentru că, la un moment dat, reprezentanții ei pot impune și alte domenii decât acela al comerțului ilicit, care este domeniul lor originar – o mentalitate șmecherească, golănească, bișnițarească. Măruntă violență de tarabă, atât de penibilă și de prostească, în fond, cu tot aerul ei de superioritate fudulă, cu toată aroganța ei imbecilă, poate fi, nu contest, pitorească – pe la bălciuri de provincie, prin mahalale, câte-au mai rămas, dar spiritul de mahala supraviețuiește și în blocuri!), prin trenurile cu navetiști, între două partide de șeptic; dar dacă își schimbă spațiul și raza de acțiune funcționează

ca un perfect, ca un implacabil agent dizolvant. Iar pentru literatură și pentru viața literară devine ceva mai distrugător decât napalmul. Pentru reprezentanții acestei specii (aș putea spune la fel de bine: ai acestei secte!) nu există nimic pur, inocent, nimic înalt; **nimic normal**. Totul are, în viziunea lor, dacă viziune se poate numi o înțelegere care-și maculează reflex obiectul, un „dedesubt” (fiindcă ei au o caracteristică preferință pentru „dedesubturi”, pentru scările și intrările de serviciu, pentru colțuri, cotloane și unghere cât mai discrete, cât mai pitite) – iar acest „dedesubt” se află, obligatoriu, în zona elementarului și sordidului. Elementar și sordid ce nu reprezintă, în fond, decât o emanație a ființei corupte...

- **Dar nu ați răspuns la întrebarea dacă un critic poate să...**

- Un singur critic!? Doamne ferește! Nu tocmai vorbeam despre diversitate și pluralism? Critica însăși nu poate fi altfel decât diversă și plurală, de nu este așa dispăre ori se transformă în altceva, cum se și întâmplase într-o vreme, când fusese prefăcută într-un instrument public de administrare a culturii, când era partea vizibilă a unui uriaș mecanism obscur cu finalitate procustiană. Amintirea aceluia moment de totalizare impersonală a criticii, instituire a uniformității critice stăruie, cred, în memoria noastră colectivă, traumele spirituale nu se vindecă atât de ușor. Dacă se mai vindecă. Nu ați observat că, în general, au reacții alergice la critică mai ales autorii care au trăit direct acel timp, care au scris și atunci, care au, cu alte cuvinte, experiența dramatică și inevitabil deformată a unui moment când un articol sau mai multe, concertate, puteau influența decisiv nu numai soarta unei cărți, dar și destinul celui căruia acea carte îi aparținea? Fantasmele aceluia moment care, istoric, s-a încheiat de mult timp, nu pot fi scoase atât de simplu din memorie, din reflexe. Mai →

tânăr fiind, și biologic și literar, eu însumi am făcut multă vreme greșeala de a crede că astfel de reacții, de obicei violente, întotdeauna disproportionale, nu sunt efectele unei triste lipse de civilitate intelectuală și literară; dar, mi-am dat seama, nu e chiar așa: aceste manifestări traduc, de fapt, fapte și obsesii inconștiente, depuse, rămase pentru totdeauna depozitele străfunde ale ființei. Spaime, obsesii, dar și, câteodată, nostalgii. Dacă anormalitatea se instituie rapid, anormalitatea, în schimb, se învață încet (dacă se mai învață), se deprinde greu, lent, printr-un lung și răbdător exercițiu, mereu pândit de eșec, mereu pândit de exces. În planul literaturii, da, critica poate avea un rol foarte important, tocmai în această direcție: a deprinderii cu normalitatea, a exersării normalității. Critica instituie dialogul, confruntarea democratică de idei și atitudini, oricât de divergente, caută să fie convingătoare. Dar pentru asta e nevoie ca ea însăși să funcționeze normal și să fie, totodată, înțeleasă și privită din perspectiva însăși a normalității. Să fie oare un accident că la evoluția favorabilă a literaturii române de peste două decenii încoace, o evoluție în atâtea privințe miraculoase, critica a contribuit esențial? Având, și ea, spaime, obsesii, nostalgii... Imaginați-vă cum ar fi arătat – presupunând că ar mai fi putut fi citite! – romane, să zicem, ca **Intrusul, Cel mai iubit dintre pământeni, Vestibul, F., Absenții, Nebunul și floarea, Captivi, Zile de nisip, Galeria cu viță sălbatică, Bate și ți se va deschide, Cartea milionarului, Caii sălbatici, Zeii obosiți** și atâtea altele dacă ar fi fost „receptate” de critica anilor '50! Dumneavoastră probabil nu știți, de pildă, că lui Lucian Raicu i s-a suspendat dreptul de semnătură pentru câțiva ani, fiindcă a îndrăznit să ia apărarea romanului **Groapa**, ironizând într-un articol stupidele judecăți ale unui funcționar cultural de pe atunci; sau cât a avut de pățimit Ov. S. Crohmălniceanu pentru că a îndrăznit să militeze „pentru calitate în nuvelistica noastră nouă”...

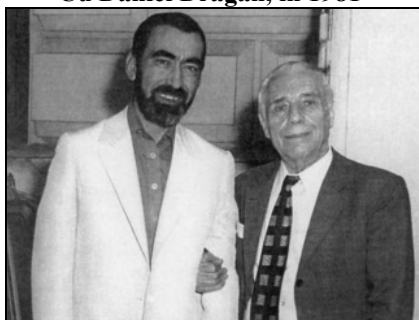
- Ce poate inhiba receptarea critică normală?

- V-aș răspunde ca în Caragiale: multe, domnule! Dar, cum se zice, „am să fiu scurt”: aservirea. O critică aservită – de castă, de casă – produce

automat confuzie de valori și tinde, tot în mod automat, prin însăși natura ei bolnavă, să elimine orice manifestare critică independentă. Or, fără independență de spirit, nu există critică.

Cu Daniel Drăgan, în 1981

Cu directorul revistei “România literară” George Ivașcu, 1981 / Foto: Ionel Cucu

- Vă place să polemizați? Cu cine polemizați? „...Nu te bați cu oricine. Trebuie să îți alegi dușmanul. Cu cine te bați? Cu un profesor ieșit la pensie care n-a făcut nimic toată viața? Cu niște amatori? Dacă te bați, bate-te cu zeii, nu cu valeții” – spune C. Noica (în Jurnalul de la Păltiniș). Nu am ales întâmplător acest citat. Ce declanșează implicarea dv. într-o polemică?

- Și ce te faci dacă nu mai există zeii?! Îi inventezi? Îi importi? Accepți, liniștit și demn, să-și facă valeții de cap, să-și impună ordinea lor de valeți? E foarte frumos ce spune C. Noica, dar îndemnurile și reproșurile sale înțelepte fac abstracție de istorie și de realitate, plasându-se în supratemporal: zeii sunt eterni, valeții, firește, efemerii. Pe de altă parte, îmi îngădui să remarc, din perspectiva sa, chiar înțeleasă figurat, totul e o chestiune de calitate a persoanelor, a indivizilor: „zei” sau valeți. Au apus vremurile acelea și, fie că vrem, fie că nu vrem, de aproape un secol încoace persoanele, indivizii nu prea contează. Aservită unor abstracții sumare care se devoră

pentru a-și asigura dominația, persoana însăși a devenit o abstracție: o cifră. Un robot. Un executant. Nu mai sunt nici zei, nici valeți. Iar literatura, într-un sens mai larg toată arta, reprezintă, poate, ultimul apărător al persoanei: „L’artiste distingue la où le conquérant nivelle”, spune Albert Camus în **Le témoin de la liberté**. Dar ce se întâmplă atunci când scriitorul, când artistul însuși devine ori vrea să fie un cuceritor? Sau când se pune în slujba urii, a dorinței de cucerire și dominație? Mai rămâne artist, mai rămâne scriitor? „Je ne connais pas une seule grande oeuvre qui se soit sur la seule haine, alors que nous connaissons les empires de la haine”, îl citez din nou pe Camus. Nu polemizez niciodată cu plăcere. Și nu o fac, atunci când, totuși, o fac, decât din necesitate. De nevoie, dintr-un sentiment al datoriei și al răspunderii mele de om care scrie, de critic literar în ultimă instanță. Criticul este ori trebuie să devină un luptător, fie că-i face plăcere, fie că nu-i face. Polemica reprezintă un angajament moral și intelectual, mai precis una dintre expresiile angajării. De aceea, în ce mă privește, nu am reticențe de tip Jupân Dumitrache, vă amintiți, desigur: „Să mă pui cu un bagabont din acela, nu face”. N-o fi făcând după logica lui Jupân Dumitrache, dar „bagabontul” profită de asta, proliferază și încearcă să aducă totul la nivelul lui, să niveleze și să elimine tot ce nu e ca el, știind foarte bine, instinctiv, că, dacă nu procedează așa, va fi trimis la locul lui de „bagabont”.

- De ce credeți că revine frecvent în discuțiile despre critică sintagma „moralitatea criticii”?

- Exact din același motiv pentru care se vorbește, la fel de mult, despre etica scriitorului, despre responsabilitatea morală a artistului.

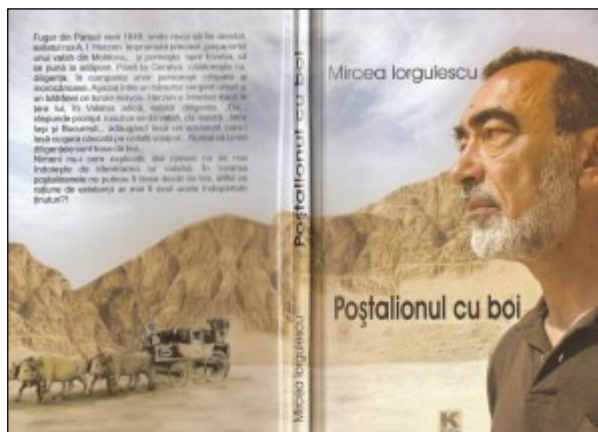
- Și care sunt aceste motive?

- Este, cred, vorba de un fenomen mai general: de o nevoie de moralitate. Fiindcă nu se propovăduiește o morală, mai degrabă se acuză și se refuză imoralitatea. Propovăduirea unei morale ar fi resimțită, în acest secol care a văzut multe, ca o încercare, încă una, de aservire a cunoștințelor; au fost, se știe, atâtea propovăduitori mincinoși, atâtea morale duplicitare, încât cu greu și foarte lent mai poate fi restaurată încrederea pierdută. Pe →

de altă parte, ravagiile imoralității au devenit atât de evidente și de dezgustătoare, încât s-a născut o imensă nevoie de moralitate. În discuțiile despre dimensiunea etică a scrisului și despre moralitatea criticii, văd o expresie particulară a acestei stări.

- Este detașarea un atribut, o condiție a moralității critice? Poate fi criticul detașat față de mișcarea literară a prezentului?

- Dacă „detașat” vrea să zică liber, independent, atunci da, hotărât, da, detașarea este o circumstanță absolut necesară moralității critice: în critică, subordonarea generează în chip natural imoralitate. Dacă vrea să zică însă neimplicat, abstras, atunci așa-zisa detașare nu mai e decât un camuflaj. Proclamându-te „detașat”, îți poți permite, de fapt, orice; cum se și întâmplă. E un fenomen analog atitudinii față de „politica literară”, considerată în sine condamnabilă, când, în fond, reprobabile pot fi doar obiectivele urmărite, căile și mijloacele, direcțiile în care este orientată. Și e interesant de remarcat că mai ales adversarii în vorbe ai ideii de „politică literară” fac de obicei „politică literară”, una detașabilă, având obiective meschine și mediocre, pe căi și cu mijloace nepermise, în direcții străine de spiritul autentic literar. „Politica literară” este un instrument; important este și în ce sens e folosit. Nu-mi plac argumentele de autoritate, totuși: Maiorescu nu a făcut, oare, „politică literară”? Ceea ce numim astăzi „epoca marilor clasici” nu este oare, în mare măsură, un rezultat al „politicii literare” maioresciene? Anul trecut, Șerban Cioculescu și-a strâns într-un volum tot ce a scris despre Tudor Arghezi vreme de șase decenii. Intitulată **Argheziana**, această carte s-ar fi putut intitula foarte bine **Bătălia pentru Arghezi**. Este un extraordinar exemplu de „politică literară”, având ca scop impunerea și, apoi, explicarea unui mare poet. Și trebuie să menționez că în volum sunt incluse și câteva polemici cu Arghezi însuși! A susține un scriitor, a susține valorile nu înseamnă a face idolatrie, idolatria nefiind, în mod obișnuit, decât reversul conștiinței precarității

totale sau parțiale a „obiectului” susținerii. Pentru a încheia, repet: „politica literară” este un instrument cu ajutorul căruia poți să susții și să promovezi valori, dar și să promovezi nonvalori, să lupți împotriva mediocrității, dar și să o sprijini, să contribui la progresul literaturii, dar și să-l împiedici. Ar trebui, poate, în loc de a condamna pripit și demagogic instrumentul, să vedem cum și în ce scop e folosit.

- Ce credit socotiți că poate fi acordat „școlilor”, „grupărilor”, „grupurilor”, „generațiilor”, „promoțiilor” etc., din perspectiva contribuției la dinamica vieții literare?

-Câtă vreme „școlile”, „grupările”, „grupurile”, „generațiile”, „promoțiile” etc. nu aspiră la dominație (inclusiv administrativă!), câtă vreme sunt o expresie a diversității, rolul lor poate fi – și este – eminent pozitiv. Sunt factori de varietate și înnoire, de consolidare a unor tradiții, de prelungire în chip nou a altora. Proveniența și modul lor de constituire fiind, cum arată și denumirile întrebuintate, foarte eterogene, ele nu se validează, nu au însemnătate, totuși, decât prin valorile artistice propuse, realizate. Apartenența la o „grupare” sau la o „generație” nu constituie însă un certificat de valoare. Neînțelegerea acestui adevăr elementar a dus în publicistica noastră literară, în unele lucrări critice și, de fapt, în toată viața noastră literară, la atitudini și manifestări aberante. Pe baza simplului criteriu al stabilirii apartenenței la o „grupare” sau la o „generație” s-a încercat și se încearcă, tenace, exagerarea sistematică a însemnătății unor autori care, cel puțin până în prezent, nu au făcut dovada înzestrării lor decât într-un

chip mediocru. Când critica se arată sceptică față de produsele și compunerile acestor autori, deocamdată – pentru că trebuie să fim încrezători, nu-i așa? – mediocre, se spune, se reclamă că este atacată însăși „gruparea”, însăși „generația”! Operațiune tipică de contrabandă. Confruntat cu acest fenomen, cu aceste fenomene de mistificare, criticul își face datoria.

- Care datorie?

- Datoria de a spune nu! Datoria de a nu se lăsa impresionat, de a nu face concesii încercărilor de a discredita, pe față ori mai subtil, ideea de **calitate**, de **valoare**. Datoria de a se implica în tot ce privește destinele literaturii naționale.

Mircea Iorgulescu (n. 23 august 1943, Valea Călugărească, județul Prahova – d. 7 iunie 2011, Paris) Absolvent de liceu la Urlați și de filologie la București, a lucrat în presa literară, fiind redactor la „România literară” timp de aproape 20 de ani. În 1989, se stabilește la Paris, temporar, la München și Praga, făcând jurnalism radiofonic la Radio France International și la Europa liberă.

A publicat cărți de critică, eseistică și exegeză literară, între care: „Rondul de noapte” (1971, debut editorial), „Scriitori tineri contemporani” (1978, Premiul Uniunii Scriitorilor), „Ceara și sigiliul” (1982, Premiul Academiei Române), „Eseu despre lumea lui Caragiale” (1988; titlul inițial – „Marea trănăneală” a fost refuzat de cenzură, dar avea să-și intre în drepturi la ediția a doua, 1994. A alcătuit și îngrijit câteva ediții (corespondență Florin Mugur, Dinicu Golescu, C. Dobrogeanu-Gherea, Panait Istrati, proză scurtă contemporană) și a publicat eseuri, comentarii, cronici, evocări, în multe dintre revistele literare și culturale importante ale țării. Un volum din emisiunile de convorbiri culturale de la Radio Europa Liberă a apărut la Editura Fundației Culturale Române, București, în 2006, sub titlul „Convorbiri la sfârșit de secol”. O parte dintre acestea, publicate în perioada 2007 – 2009, sunt incluse în volumul „Poștalionul cu boi” (editura Karta Graphic, Ploiești, 2010).

Eseu

Artă și libertate

L'art est la liberté même.

La peinture a quelque chose d'infini.

Van Gogh

(I)

Arta este un mijloc de eliberare. Referindu-ne la domeniul artelor plastice, este de observat că eliberarea omului este înțeleasă și realizată în mod diferit de arta figurativă, în raport cu arta modernă, în particular în abstracționism.

Semnificația libertății în arta figurativă

Eliberarea în arta tradițională, figurativă, are loc pe două căi: pe de o parte prin afirmarea a ceea ce este esențial condiției umane sub raport *existențial*, iar pe de altă parte prin activitatea *cognitivă* a artei. Astfel, arta eliberează pe om atât pe plan ontologic cât și epistemologic.

Referindu-ne mai întâi la aspectul epistemologic, să pornim de la faptul că omul, fiind un pelerin în univers, nu cunoaște *a priori* nimic din ceea ce se află în jurul său. Mai mult. El este oaspetele propriului său contur și chiar al propriului său for interior, pe care nu le știe decât aproximativ, fragmentar. Omul este o conștiință care ia act de universul străin din afară, univers care începe cu propriile sale priviri, cu propriile sale mâini, cu propriul său suflet.

Dacă știința ne face cunoscută lumea fizică, latura materială a realității înconjurătoare și a propriei noastre alcătuirii, arta are funcția de a ne releva natura complexă, inepuizabilă, a spiritului. Este suficient să amintim autoportretele lui Rembrandt sau ale lui Van Gogh și ne dăm cu ușurință seama că aceste imagini sunt tot atâtea etape în descifrarea sufletului omenesc. Pe aceste chipuri, în penumbra solitudinii noastre în univers, izbucnește ici-colo lumina intensă a vieții lăuntrice. De altfel, despre întreaga creație rembrandtiană se poate spune că este un adevărat tratat de psihologie.

Dar cunoașterea însăși are și latura ei ontologică. Un estet francez afirma: „Connaître, c'est co-naître”. Prin cunoașterea oferită de artă, prin faptul că ea ne pune față în față cu noi înșine, prin acest act noi intrăm într-o

mai înaltă deplinătate a existenței noastre.

Cât privește lumea din afară, ea este pentru om un complex infinit de semne și semnale, „o pădure de simboluri”, cum scria Baudelaire. Arta încearcă să transforme fiecare semn într-o cunoscută, într-o imagine cu funcție cognitivă privind sufletul omenesc. Peisajele lui Corot, nuferii lui Monet, anemonele lui Luchian sau peisajele lui Andreescu sunt hipostaze ale sufletului exprimat cu ajutorul unor forme din exterior. Sunt metafore ale spiritului. De pildă, în tablourile lui Vermeer, fiecare obiect, fiecare tușă, fiecare vibrație de culoare este o voce mărturisind despre taina sufletului. În felul acesta, sufletul ajunge la treapta de lumină, la treapta de vizibil.

Pe de altă parte, tot pe plan epistemologic, arta însemnează o eliberare și pentru artist. O descătușare de întrebări, de neliniști a fost opera lui Goya sau Gauguin. Pentru El Greco sau pentru Michelangelo revelarea pe pânză sau în marmură a profundelor încordări lăuntrice înseamnă nu numai simpla lor cunoaștere, ci nașterea o dată cu ele, în transorizontul unei lumi superioare.

*

În ce mod înțelegea arta figurativă să promoveze formula condiției umane în univers, să elibereze omul în plan ontologic.

Arătăm într-un studiu privind creația lui Rodin, că formula de a fi a sferei noastre de existență este finitul, tiparul conturat după principiile armoniei, lucrurile desprinzându-se în felul acesta din haotic, din inform. Pentru ca un lucru să existe, să nu se dezagrege și să se pulverizeze în infinit, el trebuie să fie delimitat. Dar delimitat conform unei geometrii suple, ascultând de legile proporțiilor, de legile euritmiei. *Armonia este aceea organizare a formei care, echilibrând între ele diferite componente, dă naștere unei sinteze închise, terminate, unui întreg perfect, în așa fel încât orice tendință la dezagregare să fie alungată.* Cristalele, corolele, corpul omenesc sunt sisteme de ritmuri care-și răspund pentru a evita dezechilibrul care le-ar dizolva, le-ar prăvăli în haos, în amorf. Avem o repulsie organică față de diform pentru că distruge forma armonioasă, *singura capabilă să capteze viața.*

Cuceriri ale finitului asupra infinitului, formele materiale sunt până la urmă învinse în conflictul dialectic între tipar și nemărginire. Or, arta are tocmai funcția de a satisface această cerință a perenității. Arta creează armonii, adică finituri a căror arhitecturare ideală exclude reprezentarea indefinitului, a anarhicului. Prin armonie, lucrurile tind să dobândească dimensiunea eternității, dar numai arta reușește în această năzuință.

Din acest motiv, sentimentul estetic, sentimentul frumosului, rezultat al contemplării armoniei, al perfecțiunii formelor, reprezintă de fapt expresia cea mai înaltă a sentimentului nostru existențial, momentul de plenitudine a certitudinii noastre de a fi. André Parinaud definește armonia: „calitatea unui ansamblu inconștient satisfăcător”. Dar de ce satisfăcător? Perceperea armoniei are loc printr-un apriorism, și din acest motiv este spontană, nemijlocită, *electrică*, pentru că satisface - structura noastră ontologică, modelul, nostru de a fi.

Așa cum se știe din vechime și cum o reafirmă recent Pfeiffer, la baza esenței artei se află teoria proporțiilor cu raporturile lor armonice. De pildă, cele trei note ale acordului perfect major: *do, mi, sol*, se găsesc într-o relație matematică: frecvența vibrațiilor notei *mi* este media aritmetică între frecvențele lui *do* și *sol*. Ca și gamele armonice ale sunetelor, și cele ale culorilor se supun unei legi matematice: progresiunea prin intervale logaritmice între ele.

Modelul suprem al armoniei într-un ansamblu, de perfecțiune a unei forme, exprimate prin cunoscutul „număr de aur”, este definit printr-o formulă matematică: $1/N = N/(1+N)$ adică numărul *N* este media proporțională între unitatea 1 și unitatea plus el însuși. (Valoarea sa →

GEORGE POPA

este de 1,6180). Aplicarea de către Vitruviu a celebrei „secțiuni de aur”, care este inversul numărului de aur ($1x=0,6180$), la sculpturile grecești, arată deplina satisfacere de către acestea a principiilor matematice ale armoniei. Pfeiffer amintește că și numeroși artiști din renaștere (Bramante, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Dürer) au aplicat aceste principii în creațiile lor.

Arta a realizat, în ceea ce are ea mai desăvârșit, modele de forme perfecte, adică având potențialități absolute de existență, conferind garanții maxime de certitudine ontologică. Și ceea ce ne impresionează în arta figurativă a diverselor epoci este tocmai satisfacerea acestui sentiment structural omului, al organizării finitului în unități indisolubile, ca singura formulă care poate găzdui posibilitatea de a fi în ordine umană. Iar exersarea armoniei, a organizării ideale a finitului se face în figurativ pe seama formelor reale, cunoscute, adică a *celor care au devenit accesul lor la existență*. Pe acestea caută să le ducă la perfecțiunea capabilă să le confere, teoretic, puțină duratei eterne. *Iar distanța față de perfecțiune, treapta ajunsă până la armonia absolută a formelor realității, măsoară gradul de apropiere de certitudinea absolută și astfel gradul de libertate*. În scopul de a atinge această libertate, arta figurativă re-crează la modul perfecțiunii tiparele universului cunoscut. *Libertatea echivalează cu definirea absolută a realității*.

*

Pentru egipteni, similitudinea figurii umane sculptate cu realitatea nu era o problemă pur plastică, ci era cerută de rațiuni existențiale: recunoașterea de către suflet a imaginii terestre (evident, a unei imagini re-creată în forma ideală). Se urmărea gradul maxim de coincidență a sufletului cu expresia vizibilă, materială. Beatitudinea suprapământeană pe care aceste chipuri de piatră o degajă (model Nefertiti = „frumoasa care a venit”) reprezintă sentimentul acestei suprapunerii: hipostază spirituală — hipostază materială, sentimentul eliberării terestrului prin corespondența sa cu icoana sufletului. Realul trebuie cât mai desăvârșit exprimat pentru a avea cât mai multe șanse de acces la

nemurire. Recunoașterea trupului de către suflet semnifică renașterea trupului la o existență superioară. Iată îmbinate epistemologicul cu ontologicul, cunoașterea condiționând certitudinea existenței prin perfecta conturare, care eliberează de efemer și conferă durată eternă.

Pentru vechii Greci, realizarea armoniei perfecte a formei umane însemna de asemenea atingerea maximei certitudini ontologice: în acest fel se ajunge la arhetipurile platoniciene, la incarnarea Ideilor transcendente al căror derivat secund este lumea formelor vizibile. Și dat fiind că nimeni nu a izbutit o mai desăvârșită imagine a armoniei formelor omenești decât sculptura greacă, este explicabil de ce și sentimentul nostru estetic este la maximum satisfăcut de această sculptură. Formula unică de euritmie aflată de elini a constituit un moment de pisc în istoria spiritului uman și ea pare irepetabilă. Reproducerea ei ulterioară a fost cu neputință. Dovadă: imposibilitatea de a reface brațele absente ale Afroditei din Millo. Toate formulele încercate au fost nefericite, tocmai pentru că a fost vorba de o formulă unică, imaginată de o sensibilitate unică într-un moment iluminat, unic.

Or, satisfacția estetică superioară pe care ne-o dă arta greacă este tocmai satisfacția deplinei conturări existențiale. Cu alte cuvinte, organizarea formelor materiale a atins acel grad care împlinește la superlativ nevoia de armonie ca formă a certitudinii noastre ontologice, *ca formă a libertății umane*. În gândirea elină, aceasta înseamnă coincidența cu lumea nepieritoare a Ideilor. Omul se elibera prin artă de nedeslușit și de contingent.

Contemplarea perfecțiunii formelor materiale reale, a armoniei lor absolute care asigură veșnicia entității umane în univers, această este suprema libertate.

Două precizări trebuie făcute. Pe de o parte, este de la sine înțeles că organizarea armonioasă a unui ansamblu, deci realizarea unui finit indisolubil, nu înseamnă excluderea infinitului. Dar infinitul în artă nu este de ordin formal (cum ar putea fi? Cum să organizăm, să arhitecturăm infinitul?), ci de ordin spiritual. Chiar dacă tabloul sau opera sculptată sugerează infinitul, din punct de vedere compozițional lucrarea trebuie

să fie un finit perfect articulat, o sinteză terminată. *Coloana fără sfârșit* a lui Brâncuși este alcătuită din unități de perfectă geometrie.

Pe de altă parte, este de asemenea evident că perfecțiunea nu trebuie înțeleasă în sensul exclusiv formal. Și la Leonardo da Vinci și la Michelangelo sau Dürer forma artistică nu este creată pentru ea însăși, ci pentru a fi purtătoarea unei expresii spirituale. Or, funcția artei clasice și a celei figurative în general este tocmai de a înfăptui un maximum de revelare a sufletului printr-o metaforă plastică cât mai vecină cu perfecțiunea, deoarece *abia când forma se află la plenitudinea ei, se realizează plenitudinea expresiei spirituale*.

Pentru că, de fapt, expresia spirituală este cea urmărită și când ea este de mare profunzime, depășește realizarea formală, frumusețea plastică. În primul moment, în fața unui tablou de Rembrandt sau Leonardo da Vinci nu te gândești la măiestria tehnică, ci înțelesul spiritual este cel care te țintuiește. Aici stă miracolul operei figurative desăvârșite: tocmai perfecțiunea sa materială ne eliberează de materie și ne face să trecem direct la starea sufletească, la extazul spiritual. Și aceasta, prin satisfacerea structurii noastre ontologice, condiționată pentru forme perfect organizate.

Criteriul estetic fundamental în figurativ este *frumosul*, care definește nevoia de a exersa condiția ce face cu puțință existența formelor, a omului: armonia, un întreg euritmie absolut încheiat. Se realizează în acest mod certitudinea cognitivă și existențială a condiției umane, ceea ce echivalează cu atingerea libertății de a fi a omului.

În arta figurativă, imaginea luată din realitate este utilizată ca limbaj al sufletului. Realitatea este supusă de către om propriului său model spiritual. Eliberarea are loc astfel pe un triplu registru: certitudinea epistemologică, sentimentul cosmic al triumfului ontologic al finitului asupra indefinitului, adică triumful formelor umane de a fi și, în al treilea rând, asimilarea lumii din afară tiparului sufletesc uman. Bucuria estetică în arta figurativă conține îmbinate indisolubil toate ipostazele afirmării noastre existențiale în lume.

CULTUL VOICULESCU

Paternalismul unor voiculescologi suferă de exces afectiv. Inimșii săi descendenți, Gabriela, Ion și Radu, preocupați să-l repună mai repede în drepturi și să-l readucă în conștiința națională, au dus imaginea marelui om spre zona geografică natală, de multe ori atrași în cursă de interesul politic al instituțiilor culturale care au folosit în nume propriu simbolul Voiculescu. Trebuia reconstruită locuința lui Costache și transformată în casă memorială. A fost un drum lung și întortocheat care a început în 1986 și s-a încheiat 10 ani mai târziu. Se știe că ideologii comuniști foloseau cu drag „teoria reabilitării” personalităților culturale strivite de părinții lor politici. Pentru a respecta adevărul, putem afirma că Poetul însuși a contribuit la renașterea imaginii sale prin uluitoarea postumitate literară. Sonetele și povestirile au avut un rol decisiv în „lupta Voiculescu”. Ele au constituit argumente de netăgăduit, susținute cu ardoare de criticii literari restituționiști, avocații cei mai pertinenți ai marelui scriitor. Eugen Simion, Adrian Marino, Perpessicius, Marin Mincu, Dumitru Micu, Ion Pop, Virgil Ardeleanu, Ion Vlad, N. Manolescu, Alexandru George, Mihai Ungheanu, Aurel Martin, N. Balotă, I. Apetroaie, Ov. S. Crohmălniceanu, Mircea Tomuș, Al. Piru, Mircea Braga, Rodica Pandele, N. Florescu l-au prezentat pe noul Voiculescu, întregind portretul schițat anterior de G. Călinescu, T. Vianu, Ovidiu Papadima, N. I. Herescu, Zoe Dumitrescu Bușulenga, Adrian Maniu, Ion Pillat, N. Iorga, Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu. Între 1964 și 1972, s-au publicat atâtea lucrări inedite încât uitarea a fost tulburată și interesul general resuscitat, în timp ce autoritățile politice și-au continuat atitudinea duplicitară, ținând ascunse cauzele detenției. Recunoașterea unor jumătăți de adevăr le stătea în fire.

Buzoienii din cultura județeană, mânați în luptă de porniri sincere, au sechestrat imaginea Voiculescu, scormonind ca odinioară Dile după comoara Mancifului, dar și fabulând, ceea ce confirmă presupunerea lui Andrei Voiculescu, precum că s-a dorit îndepărtarea din capitală a „cultului Voiculescu”, pentru a nu concura pe Primul și Strălucitul Bărbat al Țării, Unicul, Mărețul Conducător. Patimile genealogiștilor s-au materializat într-o bogată bibliografie locală, care trebuie interpretată cu prudență, deoarece seamănă din multe puncte de vedere cu neuitata întrecere socialistă. Negreșit, scriitorul trebuie recitit cu ochiul critic, măcar că zelatorii văd în el pe autorul total, iar delatorii doar pe poetul religios din perioada Antim. Într-adevăr, opera postumă oglindește sfâșierea interioară, presentimentul sfârșitului, ostilitatea mediului politic. Nefericit prin umilire, dar conștient

DESPĂRȚIRE

Când fâlfâiși năframa în albul steag al mâinii,
Se oglindea amurgul în apele fântânii;
Alături, săgetată în inimă de frică,
În clipa despărțirii gemu o turturică,
O rodie necoaptă căzu, de vierme roasă,
Crăpând, înăbușită de iarbă somnoroasă
Și, trist, pe poarta serii spre umbrele pieirii
Leșea, pălit și rece, luceafărul iubirii,
Trecând ca peste-o rană, pe-un vânat cer ca fiera.
Plecat peste fântână, vedeam în fund durerea
Cum turbura adâncul venind să se adape
Și prefăcea în sânge cleștarul scump de ape,
Cum se stingea amurgul și veștedul luceafăr
Și cum porneau departe și singură tu, cea fără
De milă, luând cu tine în albul steag al mâinii,
Ca-n zări să mi le fluturi, năframele luminii,
Lăsându-mă, din golul fântânii cu balaur,
Să mă privească noaptea cu ochii ei de aur,
Pe când, cerând și dându-și c-un bun rămas iertarea,
Se-mbrățișau în umbră iubirea și uitarea.

VASILE VOICULESCU

de valoarea sa, scriitorul s-a genializat după moarte. A părăsit lumea, înțelegând și acceptând oportunismul unor confrăți: „Trebuie să trăiască și ei!” După ieșirea din infern, cine să-l fi căutat, cine să-l fi ajutat? Era un proscris, un deținut politic, un individ interzis prin lege să comunice cu semenii săi. Cu diagnosticul de dușman al poporului însământat în mentalul consătenilor, a fost greu de luptat între 1960 și 1970. Când, după dezvelirea bustului și refacerea casei părintești, pârscovenii au început să se lămurească, puteau exclama compătimitor: „Bietul Voiculescu!” Cine să-i fi pomenit numele mai devreme? Că doar „nu se făcea” la școală... Și apoi, Costache Voicu avusese mult pământ. Fusese cărciumar. Carevasăzică, un exploatare. Prin ședințele de partid combăteau activiștii analfabeți și învățătorii semidocti. Studentul și medicul care le săriseră altădată în ajutor le era indiferent.

Să nu revendice pârscovenii mai mult decât se cuvine din moștenirea Voiculescu! Deschiderea biografiilor, răstălmăcirile, decretarea marelui om ca un martir al neamului, un fel de Sava Gotul contemporan, toate țin de un timp frenetic, de grabă și de fățarnicie.

GHEORGHE POSTELNICU

(Din volumul în pregătire „Viața și opera lui Vasile Voiculescu”)

- În memoria sa, în curtea casei de la Pârscov, Buzău, în 1974, cu prilejul aniversării a 90 de ani de la naștere, a fost dezvelit un bust din bronz, opera sculptorului Oscar Han.

Întregul și partea

Poveștile, școala și cine suntem de fapt

III

Așa stând lucrurile, nu este deloc întâmplător faptul că Dosoftei a ales tocmai aceste istorii pentru a le da neamului său, și el încercat de numeroase evenimente potrivnice și care-i amenințau ființa. Dar miza lui pentru unitatea creștină l-a făcut să încline balanța către catolicism. A fost excomunicat de Patriarhul ortodox al Constantinopolului și a murit pe pământ polonez. Soarta lui a fost apropiată de a contemporanului său, Miron Costin, cronicar și om de cultură cu totul rafinat, care studiasse la Bar, în Polonia. El a scris prima istorie generală a neamului, în polonă, pentru uzul Europei, intitulată *Cronica Moldovei și a Munteniei*, 1677 și apoi, pe românește, *De neamul moldovenilor, din ce țară au ieșit strămoșii lor* (1686-1691). Ambele lucrări sunt semnul aproape evident al cunoașterii textului lui Herodot și dincolo de ele putem intui preocuparea neliniștită pentru chiar destinul neamului românesc. De altfel, cu Miron Costin literatura română înregistrează și prima meditație cosmogonică și filosofică, de așezare a ființei în parametrii săi de planetari: *Viața Lumii*, 1688-1691, în polonă, în versuri inspirate de Ovidiu și Horațiu, adică folosind metrica latină. Dincolo de scopul pe care și-l fixa autorul acestui poem, trebuie să observăm că el se înscrie, de departe, dar cu precizie, în zona clasicismului literar al Europei vremii, așa cum îl definiseră contemporanii lui, Corneille și Racine. Acest acroșaj european al literaturii române, printr-o voce timpurie, ca aceea a lui Miron Costin, indică prezența unei opțiuni de fundament cultural a națiunii care se forma în minunatul veac al șaptesprezecelea: aceea pentru bazinul occidental al Europei. Ca și Dosoftei, Miron Costin a fost sancționat drastic: chiar domnitorul său, Constantin Cantemir, tatăl lui Dimitrie, viitorul mare savant, a poruncit să fie ucis... La abia 18 ani, înainte de a pleca el însuși ostatic la otomani pentru 22 de ani, Dimitrie avea să asiste la tăierea capului celui

pe care-l prețuia, după cum o atestă numeroasele citări ulterioare și faptul că i-a călcat pe urme atât scriind *Divanul sau gâlceava înțeleptului cu Lumea*, inspirat de poemul *Viața Lumii*, cât și *Hronicul*...

Acestei bătălii dintre catolicism și ortodoxie, atât de evidentă și de strânsă în Moldova (care fusese, inițial, prin Sasz, o marcă maghiară, deci catolică la Baia, după cum fusese la fel și în Țara Românească, unde prima versiune a Curții de Argeș avea modelul catolic de construcție și fusese făcută de primii Basarabi, de origine cumană - fiindcă de la Neagoe - Negru Vodă - au fost în fapt boierii Craiovești). Acestei bătălii subterane deci între creștini i-a răspuns o respirație mult mai largă și mergând în sens ecumenic a urmașilor Bizanțului, Cantacuzinii, care făcuseră din linia Dunării suprema linie de rezistență antiotomană. Constantin Cantacuzino Stolnicul, după ce a absolvit Academia Patriarhiei din Constantinopol, s-a dus la Padova, aflată la 20 de minute de Veneția (locul de refugiu al bizantinilor la căderea Constantinopolului în mâinile otomanilor, 1453) și a studiat la celebra ei universitate, datând din veacul al XI-lea... În sufletul lui s-au reunit cele două mari filoane ale culturii veacului: cel oriental și cel occidental. S-a întors cu Del Chiaro, venețianul care avea să facă o cronică occidentală a domniei lui Constantin Brâncoveanu, a stabilit plata și controlul tributului către turci prin băncile venețiene, a fortificat stilul cultural românesc, bazat pe creația și tradiția populară și îmbinând modelul cult atât oriental, cât și occidental. Renașterea de tip italianesc a înflorit dintr-odată, scurt, dar puternic, în palatele brâncovenesti, în așezarea cetăților cu bazilica pusă lângă palat și zidul de incintă de jur împrejur. Legăturile cu Transilvania, prin Pasul Bran, unde trăiau meșterii nemți făuritori de arme și armuri, avea să devină marea cale a unității subterane a neamului. Brâncoveanu a dăruit Alba Iuliei moșii în Țara Românească. El, Constantin

Cantacuzino Stolnicul, a făcut prima hartă a țării și a introdus în biserici slujba în limba română în locul slavonei ori al limbii grecești. *Biblia* în limba română (1688), numită a lui Șerban (fiul său, ajuns domn) a fost marele lui proiect cultural și identitar. Astfel și de atunci începând, limba tuturor românilor, adică fundamentul limbii române literare normată mai târziu, s-a decis să fie după modelul Țării Românești. Și Cantacuzino Stolnicul avea să-și piardă viața din cauza acestui gest de eliberare spirituală a întregului neam: a fost ucis odată cu domnul său, Brâncoveanu și cu toți fiii acestuia. Dar semnițele aruncate pe pământul roditor al minților omenești de Dosoftei, Miron Costin și Cantacuzino Stolnicul aveau să rodească neîntârziat, iar spre final de veac avea să răsără floarea uriașă a unei culturi fără seamăn. Ceea ce definește acest capăt de secol este deplina racordare a vocilor spiritului românesc la mișcarea europeană. Corsi e Ricorsi, așa cum o descoperea chiar atunci contemporanul lor născut la Napoli, Gianbattista Vico, avea să primenească, într-o uriașă respirație de flux și reflux, toate apele stătute ale gâlcevilor înțelepților cu Lumile vechi și avea să primenească salutar atmosfera în care vor crește valorile veacului următor. Aveau să vină pe pământul țării un georgian și un sârb: Antim Ivireanul și Gheorghe Brâncovici, care au definit fiecare raportul dintre tradiția locului și originile ei pe de o parte, vecinătățile ei pe de alta. Astfel, georgianul Antim, crescut și educat la Constantinopol, aparținea spațiului original al formării limbilor indo-europene (grup din care face →

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ

parte și româna), dar s-a lăsat pe de-a-ntregul aspirat de originalitatea și forța creatoare a țării sale de adopție. Pe lângă tipografiile de la Târgoviște și Govora, a înființat încă trei: la București, Snagov și Râmnicu Vâlcea. A fost primul autor de dicționare: grecesc-român și grecesc-arab. A practicat astfel o deschidere a publicului către marele Orient. Lor le-a adăugat, pentru prima oară, publicarea poveștilor și legendelor biblice, textele apocrife transmise de povestitori orali. Iar acestor legende le-a adăugat o bogată ilustrație, cu foiță de aur și culori vii, miniaturi, portrete și chenare florale de invidiat până astăzi. Nu doar arta tiparului, ci și noțiunea de text literar s-au schimbat odată cu ilustrația și definirea unui perimetru atât de larg în spațiu și atât de depărtat în timp. Practic, odată cu lucrările tipărite de Antim Ivireanul, a apărut, în mintea celor care se pregăteau să scrie literatură, ideea că ea navighează într-un univers distinct și separat de cel real, că mintea creatorului poate fi producătoare de lumi noi și posibile. De asemenea, nu poate fi ignorată conștientizarea rădăcinilor formative ale culturii, a unui mare spațiu de apartenență istorică, unde se cuprindeau Orientul Apropiat și Mijlociul deopotrivă. Întrebarea care plutea în aer era: cine suntem noi, ca urmași ai dacilor și romanilor? De unde erau originari cei datorită cărora existam? Semnul Troiei, locul de plecare către Peninsula Italică al viitorilor romani, ca și hotarul umbrat al neamului pelasgic și tracic atunci și-au făcut pentru prima oară apariția în cultura română și literatura istorică avea să se hrănească veacuri la rând cu simbolistica acestor lumi dispărute... Dar Antim Ivireanul, ajuns mitropolit al Țării Românești, a mai făcut ceva: a tipărit *Mărturisirea ortodoxă* a lui Petru Movilă, reafirmând astfel credința în unitatea creștinătății răsăritene deopotrivă în fața Islamului, ca și a catolicismului occidental. Avea să plătească și el cu viața această cetezanță. Chemat la Constantinopol, a pierit pe drum, înainte de a apuca să treacă Dunărea. În aceeași linie de acțiune, trebuie menționat și un alt prelat venit de dincolo de Dunăre și aspirat de complexul spațiu românesc: sârbul Gheorghe Brancovici. A fost interpretul (dragomanul) principelui

Transilvaniei, Mihai Apafi, pe lângă Poarta Otomană. A venit apoi Ișia Curtea lui Șerban Cantacuzino și l-a ajutat pe Constantin Cantacuzino Stolnicul la tipărirea *Bibliei* (1688). A văzut importanța religioasă mai mult decât pe cea identitar românească a acestui gest cultural, pentru că, deși ajuns mitropolit al Ungrovlahiei, a scris în românește *Hronica slovenilor, iliricului, Misii cei de sus și cei de jos Misii*, 1687, o tentativă de unificare a ortodoxiei de pe ambele maluri ale Dunării în lupta anti-otomană în virtutea apartenenței la vechiul spațiu iliro-tracic al Misiilor (de Sus și de Jos). Argumente atât de intelectuale pentru a determina o acțiune imediată și de masă nu mai fuseseră folosite de cronicarii, tipografii și scriitorii români ai vremii, care invocau mai mult latinitatea decât substratul nației. E semnificativ deci că, chiar și în mediile atât de ferm păstrătoare ale tradițiilor, cum erau cele bisericești, veacul adusesese nevoia străngerii rândurilor cu argumentele lui Herodot, mai mult decât cu ale religiei. Faptul că Brancovici a străbătut mai multe provincii românești și a acționat deopotrivă în numele celor așezați la nordul și la sudul Porților de Fier, porți de control continental, indică dramatismul situației creștinătății – și, de fapt, al popoarelor așezate în jurul acestei porți continentale pe care Cantemir avea s-o compare cu Poarta de Fier a Asiei. Marele vânt care mișca de colo-colo semințele cunoașterii de sine ale neamului, înainte de a le așeza pe pământ, nu sfârșește însă cu gestul definitiv al lui Antim Ivireanul și Gheorghe Brancovici. Așa cum polenul, ușor, dar aducător

de fructe, este împrăștiat de vânturi potrivnice la mari distanțe, dar reușește totuși să găsească floarea unde-și va depune fructul, finalul de veac șaptesprezece a dus departe două voci ale spiritului românesc al căror timbru a găsit totuși calea de a ajunge până la noi. Cei doi s-au numit Mihail Halici și Nicolae Milescu Spătarul. Primul se născuse la Caransebeș și a fost rectorul Liceului reformat din Orăștie. Vorbea latina ca pe o limbă vie, a scris ode în limba română cu metrică latină. Este un precursor al Școlii Latiniste din Transilvania. Lui îi aparține *Dictionarium valachico-latinum*, cunoscut și drept *Anonymus Caransebiensis*, primul dicționar de acest fel din cultura română, scris de autor spre a demonstra descendența preponderent latină a românilor. Poate mai interesant decât demersul lui i-a fost viața. La un moment dat, Halici a părăsit școala și a plecat în lume. Este primul călător din spațiul românesc care a optat pentru călătorie și cunoașterea altor civilizații mai mult decât pentru sedentarism. Nici nu se știe pe unde a pierit... Nouă ne-a lăsat această timpurie poezie făcută în limba română, neîndoind de un om cultivat, un umanist al timpului său, un fel de Dosoftei al Transilvaniei, odă care atestă drumurile lui europene: *Cânt sănătate, sărind la voi, Rumanus Apollo./ La toți, câți svânta-n Împărăție se deți! /De unde cunoștințe așteptăm și știință: ferice/ De Amstelodam, prin hărți este-n omenie tipar./ Lege dreaptă au dat frumoasa cetate Geneva:/ Eată vine Franciscus,*

Foto: Bustul lui Nichita Stănescu (1933-1983). Este amplasat în parcul din fața librăriei „Nichita Stănescu” din Ploiești, orașul său natal. Lucrarea a fost încredințată sculptorului Ștefan Macovei, care, la 12 iunie 1996, înfățișa ploieștenilor macheta operei sale. După mari eforturi, monumentul a fost inaugurat la 24 septembrie 1999, în prezența ctitorilor, a oficialităților locale, a artistului, a unor personalități ale culturii românești.

Bustul este turnat din bronz și sudat de fierul beton al structurii de rezistență a monumentului. Soclul este înconjurat de solul cu flori din mijlocul unei platforme circulare. (Internet)

cețăi Leyda, Paris!// Prindeți mâni surori, cu cest nou oaspe: nainte/ Frați, fărtați, Nimfele iasă curând/ Domni buni, mari doctori, Dascăle și bunule Doamne/ Cu pace să fiți, cu pâne și sare, rugăm. Dar un călător mult mai interesant decât acesta a fost Nicolae Mănescu Spătarul, plecat în lume de undeva, de pe lângă Vaslui. După ce a absolvit Academia Patriarhiei de la Constantinopol, aceeași unde studiasă Cantacuzino Stolnicul și avea să studieze apoi și Dimitrie Cantemir, s-a întors la Iași – era pe vremea lui Vasile Lupu – ca spătar, adică șeful armatei și al poliției Moldovei. Avea să rămână astfel pe vremea lui Gheorghe Ștefan și a lui Grigore Ghica, dar nu și mai apoi. Vârful nasului și vârful urechilor aveau să-i fie tăiate, după metoda otomană – și islamică în sens larg – pentru faptul de a se fi pus împotriva noului domn, cu armată cu tot. S-a pribegit deci. A devenit unul dintre cei mai importanți militanți pentru ecumenism, pentru alianța tuturor creștinilor în lupta anti-otomană și anti-musulmană. După căderea lui Ghica îl aflăm la Berlin, la Curtea electorului Frederic Wilhelm, unde aveau să-l opereze în chip meșteșugit pentru refacerea nasului. De acolo merge la Stettin (Suedia), unde se întâlnește cu fostul său domn, Gheorghe Ștefan, care îl trimite cu misiuni diplomatice la Stockholm și Paris spre a organiza o campanie antiotomană. În acest interval, a tradus în română Tratatul despre rațiunea dominantă al lui Josephus Flavius, cu titlul Despre singurul, ȋitorul gând, 1664 (deoarece limbajul filosofic era inexistent, el l-a creat pentru prima oară), ca și Vechiul Testament, 1661-1664, după Septuaginta publicată de protestanți la Frankfurt în 1597 (textul fundamental al Contrareforme, adusă și în Transilvania de Johannes Honterus). Ca un adevărat umanist aflat în linia lui Erasmus, a scris în latină Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens, id est sensus Ecclesiae Orientalis, scilicet graece de transsubstantione Corporis Domini, aliisque controversial... (Manual sau Steaua Răsăritului strălucind în Apus adică părerea Bisericii Răsăritene Ortodoxe despre prefacerea Trupului Domnului și despre alte controverse...). Lucrarea a fost publicată în versiune latină de

Antoine Arnaluld și Pierre Nicole în volumul lor intitulat La perpetuité de la foi de l'Eglise catholique touchant l'Eucharistie, 1669. Opțiunea pentru ecumenism, care-l făcuse celebru în Europa, l-a făcut pe Patriarhul Dositei al Ierusalimului să-l trimită în misiune în Rusia, la țarul Alexei Mihailovici, pentru a încerca alinierea celor două ortodoxii, slavă și grecească, în lupta anti-otomană. Dar acțiunea principală a rușilor nu era îndreptată, în acel moment, contra otomanilor. Ei aveau de susținut granița spre necunoscutul și Marele Orient, adică spre mongoli și chinezi. Nicolae Mănescu a fost deci trimis de

țar într-o misiune secretă, spre a descoperi punctele slabe ale potențialului inamic chinez. S-a întors cu un Jurnal al misiunii, bogat ilustrat. Dar, pentru că ea trebuia să rămână secretă, misionarul (și autorul lui) a fost ucis, deși se afla oricum în drum spre Siberia, din ordinul țarului. Astfel au luat sfârșit o viață și o carieră strălucită. Mănescu procedase inadecvat: judecase lumea rusească în parametrii și cu mentalitatea unui moldovean și unui european, nepricepând că chiar esența acelei lumi, formată la alte dimensiuni și cu alte ținte de viață, avea să-i vadă limitele... Totuși, eu însămi am înțeles că demersul profund sincer al marelui Mănescu n-a rămas fără urmări pentru intelectualii ruși. În 1988, un istoric de la Moscova, pe nume S. M. Demidov, mi-a scris rugându-mă să-i trimit date și ilustrații despre viața lui Mănescu la Iași. M-a surprins că era cineva interesat, la final de veac XX, la Moscova, de acest subiect. Dar pe urmă am aflat și de ce. Acest istoric era urmașul unui faimos călător rus de la începutul veacului al XIX-lea,

Anatol Demidov, care, inspirat și uimit de amplitudinea minții lui Mănescu, se dusese în Moldova, ajunsese până la Iași, făcuse și el numeroase desene... Acest set de date a fost folosit de Rusia pentru formularea principiilor Regulamentului Organic, prima constituție a țărilor române. Cred chiar că Anatol Demidov studiasă atent lucrările lui Mănescu, pentru că avea în arhiva sa desene executate de acesta în China... Mentea omenească nu funcționează exact după normele necesităților politice... Nu funcționa așa nici în veacul al XVII-lea, când, de multe ori, învățații au apucat-o înaintea veacului lor. După ei abia urma să vină acțiunea de masă, adică trezirea nației la viața spiritului. La finalul secolului, în 1694, Constantin Brâncoveanu a făcut la București, după modelul Renașterii italiene, mai exact al Universității din Padova, unde studiasă unchiul său, Constantin Cantacuzino Stolnicul, Academia care avea să școlească speranțele intelectuale ale țării până în 1818... Identitar vorbind, putem spune că românii se definiseră în raport cu lumea și luaseră turnanta europeană până la sfârșitul veacului al XVII-lea. Viitorul avea doar să decidă – în ce privește literatura, obiectul atenției noastre – cum se va vedea acest lucru.

Foto: Bustul poetului Ioan Alexandru (1941–2000), Bistrița. Bustul scriitorului, turnat în bronz, ridicat pe un soclu de andezit, este opera sculptorului Vasile Gorduz. A fost donat de Vasile Vasinca și Radu Feldorian, dezvelirea având loc la data de 14 septembrie 2002. Este amplasat în fața clădirii Bibliotecii Județene Bistrița-Năsăud. Poetul a colaborat la majoritatea publicațiilor literare cu poeme, note, comentarii, confesiuni. A studiat la liceul "George Barițiu" din Cluj, între anii 1958 și 1962, și la Facultatea de Filologie a Universității din Cluj, 1962, și București, 1964–1968.

A fost asistent la Facultatea de Limbă și Literatură Română a Universității din București, în anul 1968; bursier în Germania (1968–1972), unde îl studiază pe Heidegger. În anul 1973 își ia doctoratul în litere cu teza: *Patria lui Pindar și Eminescu*. Debutul în *Tribuna* (1960). Editorial, debutează cu volumul *Cum să vă spun* (1964). Prin volumele *Viața deocamdată* (1965), *Infernul discutabil* (1967), *Vămile pustiei* (1969), până la seria *Imnelor* se înscrie în seria poezilor de frunte din generația sa. În afară de cărțile menționate, realizează numeroase traduceri din limba ebraică, inclusiv *Cântarea Cântărilor*. În anul 1965 a fost premiat de Uniunea Scriitorilor și în anul 1981 de Asociația Scriitorilor din București..

Zâmbetul clipei de fericire sau viața între înțelepciune și simulare

În mitologia românească, apa Sâmbetei este un râu ce izvorăște din rădăcinile Bradului Lumii, patronat de Sfânta Sâmbătă, care înconjură pământul de 9 (sau de 7) ori și care se varsă în infern, transformându-se într-un râu de flăcări. Peste această conotație se suprapune cea al apei care curge într-o singură direcție, fără a se întoarce. În prezent, expresia „a se duce pe apa sâmbetei” are sensul de a se pierde, a se distruge. Astfel că titlul romanului *Pe apa Sâmbetei* poate cumula mai multe mesaje, de la cel al expresiei propriu-zise, de pierdere, la cel de drum al vieții unidirecțional, fără întoarcere, și care duce, invariabil, spre moarte.

Despre roman și despre personajele sale, doamna Ileana Vulpescu afirmă: „Unii oameni trăiesc de la-nceput sub semnul deosebirii dintre dreptate și recunoașterea ei, încât își duc viața ca actori ai unei tragii-comedii, căreia îi sunt și spectatori. Prea obidiți de propria condiție, își dau seama de inutilitatea efortului de a îndrepta lumea, acționând singuri. Unii sunt astfel de «înțelepți»; alții – simulanți și ariviști: niște «hopamitică» ai tuturor timpurilor. Eroina se confruntă permanent cu o dilemă existențială: revoltă sau acceptarea destinului. «*Fericiți făcătorii de pace*» afirmă Biblia. Fericiți și demni de respect. *Nefericiți cei ce cred c-o vor afla undeva, cândva*, replică viața...”¹

Trama epică urmărește viața Florinei Diaconu, o viață ce pare că se desfășoară sub semnul fatalității, un destin ce amintește de cel al personajelor din tragediile grecești. O dată în plus, autoarea ne demonstrează că liberul-arbitru este o chestiune pur teoretică, inventată de oameni pentru a-și argumenta ideea de libertate (libertate care, de cele mai multe ori, nu există, pentru că nimeni nu este cu adevărat liber), că viața îți oferă adesea răsturnări de

situații neașteptate, că nimeni și nimic nu te poate vaccina împotriva surprizelor pe care ți le rezervă firul depănat de soartă.

Născută la zi mare, de Florii, personajul nostru nu pare să ilustreze concepția populară conform căreia oamenii născuți la zile mari sunt norocoși. Apărută pe lume cu doar două luni înainte ca tatăl său să fie arestat, orfană de tată de la mai puțin de doi ani, crescută la cămin pentru că mama sa lucra de dimineață până seara târziu, exmatriculată de la Facultatea de Medicină – unde intrase la o concurență de peste douăzeci de candidați pe un loc – datorită dosarului (deși tatăl său murise înainte de a fi judecat și, în consecință, nu fusese condamnat), destinul fetei se va derula, mai ales la nivel social, sub semnul ghinionului. Boala psihică a mamei, boală care va maturiza copila înainte de vreme, îi va defini semnificativ existența, născând în ea o groază teribilă ce nu o va mai părăsi niciodată.

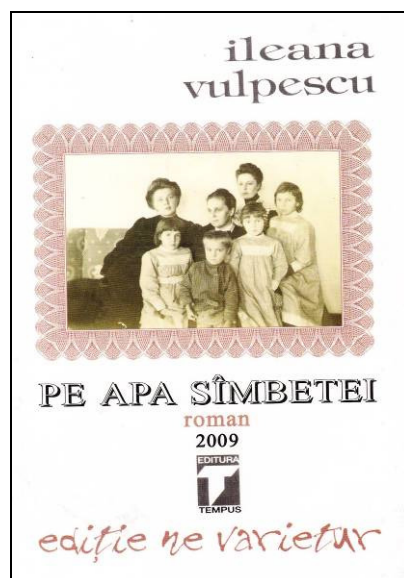
Și totuși... În ciuda tuturor impedimentelor ce se străduiesc să-i întunece viața, personajul nostru are o structură de învingător. Florina va fi o elevă eminentă, va deveni un tehnician dentar de o calitate profesională excelentă, va reuși să aibă o viață împlinită: prieteni, iubit, familie. Mai mult, prietenii ei sunt pentru o viață, iubirea are intensitatea unei flăcări pe care nici moartea doctorului Dănescu – iubitul Florinei – n-o va stinge, viața de familie alături de Vladimir și fiul acestuia, Alexandru, e o oază de liniște, de împăcare, de seninătate, de

împlinire. Învățând devreme, poate prea devreme, că viața este „o luptă permanentă: mai întâi cu tine însuși și apoi cu neîndurarea semenilor”, ea nu va uita niciodată, indiferent de statutul social și material atins, că „pe lume sunt mulți oameni săraci, necăjiți și triști” și că trebuie „să-nveți să le faci și lor, atât cât poți, o bucurie. Să nu te-ntristezi când faci o bucurie unui om necăjit, ci să te bucuri și să spui mereu «Doamne, ajută-mi să pot ajuta!»” Și să-i mulțumești lui Dumnezeu pentru tot ce ai tu.” O femeie „calmă, dezamăgită, căreia viața îi modelase un suflet de procuror”, după cum o descrie Vladimir, ea este în același timp înțelegătoare, de o rară delicatețe, gata oricând să sară în ajutorul unui cunoscut – chiar dacă acel cunoscut îi trădase încrederea la un moment dat – ilustrând perfect propria opinie despre ceea ce este viața: „un permanent exercițiu de uitare și de iertare”.

Ultimii ani din viață îi aduc marea bucurie de a-i avea din nou alături de ea pe Vladimir și Alexandru, pe soția lui Alexandru, Paloma, și pe fetița lor, botezată tot Florina, îi aduc ocazia de a vedea crescând un copil, ba de a-l crește chiar (bucurie pe care n-o trăise, deoarece se lipsise voluntar de posibilitatea de a avea un copil, fiind îngrozită de posibilitatea de a transmite ereditar boala psihică a mamei sale), îi oferă o împlinire sufletească ce pare să răsplătească toate durerile de până atunci. →

CRISTINA BÎNDIU

¹ Ileana Vulpescu, *Pe apa Sâmbetei*, Editura Tempus, Ploiești, 2009, coperta IV

Moartea o va aduce alături de cel de a căruia iubire o despărțise. Mihai Dănescu, fiul doctorului Dănescu, marea iubire a Florinei (în ciuda diferenței de peste 25 de ani dintre ei), va lua urna cu cenușa ei și o va alătura de cea a tatălui său, rostind cu mâhnire: „Până ce moartea v-a unit”.

În totală antiteză cu Florina este Tincuța, sora mătușii sale. Dacă prima este unul din acei «înțelepți» despre care vorbea autoarea, cea de-a doua este reprezentanta perfectă a categoriei simulanților și ariviștilor, acei „«hopa-mitică» ai tuturor timpurilor” care știu cum să exploateze orice situație în favoarea lor.

Inteligentă, cu o limbă ascuțită care nu iartă pe nimeni („vorba și-mpunsătura” – o descrie mătușă-sa, Marta), ambițioasă în privința condiției sociale, eficientă în tot ce își propune, Tincuța are un fel de „a smulge tot ce putea clipei”. La final de drum însă, ca o presimțire a sfârșitului, își trece sufletul prin prisma lucidității și constată cu amărăciune: „Din exterior viața mea pare o reușită de zile mari și totuși o rază de lumină, cât de firavă, nu e în sufletul meu”.

Cea care îi smulsese Florinei din deget inelul dăruit de soții Șoimaru ca răsplată pentru binele făcut va muri mult mai săracă sufletește decât fata nedreptățită, mult mai dezamăgită de viață, mai amară pe dinăuntru.

Reprezentant perfect al aceleiași categorii sociale este și soțul Tincuței, Titus. Ajuns după Revoluție proprietar de editură, „având păcatul omului care vrea s-o ducă bine oricând și oriunde s-ar fi aflat”, acesta este descris obiectiv de Radu Ghervase: „un oportunist cum scrie la carte” care „are un suflet negru. Nu știe ce-i mila.”

După moartea Tincuței, se însoară cu Corina, o doctoriță de vârstă fiului său, o fată „inteligentă, cu scaun la cap” care „socotea că-n viață e bine să te bizui numai pe tine, avantajele oferite prin alții putând fi oricând pierdute” și pe care nu va ști să o aprecieze la reala ei valoare, el având nevoie mai ales de o nevastă care să-l sprijine din punct de vedere social, care să joace până la capăt jocul ipocriziei, așa cum o făcuse Tincuța.

De aceea, moartea lui o face pe Corina să simtă „că i s-a luminat viața, că scăpase de-o stare tulbură și nesănătoasă”.

Mai toate personajele romanului merită amintite, pentru că fiecare în parte reprezintă o altă fațetă a vieții, ilustrează un alt tip uman, reflectă o altă concepție asupra sensului existenței.

Dacă Radu Gervase e geniul inadapdat, mereu dezamăgit de viață (în părerea sa despre democrație, în iubire, în opinia despre oameni), Mihai Dănescu este tipul fântelului – în epoca de tinerețe – pentru a se transforma apoi într-o persoană de o mare delicatețe sufletească și un adevărat prieten, iar Gogu Eremia este țărănul care, ajuns prin muncă proprie la un nivel social mai înalt, nu uită niciodată de unde a plecat și nici nu se dezice de rudele pe care le are.

Magdalena se va trezi la aproape cinzeci de ani în situația de a divorța de cel care reprezentase perechea ei ideală (Mihu lăsând-o și fără niciun ban) și de a înfrunta boala și moartea părinților ei.

Concluzia romanului e simplă: viața este „o luptă permanentă: mai întâi cu tine însuși și apoi cu neîndurarea semenilor”, un drum spre dincolo în care lucrurile importante sunt iubirea (acea iubire a cărei urmă să-ți rămână ca o arsură întreaga viață), prietenia (numărul prietenilor nefiind important, dar calitatea lor da), împăcarea de sine, bucuria de a învăța mereu ceva nou și existența unui cântar interior perfect cumpănit (care să te ferească de deziluzii și dezamăgiri majore împiedicându-te, mai întâi, să-și faci iluzii despre o situație, un regim, un om).

Pentru că, în final, toate pe lumea asta sunt sortite să ajungă „pe apa sâmbetei”, singurele ce par să se sustragă trecerii timpului fiind clipele fulgurante de fericire, atât de rare și, tocmai de aceea, atât de prețioase.

„«De ce zâmbești, Florina?».
«Zâmbeam momentul pe care-l trăim, un moment rar, când viața pare că merită ceva, un moment când uiți de rutină»”.

„Mihai Eminescu” de pe Câmpul Românesc din Hamilton, un oraș din provincia Ontario, lucrare sculptată de Nică Petre. Aici mai pot fi admirate busturile în marmură ale lui Eminescu și Nae Ionescu, precum și Rotonda scriitorilor din exil, statui realizate în bronz.

Fericit cel cu trup fără umbră

Să pui în părul femeii
istoria
e ca și cum i-ai da
trup fără umbră.
Cu istoria prinsă în râul părului,
în rugăciunea lui,
și cununa de lauri la sân,
femeia intră în înflorirea cerului.
Trupul ei se leapădă de umbră.
Trupul ei naște nemărginire
și cântă la harfă,
dându-le,
zi și noapte,
semnul împăcării
celor care îl caută pe Dumnezeu.

VALENTIN MARICA

Sârmașu, 27 august 2010, la dezvelirea statuii Femeia simbol, opera maestrului Ion Vlasiu.

Eseu

„Iubirea omenească” sau jertfa ca act soteriologic

„Cel ce jertfește trăiește din interior, și astfel viața lui e coaptă și încheiată în fiecare clipă. Noi spunem deseori despre un om că a murit prea devreme, pentru că suntem legați să înțelegem viața mereu ca o luptă, ca o misiune, ca o înfăptuire, ca o luare în stăpânire, pornită din exterior.(...).Cât e în stare să jertfească un om, atâta e el de profund.”

Rudolf Kassner, Zeul și himera

Mai poate crede cineva în ziua de azi, fără a fi luat peste picior sau privit cu compătimirea cu care te uiți la un om cu mințile rătăcite la afirmații de genul „dacă dragoste nu e, nimic nu e...”? Într-un timp în care Istoria este privită în față în toată splendoarea mecanicității sale, când totul pare că este, în sfârșit, smuls din „ignoranța” mitului, când existența omului, a vieții, a universului pare că poate fi descifrată, mai crede cineva în ideea de *rost*?

Cu atât mai mult, în literatura de azi e de prost gust să te întorci la tema dragostei salvatoare, ești desuet, cazi în clișeu, acum când scriitorii la modă, cei apreciați, scriu *despre* și în spiritul acestei ere desacralizate, s-a trezit cineva care să le dea peste nas celor care teoretizau, cu un aer afectat, „criza umanismului” contemporan, tot aceia care te-ar fi sancționat dacă ieșeau din amprenta pusă de ei asupra epocii. Din adâncul înghețat de Siberie, sufletul slav al lui Andrei Makine, acest suflet plămădit din zvâcnirile zburcimate ale antinomiilor stihiale, reușește să scape din Istorie și să irumpă, grație frumuseții aproape tragice a suferinței acestui popor, în veșnicie, purtându-ne prin actul scriiturii sale și pe noi.

„Iubirea omenească” este ultimul roman al lui Makine, scris în 2006 la Paris, căci autorul, deși născut în 1957 la Krasnoiarsk, în Siberia, a emigrat în Franța la vârsta de 30 de ani și a deprins un stil occidental, cu acel rafinament al culturii franceze, dar sub care zvâcnește un suflet rus, rănit de-a pururi de nostalgia veșniciei și care-și trăiește liturgic existența. Asta ne propune, de fapt,

Makine: o reîntoarcere la substanță, la adevăr, la ideea de *rost* a unei existențe trăite în copleșitoarea sa oroare, a reintegrării răului și a acceptării suferinței ca formă de mântuire, totul născut din iubire. Autorul ne readuce în atenție salvarea dintr-o lume condamnată la pierderea duhului, a spiritului. Acest moment de existență este unul contemporan, Istoria este proaspătă, petrecându-se în contemporaneitate (anii '70, cu luptele pentru decolonizarea Angolei, revoluția din Cuba condusă de Che Guevara, preluarea puterii de către Fidel Castro și, nu în ultimul rând, implicațiile URSS-ului în luptele comuniste din lume), iar martirul este un revoluționar de profesie, un angolez, care, în ciuda ororilor pe care la vede și pe care le trăiește, continuă să-și pună cu încăpățănare chinuitoarea întrebare: „după victoria revoluției oamenii se vor iubi altfel?”

„Fără dragostea pe care o nutrea pentru femeia aceea, viața nu ar fi fost decât o noapte fără sfârșit, în pădurile din Luanda Norte, la granița dintre Angola și Zair.

Am petrecut acolo două zile de captivitate împreună cu un confrate, un instructor militar sovietic, și cu ceea ce credeam că e un cadavru întins în fundul temniței noastre din lut ars, un african.(...)

Când este amenințată, existența se arată în toată goliciunea ei și ne frapază prin extrema simplitate a mecanicii sale. De-a lungul ceasurilor de carceră, am descoperit aceste mecanisme fruste: frica anulează orice pretinsă complexitate psihică, apoi foamea alungă frica, rămâne aiuritoarea banalitate a morții, dar acest frison al spiritului devine repede ridicol în comparație cu micile umilinte trupesti (cum era, pentru noi doi, aceea de a urina în prezența unui cadavru), în sfârșit vine dezgustul față de sine, față de acea mică sferă a existenței care se credea prețioasă, pentru că se credea unică, și care ajunge să se spargă prin tot atâtea bășici de tot felul”.

Așa își începe Makine romanul, cu trăirea cruntă a războiului, experimentată la început de un tânăr rus, ajuns în Angola datorită idealismelor vârstei, care credea că Istoria are un sens și că viața fiecăruia trebuie să fie un angajament; care vedea existența ca o luptă între Bine și Rău ce ia forma luptei de clasă în

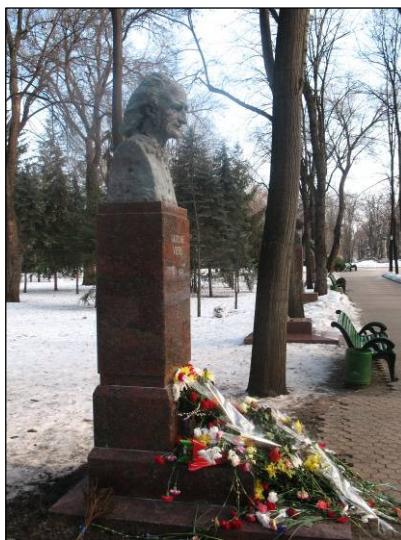
epoca modernă și că trebuie să-i ajuți pe cei slabi și săraci. Descoperă însă că ideologiile, oricât de nobile, devin ridicele în realitatea dură, banală, crudă, că nu există băieții buni și băieții răi, că așa-zisa luptă comunistă pentru o viață în care să domnească dreptatea, libertatea și egalitatea nu există, că totul este o propagandă care vine din aspirații telurice, primare: putere, bani și sex. El este cel care își pierde credința în marile Adevăruri și descoperă că Istoria nu este decât un „joc malițios al coincidențelor...batjocoritoare.” La o distanță de 25 de ani de la acea noapte din Angola, când era încarcerat și a asistat la violul unei negrese de către soldații care apoi au omorât-o, are sentimentul că Istoria se repetă, de data aceasta sub forma comediei bufă, când, aflat la o conferință internațională destinată dezvoltării culturale în Africa, este „prizonierul” unei scene tragi-comice: ”o muiere planturoasă, organizatoarea evenimentelor culturale, se lasă posedată de un tânăr pictor din Kinshasa, căruia îi va lansa expoziția la Paris sau Bruxelles. Iar eu sunt încarcerat între două ghivece de plante agățătoare”. Acest *eu* al narațiunii subiective alternează pe parcursul romanului cu persoana a III-a, căci scriitorul rus povestește viața acelui african pe care l-a întâlnit în carceră și pe care l-a luat inițial drept un cadavru, cel care a trecut prin drame adevărate, dar care a reușit să trăiască autentic martirajul secolului XX, salvându-l, prin exemplu personal, de la căderea în *absurd*.

Elias Almeida, africanul angolez, este cel care îl învață pe tânărul rus îngrozit de atrocitățile războiului să→

ALINA ION

vadă dincolo de ele, altfel oamenii n-ar fi altceva decât „niște furnici care rod, se împreunează și seucid între ele”. Oripilat în fața gropii în care au fost aruncați femeia violată și adolescentul cu masca de gaze pe față, naratorul i se dă replica: ”Dacă nu există nimic dincolo de toate acestea (...), nimic nu e grav, iar acel băiețandru poate fi înmormântat fără să i se scoată masca. Dacă nu există nimic pe lumea cealaltă...Trebuie să iubești foarte tare ca să fii sigur că o femeie nu este numai o grămadă de carne roșie care va putrezi sub pământul acesta roșiatic.” Era prima dată când naratorul aude din gura lui Elias verbul *a iubi* în sensul de a fi îndrăgostit. Acea dragoste îl salvează pe Elias și îl motivează să-și continue lupta. Naratorul realizează la ce fel de *dincolo* se referă Elias prin declarația de dragoste pe care i-o împărtășește și prietenului său după câțiva ani când s-au întâlnit la Kinshasa „că ar fi dat totul doar pentru mirosul frigului pe care îl păstra în țesătură rochia femeii pe care o iubea”, că ar fi refăcut G-2-ul, un lagăr de detenție zairez, unde a fost torturat îngrozitor. Abia atunci înțelege tânărul rus „de ce dragostea îi redă lumii gravitatea fără de care nu am fi altceva decât niște insecte grăbite să juișeze, să muște, să moară...”. Naratorul simte în simplitatea vorbelor lui Elias atingerea absolutului, căci acesta, spre deosebire de prietenul său rus, trecuse prin lămurirea aurului în foc de la bun început, de când era copil când, la vârsta de 11 ani, în 1961, în momentul în care răscoala împotriva portughezilor fusese zdrobită, ia parte la ororile umanității. Cu un tată revoluționar, Elias descoperă într-o zi, ajungând, fără să vrea, în orașul albilor, că mama sa se prostitua pentru a-i aduce o pâine acasă, iar după o săptămână, când ea a fost arestată din cauza soțului ei revoluționar, a asistat la o scenă cutremurătoare care l-a determinat inițial să se dedice unei cauze care să facă o lume unde să nu mai existe o femeie moartă cu clavicula zdrobită de cizma unui soldat. Cel care îi oferă inițial șansa de a ajunge altceva decât o „mămuță”, cum erau priviți negrii în acel moment, este părintele Anibal, care îl aduce pe Elias să studieze timp de patru ani la ”Misiune”, un seminar

teologic. Îl întâlnește apoi pe veterinarul Antonio Carvalho, care îi vorbește pentru întâia oară de Marx, iar apoi pleacă să studieze la Moscova, unde este recrutat ca agent. Are 16 ani când luptă alături de Che Guevara și află că nu există Bine și Rău, că visul unei societăți ideale, comuniste, pur și simplu nu se potrivește structurii oamenilor și că ideologia nu poate fi aplicată. Revoluționarii conduși de el

comandante „cunoșteau un extaz mult mai apropiat și violent: noaptea aceea de după luptă, înălțarea prin alcool și droguri, libertatea totală pe care o aveau ca să-și satisfacă orice dorință, să spargă orice ușă, să ucidă pe cine vor, să aleagă femeia care le place, să o posedă fără să se mai străduiască să-i ceară voie, să o omoare când simt dezgustul de la sfârșitul coitului. Să bea, să doarmă, să o ia de la capăt. Da, o libertate absolută, puteri supraomenești (...). Și acest biet cubanez care le vorbea despre ordinea revoluționară care trebuie respectată, despre industria socialistă pe care va trebui să o dezvolte...”

Întâlnirea la Moscova cu Anna, femeia pe care o iubește total, reface acea dialectică a contrariilor, unirea dar, în același timp, și depășirea paradoxurilor, el un angolez venit de pe tărâmul căldurii extreme, iar ea din înghețata Siberie. Drumul cu ea către acest spațiu care scapă timpului îl desăvârșește interior, îl inițiază în mistica iubirii, iar ultimul lui gest, de o simplitate absolută, ne face să conștientizăm jertfa ca singura dovadă a iubirii absolute: Elias moare foarte simplu, după câțiva ani, când,

aflat la Mogadiscio, recuperează pentru Anna, care se căsătorise cu un diplomat rus, o geantă cu dischete ultrasecrete. El renaște, prin moartea lui, sufletul prietenului său rus, aflat și el la Mogadiscio, iar prin el pe cititorul care se identifică cu acest eu terorizat de istorie și care își găsește răspunsurile *acum*: ”Aranjez cuvertura peste trupul lui Elias, apoi îi strâng mâna. Mi se pare înghețată, dar așa cum e mâna unui om care vine dintr-o noapte de iarnă, din marile stepe acoperite de zăpadă. Granița dintre moartea lui și viața mea mi se pare incredibil de subțire. Același nisip, cald încă, sub trupurile noastre. Același ocean de un negru ușor cenușiu. Aceași panoramă alunecoasă a cerului. Niciodată până acum nu am simțit atât de intens prezența unui absent.”

Absolventă a Universității Transilvania, Brașov, Facultatea de Științe, Secția Română-Franceză.

Profesor la Colegiul „Țara Bârsei”, Brașov.

Foto: Alea Clasicilor din Chișinău, în februarie 2009, cu bustul lui Grigore Vieru în prim-plan.

Alea Clasicilor e un complex sculptural aflat în Parcul Ștefan cel Mare și Sfânt din Chișinău. Pe ambele părți ale aleii sunt amplasate busturile din granit roșu ale clasicilor literaturii române și ale animatorilor politici notorii pentru Republica Moldova. Se cuprinde între bulevardul Ștefan cel Mare și bustul de bronz al lui Aleksandr Pușkin, așezat pe o coloană de granit (lucrare de Aleksandr Opekușin, 1885). Alea a fost construită și și-a primit numele în 1958 și de atunci a devenit una dintre principalele atracții turistice ale Chișinăului. La început, alea era dotată cu 12 sculpturi, însă, după destrămarea Uniunii Sovietice, acestora le-au fost adăugate busturi ale scriitorilor și poezilor români și basarabeni a căror activitate nu era studiată în regimul sovietic.

În ziua de astăzi, de-a lungul Aleii Clasicilor sunt înșirate 26 busturi (inclusiv cel al lui Pușkin, aflat în capăt). (Wikipedia)

Muzica terapeutică

I

Poetica auditivă eminesciană se desfășoară de-a lungul a trei axe: auzul din depărtare, auzul de aproape și auzul dinlăuntru(1). Nelipsită în opera poetului Mihai Eminescu, muzica nu este o imensă cheltuială de precizie pentru a obține vagul(2), cum spune Andrei Pleșu, ci o cale de comunicare directă a mesajului pus în legătură cu paradisurile diverse, reprezentă un emițător fără echivoc, luminând și facilitând urcușul către lumea ideilor. *Muzica este tristețe care se dizolvă în cântec*(3), așa cum o definește Hugo Friedrich, cel care așază poezia lui Novalis alături de cea scrisă de Edgar Alain Poe, similitudini existând și între aceștia și poetul Mihai Eminescu. Textele memorialistice confirmă pasiunea pe care poetul o avea pentru muzică, mai ales că în perioada studenției în străinătate obișnuia să meargă la concerte la *Musikverein*(4), la reprezentațiile care îi vor facilita realizarea descrierilor din *Sărmanul Dionis* ori din *Geniu pustiu*: *deodată mâinile celei de lângă piano se mișcă. Electric inspirate zburau ca nevăzute asupra clăpelor... Notele zburau când puternic, când abia auzite, ca suspinele apelor îngerești – era unul din acele cântece superbe a acelui maestro divin în țipetele sale: Palestrina. Murinda cânta...dar ce fel! Un timbru ca a unui clopot de argint...*(5)

Manuscrisul 2278 conține o etimologie interesantă pentru verbul a căuta: *cantum, caveo*(6). În cele opt strofe ale *Misterelor nopții*, spațiul natural mistic se ordonează în jurul sunetelor care nu apar nejustificate, ele trec prin înregistrarea senzorială, sunt analizate și devin o instanță enigmatică, având felurite guri prin care să invite individul în interiorul unei lumi pătrunse de iubire: *umbre suspinânde, silfe șoptinde, îngeri cântă-n plângeri*, scot

sunete caracterizate prin felul în care umplu spațiul sonor cu frecvență și culoarea specifice timpului nocturn.

Adept al *Criticii rațiunii pure* kantiene(8), poetul notează pe fila unui manuscris ideea prin care pune în legătură noțiunile *timp, experiență și a toarce firul timpului*(9), zgomotul produs de rotirea fusului fiind similar conștiinței contemplative(10). În același sens, *amintirile - aminte care pe suflet cad în picături (Singurătate)* exprimă vârtejul-vehemență a creației divine, orfism, o mână pianistă(11) care lovește creând muzica elementelor. Gânditorul Emil Cioran depășește dialectica suflet - spirit hegeliană și propune ca sufletul să-și fie sieși contemporan prin muzica pe care o definește, ca Nietzsche, *muzica mea sunt eu; este o filosofie dincolo de cuvinte. Muzica este oroadă de vid și plin al inimii. Și se înfiripă în suflet acorduri care mă fac contemporan îngerilor*(12).

Desfășurarea ritualului acomodării cu insula eului pustiu din *Singurătate*, poem care a plăcut lui Maiorescu atât de mult, este un omagiu adus iubitei de departe. Gheorghe Bulgăr surprinde în text vigoarea plastică a construcțiilor stilistice(13). Pentru a lua pulsul interior al însinguratului, citim linia melodică a versului cuprins între șapte și opt silabe, cu ritmul binar trohaic. Intelctualizată, muzica din acest cadru misterios al nopții străjuite de stele auroase implică decodarea mesajului vehiculat: *razele din alba lună /Mi le torc, mi le-mpreună/ Pentru-ntregul viitor*. Este vorba despre o punere în oglindă a cânt - ului mistic și a cânt - ului blând. *Făt-Frumos din tei*, un poem alcătuit din 23 de strofe, propune pentru Bianca, o ipostază feminină →

GINA AGAPIE

1. DAN C. MIHĂILESCU, *Inițierea auditivă*, în *Perspective eminesciene*, Editura Cartea Românească, București, 1982, pg.31. Demersul întreprins de Mihăilescu vizează o poetică a simțurilor, elementul auditiv fiind considerat o cale de inițiere de sorginte dendrolatică, similară glasului ancestral.
2. ANDREI PLEȘU, *Jurnalul de la Tescani*, Editura Humanitas, București, 1993, pg.11
3. HUGO FRIEDRICH, *Concentrare și conștiința formei*, în *Structura liricii moderne de la mijlocul secolului al XIX și mijlocul secolului XX*, în românește de Dieter Führmann, prefața de Mircea Martin, Editura Univers, București, 1998
4. CONSTANTIN NOICA, *Acel manuscript vechiu de o sută de ani*, manuscrisul 2268, fila 70, în *Introducere la miracolul eminescian*, ediție îngrijită de Marin Diaconu și Gabriel Liiceanu, Editura Humanitas, București, 1992, pg. 366: poetul analizează fizionomia lui Beethoven pe care o pune în relație cu muzica pentru voci, demonstrând în felul acesta preocuparea pentru muzică și pentru psihologia umană.
5. MIHAI EMINESCU, *Geniu pustiu*, în *Mihai Eminescu. Poezii. Proză literară*, vol. II, Ediție îngrijită de Petru Creția, Cartea Românească, București, 1978, pg.352- 425
6. CONSTANTIN NOICA, *Laboratorul unui geniu*, în *Introducere la miracolul eminescian*, op. cit., pg.65
7. cf. DEX, *silfa* este un duh al aerului, foarte agil, care întruchipează unul din cele patru elemente. În literatura germană și în literatura celtică, silfa este geniu.

8. ILYA PRIGOGINE, ISABELLE STENGERS, *De la timp la eternitate*, în *Între eternitate și timp*, traducere din franceză de Iulia Gherguț, Editura Humanitas, București, 1997, pg.192. Combinând știința lui Einstein cu filosofia platoniciană, autorul colectiv arată în ce măsură Ideile se pot aventura până la vidul intelectului pur.
9. Vezi și TUDOR PAMFILE, *Joimărița*, în *Mitologie românească*, ediție îngrijită, cu studiu introductiv și notă asupra ediției de Mihai Alexandru Cancioviici, Editura All, București, 1997, pg. 97- 101; vezi și TACHE PAPAHAĞI, *Fusul*, în *Mic dicționar folcloric. Spicuiuri folclorice și etnografice comparate*, ediție îngrijită, note și prefață de Valeriu Rusu, Editura Minerva, București, 1979, pg. 257- 261 și 520. Papahagi se bazează pe etimologia cuvântului și a sunetului considerând că a *întoarce* semnifică ceva de rău augur, nefavorabil. Exemplifică prin obiceiuri existente la italieni, aromâni, francezi. Este citată *Limba descântecelelor* a lui O. Densusianu, care înregistrează un descântec, o vrajă de dragoste realizată prin intermediul fusului și al furcii.
10. CONSTANTIN NOICA, *Cine poate privi fuiorul*, în *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, op. cit., pg.198
11. ADRIAN BOTEZ, *Analiza poetico-arhetipală*, în *Spirit și logos în poezia eminesciană (Pentru un nou tip de hermeneutică aplicată asupra textului eminescian)*, Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2005, pg.38
12. DAN OLTEAN, *Muzica*, în *Mistica metafizică la Cioran*, Editura Helicon, Timișoara, -, pg.110-115. În studiul amintit sunt puse în valoare *Cartea amăgirilor, Pe culmine disperării*, articolul *Păcatul vocii omenești*, muzica fiind prezentată ca liant între paradisul inimii și eternitate.
13. GHEORGHE BULGĂR, *De la cuvânt la metaforă în variantele liricii eminesciene*, Editura Junimea, Iași, 1975, pg.157- 158

a geniului eminescian, un paradis în mijlocul codrului, un spațiu pentru eternitate către care tânăra copilă este atrasă prin rezonanța fină a izvorului *cel de vrajă* care *sună dulce în urechi* și de *cornul de-argint* al tânărului *călare pe-un cal negru*. Dificil de înțeles în întregime, mesajul cifrat va deveni transparent numai pentru ființa care a rezolvat, într-un mod propriu, opozițiile dialectice dintre *a accepta* și *a se împotrivi* destinului.

Încă de pe vremea Greciei Antice, se făcea distincția între muzica de factură apolinică, purtând numele lui Phoebus-Apollo, zeul poeziei, al luminii și al muzicii, conducătorul corului de muze, o personificare a soarelui¹ și muzica dionisiacă², mănăta de fantezie și de spirit orgiac, așa cum susține Yehudi Menuhin³. Delimitarea se regăsește în spiritul textelor eminesciene, în *Freamăt de codru*, de exemplu, gama de stări afective proiectându-se prin *apa care sună somnoroasă*, ori prin fuga⁴ păsărilor care sugerează un arhetip al gândirii analogice, reformulate a îndrăgostitului: *Cucul cântă, mierle, presuri-/ Cine știe să le-asculte?/ Ale păsărilor neamuri/ Cîripesc pitite-n ramuri/ Și vorbesc cu-atât de multe înțelesuri*.

Sextina intitulată *Se bate miezul nopții...* exprimă exact ceea ce Luban Plazza (5) spunea în legătură cu efectul sunetelor asupra interiorului individului: *ea îl face pe acesta să înțeleagă mai bine sensul intrinsec al vieții, ca și minunile lumii, intensitatea receptării frumosului, precum și încărcătura morală conținută în mesaj*. Dihotomia viață/ moarte este luminată prin sunetul *clopotului de – aramă*, aflat la unison cu bătaia timpului, ambele deplasându-se către o autocunoaștere specială, într-un spațiu psihologic unitar și irevocabil: *Ci cumpăna gândirii-mi și azi nu se mai schimbă./ Căci între amândouă stă neclintita limbă*.

Muzica își are locul ei în sânul unui vast ansamblu de mituri fundamentale, individualizate prin povestiri și simboluri cu caracter antropologic. Povestirile și poveștile poporului român cred în Luceferii căzuți și consideră că inima omului are ureche, aceea care aude ce-i spune diavolul când vine la

ceasul lui(6). Tache Papahagi pune astrul în relație cu animismul și totemismul, plasându-l alături de stele. El este preocupat să amintească de dacoromanii care considerau luceferii niște feciori ai soarelui și ai stelelor, în timp ce mai târziu, românii oferă variante populare precum legenda Lunii și a Soarelui care poate să fi constituit o sursă de inspirație pentru poemul *Luceafărul*, pentru *Călin (file din poveste)*, ideea desprinsă din ambele texte fiind posibila iubire dintre o fată pământească și un astru(7).

Elada perioadei antice lasă generațiilor întregi filosofia pitagoreică potrivit căreia frumusețea și echilibrul ar sta într-o cifră, generând o teorie cunoscută sub numele de *muzica sferelor*(8). Și Ioana Em. Petrescu, în capitolul I al *Modelelor cosmologice*, citând poemul *Memento mori: Dar mai știi?... N-auzim noaptea armonia din pleiade?/ Știm de nu trăim pe lume, ce pe nesimțite cade?*, reia ideea gânditorului pitagoreic dezvoltată de Andrei Pleșu în cursuri susținute la Facultatea de Drept din București, aceea că în mișcarea lor de rotație, corpurile cerești însuflețite realizează o armonie auzită numai de suflet, constată că Aristotel abandonează ideea de muzică pentru *nostalgia materiei*, în timp ce Toma de Aquino pledează pentru *motoarele cerești*(9).

Foto: Busturi de pe Alea Clasicilor din Chișinău:
Octavian Goga, de Cornel Medrea, dezvelit în 2000
George Bacovia, de Milița Pătrașcu, dezvelit în 2001
Mircea Eliade, de Vasile Golea, dezvelit în 1997

1. N.A.KUN, *Legendele și miturile Greciei Antice*, Editura Orizonturi, București, 1967, pg.27-29

2. Idem, pg.79

3. MENUHIN Y., DAVIES, C.W., *Muzica omului*, Editura Muzicală, București, 1984, pg. 23-46

4. Fuga este o compoziție sau o tehnică muzicală în care vocile se repetă după un algoritm: se propune tema principală care se va relua succesiv prin alte voci.

5. LUBAN PLAZZA, *Musique: Arth et therapie*, rev. Med. Suisse rom., 1994, pg.114

6. TEODOR PAMFILE, *Îngerii*, în *Mitologie românească*, op.cit., pg. 30 și 39

7. TACHE PAPAHAĞI, *Luceafărul*, în *Mic dicționar folkloric. Spicuri folklorice și etnografice comparate*, ediție îngrijită, note și prefață de Valeriu Rusu, Ed. Minerva, București, 1979, pg.288- 293

8. G. CĂLINESCU, *Teme romantice, 4. Muzica sferelor*, în *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. III, Biblioteca Pentru Toți, Editura Minerva, București, 1985, pg.144-146: muzica sferelor, potrivit filosofiei pitagoreice, este produsă de rotația planetară. Cele nouă ceruri, corespondente ale celor șapte planete se învârt în jurul ochiului divin care și el este înconjurat de nouă ceruri de îngeri. Platon, în *Republica*, reia și el ideea pe care apoi o regăsim în filosofie și literatură.

9. IOANA EM. PETRESCU, *Eminescu. Modele cosmologice și viziunea poetică*, cap. I, ediție îngrijită și prefață de Irina Petraș, Editura Paralela 45, București, 2005, pg.17- 25

Cronica ideilor **Absolutul și libertatea**

1. "Eu sunt Cel ce sunt"

(Exodul 3,14)

Lumea n-a fost făcută din nimic, ci din preaplinul lui Dumnezeu. Pentru că nimicul, golul este o abstracțiune filosofică cu rol aparent consolator pentru limitativul demonstrației logice, în fond o capcană conceptuală cu consecințe sterilizante pentru orgoliul uman. O formulare cu adevărat vrednică de om ar fi următoarea: nimic nu există în afara lui Dumnezeu, iar omul este un nimic în raport cu Dumnezeu! De altminteri, demnitatea și înțelepciunea omului consistă în conștiința nimicniciei lui în raport cu Absolutul divin. Prin urmare, Dumnezeu fiind totuna cu absolutul și eternitatea, El stă față-n față doar cu Sine Însuși, și nu se poate defini decât prin propoziția tautologică de esență translogică, hărăzită auzului lui Moise: «Eu sunt Cel ce sunt»! Întreaga existență iradiază din El, deoarece El este aici și pretutindeni, Unul etern viu în multiplicitatea lumii, «Unitatea tuturor unităților» cum splendid afirma Petre Țuța.

Iată de ce toate încercările de a-l demonstra inexistența rămân doar la stadiul penibil de speculații clădite pe fundamentul șubred al neliniștilor și rătăcirilor omului căutător, ce se lasă amăgit de iluzia descoperirii adevărului doar cu ajutorul rațiunii. Dar însuși Kant a recunoscut că celebrele lui antinomii (Lumea are un început, lumea n-are niciun început; lumea este simplă, lumea este compusă; lumea are o cauză exterioară ei, lumea n-are nicio cauză; în lume există numai necesitate, în lume există și libertate) a recunoscut, deci, că aceste mult-lăudate antinomii reprezintă rătăcirii ale rațiunii pure în căutarea Absolutului! De altfel, cum să ajungi la Adevăr atunci când te străduiești din răsuputeri să dovedești că El nu există?!...

Filosofia vorbește de adevăr relativ și adevăr absolut. Dar după opinia lui Petre Țuța, «Mai multe adevăruri, egal lipsă adevăr!» Există deci un singur Adevăr, și acesta este Dumnezeu. «Eu sunt Calea, Adevărul și Viața», ne învață Mântuitorul în Ioan 14,6. Nu face afirmația că este o cale, ci că este Calea (iată alte splendide nume ale lui Dumnezeu), altfel spus singura cale posibilă de-a cunoaște viața veșnică și Adevărul în frumusețea, bunătatea și forța-I absolută. Soluția - mântuire sau pieire - este la îndemâna fiecărui om

prin imensa libertate cu care am fost dăruiti de-a ne hotărî destinul. Însă nu rațiunea - nici cea științifică, nici cea filosofică - nu reprezintă modalitatea sigură de-a accede în transcendență, adică de-a merge pe urmele Mântuitorului în vecinătatea divinului. Singura modalitate viabilă rezidă în credință, urmând pilda Domnului Iisus de-a fi smerit și iubitor.

Când Vasile Pârvan vedea istoria în dublu sens - ascensional și decensional, poate că avea în fața ochilor minții traseul descensional al lui Iisus - întruparea lui ca Om în vederea izbăvirii noastre, apoi traseul ascensional - înălțarea Lui la cer după înviere. Din acest motiv, Țuța spunea că istoria trebuie văzută bipolar: «Când oglindește susul ea este un vehicul al realului, iar când oglindește josul este un vehicul al aparenței».

George Călinescu, de Serghei Ganenko, 1997, Alea Clasicilor, Chișinău

Iisus a efectuat o tăietură în istoria umană. El reprezintă piatra unghiulară așezată la temelia noii istorii morale a omului apăsător nu numai de conștiința păcatului originar, ci și conștiința atentatului criminal la Iubire și Puritate. Mântuitorul este incomparabil superior tuturor filosofilor și făuritorilor de istorie, deoarece, după fermecătoarea expresie a mărturisitorului Petre Țuța, «El reprezintă Absolutul divin care punctează istoria».

Hamilton face o distincție extrem de subtilă între Absolut și infinit: «Absolutul înseamnă necondiționatul limitat, iar infinitul necondiționatul nelimitat». Prin urmare, Absolutul își exercită autoritatea Sa eternă și binefăcătoare prin limitele impuse de voința Sa, deci prin impunerea condițiilor creatoare, în timp ce infinitul reprezintă o desfășurare ternă,

monotonă și sterilă, altfel spus neantul în nulitatea lui egală și etern necuprinsă, o abstracțiune dizolvantă ce încremenește rațiunea prin groaza inspirată de neputința în fața inexistentului.

Fiind pretutindeni, El este prezent și în noi, căci la El timpul devine neputincios, trecutul și viitorul se înecă într-un prezent continuu ce alimentează veșnicia. Cât de liniștitoare este propoziția: «Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul și asemănarea Lui!» Atunci cum putem să ne închipuim că Dumnezeu l-a făcut pe om din plictiseală și că soarta omului este o biată jucărioară în mâinile acestei «Forțe Implacabile»?! Imaginea unui Dumnezeu intolerant, chiar crud și rău cu creația Sa, este o slabă consolare pentru cei ce și-au făcut un crez din încadrarea faptelor lor abominabile în anumite texte biblice intenționat răstălmăcite. Nimic mai dăunător pentru sănătatea morală a respectivilor, pentru ușurința cu care se îndepărtează de mântuire din cauza trufiei și a unor calcule înjositoare.

Să ne amintim că omul anterior păcatului originar era înconjurat de un bine necuprins, binele ce izvoră cu blândă generozitate din Atotputernic. Prin neascultare, mai exact prin ascultarea unor povești opuse îndemnurilor Creatorului, omul de dovedește nedemn de grădina Edenului. Proba cu pomul din mijlocul grădinii este actul de naștere al conștiinței omului, o conștiință capabilă să disocieze binele de rău, deci capabilă să-și măsoare decăderea datorată greșelii săvârșită prin neascultarea hrănită cu curiozitate. Pentru ieșirea din starea în care l-a aruncat păcatul, omul are datoria să dovedească fermitate în ascultarea poruncilor divine. Numai astfel va învinge ispitele și va accede la starea anterioară păcatului originar.

Se nasc următoarele întrebări: Dacă Dumnezeu este Binele întruchipat, se cheamă că răul ființează în afara Lui? De ce urmașii lui Adam, nesfârșitele generații ce i-au succedat, trebuie să tragă ponoasele pentru neascultarea acestuia, iar răul pământean nu este nici măcar limitat, necum să fie stârpit?

Tot ce există, văzutul și nevăzutul, totul este rezultatul actului de voință al Atotputernicului. Până la degradarea omului prin păcat, exista un Univers moral netulburat, grație absenței unor intenții opuse ori în dezacord cu voința divină. Mărul furat a creat o perturbare în armonia desăvârșită a Universului, prin admiterea de către Creator a→

GEORGE PETROVAI

unor tendințe umane ezitante, oscilante, ba chiar în contradicție cu traseul liniar-moral pe care El îl aștepta de la om. Fără știrea lui Dumnezeu n-ar fi fost cu puțință, fiindcă atunci El și-ar fi pierdut atributul de atotștiutor. (Iată, spune Țuțea, cum universul moral al omului se sprijină pe un măr furat, după cum universul lui științific se sprijină pe un măr căzut – celebrul măr care, zice-se, l-ar fi inspirat pe Newton în descoperirea Legii atracției universale!)

Înseamnă că substanța divină este în acest mod alterată și că răul s-a infiltrat până și în persoana Sa revelată prin creațiune? Nu, deoarece acest rău ține de condiția degradantă a omului muritor, deci operează la nivelul imanentului, al aparențelor. De altminteri, Sfântul Augustin este de părere că răul reprezintă un parazit ontologic al binelui. Lipsit de capacitatea de existență independentă, răul ființează atâta timp cât durează binele pe care parazitează și din care-și soarbe rațiunea de-a fi. De pildă, putregaiul este un rău pentru copac. Răul acesta este considerat ca atare atâta timp cât există binele (copacul) din care-și trage seva ființării sale devoratoare, expansioniste, atunci când nu întâmpină o opoziție fermă. Când putregaiul a cotropit întregul copac, nu mai rămâne nimic, nici rău, nici bine, căci copacul (binele) și-a încheiat existența... Din fericire pentru om și condiția sa, acesta deține cea mai sigură și mai eficace armă întru contracararea răului moral, forma cea mai subtilă și mai perfidă a răului nesățios. Această armă sui-generis, specific umană este Legea morală sădită în noi încă de la facere.

Ridicarea omului în vecinătatea esențelor, adevărata substanță divină, poate fi realizată numai printr-un anevoios proces de purificare, de izgonire a germenului răului cuibărit în intențiile și faptele sale. Deși gama de manifestare a răului este infinit neglijabilă pentru mărirea divină, totuși nu-l este indiferentă lui Dumnezeu întrucât nu-l este indiferent omul. Pentru mântuirea sa, omul trebuie să depună un efort susținut. Numai astfel va izbuti să-și învingă înclinația nativă spre păcat, numai astfel – mergând pe calea trasată de Iisus – va izbuti să-și depășească condiția nevrednică topită în vremelnicie.

Răul cuibărit în om este tolerat de Dumnezeu ca o justă piatră de încercare în vederea evaluării rezultatului ciocnirii dintre tendințele umane ireconciliabil antagonice. Iar eforturile depuse pentru înfrângerea forțelor

întunericului sunt generos susținute de intervenția divină întru întărirea relației eliberatoare dintre Dumnezeu și om. De-abia în acest mod se va ajunge la starea mistică ce se caracterizează prin armonie lăuntrică fecundată cu har divin; de-abia atunci sentimentul dominant față de semenii va fi iubirea mistuitoare, curată, sinceră, adevărată. Un asemenea spirit tămăduit și tămăduitor va accede la Adevăr prin revelație și va sorbi apa vie a fericirii prin inspirație.

2. „Robește-mă, Doamne, ca să mă simt liber!”

În sensul cel mai larg al cuvântului, libertatea înseamnă necondiționare. Captiv în cușca simțurilor și prins în plasa reglementărilor sociale, aici pe pământ omul beneficiază doar de-o libertate limitată și aparentă. (Desigur, afirmația anterioară nu se referă la libertatea interioară, dobândită de om prin creștinism: o libertate pe cât de fertilă, pe atât de trebuincioasă.) Nici cea mai avansată democrație din lume nu-i poate asigura individului o libertate totală. Asta deoarece corpul social, oricât ar fi de afânat prin legi și instituții democratice, tot nu permite individului un perimetru nelimitat și necontrolat pentru mișcări libere. Orice lărgire a ariei sale de deplasare, cu grijă precizată și controlată, duce fatalmente la nemulțumiri: fie nemulțumirile altor indivizi ce-și văd violate propriile arii de mișcare liberă, fie ale individului în cauză, acesta revendicând noi și noi segmente de libertate. Dar fireasca (sic!) inegalitate socială, ba chiar și cea familială, va genera tensiuni și conflicte în lupta acerbă (constituțională, instituțională, sindicală ș.a.m.d.) pentru extensia și respectarea libertăților dobândite.

Ceea ce colectivităților umane le este refuzat, la Dumnezeu este cu puțință. Mult visata egalitate socială, ba de gânditorii utopiști, ba de socialiști și comuniști, se dovedește un nonsens social: de o parte stă experiența zguduitoare a sistemelor socialiste, de cealaltă parte stă prosperitatea și progresul sistemelor centrate pe concurență și inegalitate socială. Primele și-au afișat propaganda mincinoasă a egalității sociale, dar, după un lanț nesfârșit de torturi și crime, au naufragiat în marea deznădejdie și sărăciei; comunitățile capitaliste, îndeosebi cele avansate, își propun cu tot mai multă insistență eliminarea sărăciei și diminuarea discrepanțelor sociale prin întărirea clasei de mijloc. Deocamdată este un

**Bust Lucian Blaga, în fața
Bibliotecii Centrale Universitare
Cluj-Napoca**

scop, deoarece în condițiile stimulării liberei inițiative, care pentru foarte mulți se cheamă șansa îmbogățirii prin orice mijloace, fie și în dauna altora, în asemenea condiții, netezirea asperităților sociale și vindecarea rănilor datorate sărăciei și disperării rămâne doar un vis frumos al omenirii.

În fața lui Dumnezeu însă toți oamenii sunt egali: geniul este egalul idiotului, pentru că amândoi sunt creația Sa și pentru că pe amândoi la fel îi iubește! Este o egalitate adevărată, întrucât nu are la bază interesul material, ci interesul superior al exorcizării și salvării grăuntelui de divinitate sădit în noi. Doar în relația divin-omenesc se poate vorbi de o veritabilă libertate, nicidecum în relația om-om. Necesitatea unită cu libertatea se descoperă în Dumnezeu, în lucrarea lui Dumnezeu întrupat Om și în superba Sa jertfă. Thomas din Kempis implora în *Imitatio Christi*: „Robește-mă, Doamne, ca să mă simt liber!”

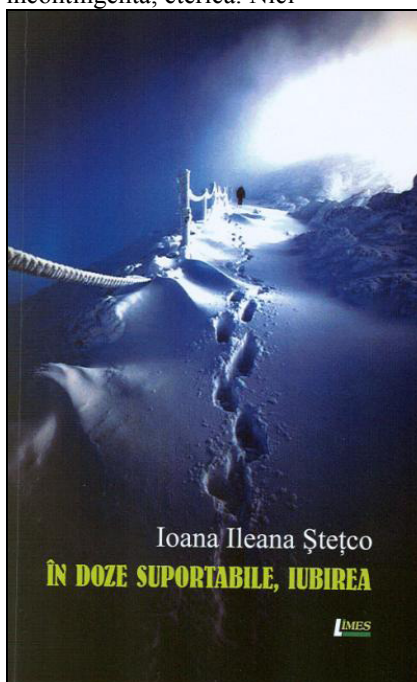
Creștinismul, în calitate de religie a religiilor, conferă omului statutul de om liber. Prin scrierile Sfântului Apostol Pavel, creștinismul a fost smuls de sub povara vechii legi iudaice, iar creștinii sunt dăruiți cu libertatea de a-și decide destinul în «jocul» celor două lumi paulinice: fiecare este liber să aleagă între cărarea îngustă și anevoioasă care duce la mântuire, și drumul neted, lesnicios care duce la pieire. Libertatea interioară, născută din puritate și iubire, este adevărata libertate, smulsă din jocul aparențelor. O asemenea libertate nu va fi nicicând confiscată, deoarece ea se alimentează din izvorul mereu viu al Libertății absolute.

În doze suportabile, iubirea

Pe Ioana Ileana Ștețco am întâlnit-o prima oară cu mulți, neverosimil de mulți ani în urmă (treptat, trecutul nostru devine legendar, se populează cu fantasmе), pe când eram redactor al revistei **Familia**. Ne aflam undeva în Nordul țării, pe o pagină înverzită, într-o zi triumfător solară. Făptura gracilă, mlădioasă, cu un surâs delicat și cu un mers plutitor, Ioana Elena ne apărea atunci ca o întrupare a Poeziei. Nu era nevoie să aștearnă versuri pentru a o percepe astfel. Dar între timp, d-sa a decis să producă Poezia și sub forma cuvântului scris. Nu fără ezitări, nu fără un exces de scrupule ce n-ar putea-o decât onora, în virtutea cărora a debutat editorial abia anul trecut, cu un volum purtând un titlu fin tremolat **Phoenix, vecina....** și beneficiind de o prestigioasă prefață, semnată de Ion Mureșan. Ce-aș putea spune acum, în fața unui nou set, consistent, de poeme ale fetei atrăgătoare, devenite o scriitoare matură? Poezia sălăjuiește în această ființă în continuare. Și nu e o afirmație pe care o fac din complezență. Cu puține excepții, lucrătura textului e săvârșită nu numai cu atenție meșteșugărească, ci și cu o lăuntrică responsabilitate. Trăind pentru sine, în sensul nobil al identificării cu explorările materiei sufletești proprii, exprimându-se pentru sine, deoarece neîndoios se bucură cea dintâi de iscodirile metaforice care-i ies de sub condei, poeta izbutește, abia așa, a scrie și pentru Celălalt. Pentru „semenul, fratele” cititor, fie și unul „ipocrit”. De remarcat că mai nimic edulcorat, convențional, superficial nu încapе în aceste texte. Îndeobște pornind de la stratul real, „prozaic” al trăirilor,

precum de la un grad zero al plămuirii lirice (și nu de sus, cum obișnuiesc unii, propunând construcții artificiale ce nu se sprijină pe nimic), autoarea își justifică elanul liric cu sprijinul acestuia. Un elan tradus adesea în melancolii, nostalgii, visări descumpănite de preaplinul lor. Nu fără întoarceri dureroase către concreteți pierdute, către existențialul jertfit. Iată o remarcabilă elegie: „Vezi cât am mințit și cum dădeam cuvinte la pășări?/ Despre trădare obiceiuri simple/dar mâinile ei curățau cartofi/într-o relație tandră cu poezia (...) Au murit mâinile ei înjunghiind cartofii/în inima lor tragică./ S-a stins încet și zgomotul de metal/inoxidabil/ S-a dus neobișnuit de gravă, lăsând/un loc mai trist decât golul / și cred că acum plânge la marginea sobei/ singură și fără puțința trădării./ Ce roșii sunt mâinile ei de preoteasă!/ Jertfelnicul – o sobă obeză/ și îngerii prăjesc ceapa la foc/ încet, îngeri de ceapă/ alții decât cei care-și plâng inocența, scriindu-și poemele pe o perdea de umbră./ Nesăbuiții, și eu asemenea lor/ pierd cu fiecare cuvânt,/ astfel sufletul se deschide/floare carnivoră”(Preoteasa curăță cartofi). Condeierii de duzină își imaginează că ar putea isca o poezie „frumoasă” manipulând cuvinte (frumoase) prin conotația lor directă, care însă nu ezită a se eclipsa într-un mediu lipsit de razele spiritului. Nu vorbele fac poezia. Poezia se face ea însăși, incontestantă, eterică. Nici

muzicalitatea, nu o dată revărsându-se în gol, nu e capabilă a-i suplini absența. La poeta noastră înregistrăm o muzică a înțelesurilor lirice, o incantație a atmosferei învăluitoare ca o vrajă: „De câte ori uiți/aminte să-ți aduci/ de atâtea ori în peretele inimii/bate copita de os/ a unui timp sonor/ obosit la răscruci// De câte ori îți aduci aminte/ să uiți/de atâtea ori peste margini revărsă/fluviul un cântec desculț// De câte ori uiți să îți aduci aminte / învelești cuvântul în cârpe / nu ceri îndurare și te lași pe spate/ nu ceri îndurare și urci nechemat/mulțumind zăpezile ce ni s-au dat” (*Cuante inegale*) O altă primejdie căreia îi cad pradă poetaștrii e cea a insolitului anapoda, a obscurității trișate, a absurdului pur și simplu stupid. Nu orice încărcătură de mațe lexicale e literatură. Am sugerat, nădăjduiesc, și prin citatele de mai sus modul delicat, precaut plasticizant cu care autoarea în discuție dozează percepția comună și imaginarul, inteligibilul și misterul în țesătura d-sale poeticească. Iată alte câteva versuri ilustrative: „dintr-o spaimă în alta cădeam/ca și cum poți să cazi printre lucruri/ fără să te mângâie golul din ele/ treceam din extazul spaimei ca peste/ o mare arată primăvara devreme// Nu mă găsesc, deși sunt aproape, nu mă găsesc, am trecut în ziua de ieri/” (*Ziua de ieri*) Ca și: „Pe seară, pictografii îndrăznețe vin pe furiș/în casa umbrei se dezbracă/ cuvintele blânde semne de aer. // Adulmecă/ în litere capcane și roua se-ntinde/ca o pecingine, ca o îndoială/bine întreținută// Mica distanță dintre mine și mine soră cu golul de ieri/colorează în auriu/ pasărea între două bătaii de aripă”/ (*Încă septembrie*) Aidoma oricărui autor autentic, poeta are aerul că nu s-ar putea mărturisi integral, lăsând mereu o marjă a nespusului: „departele din mine se sparge, se încheagă/atât de mult că nu încapе în cuvânt/ departele din mine e atât de aproape/ că poate tu ești vântul și poate eu mint/ (*Adevărata neliniște*). E un joc între parte și întreg, între aproape și departe, la urma urmei aidoma infinitului care constituie o metaforă naturală a transcendenței. Ioana Ileana Ștețco e o poetă care se cuvine citită cu atenție.

GHEORGHE GRIGURCU

AFORISMUL CU DEDICAȚIE

În creația deja polimorfă a preotului iconom stavrofor Nicolae Gh. Puchianu-Moșoiu (în aceasta prevalând totuși, între altele, ca să zic așa, lirica personală – până acum în două volume, – ethosul folcloric, etnologia și istoria, consemnate și acestea în numeroase culegeri sau tratate), o carte de *cugetări* (**Cugetări. Oglinnda sufletului meu**, Editura Transilvania Expres, Brașov, 2011) ar reprezenta, firește, lamura întregii lucrări spirituale a prodigiosului autor. Lucian Blaga atribuia aforismului (care în greaca veche – *aphorismos* – înseamnă definiție) nu doar demnitate teoretică, dar și încărcătură conceptuală, fiind o retragere spre schiță, adică la esențe, a cunoașterii; e o înțelepciune deschizătoare de drum și orizonturi; o înțelepciune, iată, deja în desăvârșire (marele poet și gânditor român scriind, în ordine, acestea: „...acolo unde toate lucrurile se desăvârșesc/ făcând un pas și încă unul înapoi spre schiță”). Aforismul ar avea așadar, după Blaga, acces în zona gândului filosofiei (deschizând orizonturi sau reprojectând altele noi) și mai are încă acces, neslăbind defel chinga meditației, și în lumea de curății și semne a poeziei.

Sunt, iată, două dimensiuni ale cugetării ce stau neconținut și în vederea, în conștiința teoretică a părintelui Nicolae Gh. Puchianu-Moșoiu, chiar dacă, de regulă, veșmântul sub care sălășluiesc e acela, firesc la un slujitor al bisericii, al moralei creștine. Iată câteva exemple din culegerea de față: „Lipsa religiei în morala socială n-o poate suplini cultura rațiunii. E asemenea grădinarului care taie rădăcinile și așteaptă ca pomul să rodească, asemenea plugarului care așteaptă plugul singur să-i răstoarne brazda”; „Acolo unde nu poate pătrunde filosofia, trebuie să pătrundă religia, altminteri dispăre orice convingere morală”; „Omul care rabdă mult și cugetă drept înțelept este”; „Înțelepciunea e de lipsă ca pâinea cea de toate zilele”; „Faptele bune izvorăsc din înțelepciunea sufletului”; „Omul care rabdă mult înțelept este: tăcerea mult folosește” ș.a.m.d. Un aforism consacrat, ca să spun așa, morții, deține cu precădere statutul

reflecțiunii filosofice, e laconic și irevocabil ca o pericopă biblică, e adică fără de adaos – dacă ne întoarcem încă o dată, printr-o parafrază, la Lucian Blaga; iată: „Somnul este icoana morții și moartea e linia de pe urmă a lucrului”.

În general, cugetările, aforismele sunt purtătoare de sarcini morale felurite, aidoma fiind și atitudinea variată, diversificată a autorului/ autorilor față de acestea, îndeobște, însă, în fața metehnelor. Aforismele pot îmbrăca așadar diferite ținute, ca să zic așa, etice: sarcasmul și nemila pamfletare, ironia, pe urmă, verdictul necruțător. Frecvent însă, în piesele apoftegmatice din cartea părintelui Nicolae Gh. Puchianu-Moșoiu, pornirile contondente, scrutarea neînduplecată vor fi înveșmântate în forme mai blânde, conceptuale („Dacă îți iubești viața, nu-ți mai pierde timpul, căci el este materia din care se țese viața”; „Viața trece. Una caldă, alta rece, viața iute se trece. Folosește-ți bine viața, că nu știi când se rupe ața”). Causticul, de pildă (pe care l-ar chema unele cusururi caracteriale), satira, batjocura sunt înmuiate, trecute prin distilarea umorului – un umor adesea subtil, folcloric: umorul ca bucurie, ca joc al duhului; râs sau surâs menite nu numai sancțiunii, nu doar demoliției. Ca de exemplu: „Discursurile lungi ne obosesc și ne dezgustă. Ele te plictisesc și îți distrag atenția, așa cum spune și zicala: Vorbă lungă ca să ajungă”; „Când răul pune stăpânire pe om e ca racina la pom. Răul este ca râia, cu cât te scarpini mai tare, se face rana mai mare”; „Cine râde degeaba pe stradă, râde și în târg”;

„Gura femeii celei rele se astupă cu tăcerea bărbatului. Să zici ca ea și să faci ca tine”; „Ochii care se spală în lacrimi, se zvântă în bucurie”.

Așternute, de regulă, sub înrăurirea înțelepciunilor populare și cărturărismului teologic, a discursului omiletic, cugetările părintelui Nicolae Gh. Puchianu-Moșoiu continuă, cum ar spune germanul K. Besser, forma deschisă a proverbului, a cărui ecumenicitate o urmează și aforismul autentic. Dacă forma închisă e un text apoftegmatice definitiv, cu neputința procreerii, aceea deschisă e, din contra, și o invitație la noi asocieri, cheamă adică la nuanțare și interpretare. De exemplu: „Iubirea cea adevărată și desăvârșită nu caută folosul său, ci a iubi este a ajuta pe aproapele tău, să nu pizmuiești pe nimeni. Nu umbla după mărimi deșarte, nu te veseli de necazurile altuia. Cine are adevărată iubire poate să vadă luminos toate lucrurile lumii”; „Iubirea ne arată grija, e smerită și dreaptă, fără moleșală, fără ușurință, ea nu se îngrijește de deșertăciuni, ci totdeauna e trează, curată, hotărâtă, pașnică și pururea cu ochiul deschis asupra poftelor trupesti. Iubirea ascultă și se supune celor mai mari, iar pe sine se înjosește și se smerește. Iubirea în fața lui Dumnezeu e recunoscătoare. Iubirea te face să nu pierzi credința și nădejdea. Ea știe că dragostea este amestecată cu dureri”; „Cine nu-i gata să sufere orice și să se lase cu totul în voia lui Dumnezeu nu știe ce înseamnă iubirea. De aceea, cel ce iubește trebuie să îmbrățișeze cu bucurie toate durerile și amărăciunile”; „Iubirea e o virtute sfântă și dulce pe care o guști prin darul lui Dumnezeu. Este icoana dragostei”.

Precum în lumea paremiologică, a proverbului născocit de mintea anonimă, *cugetările* părintelui Nicolae Gh. Puchianu-Moșoiu sunt, nefăcând abstracție nici de conținutul menit pastorației, îngândurări liric-cărturărești, destule de o vădită subtilitate literară, multe altele invocând metafizica ori rațiunea practică, morala: demonstrează împreună - consistente, remarcabile - o robustă experiență de viață și iscusința discursului noțional.

A.I. BRUMARU

Arborele care viețuiește prin Cuvinte

Poet surprinzător fiind din fiecare unghi din care ai lua cărțile sale, Valentin Marica a pornit din drumul „cumpenei” satului de câmpie transilvană, cu osârdie și dor de lumina care cuvântă de la începutul începuturilor, și și-a făcut un nume în Literatură.

În volumul *Tăcerea magilor*, poeme, (Editura Nico, Tg. Mureș, 2010), scrisul său deține o tehnică personală cu nuanțări moderne, dar și cu melos care amintește de clasicismul fără de care nu am ține în echilibru perfect rostul Literaturii adevărate. Poetul caligrafiază cerc în cerc în trunchiul unui arbore care, în loc de fructe, rodește pâinea-cuvântului.

Cu pioșenie elevată, cu eleganță și candoare uneori, răspunde întrebărilor esențiale ale lumii în care trăim, dând sens poemelor prin ceea ce face din Cuvânt, elementul esențial al ființării umane.

Punctele distincte în sfera de acțiune poetică; spațiul natal, credința, timpul, mitologia, universul ca loc de întâlnire între spiritele alese, fiecare dintre palierele pe care merge în inițiere autorul, totul se prefăce în Carte. Și, CARTE este și pasul pe care îl face Omul din leagăn până la moarte: „N-am în mâini/ decât o carte.../ochiul de viață/ pregătit de moarte”. (Vadul, nicăieri)

Într-o simplificare a sintagmei până la atingerea lamureii interioare, Valentin Marica “joacă” pe cartea inteligenței native, a harului cu care a fost dotat din stele, dar nu risipește cele multe și interesante cunoștințe pe care le-a acumulat prin slova scrisă, nu se cantonează doar în lumile fascinante, se simte perfect și în locurile comune.

Deși focalizează imagini magistrale pe ecranul unui “cinematograf,” mitologico-fantastic, deși ține dreapta-credință în cumpăna cea mai fericită a copilului care s-a jucat cu picioarele desculțe prin rouă pentru a putea visa stelele, poetul nu se retrage din fața lumii contemporane, postmoderniste, nu privește cu detașare intelectuală viața care freacă în cele mai neașteptate locuri. Dorul de spațiul visului inițial, ca într-o epopee mioritică cu reverberații actuale, dorul de ceea ce am putea fi, se simte acut în multe dintre poemele din volumul *Tăcerea magilor*: „Se răsfiră noapte-n iederi,/ creanga-i grea de preamărire, ochi de pâine /doarme-n cântec,/rană în nemărginire”. (Întrupare)

Magul tăcut poate fi Mărturisitorul, cel care, situat pe o treapă a desăvârșirii spirituale mai sus decât noi, reușește să decupeze detalii ale lumii în care viețuiește, timpul, spațiul, fenomenele naturii, spiritul pietrei și cel al omului... toate devin aluatul primordial din care se poate rotunji pâinea de fiecare zi. Pâinea Poemului.

„Vinovat e lutul”, spune într-un vers

Poetul, și zăbovind pe imagine nu poți trece mai departe, fără să te gândești la Eva cea plămădită din lutul coastei adamice, fără să vezi cu ochii tăi cum partea antheică din Om ne trage dincolo de edecul vieții cosmice: „Zăpada își adună săruturi la glezne/miei să se nască uzi de cer./Vinovat e lutul./ Vinovat e brațul cumpenei”. (Neînduplecat, ochiul...)

Și totuși, albul zăpezii și miei uzi de cer, țin în echilibru aproape perfect cele două talere ale balanței...

Cu o filosofie ce are la bază studii și încercări de viață, Valentin Marica știe să păstreze distanța potrivită între imaginile care, în paginile volumului de față, fac din lumi diferite un spațiu comun, cel al Cunoașterii.

Ziua fluturului alb este unul dintre poemele cu sărătură de sânge și picătură de miere, în care mitologia își are locul ei; aici totul se decantează în „pământul sterp”, în contrapondere cu „tâmplă” vie, cu Gândul, care știe cum și când să potrivească imaginile pentru ca întregul să fie rotund, fără cusur.

Pagină după pagină, parcurgând poemele cărții, ești tentat să crezi că intri într-o călătorie inițiată, că dincolo de locul copilăriei, de simplitatea-complexă a lumii unui sat din câmpia transilvană, sunt arborate steaguri din lumină solară.

Aceasta este senzația pe care ți-o lasă lectura cărții de față, că ești un călător pe marea nemărginirii, cu valurile

verzi-albastre ale lanurilor de secară și picăturile cerului, sunt doar altarele, troițele din satele noastre cu veșnicia bătută în cuiele crucilor de pe case.

„Revin aceleași cuvinte”, spune poetul, și, pentru a-i da greutate în plus sintagmei, adaugă *Motto: Cad orele ca banii în mâinile orbilor*: „Cerule e o cămașă albă.../Aș putea s-o îmbrac pentru când /voi intra în ochiul păsării”.

Zborul care se află în stare latentă în fiecare creator, iată cum, la Valentin Marica, se metamorfozează în cămașă albă a cerului, pe care Omul o îmbracă pentru a fi gata de zbor.

Un zbor figurativ, întâlnire prin lumina care cuprinde nu doar pupila. Atât de sugestiv, de tainic transpus este acest exercițiu, prin care Omul ar putea, într-o bună zi, să se alăture îngerilor.

Și Taină este cartea întreagă, dacă o citești fără grabă, cu aplecare pe fiecare sintagmă care, de cele mai multe ori, este o cheie, un cifru pentru poemul care urmează.

Legătură din legătură, pagina cu pagină, lucrarea poetică nu are spațiu potrivit pentru ca autorul ei să scrie Sfârșit.

Cartea asta este un intremezzo în simfonia poematică pe care Valentin Marica o oficiază din convingere și cu dăruirea celui care știe că pentru acest lucru a fost trimis pe pământ.

Foișorul cinei - un titlu pentru un poem care m-a dus din prima cu gândul la Ultima Cină a lui Iisus: „Peste râul de piatră lucie, /aburul gurilor flămânde încălzește veșnicia.../Strâng în mâini flori de sare.../Le împart în patru colțuri de masă./Revin aceleași”.

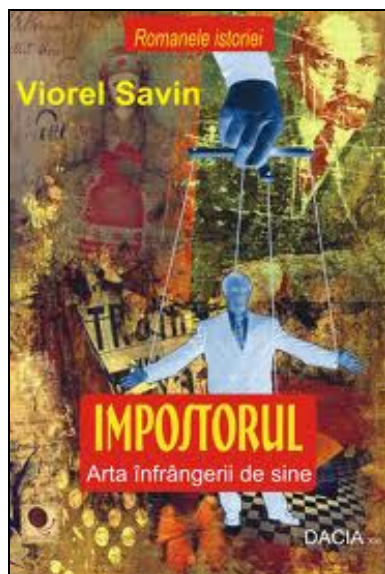
Am citit și recitat poemul acesta, pentru a vedea cum apa e piatră, gura flămândului dă sens veșniciei!! Colțurile mesei, aceleași.

Într-o simbioză inteligentă și printr-un efort sisific, fiecare dintre cuvintele nuntite în această carte este un eșantion al bucuriei Vieții, un semn de întrebare pentru ziua ce vine și, de ce nu, un cântec de luptă până când va fi să fie vremea, să trecem „**Latreia**” noastră **personală**: „Îi dau numele de latreia/ podului de peste apă/ lucios ca dinții jivinelor, /încovoiat când trece satul/cu mortul pe roți de lemn./Râul și podul, /Cruce/ peste teama noastră”. Râul cu Podul fac cruce, ca mâinile mortului așezate pe piept! Nimic trist, nimic forțat, doar motiv serios de meditație.

Tăcerea magilor vorbește pe Limba Poetului. Magul tăcut este un cântec prin care anotimpurile omenirii se petrec unele pe altele, așa cum Luna se petrece cu Soarele.

MELANIA CUC

DE LA CONȘTIINȚA DE SINE LA JERTFA DE SINE

Impostorul este cel de-al doilea roman (*Impostorul sau Arta înfrângerii de sine*, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011, 699 pag.) al lui Viorel Savin, după o îndelungată și apreciată prestație de dramaturg, poet, publicist, roman dedicat – deloc întâmplător – părinților săi, învățătorii Sofia și Emil Savin.

Locul întâmplărilor și al dislocărilor psiho-mentale sub presiunea forței brutale a puterii, al disoluției morale, până la pierderea identității, atât la nivelul indivizilor, cât și la nivelul comunității sătenești, e Dealul Corbului, epicentrul acestui univers răvășit de iraționalitatea unui sistem impus din afară, cu prelungiri firești la Târgul Mare și Bacău, centrul comunal și regional. În acest topos spiritual, aflat într-o degradare galopantă, se întâlnesc oameni de toate categoriile sociale și morale, de toate vârstele și atitudinile, o trilogie umană extrem de variată, mereu uimitoare, aiuritoare, oripilantă adesea și, uneori, fascinantă. Răbduriu, riguros și cu metodă, autorul devoaiează o lume în care locul preotului Nădărescu a fost luat de vrăjitoarea satului, escroaca și lubrica Buhana, iar teroarea a risipit seninătatea și bucuria de a trăi, cântecul și jocul (v. cel de-al doilea vis al învățătorului Eugen Boca). Astfel, copiii, conduși vitejește de micul Andrei Boca, încropesc un *colhoz* pe izlazul comunei și luptă cu ardoare împotriva comuniștilor, pe când bunicul, Grigore Boca, se lasă în voia Celui de Sus: *Dumnezeu ne-a dat să răbdăm! Iar noi*

răbdăm și atât!... capătul răbdării e la El, nu la noi... Nepotul și bunicul, două ipostaze complementare de respingere a unei realități coșmarești. Cel dintâi va fi, mai târziu, studentul nonconformist, inadaptable social, transfugul, condamnat în contumacie pentru *calomnii la adresa regimului de democrație populară*. Cel de-al doilea, un potențial patriarh al comunității, omul deplin al acelor meleaguri, depozitar al valorilor tradiționale, cu cele trei mame alături (Fecioara Maria, apoi Țara unde s-a născut și Mama care l-a făcut) păstrează, până târziu, autoritatea asupra celorlalți, în ciuda timpului care-și pierde de mult răbdarea cu ei. Gândește acesta, într-o vreme a urii și a terorii dezlănțuite: *Lucrurile bune numai cu iubire se fac!*

Realitatea coșmarească, la care ne refeream mai sus, este cea a anilor '50, când – după modelul stalinist de distrugere metodică și eficientă a clasei țărănești – s-a trecut și aici, la Dealul Corbului, la o rapidă depozare a țăranilor de pământ și atelaje, iar, în unele cazuri, chiar de elementara demnitate, la pustiirea lor prin umilință și teroare. Pretextul îl constituie jurnalul lui Eugen Boca, unde erau notate – spre neuitare – faptele reprobabile din anii colectivizării, între 4-14 mai 1953, ceea ce nu înseamnă că romanul s-ar rezuma la derularea celor unsprezece zile. Manuscrisul *Jurnalului holografic* (imagine tridimensională, provocată aici de jocul bine dozat al perspectivelor narative, o arhitectură barocă pusă în slujba cuprinderii exhaustive a existenței sociale, morale și intelectuale la toate nivelurile de evaluare) este distrus în momentul în care, acceptându-și *impostura*, învățătorul pleacă la București pentru a primi funcția de înalt demnitar (cultural) al regimului comunist, dar este rescris – din amintiri –, după decembrie 1989 și pregătit pentru publicare mai întâi de profesorul Radu Dima, apoi de fiul învățătorului, Andrei Boca.

În ciuda tematicii grave, a epocii încrâncenate pe care o investighează,

prozatorul-dramaturg mănuieste cu abilitate o mare varietate de registre narative: **ironic-sarcastic**, cu un gust apăsător pentru scenele grotești, **dramatic-comprehensiv** în fața destinelor deturnate, cu alunecări decisive în zona tragicului, chiar dacă autorul nu-și îngăduie – în asemenea situații – o implicare afectivă și ideatică fățișă, **delicat-confesiv**, cu momente de poezie nostalgic-înfiorată, ca atunci când urmărește primele anxietăți erotice ale lui Andrei, pe pragul dintre copilărie și adolescență, acoperite doar de marile sale uimiri și semne de întrebare în fața lumii celor maturi, atât de greu de înțeles. **Erosul**, în diversele sale manifestări, devine o cale subtilă de a înțelege natura umană: **abrutizată**, ca în cazul lui Tudor Vraciu, convins de neasemănarea minții sale față de cei care îl înconjurau, **lascivă**, ca în cazul Corneliiei Luca, sau **dilematică**, ca în cazul lui Eugen Boca, ce-și trăiește cu demnitate frumoasa poveste de iubire cu Aspazia/Pazia, dar cu ușoare derapaje într-o senzualitate frivolă și maculată, reprezentată de Cornelia. De unde-și trage – totuși – puterile acesta? Din neamul său de întemeietori. Astfel, școala din sat, de tip *Spiru Haret*, a fost ridicată de un strămoș al său, care a pus *piatra de temelie*. Dar, mai ales, tatăl (Eugen) și fiul (Andrei) au un model în Grigore Boca, ce ne aduce în minte, în mai multe privințe, de Ilie Moromete, de pe meleagurile teleormănene. Ca și acela, care privea cu circumspecție tot ce e vremea din afara satului, personajul lui Viorel Savin nu iubește orașul, unde e o lume *nesigură, fandasită și mincinoasă*, nu cedează, dar nici nu înfruntă Răul pe față, încercând să supraviețuiască, în felul său. Oricum, soluția temporizării îi este străină. Ca și acela, dar din motive total diferite, are o familie dezbinată și, în parte, compromisă social. Astfel, Ilinca, singura sa fată, are un soț bețiv și... hoț de găini, pe care socrul îl ironizează cu fiece prilej, preferând →

MIRCEA DINUTZ

Foto: Bust Liviu Rebreanu, pe Aleea Clasicilor din Chișinău. La 27 noiembrie 2009, când s-ar fi împlinit 124 ani de la nașterea scriitorului Liviu Rebreanu, pe Aleea Clasicilor din Grădina publică Ștefan cel Mare, a fost instalat bustul marelui scriitor român, după o tergiversare care a durat timp de mai bine de 6 ani. În acest răstimp, bustul s-a aflat în incinta Uniunii Scriitorilor din Moldova. (Internet)

să nu-și jignească porcul ce poartă același nume (Iordan) ca și ginerele său. Celălalt băiat, Andrei, se află la Canal, în timp ce Meletia, nora cea tăcută, se simte ocrotită de dragostea devotată a lui Ciurel Borilă, din cu totul alt aluat față de fratele său, Ghiocel, secretarul de partid. În sfârșit, cuplul Eugen-Pazia și nepotul Andrei se află cel mai aproape de inima sa, pentru că e o adevărată familie, unită prin iubire și existând cu demnitate în lume. Suferă mult pentru *băiatul* aflat în lagăr, dar este tolerant cu Meletia, ironic-batjocoritor cu ginerele Iordan, încrezător și mândru de fiul său, Eugen, în ciuda vremurilor vitrege, ocrotitor-complice cu Andrei, fiul acestuia. Aflat în conflict deschis cu Vraciu, reprezentantul unei puteri iraționale, Grigore Boca joacă totul pe cartea aparentei cedări: *că vrei să mă calci în picioare (...) Omeneste, te înțeleg: dacă poți, de ce să nu mă calci?* Amărăciune, sarcasm, provocare... Tot moromețian se comportă acesta când e nevoit să călătorească spre casă, împreună cu Saveta, Chindros, Coroagă și Cornelia, **iudele** acestui loc ce-și pierde treptat sacralitatea. Vede și înțelege *vânzarea* acelora, proaspăt *eliberați* de Securitate, asumându-și cu greu prețioasele pachete cu alimente, și îi ironizează subțire: *N-am niciun bagaj, că eu n-am știut că o să ajung la oraș* (arestați în puterea nopții).

E adevărat, Grigore Boca n-are subțirimea intelectuală a confratelui teleormănean, nu-și face mari iluzii nici în ceea ce-l privește, nici cu privire la familia sa, stă drept în credința strămoșească și judecă noile realități cu luciditate, asprime și îngrijorare, cu toate că trăiește o dramă – în linii mari – asemănătoare. Reacțiile sale, într-un context social ostil lumii pe care o reprezintă, nu diferă cu mult de cele ale lui Ilie Moromete: se retrage în sine și-și vorbește, păstrând intactă dragostea pentru nepotul Andrei. Are însă o superioară înțelegere a naturii umane, chiar dacă nu e tentat să despice firul în patru și nici nu manifestă voluptatea cuvântului cu mai multe dedesubturi. Intrat în casa avocatului Băisan pricepe repede că totul nu e decât *o zeflemea, jucată cu disperată dăruire, la adresa a ceea ce se petrece în țară*. Pentru micul Andrei, *bunicul său se afla deasupra tuturor*, tot așa cum – din perspectiva cititorilor – personajul este o adevărată emblemă a tradiției și cumineniei morale. Doar în două rânduri acesta se clatină: atunci când i se strigă în gura mare, la horă, că se cunosc drumurile sale la țitoarea din Tomești, ceea ce îi

stirbește mult din autoritate, dar, mai ales, atunci când acceptă, cu prețul libertății sale, să fie *martor* în procesul-mascaradă organizat de Mahalu și Bujor împotriva așa-zisului *guvern ilegal* (mica sa **înfrângere de sine**). Spre final, Grigore Boca, îndurerat de soarta fiului aflat la Poarta Albă, *aștepta împăcat călătoria cea mare*. Semnificativ este faptul că, între zecile de note, precizări și fișe de personaj, acesta nu beneficiază de un spațiu anume. Poate pentru că autorul n-a vrut să moară și poate pentru că așa și este – un personaj topit în marea lumină a iubirii. *Acel bătrân vesel în felul lui, dar cu aparență de om ciufut și scorțos* îl avertizează pe fiul său, cu puțin timp înainte de **marea călătorie: comuniștii cu care te dai de-acu, nu au nici un Dumnezeu...** Timpul însă nu are suficientă răbdare și fiul său se decide pentru marea sacrificiu.

Roman social-politic, roman-document, acuzator și justițiar, **Impostorul** este și un roman-dezbateră, ce pornește de la eterna incompatibilitate a individului cu istoria, a celor ce doresc să „îngroape” trecutul pentru a trăi cât mai tihnit în prezentul bulversat de răsturnarea valorilor și pulverizarea ierarhiilor clădite după criterii pertinente și merite reale. Din această perspectivă, se pleacă de la premisa că în fiecare din noi locuiește un *impostor* (deloc fals) și că nu putem evita compromisurile, orice am face. Ideea conform căreia **a face compromisuri este un semn de înțelepciune** va găsi întotdeauna adepți și contestatari la fel de înversunați, în egală măsură motivați și mobilizați. În textul/metatextul propus de Viorel Savin, Eugen Boca (*Cine poate rămâne curat într-o țară-nchisoare?*) ne apare superior fiului din cel puțin două puncte de vedere. Tatăl s-a sacrificat pentru familie: fratele său a fost eliberat din lagărul Poarta Albă, suferința părintelui, Grigore Boca, fiind astfel alinată, iar fiul său, Andrei, are drumul deschis spre învățătură, beneficiarul de protecție și sprijin material (A se compara cu atitudinea acestuia din urmă, peste ani, care se salvează pe sine, lăsându-și în urmă familia: soția și copilul, Ovidiu). În al doilea rând, conform confesiunii sale din epistola adresată fiului (20 iulie 1993), la mai puțin de două luni înainte de moartea sa, în calitate de înalt demnitar, a făcut atâta bine cât a putut să facă (*I-am salvat*, spune el, *pe cât de mulți am putut*) și, cunoscându-i antecedentele, ne vine să-l credem. Dintre cele peste două sute de personaje ale romanului,

acesta este cel mai complex. Un lucru e sigur: el nu și-a asumat de bună voie impostura, precum Kitner Karol, devenit Chitic Carol (varianta negativă) sau Oighenstein (varianta pozitivă) care, sub masca supușeniei, își oferă ajutorul, la nevoie, consătenilor săi; el e acela care îl ajută pe Eugen să se apere, atrăgându-i atenția asupra *plicului special*, de fapt o provocare a securității.

Tratarea neutră, în destule situații chirurgicale, a materialului epic potențează impresia de tragic, deși mulțimea victimelor descumpănește, iar cea a torționarilor și *turnătorilor* oripilează. Istoria acelor ani n-a fost blândă cu oamenii pământului, mai ales că nou-veniții, străini de lumea satului și de cutumele acestuia, au găsit în **frica** sătenilor un aliat de nădejde, la care se adaugă informatorii (Neli, Veta, Doru, Chindros, Slujnica), cei care au „săpat” temeiurile comunității din interior.

E, neîndoios, și un roman al colectivității care se clatină din temeiurile ei firești, se lasă intimidată, copleșită de frică, îndrăznind rareori să riposteze, ca atunci când un grup de săteni, conduși de Hristofor Drăgan, cere directorului școlii să-i ajute să facă o plângere către Comitetul Regional de Partid, denunțând abuzurile și înșelăciunile prin care s-au obținut semnăturile de adeziune în GAC. Înțelegându-le naivitatea, dar conștient de lipsa de șansă a unui atare demers, Eugen Boca se apără, decis să *supraviețuiască*, să evite arestarea și trimiterea sa la Canal. Terorizați, umiliți și abuzați în toate felurile, ei cedează – treptat – puterii, până la pierderea demnității și a identității de neam. Dealul Corbului a dispărut din istorie, *înghițit de cariera de gresie albastră*, stăpânită de M. Hogeia (care a cumpărat satul întreg, după decembrie 1989), iar oamenii *s-au răspândit în cele patru vânturi*. O tragedie colectivă care însumează și depășește pe aceea individuală, dar și o consecință a faptului că Răul nu vine numai din afară, ci și din interioritatea individului și/sau colectivității.

Învingătorii acestei lumi agitate și greu încercate sunt, în ordine ideală, părintele Nicorescu, Grigore Boca, Ionașcu Sava, Otilia – Muta, Feodosia Mavrichi, pe când cei din planul gros al realității, malformați și abjecți, sunt Hogeia Mihail, fostul colonel de securitate, acum prosper om de afaceri, lipsit de scrupule și cu trecutul extirpat, Văscuț Bigu, fost activist de partid la nivel județean, ajuns prefect, Ene Sergiu, fost secretar cu probleme

organizatorice la același nivel, distins de mai multe ori pentru contribuții însemnate la edificarea socialismului multilateral dezvoltat, mai apoi *revoluționar de profesie* și important om de afaceri. Sunt doar trei exemple care indică spectaculoasa răsturnare ce a urmat evenimentelor din decembrie 1989, în timp ce adevărații disidenți devin dușmani declarați, motive de spaimă și nesiguranță pentru actualii potențai. Un terifiant vid moral, o ierarhizare ce contrazice flagrant meritocrația, realizată, conform aprecierilor corecte făcute de Eugen Boca în scrisoarea ultimă adresată fiului său, *prin manipulare, prin minciună și prin fraudă josnică*.

O lume coșmarescă, bazată pe forța brutală, irațională a partidului-stat, a fost înlocuită cu o realitate infernală unde, spre ușurarea noilor veniți, mai lacomi ca oricând, bunul-simț s-a atrofiat, iar *conștiința păcatului nu mai există* (Petre Isachi). E o lume sălbatică, plezivistă și mercantilă, cu valorile tradiționale compromise, o realitate cu atât mai tristă, cu cât este liber consimțită, sub soarele generos al oportunismului.

Colcăiala postdecembristă, agitația purulentă și urât mirositoare a celor care s-au cocoțat în pozițiile cele mai profitabile este sugerată în textele adunate sub titlul *Avatarurile manuscrisului*, partea a doua a romanului, reprezentată de textul lui Andrei Boca (fiul): ***După-amiaza unui om de afaceri***, cu milionari care nu se pot mișca pe propriile picioare, au nevoie de bodygarzi pentru a-și apăra prețioasa viață și afacerile veroase puse la cale în ceasuri de taină, o cerere de chemare în judecată a lui Andrei Boca de către Mihail Hoge, *proprietar cu acte legale* – spune el – *al manuscrisului* și un articol semnat de o oarecare Gabriela Horea, ***Manuscrisul ucigaș***, mijloc de manipulare grosolană a opiniei publice, în sensul apărării intereselor celor care s-ar fi trezit *demascați* și puși la zid după apariția cărții și care se dau de ceasul morții să stopeze editarea manuscrisului.

Paginile de jurnal (perspectiva naratorului necreditabil) reprezintă doar una dintre coloanele de susținere ale edificiului romanesc. Acestora li se adaugă *fîșele* îngropate în text (marcate grafic și numerotate), scrisorile (expediate prin curier) între Mihail Hoge și Radu Dima, una expedită de Andrei Boca, venit în țară pentru a apăra memoria tatălui, și una aparținând lui Vasili Herciu-Telehoi, adnotările, evident tendențioase, ale lui Mihail

La Târgu Frumos se petrec secvențe demne de cascadorii râsului sau de desene animate • Primăria orașului a cheltuit recent peste 100 milioane lei vechi pentru a realiza busturile unor personalități • Acestea au fost așezate în Parcul Central, lângă bustul lui Ion Creangă • Pentru ca toate statuile să aibă aceeași dimensiune, a fost cioplit soclul bustului lui Creangă. (Internet)

Hoge, adnotări și precizări ale lui Andrei Boca și intervențiile (scrise) ale lui Radu Dima, care valorifică astfel informațiile obținute prin intermediul *dezinteresatului* Vasili Herciu-Telehoi. Sunt reproduse aici nouă documente (note informative, extrase, rapoarte, fragmente dintr-un studiu) de natură să completeze și să autentifice informația deja existentă în paginile jurnalului.

Se adaugă acestora confesiuni, introspecții, amintiri, viziuni, vise cu caracter simbolic, scene jucate (nu neapărat în spații închise), cum este aceea – cu adevărat memorabilă – între Părintele Nicoreșcu și învățător ori secvența (jucată) de Bică – Sica – Eugen Boca în camionul propagandiștilor – *un sicriu somptuos*, de unde năvălesc strigătele în pustiu. Acesta din urmă, cu un *persistent sentiment de silă față de sine*, strigă din toate puterile, pentru a-l intimida pe Bică, potențialul său terminator: *Sunt intelectual și sunt mândru că slujesc Partidul Muncitoresc Român*.

Trăgând linie, putem spune că Viorel Savin beneficiază de bogata sa experiență (de viață, scriitoricească), de calitățile sale mult exersate de dramaturg (punerea în scenă, gradarea conflictelor, lovitură de teatru, o bună ureche, atență la subtilități și nuanțe, un inspirat joc de lumini și umbre, sunet și culoare), de arsenalul de mijloace împrumutate și adaptate din romanul clasic-tradițional, modern și postmodern, lucru ce se vede în arhitectură, pluriperspectivism, intertextualitate, amestecul genurilor și speciilor literare, parodiarea structurilor de partid (de pildă), alternând momentele odihnitoare de poezie adolescentină, de contemplație și reflecție (satul, natura, pragul fragil

dintre copilărie și adolescență, iubirea domestică) și scenele de un real, de un consistent dramatism, unele lubrice sau grotești, de talentul său de povestitor și constructor pe spații ample, a reușit un roman remarcabil al ultimelor decenii, cu pagini excelente despre lumea în care trăim și despre trecerea (vorba unui concitadin) *dintr-un iad în altul*. *Impostorul* este romanul unui autor care refuză să lase în pace trecutul, își menține privirea trează și îngrijorată asupra prezentului demobilizator pentru aceia care vor să viețuiască cu demnitate în această realitate. Nu în ultimul rând, este cartea *supraviețuirii*, în care soluția găsită momentan de Eugen Boca – scrisul – se dovedește letală pentru el și familia sa, motiv pentru care recurge la o soluție mai practică: renunțarea, *înfrângerea de sine*, moartea aparentă a eului profund (*sufletul nu mi-l vând, nimănui...*) Poate că drama sa cea mai puternică vine din faptul că *jertfa* lui nu e înțeleasă prea bine nici de cei dragi: tatăl, Grigore Boca, cu puțin înainte de a pleca în marea călătorie, nu-i aprobă gestul; mai apoi, soția, Pazia, se retrage speriată din fața soțului și-l privește cu neîncredere; în sfârșit, fiul îi condamnă ascensiunea socială și-i reproșează chiar moartea mamei. Personajul se trezește dintr-odată într-o nemeritată singurătate și, de aici, nevoia sa de a se disculpa în fața fiului: *nu ai dreptul să-mi măsoari faptele nici măcar cu măsura ta de fiu!... Fiindcă știi mult, mult prea puțin!*

Puține lucruri se pot reproșa acestei cărți: o viziune maniheistă a lumii comuniste (de o parte torționarii și trădătorii, de cealaltă, *supraviețuitorii* printr-o impostură asumată, iar la mijloc, victimele unui univers concentraționar, situație salvată de talentul de povestitor al autorului, precum și de abilitatea de a construi antitetic o lume în continuă mișcare. Se mai reține personajul Grigore Boca, proiectat în lumini prea puternice, surprins în împrejurări dramatice, dar și cotidiene, inteligent, ironic, conștient de noblețea neamului din care se trage și de faptul că aceia care vor să-i distrugă sunt niște anomalii ale naturii umane. Nimic omenesc la Tudor Vrăcișu și Rudi Mahalu (fostul legionar și evreul măcelar), pe când toată înțelepciunea și generozitatea se află la Grigore Boca, patriarhul unei lumi care se stinge. Dar asta nu anulează marile merite ale unui roman care, pe tematica asumată cu luciditate, este unul dintre cele mai substanțiale.

DORU ROMAN - SAFIRE ȘI OFRANDE

1. Profesie și cercetări. Doru Roman s-a născut, cum se zice, în cap de an, adică la 1 ianuarie 1949, în comuna Tulgheș, din fostul raion Ceahlău și regiune Bacău – loc de tranziție între Transilvania și Moldova, privesc înaltă, cristalizată sub cer și în suflet, moralicește, de tăria și puritatea cuarțului de stâncă. Doru Roman are caracterul, privirea lucrurilor și statornicia omului de munte. Își petrece copilăria în satul Poiana Veche, comuna Tulgheș, în casa bunicilor săi, și sporadic cu părinții la București, Ploiești, Constanța și Piatra Neamț. Școala primară o face în Poiana Veche; școala generală, în Tulgheș; Liceul de Arte, între 1963-1968, la Târgu-Mureș; cursurile Școlii tehnice sanitare, între 1968-1970, din Târgu Mureș, ca apoi, între 1970-1975, Facultatea de Stomatologie din Târgu-Mureș. În perioada 1975-1990 este medic stomatolog la Petroșani. Între 1991-1994, urmează cursurile de secundariat în Ortodonție, la București. Din 1991 este medic ortodont la Policlinica Municipală nr. 2, din Târgu-Mureș. În 2002 își dă doctoratul cu lucrarea **Cercetări referitoare la posibila corelație existentă între malocluziile de clasa a II-a angle și disfuncția articulației temporo-mandibulare**, la prof.univ. dr. în științe medicale, Lucian Ieremia.

În 1968 debutează cu versuri în ziarul *Steaua roșie*, din Târgu-Mureș, unde continuă să publice până în 1975, la venirea în Petroșani. Din acest an, începe să publice, sporadic, poeme în *Steagul roșu* (Petroșani), *Drumul socialismului*, *Ritmuri hunedorene* (Deva), în *Tribuna*, *Steaua*, *Astra*, iar după '89, în *Ardealul literar și artistic*

(Deva), *Rostirea Românească* (Timișoara) și *Al cincilea anotimp* (Oradea). A fost prezent cu versuri în culegerea literară din Valea Jiului, **Incandescențe subterane** (1978). A făcut parte din redacția publicației de cultură *Solstițiu*, la cele 16 numere, câte au apărut în anul 1990. Debutează editorial, în 2002, cu volumul de versuri **Pasajul filigranului** (Editura Fundației Cultu-rale „Ion D. Sîrbu”). Și continuă cu volumul de micropoeme, **1907** (Ed. „Contrafort”, Craiova, 2007).

2. Safire. „...pe sufletele pietrificate / mai stăruie o lumină / confuză - // doar rădăcinile, oarbe, / sfredelesc în pământ / după o fărâmă de floare”. Cu aceste versuri se încheie poemul *Vitraliu*, care deschide volumul **Pasajul filigranului** al lui Doru Roman, abstras din climatul gălăgioasei poezii epice și narrative din ultimele două decenii ale secolului XX. Doru Roman descrie o lume surprinsă în *clipa ultimă* dinaintea unui cataclism geologic, pricinuit din nu se știe, și prea se știe, ce cauză. „Copaci cu măști de gaze / își mângâie obscen ramurile; / dincolo de retină / păsări atomice / vânează fluturi de zgură” – sunt versurile de început ale aceluiași poem. Poezia sa, deși șlefuită mallarmeean și marmorean, ca la parnasieni, este formată din descrierea vizuală a mici fragmente ale unei lumii calcinate („Dogoare, cer calcinat / torța pădurii linsă de fulger / slobod cristallul ferigilor arde / visul pietrei șlefuieste mâna / glasul porumbelului de alabastru / devorat de vârcolaci”, **Dimineața-n menajerie**), ale unei lumi schilodite, mai mult retrasă în resturi de reprezentări pe mici obiecte casnice sau în mirajele reflexive ale luminii din jurul pietrelor prețioase, aduse în număr sporit la suprafață de uriașe explozii magmatice. Întreprinderea lui Doru Roman este de a săpa **pasaje în filigran** înăuntrul reprezentărilor, imaginilor, în spațiul dur al cristalelor, în nevăzut și vid chiar (*Fisiunea vidului*), cu dorința de descoperi și prezenta o urmă omenească, un semn posibil al vieții: „cerul gurii are gust de cucută fragedă / doar undeva / în palme a înflorit un cactus” (**Non stop**).

Realitatea este aridă și consistă în reprezentare, peisajul se desfășoară ca-n ireal, în vis și se esențializează în spațiul din cristale, locul unde s-a retras spectacolul umanității: „sparg gheața luciilor nisipuri / păduri topite-n chihlimbare”. **Pietrele prețioase sunt locurile privilegiate ale imaginarului lui Doru Roman. Cristallul:**

“incendiate cristale topite-n clavier”, “prin cercul himerei se-ndoaie / panterele cristalelor seci”, “căzuți pe povârnișul cristalelor de aer”; **alabastru:** “pași pe lespezi de-alabastru”; **coral:** “pân’ ce durut simt prin palme / cum crește un ram de coral”, “amurgul de corali bătuți de spume”, “în ochiul străveziu de apă și de sare / s-a prelungit doar visul coralilor de azur”; **opal:** “în irisul mării calme / zbor de rândunică irizat în opal”; **rubin:** “cerul de rubin”, “ne-am regăsit într-un rubin / cu unduiri de jar, domoale”, “cu libere aripi / spre al zilei rubin”; **smarald:** “cercuri smarald adastă un gușter”, “cetatea își despoaie zidul de zgură / în hohotul săgetat de smarald”; **agată:** “noaptea de agată”; **argint:** “nuci de cocos pe argintate timpene”, “briza sprintară ca argintul viu”, “argintul năvalnic năimește izvoare”; **safir:** “fulguie șoapte prin caldul safir”, “dă-mi mâna planărilor-nalte / în ochiul safirului crud / cercul selenei muguri să salte / din arcul Dianeii ud”, “nu-nchide genele cu unduiri albastre / mă doare unduirea săpată în safir”; **chihlimbar:** “pulverizează steaua răchișilor chihlimbarii”; sau **aurul**, după care aleargă alchimiștii: “pe-nfierbântatele timpene / bat orele uimirea transfigurată-n aur”, “pe-un cimitir de aur portativ / păianjenul își fierbe noua partitură”. Prin aceste “locuri privilegiate” poezia lui Doru Roman, dincolo de tragismul “retragerii” lumii (“un vapor gravitează-ntr-o scoică”, **Somnambula**), capătă un anume **hieratism** ce o situează în descendența poeziei lui Adrian Maniu.

Este remarcabilă consecvența poetului în a urmări temele ce țin de posibilitatea reflexiei luminii, parcă până la acel alchimic **soare negru:** “cerul setos (de aștri) nimbează-o / cariatidă” (**Arena**), “Lumina mioapă / ceas de castani / răsfrânge uimire spre greul exod” (**Delirul tonomatului**), “reflexe joacă-n undele pupilei / absurd încătușate în pianul neguros / impudic se răsfrânge pleopa zilei / cu tipăt lung prin ram de chiparos” (**Reverberații**), “prin negrul luminii (n.n.) cernute din scame / tocește potcoava greoi oseminte” (**Caruselul hipodromului**). Lumea nu este decât o citire a celei retrase în structurile prismatice, reînviată de lumină și descriptiv de poet. Ea este rezultatul unei duble reflexii.

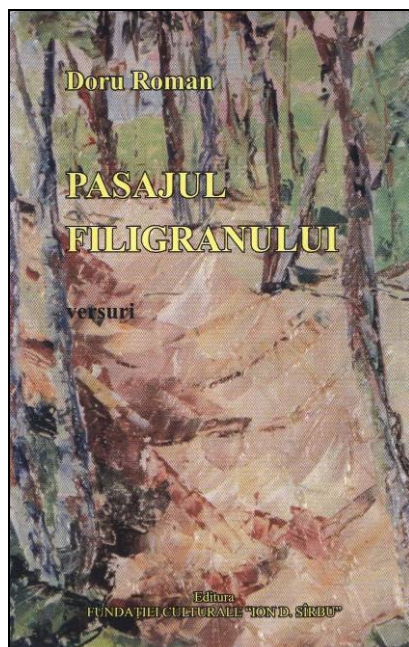
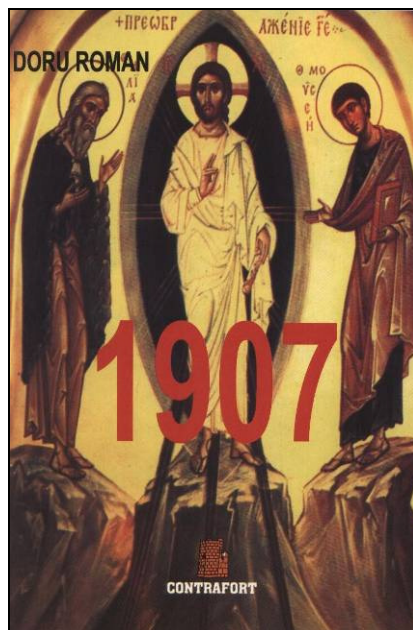
În poezia aceasta în care limbajul își poartă cu sine propria sa oglindă, urmărindu-și desfășurarea, →

DUMITRU VELEA

reflexivitatea și autoreferința apar ca definitorii. Prin faptul că limbajul își devine propriul său obiect, că *“vorbele au miezul în afară”*, paradoxul începe să se simtă la sine acasă. Doru Roman obține surprinzătoare efecte poetice prin *“diagonalizare”*, cum definește Solomon Marcus fenomenul când *“un enunț care atribuie o anume proprietate unor obiecte se află el însuși printre aceste obiecte”* (Paradoxul, Ed. Albatros, Buc., 1984, p.136): *“într-un deșert sintetic o cămilă / și-a scufundat privirea în apa din / tablou”*; prin autoreferențialitate: *“din policandru-nalt o stea umilă / depune în oglindă efemer un ou”* (Aroma marelui); *“cad vișini în oglindă / peste-un contur de casă”* (Oglinda de mai); prin alunecarea realitate-ficțiune (vis): *“solzi vitrificați / acoperă urma peștelui / rănind firul / visatului cristal”* (Fisiunea vidului), ființă-neființă: *“copilul nenăscut zdrobit în marșuri / de chimval”* (Bivolul negru), *“umbra zborului fără aripă”* (Jaz), *“din licuricii nopții fosforescente brațe / ne inunda ca seva un arbor nevăzut”* (Incandescența), sau răsturnări temporale (modale): *“atunci vei fi sublim / ca un lichen / pe un arbore / ce nu mai există”* (Frescă); *“gâtul egretei / adânc curcubeu / peste ultima ploaie / incertă”* (Fisiunea vidului).

Prin **Pasajul filigranului** se aude dăltița poetului ce sapă în safire și smaralde, dar se vede și havuzul orbitoarelor culori.

Ofrande. La 5 iunie 1937, în ședința solemnă a Academiei Române, Lucian Blaga rostea discursul **Elogiul Satului românesc**; la 29 mai 1940, într-o altă asemenea ședință solemnă a Academiei, Liviu Rebreanu rostea discursul **Laudă țaranului român**. Cu mult înăpoi, George Coșbuc și alți scriitori clamaseră soarta țaranului român; același Liviu Rebreanu scrisese monumentalul roman **Răscoala**; chiar și ironicul Caragiale nu se putuse reține în a nu scrie cutremurătorul pamflet, **Din primăvară până în toamnă**, împotriva puterii vinovate de Răscoala țaranilor din 1907 și de uciderea a unsprezece mii de țărani; mult mai înăpoi, Mihai Eminescu – cel care a văzut în **țaranul român adevăratul purtător al geniului național** – plecase desulf din Pensione Pera, din Florența, rătăcind spre răsărit, spre a se întoarce acasă, unde „problema țărănească” era nerezolvată (după cum au confirmat mișcărilor țărănești din 1888, culminând cu răscoala din 1907); și mai aproape de noi, în 1955, Tudor Arghezi înalță, în volumul **1907 – Peizaje**, adevărați

psalmi pentru țaranii împușcați; iar Editura de Stat publică, în 1948, **Răscoala țaranilor din 1907. Documente din arhiva Ministerului Justiției și a Ministerului Instrucțiunii și Cultelor**, două masive tomuri, primul de 908 pagini, al doilea de 510 pagini, însoțite de hărți, documente pline de sânge și mărturisitoare a crimei morale și reale executată de clasa politică.

După un veac, unde sunt aceștia toți care au scris despre marea jertfă socială și națională a poporului român și au înălțat rugi pentru sufletul celor morți? Morții prezentului îi acoperă cu penibile zgomote de trâmbițe și uitare, încercând să-i facă și pe tineri să nu audă nici salvele de tunuri care au ras sate întregi cu suflete cu tot și nici pe purtătorii lor de cuvânt. Lucrări plastice, evocatoare ale jertfei de la 1907, sunt retrase din expozițiile

permanente ale muzeelor noastre și dosite în depozite.

În memoria mea afectivă aud vocea bunicului, Ilie Zisu Dumitru, care a cunoscut acest prăpăd; îmi amintesc și cuvintele lui V. G. Paleolog, din 1973, care mi-a povestit actele barbare ale puterii. Pe el, fiu al fostului Secretar al Prefecturii Craiova, răscoala îl găsește, nu doar în ultimul an al liceului, ci, împreună cu băiatul prefectului și contrar oricăror așteptări, în mijlocul țăranilor desperați, ajunși cu rezmerița la porțile Craiovei. Și drept urmare, este exmatriculat din școală, ca apoi, în 1908, să fie „eliminat definitiv din toate școlile din țară”. Abia cu sprijinul lui Macedonski reușește să plece din țara celor care îl lipsiseră de dreptul de a învăța, și să ajungă la Paris, absolvind chiar Sorbona.

Sunt realități peste care morții zilei trag pânza deasă și grea a uitării, ne împiedică să ni le amintim; morții nu ne lasă să ne plângem nici sufletele noastre din lumină.

Să ne amintim că Leonid Andreev a scris povestirea **Guvernatorul**, prezentând procesul de conștiință al Guvernatorului Piotr Ilici care a ordonat să se tragă în țărănimea înfometată, dezlănțuită în 1905 în Rusia. Acesta a ales să apere și să se supună ordinii instituției pe care o reprezenta, în detrimentul dreptului natural al vieții celor înfomețați. Și drept urmare, tribunalul conștiinței îl condamnă la moarte. **Ideea îl ucide.**

La noi, morții zilei prezente nu vor nici să-și amintească: ei încearcă să șteargă, să șteargă memoria. Dar ea se prezervă în cei desperați, în cei care trăiesc cu resturi din containere.

În 1906 s-au constatat 150 de mii de cazuri de țărani bolnavi de pelagră, datorită hrănirii cu mălai din porumb stricat; 300 de mii de țărani nu aveau drept locuințe nu bordeie, ci niște vizuini. După o sută de ani, câți trăiesc – și îndeosebi, copii – în subteranele orașelor? Zgomotele politice de deasupra încearcă să le acopere vocea. Rezonanța cu 1907 să nu se petreacă.

Dar între artiști, se mai găsește câte unul care să intre în rezonanță cu suferința și să le aducă o ofrandă celor unsprezece mii de jertfe. Și unul dintre aceștia este Doru Roman. El pune, în cartea **1907**, sub crucile căzute în uitare ale celor 11 mii de țărani, 110 micropoeme, ca niște lumânări, câte o lumină la suta de morți. Și altele 87, pentru cei vii. Ca într-un lumânăr: „pentru morți”, „pentru vii”! Două părți stau alături, **1907** și **Crâmpoie**, fiecare având câte un poem-epilog semnificativ

și simbolic: **Frați gemeni** și **Economie de piață**. În prima parte sunt strălucite răni vechi, răni noi ale celui lipit de glie, cu rezonanța dintre ele, ca și cum rănirea i-ar fi menită etern. Cele trei fețe, versuri ale micropoemelor cu chip de haiku, sunt astfel șlefuite și așezate încât să primească lumină unul de la altul și, ca în sporita lumină, să se vadă omul alunecat sub vremi, **omul-rană**. „Zăpezi jilave / Peste unsprezece mii de / Suflete albe.” (20), „Ultima capră. / Palizi, copiii văduvei / Visează lapte.” (23), „Vatră risipită. / Vechilul mână copii / Cu biciul la plug.” (26) și **rezonanța**: „Un veac după 1907. / Hingheri cu cagule, / Norodul în juvă.” (93), „Castele în Spania. / Românii culeg căpșuni / În genunchi.” (87), „Ceasul alegerilor. / Viermii emanației, / Aceleași gogoși.” (96). Poemul **Frați gemeni** le închide și – ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat în trecerea timpilor – se deschide, amintind oarecum de povestioara vechiului Egipt, **Adevărul și Minciuna**, unde Minciuna îl orbește pe fratele său Adevărul: „Cu surle minciuna / Se-ndeaș-nainte / În nouri de purpuri / Și noroi de cuvinte, // În urmă-i adevărul / Miop și tembel / Se trage în spate / Prostit, dar cu zel.” (p. 28). Partea a doua, **Crâmpie**, este a prezentului: „Alegerile. / Bat la ușă baloane / Albe de săpun.” (22), „Sub pernă busuiocul. / El vine prin / Ceața lacrimii.” (71) și, aceeași rezonanță: „Ciocanul mușcă din coasă. Durerioasă / Chemarea strămoșilor.” (32). Și poemul **Economie de piață**, întins pe trei pagini, vine cu imaginea unei funii ce se strânge, ca un nod marinăresc, pe chipul omului ajuns marfă.

Doru Roman este poetul ce șlefuieste safire și aduce cu ele ofrande omului căzut sub vremi, care este mai mult decât un safir într-o bucată de steril.

„EXISTĂ UN LOC...”

Medic pediatru (pensionat cu ceva ani în urmă), împătimit fotograf, cunoscut și îndrăgit autor de haiku și tanka (publică primul fotohaiku în 1995, în 2000, primul volum de haiku, *Licurici ai gândurilor mele*, iar în 2001 volumul *Imagini în boabe de rouă*, în care sunt alăturate fotohaiku-uri și poeme tanka, în 2003, *Reverberații*, conținând poeme haiku și tanka comentate), răsplătit cu câteva premii (**Orion** pentru cel mai bun senryu al anului 1997, premiul trei la concursul de haiku **Slobozia 1998**, premiul trei la

concursul **Ad Visum, Vișeul de sus, 2004**, mențiune de onoare la concursul **Mainichi din Japonia** ediția a șaptea și a noua, premiul întâi la **ROMANIAN KUKAI, iulie 2007**), Jules Cohn Botea este însă mai cunoscut ca autor dramatic.

Pasiunea pentru teatru cred că s-a format, dar, mai ales, a fost întreținută de infinita grijă și dragoste pentru micuții săi pacienți, pentru care a scris piese puse în scenă la teatrul de păpuși „Pastiluță” de la spitalul V. Gomoiu din București. Vreme de peste 15 ani, a colindat cu aceste spectacole prin

pitale, alinând suferința copiilor internați, dar și prin grădinițe și școli. Ulterior, textele au fost adunate în volumul *Hai la teatru* (2005). A scris, de asemenea, teatru scurt, piesele fiind publicate în volumele *Puf de pădărie* (2000) și *Doi într-o barcă* (2001), iar cinci dintre acestea au fost puse în scenă de artiști amatori sau profesioniști, unele fiind premiate la concursuri de gen (Compania „Civic Art CVM” și-a deschis activitatea cu piesa *Lapte cald sau rece*, Teatrul Național Radiofonic a organizat o audiere cu public a piesei *Doi într-o barcă*).

Recent, la Editura Verus din București, a apărut volumul **Tânăra italiancă**, ce reunește două piese într-un act (**Tânăra italiancă** și **Când mama și-a schimbat prefixul**) și una în două părți (**Gândul cel bun**). Cele trei producții au cel puțin un numitor comun: unul dintre personaje este medic, ajuns la o anumită vârstă (vădov și singur, în **Tânăra italiancă**, bunic, într-o familie cu două nepoate și un strănepot „pe drum”, în **Când mama și-a schimbat prefixul**), la o anumită înțelepciune, dar, mai ales, demn descendent din stirpea lui Shalom Alehem ori, mai din aria noastră, a lui Cilibi Moise.

Consecvent este autorul și în privința deznodământului, printr-o „lovitură de teatru”, ce rezolvă în mod neașteptat, surprinzător (puțin forțat în ultima piesă) conflictul care nu prevestea un final fericit. „Tânăra italiancă”, venită la studii (Medicina, cum altfel?!) în România având doar o adresă pe care mama ei i-o lăsase ca pe o moștenire (str. Stăruinței!), silită de proprietăreasă să se mute, este găzduită de vecinul în vârstă, medicul ce-și trăiește bătrânețea singur, cu dorul pentru soția decedată, dar și pentru fata dispărută cu mulți ani în urmă. În cele din urmă, „italianca” se dovedește a-i fi nepoată. Celălalt bunic (**Când mama și-a schimbat prefixul**), medic și el, fin mănuitor al ironiei subțiri, un adevărat tezaur de vorbe de duh (personaj cu care se identifică până la detaliu creatorul lui – medicul Jules Cohn Botea!) participă la o reuniune de familie unde află că nepoata cea mică este însărcinată, dar că tatăl a dat bir cu fugiții, iar tânăra înclină spre renunțarea la sarcină. Finalul, neașteptat, îl aduce în casa sărbătoritei pe viitorul tătic, revenit în țară de la un curs de specializare, cu gânduri matrimoniale și cu un inel pentru viitoarea mireasă.

„Gândul cel bun” este, mai întâi, vocea lăuntrică a femeii ce-și jalește soțul mort într-un accident, cu doi ani în urmă, odată cu care și-a înmormântat întreaga viață, nefiind capabilă să-și găsească echilibrul necesar revenirii la normalitate. Mai apoi, „gândul” se materializează în persoana unui vechi prieten, medicul Alex, sosit pe neașteptate, după o îndelungată tăcere, pentru a-i dezvălui secretul care o va readuce pe Flori la o viață normală: soțul mort era amantul soției lui!

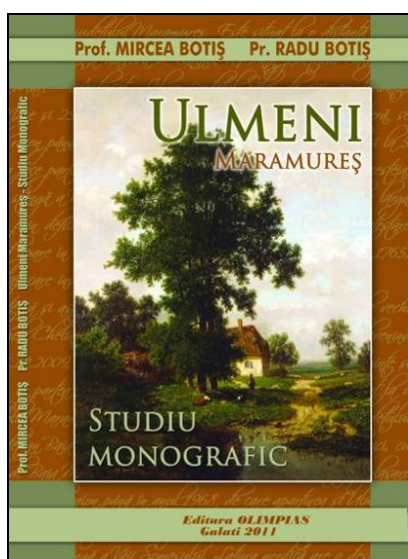
Dialogul viu, alert, replicile firești, neartificiale, situațiile de viață reală, încărcătura umană, comprehensiunea caldă, ironia subtilă, vorba cu dedesubturi și, nu în ultimul rând, figura jovială a autorului care se profilează în spatele personajelor sale, susținute de o bună stăpânire a tehnicii compoziției dramatice fac din aceste piese o ofertă generoasă pentru companiile teatrale, dar și o lectură plăcută pentru cititorul de teatru.

Trecând în revistă preocupările artistice ale lui Jules Cohn Botea, îmi vine în minte o poezie tanka semnată de acesta: „Există un loc/cu cerul mereu senin/ la capăt de drum./ Trebuie să crezi asta/doar așa îl poți găsi”.

Se pare că doctorul Jules Cohn Botea crede cu tărie în existența aceluia loc!

RODICA LĂZĂRESCU

Dincolo de monografii

Lucrarea „Ulmeni, Maramureș. Studiu monografic”, Editura Olimpias, Galați 2011, reprezintă mult mai mult decât o simplă abordare descriptivistă a unei localități sau, eventual, o succintă incursiune în istoria ei. Ea își depășește spectaculos caracterul monografic la care ne-am fi așteptat, în mod firesc, de la o lectură de asemenea natură, exprimând - cu maximă forță de sugestie - atașamentul uriaș al autorilor față de ambientul socio-cultural, spiritual și economic în care își derulează ciclul de zi cu zi al vieții.

Nu trebuie însă să credem că pasiunea Părintelui Radu Botiș precum și a profesorului de istorie Mircea Botiș pentru locurile natale îi îndrumă înspre elaborarea unei analize subiective, pigmentate cu nuanțe apologetice sau cu atitudini de partizanat. Nu este deloc vorba de așa ceva, pentru că, pe tot parcursul textului, cercetarea își menține o doză suficientă de rigurozitate, o moderație generată de un vizibil bun simț nativ, o argumentație temeinică și, nu în ultimul rând, o documentare și un bagaj informațional adânc ancorate în surse arhivistice și bibliografice îndeajuns de relevante prin abundența lor.

Desigur, în pofida celor afirmate mai sus, cartea rămâne totuși, în primul rând, o monografie, construită cu răbdare intelectuală, migală și sobrietate și, ca atare, ea conține toate ingredientele necesare unei întreprinderi serioase de acest gen. Nu lipsesc din structura ei explicitările atente, referitoare la încadrarea geografică și administrativă a urbei, fermecătoarele și flexibilele detalii istorice privind evoluția comunității locale, trimerile pertinente la dinamica istoriei confesionale a arealului focalizat, considerațiile judicioase legate de maturizarea și eficiența societăților culturale și ale bibliotecilor din zonă,

interesantele aspecte de istorie regională a învățământului și multe alte elemente narative lămuritoare, mai mult sau mai puțin semnificative prin importanța și rezonanțele lor, dar care, însumate, recompun un peisaj istoric, social, cultural, economic, politic și spiritual impresionant prin specificitatea sa și prin valențele sale bine individualizate.

Ne întâresc, de asemenea, convingerea că avem de-a face cu un efort consistent numeroasele rânduri și pasaje dedicate componentelor naturale care încadrează așezarea și modulul în care ele au influențat devenirea populației din teritoriu. Părțile de text înglobând această problematică se axează, cu precădere, pe punerea în lumină a reliefului, a resurselor naturale, a tipurilor de sol, a climei și temperaturii și, nu în ultimul rând, a caracteristicilor atmosferice. Această scenografie a demonstrației - de-a dreptul barocă prin belșugul ei - are menirea de a ne introduce gradual în esența și subiectul propriu-zis al narațiunii, și anume comunitatea cu trăsăturile ei particulare, cu trecutul ei și cu starea ei actuală. În respectiva problematică sunt incluse competente aprecieri ce surprind potențialul demografic local, schema etnică și confesională aparte a regiunii, caracteristicile nivelului de trai din teritoriu, toate acestea susținute și prin argumentele statisticilor și recensămintelor oficiale, mai vechi sau mai noi.

Pas cu pas, autorii ne apropie în descrierea lor de perioada contemporană și chiar ultracontemporană, oferindu-ne date de cea mai recentă actualitate despre producția și centrele economice din zonă și despre rețeaua de sănătate și de învățământ a orașului și a spațiului adiacent lui. Ni se aduc până și lămuriri cu privire la situația politică actuală din teritoriu și la activitatea din ultimele decenii a primarilor urbei.

Lucrarea mai încorporează și alte chestiuni de mare varietate, precum cea a stării și dinamicii forței de muncă, cea a emigrației și a muncii în străinătate, cea a punctării funcțiilor economice de azi ale comunității etc.

Ca zonă de tradiție predominant agricolă, regiunea beneficiază de o atență explicită în ceea ce privește acest domeniu de producție. Profitând de atingerea unui asemenea subiect, autorii schițează o succintă istorie agrară a regiunii, în centrul căreia poziționează tematica eficienței și particularității culturilor, cea a raporturilor de proprietate (cu largi referiri la moștenirea istorică a domeniilor feudale) și cea a legislației de specialitate.

O altă constatare benefică este aceea potrivit căreia în construcția textului predomină apelul la istorie, fapt care facilitează în mare măsură mai buna înțelegere de către lector a tuturor

proceselor și fenomenelor ce au afectat și afectează în continuare devenirea comunității locale. Legătura dintre diversele evenimente istorice și devenirea, uneori sinuoasă, a factorului uman face narațiunea mai captivantă și contribuie, în același timp, la accelerarea receptării mesajului transmis către cititor.

În ceea ce privește perioada contemporană, sunt totodată decelate, cu abilitate, creșterile și scăderile care au marcat așezarea și împrejurimile ei pe parcursul celor două războaie mondiale (cu paranteze largi dedicate momentului Marii Uniri), în epoca interbelică, în regimul socialist, în perioada de tranziție post-comunistă și în anii din urmă. Comparația dintre factorii care au influențat localitatea în timpul comunismului și cei ce s-au manifestat ulterior, în ultimele două decenii, este extrem de sugestivă și se conturează dintr-o perspectivă limpede și obiectivă.

Optica autorilor față de chestiunile analizate se menține mereu critică, moderată și atentă la detalii. Nu lipsesc nici considerațiile de factură sociologică, antropologică și etnografică, foarte utile susținerii științifice a travaliului efectuat. Trimerile la datini, obiceiuri, ocupații vechi, credințe populare, mituri, port, grai etc. și referirile la ciclul vieții, la sărbători și la jocuri completează tabloul unei lumi de mare profunzime, complexitate și spectaculozitate prin trecutul, evoluția, dezideratele și căutările ei actuale. Galeria personalităților care prin carierele lor umaniste, științifice, culturale, artistice, juridice, administrative sau de altă natură și-au câștigat un loc privilegiat în societatea românească, bine conturată de autori, vine și ea să întregască imaginea așezării ca punct de consistență și multiplă semnificație pe harta istorică a României.

În concluzie, putem afirma, fără puțință de tăgadă, că efortul apreciabil al celor doi autori (preot și profesor) de a reda propriului ambient local o identitate, nu numai istorică, binemeritată este extrem de util atât pentru specialiști (cei cu preocupări de istorie, istoriografie, monografie, demografie, antropologie, sociologie, etnografie etc.), cât și pentru publicul interesat de particularitățile unui spațiu oarecum restrâns, dar aparte prin farmecul său. În lumina celor constatate mai sus, ne exprimăm convingerea că avem în fața noastră o reușită editorială, construită cu seriozitatea și acribia investigațiilor istorice din trecut, dar orientată cu toată deschiderea înspre viitor.

C.Ș. I Dr. REMUS CÂMPEANU,
Institutul de Istorie “George Barițiu”
din Cluj-Napoca al Academiei Române

Fardad

În poezia lui Călin Sămărghițan* taina dragostei se urzește din aceleași fire ca și marea taină. Dragostea de femeie face parte ca atmosferă și ca și conținut din același dor de plinătate pentru iubirea atotfăptitoare. Eros-ul este doar o variantă aplicată a lui agape. Cu toate acestea izul nu este bizantin ci de ornamentală art nouveau întinsă până în nisipurile persane. Ai de multe ori impresia că poemele acestui volum sunt pictate de o regină retrasă la Balcic, care nostalgiază. Să nu uităm că fiecare amintire e, în fapt, sâmbure de realitate și proiecție, trecut selectat și potențat, de vis.

Cartea este structurată pe două părți: „Fata din livadă” și „Turnul de fluturi”. „Turnul de fluturi” este o selecție de poeme scrise între anii 2005 – 2009, care, până la urmă, sunt din același material poetic și lasă să se întrevadă, fragmentar, același orizont oniric al poveștii „Fata din livadă” care alcătuiește partea întâi. Dacă citești cartea neîntrerupt, dintr-o răsuflare, poți spune că „Turnul de fluturi” e o alcătuire de flash-uri – fluturi care prelungesc prima parte. Impresia este de puzzle de dor de vară eternă făcut din fluturi.

Prima parte „Fata din livadă”, despre care autorul ne avertizează că este „și proză și poezie și interviu”, e, de fapt, o poveste care rulează trei personaje: fata din livadă, Fardad și poetul. Poetul este cel care trece de la o plăsmuire feminină la cealaltă scriind și descriind trăirile acestui dute-vino, mix de regrete și așteptare.

Despre *Fata din livadă* sunt motive să credem că existența ei este posibilă, că ea reprezintă un rest transfigurat de realitate, că ea va fi fost și, precum o iubită risipitoare, va să mai fie. Însăși plasarea ei într-un spațiu accesibil, livada, o face o prezență mai ușor tangibilă și mai posibil de descris. Apoi piersicile din care s-a gustat sunt, evident, o aluzie erotică, semn că iubirea a avut plinătatea ei și momentele coapte au dat sens. De altfel, tocmai pentru că iubirea a fost livadă ea obligă amintirea să se rescrie, să capete aureolă și să se îngrășe cu așteptate fericiri. Această semnificare merge până acolo încât livada poate deveni o variantă proprie a paradisului, ca împlinire a dorințelor lui aici și acum.

Ei bine, dacă *Fata din livadă* poate fi cea plecată, iubita risipitoare, *Fardad*

apare ca un fel de dedublare a primeia, adică cea așteptată, alcătuire de promisiuni tocmai pe baza celei dintâi. Ea se îndepărtează spațial (este o prințesă a deșertului) tocmai pentru că departele poate promite, tocmai pentru că departele poate fi idealizat, poate duce toate așteptările, are consistența visului. Apoi această prințesă e a nisipurilor calde, aparține unui spațiu care pentru imaginarul european este a maximului exotism: Orientul, loc al deliciilor, al miresmelor subtile și aiuritoare, a celor o mie și una de nopți.

Și în cazul celei plecate și în cazul celei așteptate, în fapt, poetul se scrie. Își scrie iubirile închis în „turnul lui de fluturi” și apoi caută să le desfacă din iluzie, ca în cazul unei profeții de sine, ca în acele profeții de autorealizare. Scrisul devine un fel de vedere înainte, ca un fel de pregustare a fericirii ce va să vie. Reversul este și el asumat și neliniștea nu se alungă. În „interviu cu fata din livadă” (pag. 31) fata din livadă mărturisește: „Eu eram altfel decât scria el, iar când și-a dat seama, l-a durut, dar imaginația lui o luase razna. Ea l-a trădat, nu eu.”. Chiar și în această situație când a scrie iubita peste iubită și a face din vis o partitură fixă dă suferință, poetul este onest și nu își constrânge personajele, nu își creează, în imaginație, o realitate falsă. Ele, personajele se creează de la sine, „au identitate și voință proprie”. Astfel povestea rămâne deschisă, cea plecată se poate întoarce, iar cea așteptată se poate încarna. Fericirea de aici și fericirea de departe ca două vise posibile.

Acesta este primul nivel de citire al volumului, o altă decriptare se deschide cu însuși numele cărții: Fardad. În limba persană „Fardad” înseamnă „cel

dăruit cu splendoare”. Este un cuvânt compus din „Far”, numele unui înalt înger persan, și „dad”, care în persană înseamnă „dăruit”, „dat”, deci „cel dăruit de înger”, sau „îngerul/spiritul/duhul care vine în dar”. Ar fi vorba, încă din zoroastrianism, despre una dintre cele mai vechi preconcepții referitoare la Duhul Sfânt.

Într-o astfel de perspectivă devin foarte importante referirile la deșert. Să nu uităm că simbolul deșertului este unul dintre cele mai fertile din Biblie. Acest simbol închide în sine două sensuri principale: deșertul ca indistinție, ca nediferențiere originară și deșertul ca întindere sterilă sub care trebuie căutată Esența, Divinul. Logica volumului trimite la cel de al doilea sens, în care deșertul, pustiu, ca spațiu al nimicului sever este, prin compensație, locul în care omul se încredințează cu totul harului lui Dumnezeu, locul care revelează supremația harului. Este loc al primirii darului, loc al pogorîrii Duhului. Imaginea deșertului (unde ochii devin întotdeauna fântâni, care sunt și adâncime și înălțime) face ca poezia din „Fardad” să devină o poezie a așteptării darului, o poezie a căutării plinătății, a inefabilului. Fardad ia formă feminină, nu doar pentru că în cele mai vechi limbi cunoscute, atât în sanscrită, cât și în ebraica veche, „Duhul” este de gen feminin, ci mai ales pentru că, prin acest artificiu poetul a putut da întregului aerul fascinant din „Cântarea Cântărilor”, a putut împinge textele spre mistica erotică. Astfel că, așa după cum spuneam la început, pentru Călin Sămărghițan iubirea pentru femeie este aplicație a iubirii pentru „Cel luminat de toate și dincolo de toate”, este un caz particular al iubirii, care nu-l decade pe om și nu îi adâncește izgonirea.

LAURENȚIU-CIPRIAN TUDOR

* Pe 11 februarie 2011, la Librăria „Okian”, ca invitat al Grupului de literatură-sunete-și-culori „Caii verzi de pe pereți” a venit poetul sibian Călin Sămărghițan. Acesta și-a lansat la Brașov cel de al doilea volum de poeme ce poartă titlul „Fardad”, apărut la Editura Print ATU Sibiu, 2009.

Călin Sămărghițan este un poet, prozator, eseist născut în 1969 la Sibiu. Este licențiat în Teologie și Litere la Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu. Este doctor în teologie al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Este membru fondator și președinte al Asociației „Artgotica” Sibiu, organizator al Serilor Artgotice – „Expoziția de poezie” la care sunt invitați scriitori, editori de revistă și artiști plastici din țară și din străinătate.

BLESTEMUL, CA JOC ÎNTRE PARADIS ȘI PĂCAT

Ovidiu Vasilescu pare preocupat de jocul destinului în viața oamenilor, de marile povestiri care marchează epoci, zone, ideologii, credințe, trăiri, eșecuri, sfidează geografia și conflictele politic Ovidiu Vasilescu, *Blestemul*, (3 vol, Editura „Călăuza v.b” – 2010) e... În ciclul *Blestemul*) sunt prinse trei povestiri care au legătură una cu alta, dar care pot ființa independent: *Jocul destinului*, *Paradisul nefericiților*, *Cybill*. Editura „Călăuza v.b” a reușit performanța de a lansa trilogia spre cititor, iar autorul de a prezenta un ciclu bine temperat din viața Europei, Americii, chiar și din România, trecând prin timpuri diferite, prin epoci distincte și interesante, o paralelă între viața de altă dată și prezent, dintre viața prinsă între reguli bine stabilite și libertatea de a lega destine dincolo de limite, hotare, explicații.

Urmărind viața familiei **Tunner**, titlul trilogiei pare justificat, până la urmă blestemul e cel care impulsionează mișcarea, cel care schimbă oamenii și lasă întrebări, răspunsurile fiind implicit date prin viața lor. Blestemul planează nevăzut, dar devine vizibil în momentele nodale ale existenței personajelor.

Ovidiu Vasilescu este preocupat de familie, simte că există un secret în cuplul bărbat-femeie, că vremurile modelează fiecare relație, că există ceva nescris care se repetă cu fiecare iubire: **Gerhardt și Helga, Wolfgang și Sabrinne, David și Cybill**.

Relația începe, am spune acum, academic, prima pereche respectă tradiția familiilor bune, educate, el și ea își vorbesc cu respect, apoi relația pare să se degradeze, iar în ultima instanță devine tensionată. Vremurile se schimbă și ele, dacă fundalul inițial este unul clasic, viața familiei începe în Hagenau – Germania, apoi peisajul istoric este altul, Budapesta, ori Franța, iar în final Sighișoara – America. De la viața de boemă, la viața plină de tensiune marcată de neînțelegerile dintre Germania și Franța, apoi viața modernă trepidantă, din Vietnam în Statele Unite ale Americii, apoi în lagărul comunist.

Părintele lui Gerhardt, Tunner cel bătrân și-a ucis comandantul, iar de aici **blestemul** care se întinde asupra familiei. Totuși Tunner devine o familie importantă, membrii pun pe picioare o

afacere care în perioada de început a capitalismului are succes. Generația care urmează însă pierde din energii, Wolfgang pare risipitorul, superficialitatea îi marchează viața și o marchează și pe Sabrinne, devenită soția sa, el pare a nu înțelege responsabilitatea individului în fața epocii, Budapesta devine paradisul nefericiților, lumii îi scapă esența, relația dintre oameni s-a degradat din momentul în care lumea caută noi soluții. Și totuși cineva mai crede în grădini acolo în marele oraș, în freamătul lumilor există oameni preocupați să realizeze parcuri unde verdele, apa, soarele, natura ne atrag atenția asupra leagănului omenirii... Dar Wolfgang nu vede asta, nu are ochi pentru asta...

În acest timp, Germania e atinsă de fenomenul economic, Anglia devine un imperiu puternic, America stăpânește lumea, în România stăpânește dictatura, libertatea este blazonul sub care blestemul se realizează contorsionat și generos. Uneori bărbații mor brusc, femeile rămân văduve, Cybill este frumoasă și

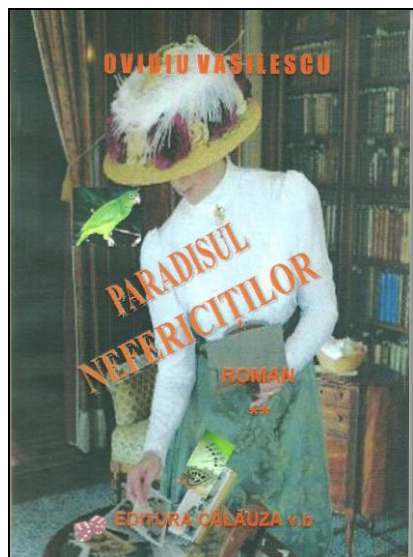
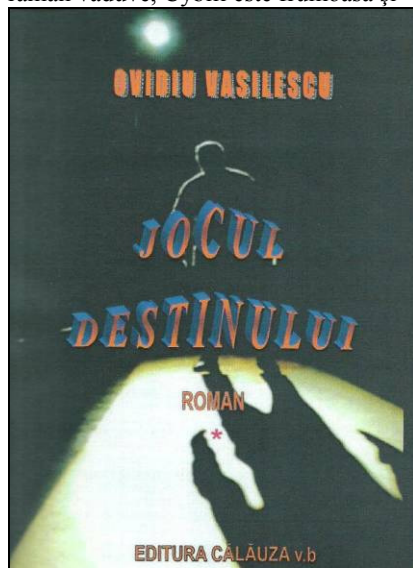
tainică, are puteri paranormale, urmașii își văd părinții în ultimele zone din viață, bolnavi, neputincioși, cu toate că altădată erau puternici, frumoși și curajoși, moștenirea este una spirituală și una materială, povestea familiei capătă note tragice, până la falimentul afacerilor și falimentul personal, dar scriitorul caută să dea sens destinului, jocul este unul misterios până la urmă. În ultimul roman, acțiunea se petrece pe două planuri: în Vietnam, unde moartea plutește în aer, și în România, unde dictatura comunistă are reguli neînțelese, libertatea e un concept straniu, biruit de puterile paranormale ale Cybill-ei și de stăruința oamenilor de a ieși din jocul brutal al destinului, prinși în plasa de păianjen a birocrăției specifice regimurilor totalitare.

Pe tot parcursul povestirii, în aparent liniară, Ovidiu Vasilescu pune în lumină miracolul dragostei, relațiile din cuplul principal sunt prinse de secretele atracției dintre bărbat și femeie, sunt modele pe care le exploatează cu interes, uneori în stil modern, pentru a atrage cititorul, alteori în stil clasic pentru a-l educa, apoi în stil literar pentru a realiza atmosferă, reușește astfel să dinamizeze acțiunea, lumea este mult mai complexă decât istoria în sine a lumii, individul este atins de cădere și căderea îl trezește la viață, urmașii caută să ducă moștenirea mai departe, dar vremurile se schimbă, ceva scapă inevitabil minții oamenilor.

Iată câteva pasaje: „*Helga dispăru în baie, unde stăruia un timp relativ scurt. Ieși proaspătă și radioasă, îmbrăcată într-un capot de casă din mătase subțire. Strâns la mijloc cu un cordon, halatul scotea în evidență fiecare linie a trupului ei de amazoană îmblânzită. Gerhardt o sărută pe gâtul bronzat și cu regret se retrase în baie. Cupele erau deja pline și lângă fiecare cupă stătea câte un trandafir...*” (**Jocul destinului**).

„*În fond, Sabrinne dorea să fie ceva mai femeie cu el, să fie mai pe placul neastâmpăratului, să o iubească mai mult, atât de mult încât să nu mai aibă nevoie de altele. Voia să fie sigură că el, trișorul acela frumos și seducător, o iubește cu adevărat.*” (**Paradisul nefericiților**).

„*Fără voia mea, mă simțeam puternic atras de Cybill. O forță necunoscută, o pasiune nemaîntâlnită, mă atrăgea magnetic către făptura ei, cu aer când lumesc, când mistic. Eram din ce în ce mai curios să-i ascult povestea. Peste toate, însă, o doream atât de mult!*” (**Cybill**).

Trilogia are meritul de a scoate la lumină întâmplări neprevăzute, aproape ireale, dar care marchează viața familiilor: crima ca șoc, în urma unei activități criminale neobișnuite pentru Hagenau, este omorât Ludwig, tatăl lui Gerhardt și vizitiul acestuia, un alt vizitiu este mușcat de un cal, scrisori neînțelese pe care le primește și le ascunde Wolfgang, mirarea Sabrinnei, David trece prin clipe de coșmar în Vietnam, iar Cybill suportă jocul destinului în Transilvania, sub presiunea sistemului dictatorial, cu o luciditate evidentă și o premoniție care o marchează și îi marchează pe cei din jur. Apoi, la Budapesta, unul din personaje este peisagist de grădini, evenimentul pare real, dar metaforic privind lucrurile, scriitorul pune pe tapet ideea eden-ului, acel eden după care alergăm fiecare, ținta generațiilor, edenul din care am fost alungați, pentru a reveni cumva artificios, pe picioare proprii, dar depinzând de conjunctură, de prieteni, de rude... Scrisorile familiale au un rol important în povestire, ele demonstrează necesitatea comunicării între membrii familiei, necesitatea legăturilor profunde, care țin de structura intimă a ființei. E un model creștin de comunicare, pornind de la epistolele bisericești, oamenii țin legătura cu Dumnezeu și unii cu alții. Scrisul are ceva etern, scrisul e și terapie, un joc subtil spiritual necesar în societate...

Îată un fragment de scrisoare: „*Sper să mă crezi că peste tot, pe unde am fost, te-am dus de mână, în mintea mea, dar simt că trăiesc o dragoste neîmpărtășită! Oare de ce nu-mi spui că măcar nu poți să mă iubești ori că dragostea mea nu-ți este suficientă? Măcar atunci totuși s-ar limpezi cumva!*” – (Scrisoare transmisă de Sabrinna lui Wolfgang)

În mod evident, Ovidiu Vasilescu valorifică experiența din viața sa, dorințele proprii, suferința eroului David în Vietnam pare a fi suferința deținuților români în perioada de început a dictaturii comuniste, apoi lumea reconstruită într-un sat aparent anonim din Germania este dorul după o lume stabilă, apropiată de natură și oameni, marcată de regulile civilizației adevărate, ori unele pasaje de dragoste par a fi trăite de autor, dar puse, mixat, în întâmplările eroilor. Din când în când, se fac trimiteri la marile impulsuri sociale și politice ale vremii, în mod concret, pentru a desena cadrul istoric în care se mișcă personajele și pentru a da culoare acțiunii în sine, care devine credibilă prin fondul pe care se

desfășoară dialogurile, descrierile de natură, relațiile dintre oameni și zidurile dintre aceștia, în același timp. Gerhardt este atent cu angajații săi și cu slujitorii, Wolfgang este distant, rezolvă problemele personale și de familie cu detașare și fără să fie prins în jocul destinului, de aceea destinul îl marchează, David are momente în care nu înțelege, Helga trăiește un vis frumos cu ochii deschiși. Sabrinne are tentația coșmarului. Pe de altă parte, scriitorul poartă cititorul dintr-o parte în alta a Europei, anticipând un continent unit, în care oamenii trec dintr-un sistem în altul, ușor, în căutarea destinului. Începând cu secolul al XIX-lea și până la jumătatea secolului al XX-lea, timpul se dilată și se contractă, după evenimente, de la naștere la moarte, la boală, sau la succesul în afaceri, iar nunta este punctul fix al fericirii posibile, apoi luna de miere a mirilor, semnul că fericirea este aproape de noi mai mult decât credem, călătoria mirilor în Europa miraculoasă pe care țărânul român nu o cunoștea la vremea aceea, un spectacol al boemei, o explozie spirituală feerică, fără scop, dar care va avea efecte în viitor în viața personajelor în mod subtil, ceva le erodează existența...

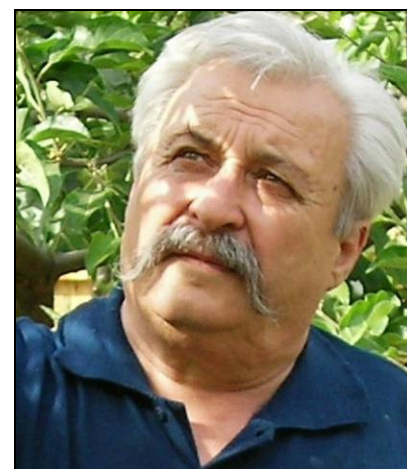
Cu siguranță, Ovidiu Vasilescu a reușit să ne ofere un roman captivant, semnificativ și puternic. Lasă cititorului impresia că lumea este locul în care individul poate să-și joace destinul cu plăcere, paradisul e posibil, precum grădinile Budapestei, că iubirea nu are hotare, iar familia pare a da siguranță societății prin miracol, dragoste, curaj.

Când a scris romanul, autorul a avut în minte modelul clasic, precum *Forsythe Saga*, de John Galsworthy, model care dă stabilitate literaturii universale ori locale. Preluând aceste modele și mixându-le modern dar cu accente clasice, scriitorul oferă cititorului o lectură interesantă, iar criticului literar și istoricului câteva noduri și oglinzi, dovedind că literatura română poate scoate la lumină un roman structurat corect și solid, departe de vulgaritatea din lumea afacerilor cu telenovele, ori cu acele ușoare cărți de navetă. Legenda inițială curge prin viața a patru generații, în final, istoria se naște sub ochii cititorului. Dramele au parteneri surprinzători, din culturi diferite, lumea pare a fi legată într-un joc unic, invizibil. Moartea este legătura dintre destine, nu desparte, ci potențează viața, oferă noi reguli și mărturie, fără trivialitate, doar cu posibilitatea regenerării.

Ovidiu Vasilescu are un cuvânt de întâmpinare la începutul trilogiei, notează: „*Credem, cu convingere, că cititorii își vor forma o idee mai clară cu privire la ceea ce înseamnă destin, dacă el există ori nu, vor înțelege mai bine ce înseamnă un spirit evoluat care știe să lupte contra obscurantismului, vor căpăta o viziune proprie a ceea ce înseamnă solidaritate, perseverență, devoțiune, dragoste și, nu în ultimă instanță, vor înțelege ce-i aceea compasiune...*”

CONSTANTIN STANCU

LA POARTA SUFLETULUI

Parcă aș putea pentru a-i da cu tifla vieții, care s-a purtat cu el ca și o mașteră, poetul Marin Toma se „bate” în Cuvinte, nu în arme letale, cu lumea care, mai repede îl judecă în loc să-l aline.

Cu duioșie și versificație de modă veche, autorul șlefuește diamante verbale, le prinde în montura versului clasic ca într-o tiară, pe care o dăruiește Femeii.

Teama, speranța, dezamăgirea, toleranța și sentimentul iubirii, puterea sacrificiului, toate stările umane sunt accesate și așezate în albia versului, care curge domol, fără cataracte, fără vârtejuri, precum Ialomița, râul lângă care și-a ales să trăiască.

Insomniile preschimbate în sintagme, dulcele-amar al singurătății înflorind spernațe, dar și dezamăgirea care îi stă mereu, ca un bolovan de sare deasupra capului, toate sunt motive potrivite pentru a alcătui adevărate declarații de dragoste.

Uneori, cu încredere aproape juvenilă, alteori cu umor și forță intuitivă, poetul face din pagina cărții sale un spațiu de desfășurare a evenimentelor diurne.

Ca într-un jurnal intim, semnatarul poemelor este subiectiv, forma poemului, de o simplitate dezarmantă adesea, te determină, ca cititor, să intri în sfera afectivă a autorului, să retrăiești pe cont personal sentimentele umane ridicate la rang la Artă.

Marin Toma, omul care a coagulat în jurul său nucleul publicației DOR DE DOR, cel care a înnobilit spațiul Bărăganului cu sintagmele scriitorilor români de pretutindeni, face în volumul de față o interacțiune de nobilă stare; nu este fericire, nu este angoasă, este Viața unui Om care se bate cu zeii pentru picătura de fericire ce i se cuvine.

Într-un tandem vechi de când lumea, bărbat și femeie, într-un spațiu cu elementele vitale preschimbate în literatură, autorul cărții de față este delicat dar și aspru, un bărbat ce-și duce vocația dincolo de puterile fizice.

În poeme ca „Sub ramura de măr” sau în „Mai lasă...”, liniștea nostalgică cuprinde în țesătura ei locul pe care, ca oameni, îl aveam și îl purtăm fiecare în suflet, un loc comun și un sentiment general valabil; vârfuri ale aceleași lance, cu care poetul ucide balaurul tristeții.

Ca într-o arcă argonautică, alături de alții dar atât de singur în călătoria sa spirituală, poetul se folosește cu voluptate de sentimente, închizând cerc în cerc, desăvârșind experimentul inițiat.

Marin Toma este un migdal uriaș în centrul Bărăganului, deși furtuni nebune au rupt din „crengile” sale, el este de neclintit și... înflorește, rodește poeme și prietenii literare.

Opera sa este una asemenea țărânei din livada cu merii acestei toamne, litera-i aproape țărănească în fibră este scrisă cu cerneala cerului de la miezul nopții, udată cu roua de dimineață.

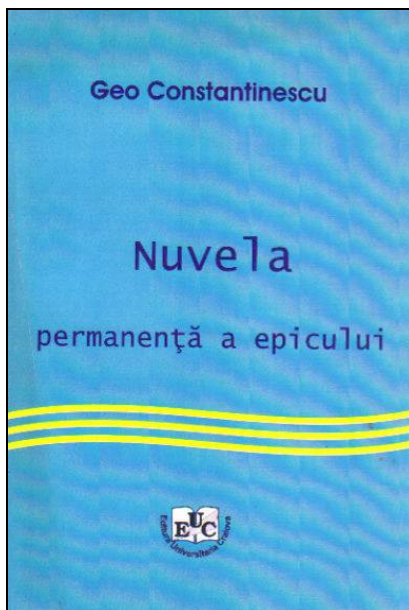
Aparent desuetă, scrierea lui Marin Toma deschide breșă spre lumea modernă de astăzi, face legământul modernismului cu natura, cu simplitatea Omului care nu mai are nimic de pierdut și care, în fața foi albe aflându-se, scrie cu sufletul în palmă.

Bucuria comunicării în vers este ca o terapie a inimii, leagă frate de frate prin cuvinte și nimeni nu mai este singur în clipa Creației.

Un poet cuminte, un fel de cumințenia-țărânei este Marin Toma, gânditorul care nu se lasă prins în vortexul mașinărilor infernale ale momentului, rămâne ceea ce a fost Omul în chintesența sa primordială: o valoare.

MELANIA CUC

ASPECTE CRITICE ASUPRA NUVELEI MODERNE

Critica literară are în general rolul de a emite judecăți de valoare cu privire la operele literare dintr-o perioadă sau alta. O astfel de preocupare, oricât ar fi de blamată, este absolut necesară din cel puțin două motive: a. fenomenul literar devine cu timpul luxuriant și foarte greu de urmărit; b. crearea unor premise sigure pentru ierarhizările valorice ale scriitorilor și operelor literare. Un critic literar, la rândul lui, este supus judecăților critice (valorizante) pentru felul în care reușește să redea fenomenul literar, pentru acuitatea simțului critic de care dă dovadă, pentru cunoștințele de istorie literară și pentru cultura pe care o are. Ca orice specialist, criticul literar trebuie să aibă cunoștințe mai largi decât domeniul strict de care se ocupă, altfel capacitatea lui de sinteză și de cunoaștere a contextelor este mult diminuată. Totodată, un bun critic literar trebuie să aibă simțul artei pe care o comentează și o intuiție care să funcționeze în previziunile pe care le face în legătură cu operele literare și cu autorii. Din nefericire, în critica literară actuală sunt destui impostori, unii dintre ei, în mod fals, dar contextual, sunt situați într-un loc pe care nu-l merită.

Am întâlnit prin lucrarea *Nuvela – permanentă a epicului*, scrisă de Geo Constantinescu, o carte de critică autentică și chiar mai mult de atât. Calitățile cărții pe care o am în vedere aici sunt următoarele: este fundamentată pe lecturile fecunde adânci pe care autorul le-a făcut în mulți ani de studiu; este o carte

metodologică prin care se redă fenomenologia nuvelei moderne, dimensiunea programatică a acesteia; ancorează literatura avută în vedere în teoriile care o fundamentează; trece dincolo de judecata critică în domeniul ideilor, ceea ce face ca literatura să devină un obiect al cunoașterii științifice.

Ipoteza pe care o are în vedere Geo Constantinescu este următoarea: **dezvoltarea nuvelei moderne, care are multiple premise în epocile literare anterioare, determină o anumită consistență și permanență a epicului.** Această ipoteză reprezintă însăși esența spiritului uman care se descrie pe sine pentru a se lăsa ca „urmă” (am în vedere conținutul pe care-l dă Derrida acestui concept) într-un viitor abia conturat. Într-un mod succint, dar extrem de clar și complet ca imagine, autorul expune chiar în prefața cărții ideile teoretice fundamentale asupra nuvelei. El face distincție clară între roman, nuvelă și povestire, pentru a arăta, în special, care este locul nuvelei în consistența epicului. Pentru acesta are în vedere existența și evoluția acestui gen literar într-un spațiu european larg, inclusiv în spațiul literar românesc. Scopul este acela de a reliefa viabilitatea europeană a literaturii române din domeniul supus analizelor.

Așa cum menționează prof. univ. dr. Dumitru Micu, lucrarea lui Geo Constantinescu are ca precedent în critica românească lucrările lui Nicolae Ciobanu și Ion Vlad, care s-au ocupat, la rândul lor, de nuvelă și povestire. Dincolo de aceste aprecieri ale distinsului profesor, trebuie să remarcăm un orizont mult mai larg al preocupărilor critice pentru proza mai mult sau mai puțin scurtă. Și aici am putea să-i menționăm pe Nicolae Manolescu, Mircea Muthu, Liviu Papadima, Mihai Zamfir, Andrei Bodiu etc. De altfel, Geo Constantinescu prezintă o bibliografie cuprinzătoare în propria-i lucrare.

Baza teoretică. Fiind concepută ca lucrare de cercetare științifică a fenomenului literar care este nuvela, cartea are la bază reperele teoretice reprezentative pentru această temă, atât din literatura de specialitate română cât și străină. Printre sursele bibliografice românești, pot fi menționați: G. Călinescu, Constantin Ciopraga, Ovid S. Crohmălniceanu, C. Cubleșan, Gabriel Dimisianu, E. Lovinescu, Dumitru Micu, Al. Piru, Tudor Vianu, Ion Vlad etc. Sursele străine fac referire la: Imbert Anderson, Marcel Arland, Roland Bhartes, Juan Bosch, Victor

Chloski, Julio Cortazar, Umberto Eco, Tzvetan Todorov etc. Se remarcă folosirea exegezelor spaniole și franceze la care autorul a avut acces direct. Baza teoretică extrem de solidă îi dă cărții despre nuvelă a lui Geo Constantinescu un conținut științific profund.

Surprinderea fenomenologică a nuvelei. Fenomenologia nuvelei reprezintă într-un fel un caz particular al fenomenologiei spiritului. Nu am aici în vedere sensul tare dat de Hegel, ci tot ceea ce ține de manifestarea și încorporarea spiritului în artă, în special la nivelul literaturii. O astfel de fenomenologie nu este neapărat o construcție filosofică, ci una pur pragmatică, reprezentativă ca *instrument*. O surprindere fenomenologică a nuvelei se observă din structura cărții unde ideile de bază sunt modernitatea și romantismul, modelul și „copia”, formele literare ale imaginarului.

Trebuie precizat că pentru Geo Constantinescu conceptul de modernitate are un conținut mai larg (pentru domeniul literaturii analizate) față de folosirea acestui concept în tradiție nietzscheană. Pentru această tradiție, romantismul (în special, romantismul târziu), o posibilă maladie ontică, se suprapune cu sfârșitul modernității culturale. De aici, ideea că Friedrich Nietzsche reprezintă placa turnantă între modernitate și postmodernitate. Aici apare și diferența între abordările filosofice, istorice, economice și cele literare. Nu înseamnă că în spațiul literaturii nu sunt voci care omogenizează acest fenomen pentru toate domeniile. Un punct de vedere semnificativ este cel al lui Matei Călinescu, pentru care modernismul, avangarda, decadența, kitsch-ul și postmodernismul reprezintă cele cinci fețe ale modernității. Am impresia că și opțiunea lui Geo Constantinescu este în acest sens pentru a avea o imagine totalizantă a ceea ce se numește „nuvela modernă”. În registrul acesteia intră specii ca: nuvela istorică, nuvela realistă, nuvela psihologică, nuvela fantastică, nuvela naturalistă. Taxonomiile pe care le propune autorul sunt viabile și au capacitatea de a cuprinde fenomenul literar al nuvelei moderne în ansamblul lui. Romantismul, realismul, naturalismul reprezintă concepte fundamentale și acoperirea lor nu este doar una pur teoretică. Construirea unei imagini veridice este realizată prin „studii de caz”, care nu sunt pur și simplu doar fișe critice. Avem de a face, de fapt, cu

o succesiune de modele în care sunt demonstrate abilitățile autorului de a realiza sinteze comparative. Numai prin această dimensiune a literaturii comparate se strevăd care sunt posibilitățile literaturii române de a accede la spațiul cultural european. Așa procedează, de exemplu, autorul atunci când analizează *Moara cu noroc* a lui Ioan Slavici, căreia îi găsește un echivalent în nuvela *Mateo Falcone*, de Prosper Mérimée. De altfel, în prefața cărții se menționează că nuvela modernă românească este doar foarte puțin decalată în timp de cea europeană. Aceasta, spre deosebire de romantismul literar occidental (mai ales poezia), care aproape că-și încheiea destinul spre finele secolului XIX, când este în vogă în Estul Europei.

Pentru studiul erudit pe care și l-a propus, Geo Constantinescu are în vedere autori cunoscuți ca: Slavici, Sadoveanu, Galaction, Agârbiceanu, Rebreanu, Cezar Petrescu, Eliade etc. Abordează însă și scriitori mai puțin citați ca: Victor Papilian, V. Beneș, Sandală Movilă, I. C. Vissarion etc. Pentru fragmentul de timp de care se ocupă, această lucrare poate reprezenta, pe lângă alte valențe ale ei, o „istorie literară”.

Câmpul fenomenologic nu ar fi viabil dacă ar fi lipsit de perspectivă. Din acest motiv, autorul își pune problema viitorului nuvelei. În ultimul capitol, sunt surprinse direcțiile deschise de Marin Preda, Eugen Barbu, Fănuș Neagu, Panait Istrati, Ștefan Bănuțescu, D.R. Popescu, dar și rolul Școlii de la Târgoviște. Nuvelisti relativ noi, ca Mircea Nedelciu, Bedros Horasangian, Sorin Preda, Cristian Teodorescu, Ion Lăcustă, Andrei Grigor, Ioan Drăgan etc., pot asigura supraviețuirea nuvelei. Chiar dacă tabloul actual al prozei nuvelistice nu este complet, avem o imagine clară la nivel național.

Aspecte metodologice.

Expunerea fenomenologică este un fundament pentru a înțelege care este metoda autorului. El reușește să redea într-un mod sintetic ceea ce a avut loc la nivelul evoluției nuvelei moderne. Pentru aceasta, folosește comparațiile, expunerea și analiza unor personaje-cheie, care devin simboluri operative, prezentarea unor idei directoare prin care existența nuvelei este confruntată în câmpul literar cu existența romanului și povestirii. Prin aceasta, se ajunge la o identificare clară a acestui tip de literatură. Amestecul elementelor care provin din teoria literară cu personajele-martor creează o arhitectură

consistentă, care poate deveni un reper teoretic și critic.

Accederea de la judecata critică la domeniul ideilor.

Criticilor literari li se aduce reproșul că nu au capacitatea de a depăși câmpul judecății pentru a intra în cel al silogismului. Este un comentariu în această privință al lui Constantin Noica, exprimat față de critica literară pe care, oarecum, o disprețuia. Probabil că la baza acestei atitudini s-au aflat nemulțumirile generației lui Noica, Eliade, Cioran, Ionesco față de critica literară, inclusiv față de George Călinescu. Fără a face aici un comentariu mai amplu cu privire la cele două modalități de abordare a unei opere, putem observa că Geo Constantinescu reușește să impună câteva idei directoare ale tezei sale. Amintim că această teză este conținută în chiar titlul cărții: permanența epicului este determinată și de felul în care nuvela va rezista în timp. Ceea ce s-a întâmplat ca fenomen literar la noi și aiurea demonstrează că evoluția romanului nu determină dispariția nuvelei. Sunt scriitori, cum este cazul lui Dostoievski, care au la baza romanului lor anumite nuvele. Acestea au reprezentat un exercițiu necesar pentru întărirea genului epic, dar au rămas un gen fecund pentru care nu se pune problema dispariției în viitor. Poate aceasta se datorează și faptului că întinderea mai mică a nuvelei permite o lectură într-un timp mai scurt.

De la titlul capitolului ultim *Nuvela contemporană: încotro?* am putea reformula: **literatura română încotro?** Impunerea literaturii române în Europa și în lume depinde de foarte mulți factori a căror analiză nu este oportună aici.

Scrisă într-un limbaj clar, bazată pe surse bibliografice consistente și desfășurându-se cu metodă pe o axă istorică a devenirii genului literar abordat, cartea domnului Geo Constantinescu este cea a unui erudit. Ea este un instrument util în cunoașterea fenomenului literar de la noi. Poate reprezenta atât o închidere, cât și o deschidere, fără a avea aspectele peiorative ale unor lucrări de sinteză literară critică. În aparență este expozitivă, așa cum este o lucrare didactică, în realitate, este mai mult de atât, deoarece redă un fenomen literar viu. Abordarea științifică îi aduce un plus de valoare care, cred, va cântări de acum încolo în mediile specializate în cercetarea fenomenului literar.

ION HIRGHIDUȘ

Singurătatea - starea de grație a contemplării

Scurtele și intensele străfulgerări poetice din *Străjer peste suflete, poezie grafică* - recenta carte a doamnei Cezarina Adamescu - scriitoare cu bogate și atât de variate înzestrări - aceste „*aproape haiku, aproape senryu, aproape tanka*” (după cum ne spune autoarea) se nasc la fericita întâlnire dintre două mari - adesea uriașe - forțe ale eului: una așa-zicând statică - *singurătatea*; cealaltă, dinamică (în planul greu accesibil al fundamentelor) - *contemplarea*. Și una și cealaltă din aceste energii au lucrat cu mare folos în istoria universală a poeziei (a creației spirituale, în general: Eminescu, Lamartine, Jean Jacques Rousseau, mulți, mulți alții le-au elogiă, cum prea bine se știe). Cât despre Sfinții Părinți ai Pustiei, abia de mai trebuie pomenită pledoaria lor pentru retragerea din lume a celui doritor să-și întărească împreună-viețuire cu frații întru credință și apropierea de Dumnezeu (“Vrei, așadar, frate, să ieși asupra ta viața singuratică și să zorești spre cununile celei mai mari biruințe, a liniștii? Lasă grijile lumii, cu domniile și cu stăpânirile ei, adică fii nepământesc, fără patimă și fără de orice poftă, ca, făcându-te străin de tovrășia acestora, să te poți liniști într-adevăr” - Evagrie Ponticul).

Ca urmare, nu ne miră că o scriitoare a cărei opera este, în întregul ei, de factură spirituală, își întemeiază demersul pe solitudine și pe o privire iubitor-detașată a ambianței, consemnând și comunicând o atare experiență în structuri stilistice hiperconcentrate - dat fiind că singurătatea nu este, prin firea ei, cătuși de puțin discursivă.

Spre pildă: „*Toamnă - /mă asurzește uruitul/ singurătății*”. Ori: „*Singuratică/ pe-o creangă spre vârf/ ultima gutuie*”. Și, mai cu seamă, rezumativ, emblematic: „*Darul cel mai frumos/ primit vreodată -/ singurătatea*”.

La un asemenea nivel, și într-o asemenea interferență de impulsuri lăuntrice, contemplare nu mai înseamnă o investigare vizuală simplă, eventual durativă și îngâdurată, a suprafețelor. Ci, hrănită de răbdarea nesfârșită a singurătății, desprinsă de contingente printr-un îndelung exercițiu meditativ și introspectiv, ea străbate învelișul lucrurilor (fără a-l ignora, însă),

progresând, pas cu pas, înspre esență. Și fiecare pas, fiecare etapă, fiecare secvență sau subsecvență, adunate și clasate, oarecum tematic, în mai multe secțiuni (*Prin capitalele lumii, Simfonie senzorială, Secvențe de la Festivalul George Enescu, Felurimi, Scrinul cu amintiri, Contraste. Spulber de vis, Plânsul bucuriei perfecte, Vârste și anotimpuri, Secvență la Balcic, Anotimpuri spirituale* etc.) sunt fixate în crochiuri rapide - repere lirice, urme, semne, într-o înaintare fără sfârșit. Transcriem, deocamdată, primul pas: „*Un glob de lumină/a aprins un copac/ fără flăcări*».

Soarele, ochi astral-metafizic, îndreptat, din înalt, asupra ochiului pământesc. În drumul lui, ard, fără flăcări reale, copacii. Exprimarea e atât de autentică, încât, spre a convinge, nu are nevoie de nicio retorică.

Cum se vede, așadar, lumea, de acolo, de pe platforma de-azur a singurătății? Cum apar *cele ce sunt*, lucrurile concrete, dar și cele abstracte? Cum se înfățișează cele sensibile, dar și cele inteligibile? Încercarea de a răspunde - după puteri - la aceste interogații ne conduce spre trei niveluri de sens și, implicit, spre trei direcții de lectură.

Mai întâi, cât privește lumea sensibilă, ochiul, eliberat de asperitățile contingentei, mult prea iluzorii și prea superflue, căci mult prea redundante, reține doar *frumusețea* intrinsecă, durabilă, imuabilă a fapturii. Urățenia e un accident, lucrurile, oricare ar fi ele, sunt, în sine, frumoase, așa cum au ieșit din mâna Creatorului, fiindcă: « C'est l'homme qui a introduit le désordre dans l'univers » (*La Bible de Jérusalem*, Éditions du Cerf, Paris, 1973, p. 1170, nota). Spre a proba aceasta constatare, textul, deși elocvent îndeajuns prin sine, își aduce în sprijin, în unele cazuri, imaginea. Ca o ilustrare deplin vizuală a ceea ce sugerează cuvântul. De exemplu, în cel de al doilea pas pe această cale ce duce, printre *cele ce sunt*, către *Cel care este*: „*Cum să aduni în mănunchi/ razele scurse/ ca printre degete?*” Sau prezența umană, dizolvată-n lumini și penumbre: „*O siluetă albă/ coboară Tiptil/ printre arbori buimaci*.”

Urmează, la un al doilea nivel, “chipul” lucrurilor, *ideea* lor, suportul lor inteligibil. Ceea ce se contemplă acum, în instantaneitatea intuiției, este sigiliul rațiunii divine din făpturi - bănuț, abia întrezărit, surprins cu bucurie și înfiorare: „*Cerul atât de senin -/ de nesuportat./ Și noi - numai*

umbre.” Sau: „*Cu vârfuri spre cer -/ câte case/ tot atâtea troițe*.”

În fine, ca o iluminare: „*După mine - numai cuvintele./ Aș vrea să fiu/ ceea ce sunt*.”

La al treilea palier, eul singur și contemplativ, desfăcut de cunoașterea sensibilă și de cea intelectuală, îmbogățit prin traversarea lor, se descoperă în pragul revelației, pregătit, parcă, a lua contact, atât cât e îngăduit omului de pământ, cu *misterul* însuși. Iată cum e notat acest moment de elevație spirituală: „*Toamna/ orice sunet de frunză/ devine muzică divină*.” La fel: „*Soare, Foc și Timp/ aură, majestate -/ putere sacră*”. Drept încheiere (provizorie, desigur): „*Să știi să ascuți/ în fiecă om/ vuietul Duhului Sfânt*”. Ori: „*Din lemnul zeilor/ Crucea lui Cristos/ purtată pe Golgota*!”

Și apoi, așezarea în acest orizont, în aceste noi coordonate, a existenței umane: „*Pașii creștinului/ nemăsurați -/ în drum spre biserică*.”

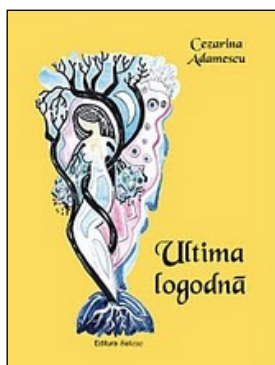
Textul are o impresionantă unitate semantică, eflorescențele lui tectonice, prozodice, imagistice (adesea memorabile) conlucrând fără cusur la sfericitatea întregului. Concluzia, transcrisă, discret, spre sfârșit (nu chiar la sfârșit), se adresează, interogativ, chiar titlului: „*Cine e, Doamne,/ altul decât Tine/ Străjer peste suflete?*”

Și răspunsul vine de la eul înduhovnicit, care, ajuns, după lunga sa nevoită, pe cea de a treia treaptă, și-a câștigat dreptul să rostească: „*Urma degetului Tău/ pe piatra de temelie/ a sinelui*”.

Singurătatea desemnează subiectul, Lumea - obiectul contemplației, învelișul sensibil, stratul inteligibil - rațiunea metafizică a lucrurilor, misterul lor - rațiunea divină a lumii, Expresia - exprimarea Depinde, este determinată, de natura instantanee a cunoașterii (intuiției, eventual revelației). Deci - nu discursivă, ci concentrată, sintetic-simbolică.

EUGEN DORCESCU

ULTIMELE SONETE DE TOAMNĂ ALE CEZARINEI ADAMESCU

Cred că este greșită părerea că Lumina ucide Întunericul atunci când îl întâlnește. Că Lumina este într-o veșnică luptă cu Întunericul pe care-l învinge de fiecare dată.

În realitate, Lumina sărută Întunericul întâlnit în calea ei, pentru că ea este izvorul Iubirii. Și atunci când Lumina sărută Întunericul, sufletele poezilor vibrează prelung, vibrații de

intensități și amplitudini diferite, în funcție de sensibilitatea, dar, mai ales de harul fiecărui poet.

Însă poeta Cezarina Adamescu, dăruită de Dumnezeu cu un har de excepție vibrează în astfel de momente până i se rup toate corzile sufletului său atât de sensibil, suflet sfărțecă în „așchii de lumină”, topite și scurse în fluviul de Iubire.

Numai astfel poate fi caracterizată arderea sa.

S-a dovedit de multă vreme că întreaga operă poetică a domniei sale este o continuă ofrandă depusă pe altarul Luminii divine, dăruită cu atâta generozitate. Dar acest poem al Luminii cuprinzând 333 de sonete “pierdute și regăsite” - este o curgere hiperbolică de ipostaze ale Luminii în jocul său de iubire cu Întunericul din care se nasc infinite străluciri și umbre. Sufletul poetei se întrepătrunde cu acest joc, „umplându-se cu lumină, stropindu-se cu lumină”, în toate fibrele sale.

Jocul Luminii cu Întunericul se transfigurează într-un joc al poetei cu Lumina, în care „o ia de mână”, cu o „mână străvezie de zână”, care „îi alunecă printre degete lin”.

În realitate, ca un adevărat magician, desfășoară această splendidă curgere de metafore care să ne arate adâncul de complexitate ale „fețelor” de Iubire pe care le are Lumina divină în mângâierea ei cu Întunericul din sufletele omenești.

O, de-am ști ori de am vrea să pătrundem toate aceste taine oferite de poetă în mesajul ei extatic!

De unde se observă la domnia sa, atâta sete și foame de lumină, dar, mai ales, atâta dragoste cu care ni le oferă și ni le împărtășește cu generozitate.

Acest joc, poeta îl continuă în toate coclaurile vieții sale, ale sufletului său, joc care-i creează infinite stări și simțiri. Trăiește o adevărată aventură sufletească atunci când urcă pe misterioasa scară a Luminii din spațiul atemporal. Și, în această uluitoare aventură, Lumina „îi intră prin pori”, o simte ca „pe un ghimpe”, ca „pe un scaiet/ la căpătâi, la călcâi”. Lumina „o înțeapă”, începe „s-o usture”, „o pișcă și o furnică”. Aleargă pe Lumină ca pe un cal înaripat evocând poveștile pline de farmec ale copilăriei.

În itinerariul atemporal și aspațial al Luminii, poeta descoperă nuanțele infinite ale acesteia și efectele ei în sufletul său hipersensibil, efecte pe care ni le transmite cu atâta măiestrie și dăruire. Astfel realizează versuri cu

sclipiri diamantine : „ce reflex de lumină în plex/ și cum se aștern fulgi de lumină pe stern/ strop cu strop/ pic cu pic/ pe ombilic”.

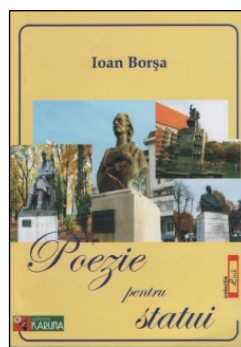
Înfometată, poeta „se ghiftuiește cu lumină”, dar pentru sufletul său, lumina este și medicament : „mă curăț de prihană/ lumina diafană”, în acest fel este și mântuitoare. Se tratează cu „boabe de soare/ dulci, acrișoare” și cu „lacrimi de sfinți/ strivite-n tre dinți”. Colindă un munte de cer jucându-se cu Lumina : „mă-nceing cu ea/ ca și cu o curea/ ca și cu un brâu de maci...”

Dar jocul cu Lumina nu ia sfârșit nici „aproape de asfințit” când poeta „learcă de lumină” observă că „lumina cerească de sus” este „numită Isus”.

Superbă apoteoză a fulgurantului drum al luminii prin sufletul poetei, atunci când sărută Întunericul!

NĂSTASE MARIN

Statuile vorbesc

Bistrițeanul Ioan Borșa, ajuns la vârsta onorabilă de 76 ani, surprinde plăcut iubitorii de poezie prin apariția volumului „Poezie pentru statui”, în Colecția Liric a Editurii Karuna.

Cartea e dedicată marilor înaintași, cu care poetul a stat de vorbă prin intermediul poeziei sau i-a salutat colegial atunci când au trecut pe lângă busturile acestora: „Au început statuile să

plângă/ Că nu le admiră niciun trecător/ Și de durere parcă vor să frângă/ tristețea ce domnește în jurul lor”. Suntem într-o lume în care valorile au alte conotații, astfel încât puțin sunt luptătorii pentru păstrarea nealterată a românismului: „S-a stins iubirea biblică și sfântă/ Iar sufletul din om a dispărut/ Și-n haos lumea toată se avântă/ Spre un imens abis necunoscut”. Dintre înaintașii noștri, mai întâi Borșa se oprește la Heliade Rădulescu, care spunea „Scrieți băieți, numai scrieți”, bistrițeanul răspunzându-i: „A dispărut cuvântul ce zidește/ Planeta-i locuită în chirie/ Tot omul scrie, nimeni nu citește”. Pe același ton este și poezia pentru Anton Pann: „Vorbele le strânge/ Până-n fapt de seară/ Până va ajunge/ La un imn de țară”. Trăind în bătrânul burg Bistrița, poetul aduce un elogiu acestei așezări: „Iubesc orașul vechi și nou cum este/ Și port în suflet, sfânta lui poveste”. Aici, în centrul istoric, Ioan Borșa stă la vorbă cu părintele Imnului național, Andrei Mureșanu, pe care îl privește pe soclu, cerându-i: „Și pentru ca statuile de acum să nu mai plângă/ Părinte, mai ridică dacă poți și mâna stângă”. Poezia surprinde amintiri despre trecutul scăldat în raze de soare: „Mă-ntorc în amintiri ca într-o casă/ Din care viața și-a făcut un cult/ Să văd copilăria mea rămasă/ Cu doi părinți ce au murit demult”.

Din fiecare vers răzbate patriotismul, astfel încât, în Piața Mihai Eminescu poetul îi declară următoarele înaintașului său: „Atât de pur și plin de armonie/ Vibrai în spațiul timpului, tu, Astrul/ Și absorbind din infinit albastrul/ Descătușai imensa-i simfonie”. La fel ca mulți dintre români, îl imploră pe Caragiale să poposească pe pământ răgaz de câteva ceasuri: „Stimate Coane Iancule, de ai putea/ Să vii la noi aici, să ne ajuți un pic/ Că noi am vrea cu toții schimbarea

de sadea/ Și uite, nu putem schimba nimic, nimic”. Poezia lui Coșbuc este scăldată în nostalgie, Borșa surprinzând atmosfera satului de altădată: „Coboară Sălăuța prin veacurile firii/ Purtând cu ea virtute de suflet românesc/ Onestă întrupare cu harul nemuririi/ Pe plaiuri ce doinește aleanul strămoșesc”.

Rând pe rând, Vasile Alecsandri, Carol I, Alexandru Macedonschi, Nicolae Iorga, Constantin Brâncuși, George Topârceanu, Lucian Valea, Nichita Stănescu, Marin Sorescu sunt evocați prin adevărate ode. Noi ne oprim la poezia „In memoriam”, în care Ioan Alexandru este zugrăvit într-un mod cu totul aparte: „Copil bălai, copil minune/ Cu Imne proslăvit-ai țara/ Tu ai venit ca primăvara/ Cu flori și cu înțelepciune”. Iar despre regretatul dispărut Adrian Păunescu, bistrițeanul spune: „Pe semne că așa a fost să fie/ Ca lumea să mai aibă un poet/ Adevărat, mai nobil și profet/ Născut dintr-un izvor de poezie”.

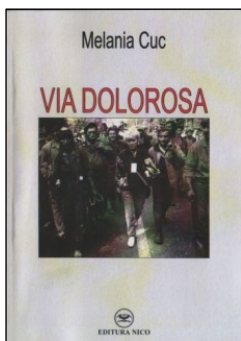
După mai bine de cinci decenii în care s-a dedicat versului, Ioan Borșa, deși rămâne consecvent stilului tradițional, surprinde plăcut prin aceste poezii, fiecare vers, fiecare cuvânt având o semnificație aparte.

MENUȚ MAXIMINIAN

Poezia sacrificiului

Melania Cuc, care și-a desăvârșit scrisul într-un mod aparte, „strânge robinetul” gândurilor și face gălăgie „în oul de Paști”, propunându-ne o întâlnire cu poezie în volumul „Via Dolorosa”, apărut la Editura Nico. De fiecare dată, Melania Cuc are un alt mod de a surprinde cuvintele, făcând din puțin mult și din slove râuri de frumuseți: „Mă încred în cele câteva idei fără autori, fără titlu”. Pornind pe drumul unui șir infinit de evenimente, Melania Cuc își schimbă de fiecare dată destinația atunci când „Pe scara din trestii de zahăr/ Alunecă noaptea”.

Deși se vrea un poet care să șocheze prin viziunea asupra vieții, dincolo de „leoaică” se ascund sentimentele unui poet melancolic, care încearcă să stopeze nedreptatea atunci când „Pe piața on-line se vând mieii/ Tunși de lâna de aur”. Poetul, aflat la răscrucea drumurilor dintre două lumi, dintre concepte și civilizații, recunoaște că „Toate poveștile mele sunt relative/ Străvezii precum curtezanele din vechime”. Poezia Melaniei Cuc este concepută atât în curtea de la Archiud, cât și în blocul din Bistrița, însă dincolo de toate este găzduită de cămara sufletului, unde „stă alt înger, așteaptă la rând”. Temele abordate sunt vaste, de la cea a luminii împletite cu credința, la cea a dragostei, a suferinței, a biruinței vieții de dincolo de moarte: „Curge lumina asta cu sudoare/ Și cu sânge vegetal cade/ Peste acoperișul casei în care/ Lazăr le citește leproșilor din scripturi”. Fiind acaparată de cuvinte, Melania Cuc recunoaște că în fanfaronada ideilor se simte prizonieră: „Nu mai știu să-ți zâmbesc,/ Din oglinda asta împodobită”, însă de dincolo de crucea poeziei vine biruința, vine mângâierea și răsplata: „Râd și torn benzină ușoară/ Peste rugul gata aprins”.

Cartea surprinde „Gânduri despre copilăria liberă/ Ca o găscă sălbatică”, surprinzând tăria peste veacuri a Celui de Sus: „Pumnul lui Dumnezeu lovește în masă/ Lingura în farfuria cu linte/ Dansează”. De altfel, în aceste poezii și imaginile care încearcă să ucidă liniștea sunt pe undeva dansante, fiecare rând fiind un nou pas întru sacralitatea vorbei. Aici, în acest cadru, Melania Cuc își descoperă vocația atunci când mintea fuge acasă, poposind în tihna „Pervazului cu mușcate uscate”. Recunoscând că „Nici cuvintele nu mai sunt ce au fost odată”, Melania Cuc „Strânge din dinți și scrie” despre travaliul în care lumea a fost creată, vorbind pe șleau despre cuvântul care a fost de la început: „Târnușul de nuielă a șters dorul literelor/ Printre care încă mai alerg/ Mamă/ Cu pruncul în brațe”. În zi de sărbătoare, „Toate lucrurile bune de care-mi amintesc/ Sunt înglobate într-un grăunte de mei”, spre bucuria sufletului, care, în ceas aniversar, își găsește printre oglinzi paralele împăcarea: „Stau la masă cu toate/ Zilele mele de naștere”. „De jur împrejurul poveștii”, prin fereastra atelierului de creație al poetului, descoperim etichete ale veșniciei, atunci când se sapă întru căutarea timpului: „Este iarăși rost de zbor întors în fluier de os/ Și veșnicia stă ascunsă în rândul întâi”.

Melania Cuc ne propune, prin această carte, întâlnirea cu izbânda vieții, prin sacrificiul suprem: „Coborâm braț la braț/ De pe crucea de fier proaspăt vopsită”.

MENUȚ MAXIMINIAN

ASEMENEA UNEI FETE NEÎNCEPUTE

Excesiv metaforică, poezia argeșeanului George Baci din volumul „În vestiarul inimii”, apărut la editura „Tiparg” în anul 2011, suportă două tipuri de comentarii. Primul ar fi acela raportat la cădelnița „artă pentru artă” care, cel puțin în ceea ce privește generația mea, a reușit să o marcheze prin greaua etichetă „așa nu”, iar cel de-al doilea este cel al „artei cu tendință”, în slujba căruia multe generații de autori s-au pus. Și, pentru ca însăși conștiința poetului să fie împăcată, ne vom întreba, în aceeași notă dogmatică, „ce-i de făcut, care e calea?”

George Baci reușește, în cartea comentată aici, să treacă nonșalant cu prăseaua metaforei în dinți, răspunzându-și: cu tendință, fără tendință, arta în general și poezia în special se pun în slujba frumosului, iar frumosul se pune în slujba spiritului. În cartea prezentă, cuvântul se clădește pe sine cu o măiestrie aristocrată, cu o dexteritate cum la această oră la noi „unde, vorba poetului maramureșean Gavril Ciuban, ziua de lucru este foarte ieftină”, nu întâlnești. Metafora, care în poezie ne place să credem că este „colierul reginei”, se „destrăbălează” în volute unice care încântă, care uimesc. Asocieri halucinante, formulări de un inedit și de o spontaneitate care dau cuvântului măreție sunt prezente peste tot. Pastelul este atestăpânitor. Poetul oficiază, urmând să vină în urma lui pictorul pentru a umple cadrul de culoare,

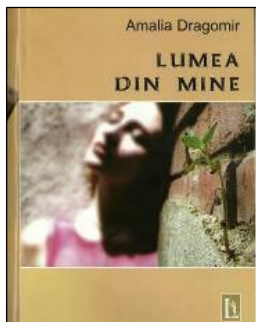
în peisajul pregătit. Misia lui va fi ușoară pentru că totul e descris până la detaliu.

Poezia lui George Baci este proaspătă și originală. Un lucru însă lipsește și poetul constată cu tristețe aceasta. Lipsește organul receptor critic pentru a-i savura frumusețea. „În vestiarul inimii” sunt un fel de balade pentru mai târziu, pentru când organul receptor va fi pregătit să le perceapă. Privind poezia lui George Baci prin prisma „artei cu tendință”, lucrurile vor fi mai greu de lămurit. Tema primordială a cărții rămâne, de-a lungul și de-a latul lecturii, *dragostea*, care îmbracă atâtea forme lirice încât poetul pare a iubi toate femeile lumii acesteia, cu un patos care cuprinde totul, care atinge totul. Nimic din anatomia femeii nu rămâne neatins cu cuvântul. *Dragostea* la poetul George Baci nu are nimic carnal, nimic posesiv. La el, totul se spiritualizează. Versul, cuvântul nu iau forma cărnii, ci a spiritului. Suntem martorii bucuriei ai esențializărilor, ai filtrelor fine prin care doar spiritul poate trece, materia nicidecum. *Dragostea* lui George Baci are tangențe cu divinitatea, cu sacralul. Nici nu știu dacă, de la un timp, rolurile nu se inversează. Dacă la un moment dat eram convins că poetul caută femeia prin via sacrală, de la un anumit nivel, poetul reușește transfigurarea în poezie, dând impresia, care se amplifică pe parcurs, că prin femeie se ajunge la sacru.

Tulburător - era să-i zic joc, dar aș fi păcătuț - acest fel de trăire poetică unică. De la sacru sau, mai bine zis prin sacru, la profan și de la profan sau prin profan, spre sacru, îi reușește lui George Baci cel mai bine. Aici iar suntem într-un punct când se impun clarificări. Eu am luat noțiunea de profan „grosso modo”. Profanul aici este unul esențializat. Carnea femeii rămâne materie doar ca noțiune, un fel convențional, necesar pentru a putea opera în plan poetic. Am propus aici două moduri de a privi poezia lui George Baci, ambele deopotrivă valabile în urma unei lecturi repetate și care mi-au produs de fiecare dată satisfacții estetice încântătoare. George Baci *trebuie* descoperit ca poet. Lecturile grăbite nu fac altceva decât să ne oblige la etichete păguboase, compromițătoare chiar pentru cel ce le pune. George Baci, un mare poet care așteaptă răbdător să-l înțelegeți. Faceți efortul și satisfacțiile vă vor răsplăti efortul.

VASILE MORAR

Lumea din mine

Cartea de debut a tinerei poete Amalia Dragomir, apărută sub egida Consiliului Județean Prahova, Editura Libertas, Centrul Județean de Cultură, 2011, este de bun augur și un succes.

Ținuta grafică executată de Mihai Vasile (coperta) ne trimite la un aranjament floral ikebana, sensibil și cu mult bun gust.

Cine este, de fapt, autoarea? O tânără jurnalistă și scriitoare, aproape de vârsta marilor schimbări – 25 de ani – născută pe Valea Teleajenului (Măneciu), absolventă de învățământ universitar (Târgoviște) și care bate cu

îndârjire la porțile consacrării, ca întreaga sa generație minunată și prea puțin înțeleasă.

Cu multă competență și înțelegere, Constantin Manolache îi prefațează cartea, considerând debutul promițător. Din aceleași motive, aștern câteva gânduri în ideea că nu voi greși privind destinul acestui debut.

Poezia Amaliei Dragomir are un efect pictural, uimitor și inedit, care vine să întregască sunete triste, uneori melancolice, specifice adolescenței.

Tinerii care încep prin a scrie muzical au acea vocație nativă. Poeta nu scrie în vers clasic, dând frâu liber unei forme moderne și de actualitate, nu este anacronică, ci dimpotrivă, este în pas cu această explozie a unui tineret care se pare că știe ce vrea și care este viitorul unei literaturi ce se impune în timpuri de tranziție și uneori ostile chiar generațiilor ce vin din urmă.

Ritmul care cântă în eul acestui tineret este însăși emotivitatea lui, în care el simte că este necesar să-și concretizeze întreaga gândire. Detaliile gândirii se modelează în ritm. Iată de ce ritmul și muzicalitatea fiind frământarea sufletului, te pun în contact direct și fără intermediar cu emotivitatea actului de creație artistică.

Lăsând aceste considerații de estetică a poeziei lirice, debutul Amaliei Dragomir mă obligă a puncta un aspect important și inedit.

Multe dintre poeme, parțial, amintesc de haiku-ul nipon – această specie de poezie cu o delicatețe și profunzime prea puțin cunoscute. Desigur că poeta nu și-a dorit intenționat aceasta, ci de vină e spontaneitatea actului de creație.

Sunt grupări de versuri desfășurate muzical – pictural și înțelept, ca o ikebana, cu simboluri înfășurate și așezate în emoții exacte de embleme și de rară profunzime.

Exemplificând, chiar motto-ul cărții e un haiku. Urmează, aproape în fiecare minipoem, grupări de versuri ce pot fi nominalizate (haiku-uri) ca niște perle într-un buchet de ikebana: „Ce plângi atâta/ strop de ploaie?/ Cauți un deșert/ mai blând”? (Retică), „Un blând fir de iarbă/ se naște sub soare./ petală de nălbă/ plutește în zare”. (Sfârșit de primăvară); „Știu îngerul fără aripi/ de care oricine râde/ când e căzut”. (Cunoaștere); „Mi-am spânzurat/ Ideile/ de falnicul stejar.” (Identitate); „Să respire sufletul vieții/ prin porii zăpezii/ ca să mă poată contura!” (Metaforică); „am găsit lumina/ și-o altă ploaie/ ce mirose/ a libertate.” ...// Te-am găsit pe tine/ crinul de lângă/ pădărie”. (Povestea)

Cu voia mea am dispersat versurile de mai sus, considerându-le autentice haiku-uri, dar asta nu înseamnă că multe poeme ale poetei nu sunt poeme de sine vitale. Versurile sale, cu elan adolescentin, au parfum de nostalgie și zbor de libertate. Ceea ce e important e că poeta provoacă la meditație, iar cititorul își lărgeste sfera de gândire în timpul lecturii.

Întotdeauna înțelegi mai bine un autor când îl recitești, decât atunci când îl citești prima oară. Nu este cazul de față, decât în sensul că poeta să urmeze a scrie în continuare pentru că are harul.

Eu intuiesc să recitesc și ceea ce nu e scris în această carte, dar va fi scris în viitor, iar poeta Amalia Dragomir – se va autodepăși. Sunt convins.

GEORGE PUȘCARIU

O antologie de autor

Julian Dămăcuș E plin de petale paharul uitat...

Julian Dămăcuș face parte din generația autorilor de haiku care, din motive, poate diverse, doar de ei știute, dau impresia că și-au încheiat conturile cu haiku-ul. Unii au făcut-o fără să o declare, alții au publicat ca semn de hotar câte un volum antologic. Volumul de față, **E plin de petale paharul uitat...**, subintitulat antologie de autor, mărturisește și el această finalizare, sperăm doar de etapă. În doar 60 de pagini, sunt adunate poeme haiku și senryu (grupate pe cele patru anotimpuri canonice), tanka, precum și alte genuri scrise în colaborare: tanrenga, renga și rengay, alături de câteva notițe despre volumele și articolele despre haiku publicate de autor, încheind cu titlurile câtorva articole cu opinii ale altora despre poemele sale. (titlurile volumelor de poezie de factură niponă publicate de autor le găsiți mai jos**)

Chiar titlul volumului pare să sublinieze, într-un anume fel împăcat, soarta haiku-ului, deloc nepotrivită genului: petalele s-au tot scuturat încet și nebăgate de seamă până ce, neașteptat, au umplut un pahar... și el neglijat, părăsit într-un loc mai puțin umblat. Să le păstrezi? Sau să golești paharul, reintegrându-le circuitului firesc al materiei aproape moarte? Și unde și-ar avea ele locul altundeva decât în paharul prăfuit, din moment ce *în noul dulap - / gutuile bunicii / par stinghere?* Poate doar *în tindă - / (unde) luna doarme / pe rășnița veche.*

Rod spontan al unor impresii acute sau al unor observații versate, petalele veștede, cu toată muțenia lor, par să implore umil:

*În gara veche
doar o reclamă -
la-mă cu tine!*

Delicatețea petalelor nu este însă doar o grație debilă, există înscrisă în structura lor o anume dificultate asumată, un gen de suplețe a harului efemeridelor. Poate asta este și revanșa naturii neglijate asupra vanității științei umane: *Privind pe geam - / savantul descoperă / zborul buburuzei.* Ce este oare înscris pe aceste petale? Ce taine care nu pot fi descoperite în laborator?

Gesturi de candoare invincibilă: *fetița infirmă / dă și ea fuga / după porumbei*, tensiunea unei surprize care nu se destinde decât printr-o bruscă și paradoxală transfigurare: *un fluture pe covor - / căței de pluș / gata să latre*, așteptări care așteaptă un tainic semn de plecare: *aeroport - / gata să-și ia zborul / păpădiile* sau chiar momente în care o simplă adiere reușește să schimbe

zodia: *vântul întoarce pe furiș / o filă din cartea / ursitoarei.*

Dacă știi cum să-ți găsești *așezarea* cea bună, totul poate deveni dintr-o dată, fără să-și piardă în nici un fel firescul, de-a dreptul fabulos: *cum stau pe prispă - / îmi odihnesc mâinile / pe Carul Mare.* Dar pentru asta trebuie să ai în tine acea perspectivă a unui spirit sugubăț, care vede în faptele lumii o mulțime de șotii (din cele mai serioase):

*Stâlp de telegraf -
un păianjen încurcă
circuitul*

*

*Și azi amicii
pun țara la cale -
sâsâit de sifon*

Cu un mic surâs,
poți scăpa și de marile
angoase: *bețivu-i vesel
- / venind spre casă / a
găsit altă minciună.*
Și, într-un fel, cu un
zâmbet empatic, poți
înțelege totul: *pe
balega uscată / doi
cărăbuși - / iubirea n-
are margini!* Și-ți poți
lua, simbolic, și
revanșa: *ajuns acasă /
bețivul își bate soția /*

...ce vis ciudat!

Câteodată însă te copleșesc contrastele irecuperabile:

*Primul fulg -
se-așează
pe mâna zbârcită*

*

*Parfumul
florilor de tei -
azi ceai de tuse*

și atunci te trezești ca tot țărânel ocărând:

*Acolo pe deal -
românul înjură boii
și Tranziția*

Căci, fie ea această schimbare actuală care tot bate pasul pe loc, fie scurgerea implacabilă și degradantă a timpului, tranziția erodează și tot ce ne-ar fi plăcut să rămână un pic mai stabil.

În ciuda selecției severe, volumul rămâne unul memorabil, fără de care haiku-ul românesc ar fi mai sărac. Memorabil pentru că multe dintre poeme ți se întipăresc în minte și în suflet fără niciun exercițiu mnemonic.

CORNELIU TRAIAN ATANASIU

* **E plin de petale paharul uitat...**, antologie de autor, Editura NAPOCA STAR, 2011. / Ilustrații: Radu Popan și Rodica Frențiu) / Cartea a fost sponsorizată de Clubul Rotary, Gherla.

** Plachete: **Bețivul** (senryu), 1998, **Pânza de păianjen**, 1999, **Când singurătatea**, 2000.

În colaborare: **Pescărușii se înalță cu valul** (rengay cu Dan Doman), 2000, **Adieri în arhipelag** (cu B.I. Pascu și Radu Patrichi), 2001, **Pe același val** (renga cu Bogdan I. Pascu), 2002, **Rengay cu prietenii**, 2004.

Anchetă

ISTORIA AUTOCRITICĂ A LITERATURII ROMÂNE CONTEMPORANE

O emisiune TV de mai ieri mă captiva cu admirație și invidie: „Copiii spun lucruri trăznite”. Avea spontaneitate, umor, prospețime... Era mult mai interesantă decât multe alte emisiuni în care oameni cu ani în tolbă spuneau lucruri trăznite, fie că erau politicieni morți după electorat, fie că erau oameni care confundaseră platourile de televiziune cu barurile de la colț de stradă.

Cel mai lung interviu pe care l-am realizat în „cariera” mea de „interogare” (pe lângă cele care sunt în curs, unele de ani, altele imposibil de finalizat fiindcă destinatarii întrebărilor mele au trecut la cele veșnice) e cel cu poetul Adrian Alui Gheorghe, pus mereu pe șotii, ironic cu peste măsură, miștocar, ce mai.

Dezbătând noi marile și micile probleme ale vieții literare, am ajuns și la istoriile literare recente, cu toate ajunsurile și neajunsurile acestora. Se spune – cărțile se scriu din cărți. De ce să nu se nască și ideile din idei, mi-am zis în momentul în care poetul Adrian Alui Gheorghe lua peste picior istoriile literare recente, propunând o „Istorie autocritică a literaturii române”. Adrian Alui Gheorghe este din neamul celui care a scris „Povestea poveștilor”, dar eu i-am luat gluma lui în serios, pentru că așa suntem noi, ardelenii. Îmi place ideea lui haioasă și vreau s-o transform în realitate. Ea presupune însă complicitate, pentru că e o operă de autor fără autor, e o istorie literară așa cum le-ar plăcea autorilor să se scrie despre ei. Îmi place gluma lui Adrian Alui Gheorghe. Nu doar că mi-o asum, ci mi-o și însușesc. Dar realizarea ei nu depinde de mine, ci de cei care vor să intre într-o astfel de istorie, care au simțul umorului și intră în hora acestei idei.

Vreau să realizez o astfel de **Istorie autocritică a literaturii române contemporane**. Firește ea se adresează numai viilor. Despre morți numai de bine!

Istoria autocritică a literaturii române contemporane e un proiect care iese din tipare și oferă nu criticii judecata de apoi a cărților, a unei opere, ci autorului însuși. El e cel mai în măsură să-și cunoască scrisul și să fie în stare să emită propriile judecăți de valoare, oricât de subiective ar fi ele.

Așadar, voi publica pe spezele mele o astfel de istorie. În tranșe, prima tranșă aș fi dorit să apară cu mai bine de doi ani în urmă, când am lansat ideea.

S-a întâmplat însă să nu fiu înțeles, să primesc texte cu extrase din critici literari. Or eu nu asta doresc. Asta e treaba criticilor, istoricilor literari, a oamenilor... cu „responsabilități” în a judeca operele altora.

Sigur, fiecare autor care va accepta să intre în jocul acestei « Istorii... autocritice » va trebui să aibă și puțin

simț al umorului, în a se privi în oglindă. Mai mult sau mai puțin narcisist!

Eu aș vrea o istorie... lejeră, neîncrâncenată, cu autori care știu care le e valoarea, cât le e de mare plapuma, care știu care le e lungul nasului. Nu e obligatoriu, nici n-ar fi posibil să facă din obiectivitate un stindard. Pot spune, cu umor, cu tristețe, ceea ce cred sincer despre opera lor. Despre împliniri și neîmpliniri, despre succese și ratări.

Despre cum și-ar imagina că s-ar putea scrie, în sinteză, într-o istorie despre opera lor. Mare sau mică.

Această istorie se adresează tuturor. Nu există îngrădiri de vârstă și de apartenență socială, de partid. Nu e interzisă copiilor sub optsprezece ani și pot s-o citească chiar dacă în preajma lor nu se află părinții sau bunicii. Oricum, părinții sunt plecați în Spania, Italia, Germania, Irlanda....

Invit pe cei care vor să intre în primul volum al acestei istorii să trimită texte despre opera lor. Condițiile de editor sunt: maximum o filă cuprinzând date bio-bibliografice, o fotografie în JPG, nu neapărat recentă, și maximum o filă de comentariu autocritic. Se acceptă materiale doar în format electronic. Poștașul ridică zilnic corespondența, de la căsuțele nicolaebaciut@yahoo.com și vatraveche@yahoo.com.

Textele vor fi publicate în ordinea sosirii lor la redacție, iar atunci când vor fi suficiente pentru un volum, le vom trimite la tipar. Nu are niciun autor obligația de a-și comanda volumul din „Istoria autocritică a literaturii române contemporane” în care se regăsește.

Cine nu intră în primul volum va intra în următoarele, pentru că istoria merge mai departe, până când autorii vor trimite texte.

Publicăm, cu acest număr, pagini din **Istoria autocritică...** la care au devenit « complici » câțiva autori.

NICOLAE BĂCIUȚ

Foto: Bustul actual al lui I. L. Caragiale (1852-1912) este situat în apropierea Casei Căsătoriilor din Ploiești. Este al doilea bust al scriitorului realizat în Ploiești, primul a fost proiectat de către tânăra sculptoriță Letiția Ignat, în preajma celui de-al Doilea Război Mondial și a fost instalat în anul 1938, în fața Liceului "Sfinții Petru și Pavel". După bombardamentele din 1944, bustul a fost evacuat.

Cu ocazia centenarului nașterii lui Caragiale, a fost realizat un nou bust, de proporții mai mari, de către artiștii Gheorghe Damian și Gheorghe Coman. Monumentul, construit din marmură albă, este înalt de 3,5 m și este situat pe o bază mare, asimetrică. A fost lucrat de sculptorul Ion Th. Vidali, în anul 1952, când a fost și inaugurat. (Internet)

O poezie a imaginii

Două ar fi atributele principale care fac funcționabilă poezia lui Liviu Popescu: simplitatea și tensiunea lirică. Ar mai fi de adăugat minuțiozitatea în șlefuire de mici poliedre, cu o dexteritate de inițiat în planuri ce se întrepătrund, aidoma celor din universuri paralele. Când „corpul / s-a desprins / de trup / pe podișul / imaginației” și spațiul vibrației lăuntrice a acestui poet este afectat de o narcoză a suferinței, ușor depresivă, se constată că orice „mișcare spontană” poate cauza moartea : „Bine înfiptă / în trup / e lancea / fiecă mișcare / spontană / poate aduce / moartea / sub arcul / de triumf / al lumânărilor / aprinse / orice contestație / nu va primi / răspuns / profesioniștii / sistemului / aplaudă / intrarea / în scenă / a dricului / tras de boii / cei noi / cu stea / în frunte / în loc / de faruri / aprinse / înlocuind / caii mascați / de-a căror / dispariție / nu mai întreabă / nimeni” (**Mișcare spontană**). Un limbaj electrizant comprimă și destinde: tablou oscilant (volens-nolens) în febrilitatea ca apanaj al dărzeniai în fața greutăților vieții : „Măruntaie / de prisos / bunăvoință / și culoare / turme / steaguri / la porunca / toamnei / locul unde / nu încape / insulta / adună / izvoare / aere de dorințe / bat la porți / primiri / cu măsură / în puful conștiinței / calme / unde zeci / de ciocane / bat în trup / cuiele / fără durere: / o viață / cu accentul / pe cord / deschis / prin / prefigurare” (**Bunăvoință și culoare**). Surprinzătoare este subtilitatea lansată în simulații conduse cu pași siguri în spațiile efervescente ale viziunii, din structura unui poem cu titlul „Viața de apoi”: „Între haita / de câini / și ultima / ninsoare / solemnitățile / au un înger / de pază / ce cântă / la cimpoi // se poartă / doliul clasic / în trupuri / de noroi / anxietatea / e un copac / de pază / pe cel mai tânăr / munte / din viața / de apoi.” În raza intimă a sensibilității poetului cifra șapte capătă noi semnificații; realul și imaginarul reverberează armonios sub clar de lună: „Calc / pe aceste / pietre moi / din apa / fosforescentă / șapte pietre / pentru șapte / nevoi / pentru potolit / spiritele / zilelor / săptămânii // vom ridica / stăvilarele / mărturisirii / atât cât / toată truda / de lumină / a trupului / să fie parte / integrantă / a mișcării / lunii” (**Pietre moi**). Mereu „în comuniune cu viața”, această poezie, marcată de semnul iluminării fulgurante, nu este doar o simplă stare a sistematicității. Ideile curg eficient sub ochii ce „Trăiesc / o redeșteptare / din boabe / mari / de speranță / poate / o utopie / în comuniune / cu viața / totul printr-o / minuțioasă / cunoaștere / mereu / repudiată // nu sângele / trișează / nici inima / ce trage / din greu / la carate / mai exact / sentimentele / în dublă / acțiune / vor da / formă / și sens / verii / desprimăvurate: / stea / a identității / relevante” (**În comuniune cu viața**).

Între deziluzie și împăcare, unele semne de poezie vor avea o finalizare fericită doar prin simpla acceptare de a fi „Frate cu iarba”: „Propria mea / identitate / se leagă / mereu / de o absurditate / a creierului / ca o magie / în lipsa / nădejdi // picătură / cu picătură / cerul cerne / un gând / fără întoarcere / frate cu iarba / a doua mea / dragoste / după soare.”

Încrezător în forțele proprii, Liviu Popescu știe că „scrierea / cuvintelor /.../ se învață / cu degetele muiate / în marea / speranță.”

Note bibliografice

Liviu Popescu (născut în satul Udești, comuna Udești, județul Suceava, la 7 iulie 1948) e membru al Uniunii Scriitorilor din România, din octombrie 1998.

Dragostea pentru lectură îi este insuflată, timpuriu, de către părinți: învățătorii bucovineni Aurica și Darie Popescu (el fiindu-le unicul lor fiu). După absolvirea liceului teoretic, din Suceava, în anul 1966, își continuă studiile la Iași, timp de trei ani, obținând diploma de proiectant electroenergetic (centrale, stații și rețele). După absolvire, a lucrat peste 37 ani în meseria aleasă, la I.R.E Suceava (mai apoi „Electrica”). Pentru o mică perioadă de timp îndeplinind și funcția de „diriginte de șantier.” Pasionat de parapsihologie (marcat de succesele Djunei Davitașvili, la Moscova), urmează cursuri de profil (în Moldova de peste Prut și în România), obținând diploma de „Maestru extrasens.”

În Iași, a frecventat Cenaclul „Junimea,” a cărui coordonator (criticul literar Daniel Dimitriu) i-a propus o lectură din creațiile proprii (poezie) la o următoare întâlnire de lucru, cu public. Discuțiile pe marginea celor citite (au fost „audiați” un poet și un prozator, din Pitești) au vizat extremele: ba textele sunt prea bune, ba sunt prea rele. Spiritele încinse au fost iute potolite de sunetul tălângii, păstrată de-a dreapta „coordonatorului de serviciu” încă de pe vremea Eminescului. Atât poetul, cât și prozatorul au beneficiat, imediat, de publicarea lucrărilor lor (cu prezentările de rigoare) în „Convorbiri literare.”

Poetul are în palmares peste 20 de premii, obținute la diverse festivaluri și concursuri naționale de literatură. Marele câștig de pe urma acestor întâlniri a fost cunoașterea, de cele mai multe ori transformată în prietenie pe viață.

Publică poezie în mai multe reviste literare: „Familia,” „Ateneu,” „Steaua,” „Tribuna,” „Tomis,” „Cronica,” „Mișcarea literară,” „Bucovina literară” „Luceafărul” etc.

A tipărit patru cărți de poezie: „Sintaxa imaginii”, editura „Litera”, 1987; „Exerciții de autoapărare”, editura „Echilibru”, 1995; „Testamentul meu este iarba”, editura „Helicon”, 1997; „Înțelegerea tainelor”, editura „Tipo Moldova”, 2007.

Au scris despre cărțile sale: Adrian Dinu Rachieru, Mircea A. Diaconu, Ion Simuț, Rodica Mureșan, Mihail Iordache, Dan Rupea, Simona Konradi, Valeriu Bârgău, Emilian Marcu, Andreea Ștefan, Emil Simion etc..

LIVIU POPESCU

Așadar, eu despre mine

Așadar, (auto)critica:
...Din lipsa berzei cu
ciocul ei lunguiet,
aproape filiform, cărauș
de prunc în scutec,
imortalizată școlărește pe
pliantele de pe măsuțele
sălilor de așteptare de la
policlinici, pe mine m-a
adus vârful de pix. Tatăl
meu plana albastru și
rotund deasupra mamei,
foaie albă de hârtie
neatină de nicio culoare.
Scrișul s-a întâmpnat într-o
noapte a inspirației,

când stelele s-au aliniat să ia pe cartelă lumină de greier.
Poemul pe care l-au conceput împreună s-a născut în
crăpătura zilei. De timpuriu, acesta a început să se scrie pe
sine, luând în greutatea semnelor de întrebare. O
combustie secretă îi alimenta neastâmpărul. Ardea pentru
fiecare potrivire de chei, pentru fiecare broască căreia i-a
găsit ac de cojoc, printr-o cheie. Ardea și pentru
nepotriviri, inventând el însuși chei. Se-mprietenise cu
locuitorii tuturor regnurilor, mergea la zilele de naștere
ale elementelor chimice din Tabelul periodic al
elementelor, unde ciocnea cu găzele boabe de rouă, la
fîrul proaspăt al ierbii. Făcea beții, sorbind din cupe de
crin eclipse de soare și lună. Alteori, leneș, dormea în
atom, sărind de pe traiectoria ceasului așteptător în cel
deșteptător. Se trezea mahmur de atâta călătorie cu
persecii metaforei. Poemul trăia după o altă linie a vieții
decât cea din palmă. Modelând, poemul se remodela pe
sine. În rest se hrănea singur cu de-ale gurii sale
interioare. Avea bucuria unei priviri personale a lumii.
Noile unghiuri desfășurau covoare roșii dându-i sentiment
de prinț al unei Danemarce redimensionate. Apoi poemul
a început să nască, prin autodivizare emoțională, poeme,
poeme după chipul și asemănarea sa. Fiecare poem astfel
născut și crescut apoi în maternitățile cărților purta
matricea poemului inițial. Poemul inițial are carnea încă
"îmbrăcată în ștofă" iar poemele noi, os din osul său, sunt
A.D.N.-ul spiritului, ce-l preumblă. Sensurile lor trăiesc
însă drama nedeșlășirii pe deplin. El, însuși, trăiește
drama icebergului, de a nu fi vizualizat de sub "apele"
aparenței. Judecățile false, sau cel puțin incomplete, vin
de la sine. Nu e înghesuială mare la căutare de chei. Se
preferă tăierea decât dezlegarea nodului Gordian. Lipsă de
timp, superficialitate, lipsă de onestitate. Astfel, hărțile de
poezie, date ca un verdict, nu au relevanță. Sunt tot mai
multe ploi care lipsesc de pe principalele buletine
meteorologice și cred că vina aparține observatorilor de
ploi și nu ploilor însăși. Poate "ploaia care va veni".
Singurul lucru ce poate face cu adevărat util poemul
inițial, în această lume a "ariilor" măgărești, auzite mai
mult decât altele în "cerul" cotidian, e să se mire, să se
mire în continuare. O mirare perpetuă, născătoare de
universuri. Reogândire în sine a lumii. Așadar...

*

S-a născut la 25 iunie 1957, la Târnăveni, jud.
Mureș. A publicat următoarele cărți: **"Viețuirea-n
clepsidră"** (versuri) Ed. Alpha, Tg. Mureș, 1990;
"Dumnezeiescul Ardeal-poeme pe cord deschis",
Ed. Tipomur, Tg. Mureș, 1993; **"3,14ramida lui
Ducankamon"** (versuri), Ed. Eventus, Blaj, 1994;
"Târnava mea de lapte dulce" (poeme), Ed.
Tipomur, Tg. Mureș, 1995; **"Poeme din cutia
neagră a spuselor"**, Ed. Pleșea-Design,
Târnăveni, 1997; **"Epistole către Adrian Păunescu-
carte de iubire"** (jurnal și nu numai), Ed. Tipomur,
Tg. Mureș, 1998; **"Gheorghe Oprescu - o viață
închinată unirii românilor și înălțării bisericii
ortodoxe"** (cercetare), Ed. Tipomur, Tg. Mureș,
1999; **"O istorie a sportului târnăvănean"**
(cercetare), Ed. Tipomur, Tg. Mureș, 2001;
"Eminescu și Târnăveniul - exerciții de admirație"
(cercetare), Ed. Tipomur, Tg. Mureș, 2002; **"Miroase
a tei orașelul meu de provincie - antologie de
poezie târnăvăneană"** (cercetare literară), Ed.
Tipomur, Tg. Mureș, 2002; **"Târnăveni - repere
culturale și istorice"** (cercetare istorică și culturală),
Ed. Tipomur, Tg. Mureș, 2003; **"Târnăveni - 725 de
ani de istorie și devenire"** (cercetare), Ed. Tipomur,
Tg. Mureș, 2003; **"Cenaclul literar din Târnăveni
(1956-2006). 50 de ani de existență"** (cercetare), Ed.
Nico, Tg. Mureș, 2006; **"Mulțumesc albastru"**
(poeme), Ed. Nico, Tg. Mureș, 2006; **"Patrafir peste
cuvinte"** (publicistică și nu numai), Ed. Nico, Tg.
Mureș, 2007; **"Mă laud, mă apăr și mă cânt"**
(publicistică și nu numai), Ed. Nico, Tg. Mureș,
2007; **"Revoluția de la 1989, la Târnăveni. Zilele
premergătoare și postmergătoare"** (cercetare), Ed.
Nico, Tg. Mureș, 2008; **"Băciut"** (poeme), Ed. Nico,
Tg. Mureș, 2008, **"Sever Suciu-Pomul vieții"** de
Nicolae Băciut și Răzvan Ducan (cercetare), Ed.
NICO, Tg. Mureș, 2009, **"100-Cele mai frumoase
poezii"**, antologie, Ed. NICO, Tg. Mureș, 2010,
"Lesă de hârtie", (publicistică), Ed. NICO, Tg.
Mureș, 2010, **"Epistole către Adrian Păunescu.
Carte de iubire"**, ediție văzută și adăugită, Ed.
NICO, Tg. Mureș, 2010, ediția I și II, iar în 2011
ediția a III-a. **"Dumnezeiescul Ardeal- poeme pe
cord deschis"**, ediție revăzută și readăugită, Ed.
NICO, Tg. Mureș, 2011, Poemul entropic, Editura
Nico, 2011.

A contribuit, de asemenea, la realizarea
cărților: **"Cartea de aur a eroilor și martirilor
neamului românesc căzuți în războaie și în
revoluții și a operelor comemorative închinare
acestora în municipiul Târnăveni"**, Ed. Tipomur,
Tg. Mureș, 2001; contribuție cu subcapitolul
"Serafim Duicu și Târnăveniul" la cartea **"Serafim
Duicu. Ochi de veghe"**, apărută sub îngrijirea
scriitoarei Mariana Cristescu la Ed. Tipomur, Tg.
Mureș, 2002; contribuție cu un subcapitol la cartea
"Târnăveni - cercetare monografică 1278-2003"
(volum colectiv coordonat de prof. Nicolae Victor
Fola), Ed. Mediaprint, Tg. Mureș, 2003.

Din anul 2001 este membru al Uniunii
Scriitorilor din România, filiala Cluj-Napoca.

RĂZVAN DUCAN

ÎNTR-O ZI CU SOARE

Într-o zi cu soare, când una dintre fetele mele, care împlinise deja unsprezece ani, a venit acasă de la școală, mi-a zis că, în viitor, o să mor, pentru că sunt bătrân... și a început să plângă!

Nu o să uit niciodată deznădejdea durereroasă din plânsul ei amar.

VIAȚA MERGE ÎNAINTE

Viața merge înainte
Dinainte de-a fi viață,
Vag încremenită-n ritmul
Prăbușit și el în ceață.

Și ce ruguri ard în zare
Cu sclipiri de dimineață,
Semn că viața este, încă,
Răstignită fiind în viață.

Și, cuprinsă în ea însăși,
Viața e o sărbătoare -
Floarea-și cerne în petale
Setea ei de-a fi doar floare.

INCERTITUDINE

Mă simt câteodată sfâșiat
De-o incertitudine atât de amară,
Că mă întreb cum de n-oi fi murit
Strivit și amăgit a câta oară?

Mă simțeam câteodată atât de fericit
Încât mă întreb cum de nu am murit
Inundat de fericirea aia amară
Care mă va fi nemurit.

Și câteodată se frânge și zborul
Păsării cu aripi de foc,

Într-un munte de cenușă
De care doar îngerii au noroc.

În rest, noi, care ne naștem
Pentru a muri într-o zi
Nu mai avem decât iluzia că viața
Într-o eternitate gingașă ne va înveli !

(LEGENDE)

Pe acoperișul de zăpadă
Stau numai fructele ce or să cadă
Ca semințele dimineții cernite
Peste universul din fructe.

Cred că în necuprinsul mirării de a fi
Vor fi fost și alte erezii !

TU POTI SĂ SUFERI...

În adâncul cel sfințit de îngeri,
Tu poți să suferi, să sângeri,
Pentru că nimic nu e adevărat,

Dacă nu e deșănțat !
Și, când își revine, realitatea, pentru o clipă,
Devine zborul din aripă
Iar eu, trecând râul amar
Aș înota în zadar
În apa care îmi vine până la glezne
Ca să îmi fie mai lesne
Să înot cumva în alt timp
Determinat de zeii din Olimp!

În așteptarea de dintotdeauna
Mai avem doar sfârșitul, remușcarea -
Și, peste pajiștea cu crini,
Poți să plângi, să suspini,
Dar nu era nimic acolo, în depărtare,
Demn să devină așteptare !

EVOLUȚIA

Evoluția are o șansă
De a fi în sinea ei
O felie dintr-o altă viață
Cu fluturi și ghioceli!

ȘOTRON

Unu... trei... cinci...
N-ai sărit si pe aici
Sari, ai grijă, luptă,
Imaginea e perfidă și crudă.

În coliziunea dintre ieri și azi,
E păcat să mai cazi -
Sari, hai, într-un dincolo etern,
Cât timp zilele-ți se cern !

CÂȚI ANI AVEAM ÎN VARĂ?

Câți ani mai aveam în vară?
Dar, înfrunzind mai înspre seară,
Tăcerea care mă omoară
E de dincolo de nori
Dar mai aveam o jumătate
De umbre negre-mpământate
Și
Pe sub fustele tale mătăsoase
Câte imperii se vor mai descoase,
Nemaivând niciun fel de tiv
Pentru a deveni motiv.

FIN

IOAN LILĂ

Craiova, Aleea scriitorilor

Bust Marin Sorescu pe Aleea
Scriitorilor din Craiova

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

(De ce) mereu Miorița?

(IV)

Cuvântul care te scapă de atâtea ori din încurcături, și dacă l-ai rostit pe asta, cu care de altfel scapi, o mai poți scălda, luând-o pe de-alături de dragul sau spre luatul în râs al celor care cască gura la tine. Nu de alta, dar să nu te ia pe tine de prost, de unul care, în afară de *nu știu* și de *nicăieri*, nu mai știe nimic. Ajungeai însă tot la de unde ai plecat. Le spuneai, de pildă, de deștept ce ești, că ai luat-o, cum au luat-o și alții, pe o potecută numai a ta, chit că drumul și mai drept, și mai larg alerga gol de oameni și vă striga să vă opriți, să vă dați mâna și, mână-n mână, să mergeți mai departe. Oricum, de găsit pe cărare ceva de preț n-aveai tu ochi făcuți să caute, că omul e mai dedat cu nefăcutele sau cu cele făcute mai mult anapoda decât cu cele de treabă. Dar, după ce mai ocolim și alergăm din hop în hop și din groapă în groapă, cum am spus, tot acolo ajungem. Nu vezi că nici pentru umblat cu ochii în soare n-are omul ochi? Se uită ca prostul cuăștia pe care îi are, se uită, se uită și pe urmă îl apucă miratul că soarele ba e roșu, ba e în altă culoare, ba s-a făcut iar negru. Dar e bine, e cât se poate de bine că oamenii, cei mai mulți, ăia buni și drepti, sunt așa cum sunt. Că dacă ar fi toți ca ăia care nu-și mai dezlipesc umărul de roata hurducătoare a căruței, odată te-ai trezi cu ei că *fâl, fâl, fâl!* își iau zborul spre alte lumi care-i merită, să le încurce sau să le repare și ăloră lucrurile pe acolo. Iar noi, rămași orfani de ei, lângă ce umbriță și călduriță ne-am mai face mendrele? Trebuia, lipsiți de această ocrotire fiind, să punem osul la treabă de să ne plângă și lemnele și pietrele de milă, ca să nu mai spunem că și noiăștilalți am fi plâns pe rupele dacă nu ne-ar fi fost foame, să punem și noi osul și să-i ghiftuim din puteri și neputeri pe ăi din cetele care nu ni se mai dădeau jos din spinare, cum nu ni se dau și acum. «Dar, cucoane Mihai și domnule Eminescule și Măria Ta, mata să dormi liniștit acolo unde ești și să nu-ți faci griji de noi care te-am lăsat să pleci ca de la casă blestemată. Tare mult ne doare, dar, deși e prea târziu, pentru durere nu e niciodată timpul trecut. Măcar stai acolo între oameni unul și unul, că știm noi cine e acolo, nu ca la noi, cei rămași aici. Că, să mai știi, lumea s-a înrăit și mai și, s-a stricat și mai mult decât pe vremea matală. Nici acum n-a învățat că puținul cel bun face mult mai mult decât multul rău cel numai cu un biet gânduleț de bine pierdut prin el. Omul nici nu mai știe de el. Orbecăie, se împiedică și în el însuși, ba e viu, ba e mort de-a-n picioarele... Că nu te-am fi tulburat, Măria Ta, dacă nu trebuia să te întrebăm de meșteșugul ăla al tău de a mânui vorbele și de a tăia cu ele și spre a vindeca și spre a pedepsi, dar, mai ales, pentru a mângâia sufletul. L-ai luat cu tine sau l-ai lăsat aici pe undeva? Că tare de trebuință ne-ar fi fost! O să-l mai căutăm, cu toate că... »

Însă trebuie să ne întoarcem și noi la ăia care am fost. Și fiindcă veni vorba, chiar dacă nu vorba, ci gândul, s-a uitat omul la animale, de pildă la câinele care îi e mai prieten? Când și când, prietenul ăsta cel mai bun ridică botul din pământ și amușină văzduhul în toate părțile de parcă ar aștepta ceva. Uneori îl apucă și urlatul. Tot a semn de ceva. Așa și cu omul. Că nasul ăla mare bun de împuns cu el nu i-o fi rămas numai ca să-i dea de lucru batistei și, în lipsa acesteia, mânecii de la cămașă sau de la căput. Plutea ceva în aer, ceva neapărat ceresc, că pământesc dacă ar fi fost ar fi

căzut, ceva dumnezeiesc care nici nu se îndura să-și vadă de zbor, nici să se lase și să se întrupeze în ceva. Și nimic nu e mai cumplit decât să aștepti ceva fără să știi ce aștepti. Numai a vestire de ceva putea fi vorba. Spuneau niște oameni că și pe atunci umblau unii peste mări și țări, *neguțând* sau vâslind la galere și robiți în temniță până le venea rândul să fie dați fiarelor înfometate, că ar fi auzit de la niște proroci – așa li se zicea ăstora care ziceau de nașterea pe pământ, chiar printre oameni, a Fiului lui Dumnezeu cel Mare și cel mai stăpân peste toate împărățiile, Mântuitorul care ar izbăvi oamenii de rele și i-ar lecu de frică, învățându-i calea spre o viață veșnică, spre *Dincolo*, în care nu mai era nici întristare, nici suspin. Poate chiar se născuse și se întrupase, dar nu se aflase peste tot. Și așa cum se întâmpla câte o minune, chiar după ce un timp nu se întâmpla chiar nimic, s-a mai întâmplat ceva. Circula și printre mici și printre mari o vorbă pe care toți o ziceau când făceau haz de necaz: *bre, decât așa o viață, mai bine alta mai bună*. Ei bine, într-un ceas de vorbă tihnită și de repaos între oameni tot cu greutate, un om tot de aici, din satul Măriș, satul unuia, Fedeleș, dacă ați auzit dumneavoastră și de sat și de om, poate cel mai de greutate om din sat, a zis și el vorba asta apăsând într-un anumit fel pe ea: «Mai bine alta mai bună!» Parcă ar fi fost spusă vorba asta întâia oară și auzită întâia oară, o vorbă numai bună de pus la răsturnarea pe dos a lumii sau de pus la temelia alteia. Auzi ce-i dăduse ăluia prin cap: «Că decât așa, mai bine așa!» «Bre, ziceau toți, ăia care până acum umblaseră tot cu vorba de haz în gură, vorba asta pitulată sub hazul din ea ascundea niște... că nici nu știu cum să le mai zic, iar noi, în loc să găsim ceva de zis, ne miram ca proștii...» Și abia acum s-au întors ei cu fața care trebuia spre vorbă. Se întâmplase exact ce se întâmplase cu alta pe care o tot ziceau alde bătu bătului nu în râs, ci a lehamite, și ca să fie vorbă la grămadă: «Să mai trăiești, bre, să mai fii sau să mori, și să nu mai fii? Vorba asta dusă în timp din gură în gură ar fi ajuns, după ce ar fi fost, cum-necum, luată în serios, una dintre vorbele cele mai fără de cheie ale omenirii.

Încet-încet, au început să se lege între ele semnele de mare veste cu vorbele prorocilor și cu spusele lui Mărin în continuare la cele spuse mai înainte. «Bre, Dumnezeu →

ȘTEFAN GOANȚĂ

ne dă de toate, dar posmagii nu ni-i înmoaie și nu ni-i bagă în gură. Cine vreți voi să vă facă *alta mai bună* dacă nu tot voi? Că de meritat, după câte am tras toți până acum, merităm. Așa că să punem mâna și să-i dăm măcar o mână de ajutor lui Dumnezeu să ne mântuie.» Dar cum? Întâi și întâi vestea aceea mare care plutea și înviora a sănătate și bucurie toate cele ale pământului trebuia lămurită și capetelor mai îndărătnice. Dar cum, dacă preoți noi nu erau, biserici nu, iar cărți, de asemenea, nu și, chiar de ar fi fost, tot degeaba ar fi fost. Însă s-a găsit. Prin cântec. Cântecul dus din gură în gură și înzestrat de fiecare, după puteri, cu alte înfloriri în înțelesuri, alerga repede, chit că oamenii, tot în lume, erau înstrăinați unii de alții, nu adunați ca acum.

Și cum am spus și mai înainte, și tot spre dreapta luminare a oamenilor, s-a pus la treabă cântecul care-și înfiripa și trupul din înțelesuri, nu numai din cântecul de dragul cântecelor, pe seama vieții fără prihană a ciobănașului, viață care se plăsmuia prin el, prin cântec. Și creșteau, creșteau și se împlineau unul dintr-altul și mare bucurie, și nu numai bucurie și nădejde le aducea muritorilor marea veste a apropiatei schimbări a lumii. Dar urările de viață, de noroc și sănătate care însoțeau cântecul colind, aduse de acesta în pragul casei, la fereastră sau în casă, la masa omeniei pe care apăreau ca prin farmec bunătați cu care să fie omeniți musafirii? Că se venea des, nu numai la sărbătorile încă păgâne, așa cum erau, și la nașterea altui prunc și la împlinirea unui lucru mai acătării în gospodăria omului, cum ar fi o fereastră nouă, o poartă mai arătoasă, sau cumpărarea unei vaci mai lăptoase. O urare de bine nu face decât bine oricui. Veneau și mare bucurie aduceau și celor care urau și celor care primeau urarea. Așa se întârea frățietatea între oameni, care dura uneori până la sfârșitul vieții, și nu ca acum, până treceai puntea sau împărțeau câștigul cu cel cu care te îndatoraseși mai de voie, mai de nevoie. Și cum să nu crească și să înflorească și să ferească ciobănașul prin cântec și cântecul prin el dacă – rar să se afle floare pe lume care să nu-i trimită în dar măcar un strop de frumusețe, de gingășie sau de parfum – dacă nu, și mai rar s-ar fi aflat măcar o vorbă care să nu-l dezmiere? A venit însă și vremea probelor, a încercărilor celor mari, mai ales, a celei mai mari, jertfa supremă. Și Iisus se jertfise pentru cei care îi fuseseră semeni în scurta lui viață de pe pământ, iar acum, socotiseră oamenii, venise și rândul mândrei lor plăsmui. S-au găsit, cum să nu se găsească printre oameni, chiar și printre frații de cruce, doi ucigași, doi Caini. Doi, pentru ca împreună să fie trei ciobani – după o regulă din vechi, cifra trei fiind înscrisă pe răbojul timpului cu o cerneală aparte. Moartea era moarte, în orice puteai să nu te încrezi, însă nu și în ea care ucidea și de două sau trei sau de nouă ori același lucru și în același loc până era sigură că a ucis definitiv. Și urmele erau șterse. Îi știau oamenii damblaua și de-aia o urmăreau acum să vadă ce va face în fața ciobănașului. Dar, pentru că am vorbit despre locul aparte, de unicat, pe care și l-a rezervat în spiritualitatea noastră mica mare epopee, *Miorița*, e timpul să subliniem că aici conflictul

nebătăios dintre viață și moarte nu se desfășura în plan material, în vârtoarea faptelor, ci în planul abstract al ideilor. Viața și moartea apar și nu apar ca entități fizice, de sine stătătoare, omorul și pedepsirea ucigașilor vor fi fost sau nu vor fi fost date la iveală ca fapte palpabile, împerecherea dintre moarte, înmormântare și nuntă vor fi fost trăite altfel decât ca un colosal gest de fraternizare a două imposibilități devenite posibile și în măsură să arate că în lumea mare a lui Dumnezeu toate țin una de alta, iar omul, deloc neînsemnat în inventarul Necuprinsului, își are și el locul lui? Că nu e liniște și pace nicăieri, nu e, dar nici haos și mare oarbă în înțelesul cel mare al cuvântului nu e. Iar dacă ai scăpat de frică, dacă te-ai descătușat de ea, fie și sfărtecându-te prin jertfa răstignirii și apoi prin înviere, Domnul ți-a deschis calea trăirii în marea, nemărginită Nemărginire. Scăpaseși și deveniseși om de-al liniștii, de-al casei și urma să-ți vezi în tihnă de treburi. Și, păstrându-ne în planurile superioare ale luptei dintre idei, dintre viață și moarte ca legi și porunci, e firesc să nu mai amintești, în povestea și așa prea încărcată de isprăvi de-ale ghioagelor și baltagelor, de sânge și de atâtea năzdrăvănii care umplu de ele însele cântecele celelalte ale pământului. Ce să spui mai mult despre asemenea *vitejeli* din afară ale altor Feți-Frumoși diferiți de ciobănașul nostru, năzdrăvănii departe de a fi la fel de mari în comparație cu cele văzute de ochii tăi lăuntrici?

Ciobănașul s-a supus, deși un Făt-Frumos viteaz ca el și cu atâția prieteni în preajmă ar fi găsit zeci de mijloace să se împotrivescă. S-a supus și s-a supus într-un chip nemaiîntâlnit până atunci la oamenii mai obișnuiți să pună mâna pe par decât pe lingură. *Datul* era *dat* și trebuia să urmeze calea Fiului Domnului. Trebuia să le arate semenilor că tenebrele morții puteau fi învinse, iar pomenitul și de noi *nicăieri*, cuvânt care îngrozea, putea fi și el doar o bățură mai mare. Ce putea fi acest *Dincolo* dacă nu tot viață și moarte care se hrăneau mâncând una din alta ca să nu se mai isprăvească niciodată? Și cum nu se putea face o trecere din moartea pământească într-una cerească, *Dincolo* nu putea fi decât tot viață, dar viață veșnică. Și cum să nu-l creadă oamenii tocmai pe ciobănaș, pe el care, în loc să se înspăimânte de moarte, o poftise pe dumneaei să-i fie mireasă, iar soarele și luna să le țină cununa, ca să nu mai vorbim și de ceilalți oaspeți care de care de neam mai mare? Așa că s-a apucat să-și rânduiască treburile să nu fie surprins negata. Multe erau de făcut, dar dintre toate, una care nu suferea să fie trecută nici un ceas cu vederea: jalea măicuței bătrâne cu brâu de lână, cea mai sfântă dintre toate durerile de pe pământ. Trebuia măcar amăgită, iar bătrâna să nu știe, să-și păstreze feciorul în minte așa cum îl păstrase până acum, iar umbra lui trăitoare în toate să o înconjoare, să o mângâie, s-o aline ca și până acum.

Liebling, septembrie 2010

Foto: Bustul lui Lucian Blaga, realizat de Alexandra Picunov, dezvelit în 1992, Alea Clasicilor, Chișinău

Convorbiri duhovnicești

cu Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan

al Episcopiei Covasnei și Harghitei

Foto: La Mănăstirea de la Izvorul Mureșului

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, sunteți născut în Transilvania, sunteți ierarhul Episcopiei Ortodoxe a Covasnei și Harghitei, cunoașteți bine istoria acestor meleaguri, de aceea vă rog să-mi răspundeți la întrebarea **ce înseamnă a fi ortodox în Transilvania?**

Î.P.S. Ioan: În Transilvania, a fi ortodox este sinonim cu a fi român. Așa și-au păstrat înaintașii noștri identitatea lor națională, sub aura aceasta ortodoxă: român-ortodox. Sau dacă spuneai, în Transilvania, ortodox, se știa că este automat român, având în vedere celelalte confesiuni cu care trăim aici. Aș putea spune că ortodoxia a marcat atât de puternic conștiința românilor, încât, cel puțin în părțile acestea ale Covasnei și Harghitei, a fost un scut de apărare al identității noastre. Până astăzi, vedem biserici și localități, unde s-au păstrat biserici și au fost preoți neîntrerupt în decursul timpului, acolo s-a păstrat și credința și graiul nostru românesc. Acolo unde, din cauza vitregiilor vremurilor, preoții au fost alungați, acolo nu mai avem astăzi nici grai, nici limbă românească.

Avem și astăzi localități în care credincioșii noștri români ortodocși și-au pierdut limba, și-au pierdut graiul, nu mai grăiesc între ei în limba mamei, ci grăiesc într-o limbă străină. Dar ei vorbesc cu Dumnezeu în limba română, adică, în biserică, cultul este în limba română. Așa că Hristos, prin Evanghelia Sa, vorbește acestor comunități tot în limba română. Se roagă în limba română. Iată ce a însemnat ortodoxia, ce a însemnat credința noastră, păstrată în decursul timpului! Nu numai pentru relația interumană în comunitate, chiar dacă acolo relațiile și comunicarea s-a făcut, cum am spune, într-o limbă străină, dar totuși, totuși ... Ei, și astăzi, și cât vor trăi pe

pământ, chiar dacă vorbesc cu vecinii într-o limbă străină, mi-au spus: Părinte, **noi cu Dumnezeu, cu Maica Domnului și cu Sfinții o să vorbim numai în limba și graiul nostru românesc.** Mă gândesc dacă în aceste mici comunități avem o asemenea imagine și se poate vedea ce a însemnat păstrarea credinței noastre ortodoxe, apoi, la nivel național, ce s-ar fi întâmplat dacă noi nu ne-am fi rugat, în biserică, în graiul nostru românesc, în confesiunea noastră ortodoxă? Mă întreb și vă întreb, ce am fi noi astăzi? Pentru că dacă un popor nu are câteva valori importante, de care să se țină și pe care să-și clădească viața, acel popor este alunecos, alunecă, și avem, din nefericire, atâtea exemple pe planetă, unde **unele popoare și-au pierdut credința și, în mod firesc, a urmat pierderea identității naționale.** În acest caz nu mai putem vorbi de o națiune, de un popor unit în jurul unor concepte și valori fundamentale, ci vorbim de un amalgam, de o unire a mai multor culturi care nu mai constituie identitatea aceea profundă ce a fost înainte.

L.C.: Județele Covasna și Harghita sunt în acest pericol?

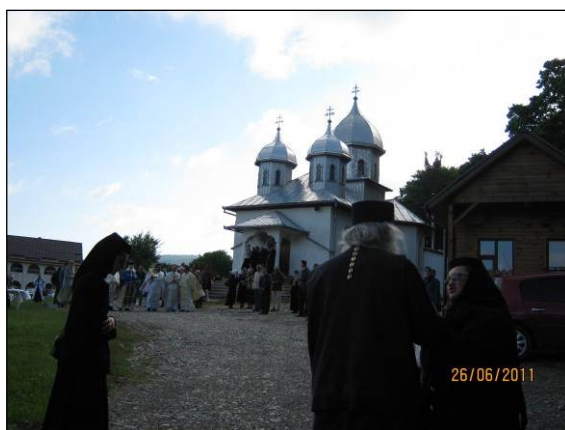
Î.P.S. Ioan: În mod cert, pentru că timp de o mie de ani, cea mai frământată istorie din Transilvania a fost aici, în arcu carpat, în partea de sud-est a Transilvaniei. Aici, unde cei care au venit după noi au fost mai puternici, iar sabia n-a tăiat doar brațul românului și iată vedem că, de multe ori, i-a tăiat și limba, i-a tăiat și graiul. De aceea, în unele localități, chiar în perioade recente, am putea aminti perioada, de exemplu, din timpul celui de-al II-lea Război Mondial, după Dictatul de la Viena, când mulți români din această parte au trecut Carpații, spre Moldova sau Țara Românească, când mulți preoți au fost alungați. Îndelungă vreme au rămas multe biserici pustii. Iată, eu, când am venit în această parte de țară, am găsit biserici în care nu se mai slujise de 65 de ani. S-a observat că a lipsit ceva din localitatea aceea. Acolo deja credincioșii vorbesc într-o limbă străină și în casă și cu vecinii ș.a.m.d. Iată de ce **este important să ne menținem credința noastră moștenită din strămoși.**

Din nefericire, lumea ortodoxă este destul de mică. Astăzi, când vorbim de un sistem planetar de 6,5 - aproape șapte miliarde de oameni, ortodocșii suntem în jur de două sute și ceva de milioane; deci foarte puțin, adică suntem după virgula miliardelor. De aceea, aici, în spațiul acesta răsăritean, s-a păstrat încă această credință ortodoxă și se poate observa următoarele: popoarele ortodoxe, care au avut credința neîntreruptă, au și astăzi păstrat un pronunțat caracter de identitate națională. A se

vedea Rusia: biserica rusă de astăzi este foarte înfloritoare, este depozitară a unei deosebite ortodoxii. Iată, Grecia, la fel. Atât credința ortodoxă a Greciei, cât și cultura ei inconfundabilă sunt păstrate toate în contextul credinței care în decursul secolelor →

LUMINIȚA CORNEA

Foto: La Mănăstirea Mărcuș, Covasna

s-a păstrat cum a venit, după rând uielile apostolice. Așa ca și biserica noastră, nu? Noi, ca biserică ortodoxă, suntem o biserică apostolică, deci avem primele semănături ale cuvântului lui Dumnezeu, primele semințe ale cuvântului lui Dumnezeu aruncate în spațiul nostru românesc de un Apostol.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, cum este trăită astăzi ortodoxia în comunitățile din Covasna și Harghita? Cum se duce jertfa preotului și a credinciosului ortodox român din aceste zone?

Î.P.S. Ioan: V-aș răspunde tot printr-o întrebare. Ce părere aveți despre un tânăr care de curând și-a luat doctoratul în Teologie și a venit la mine și mi-a cerut o parohie din eparhia noastră? I-am oferit o parohie de 46 de familii. Este greu de înțeles, nu-i așa? Iată un teolog vine și slujește la o biserică unde are 46 de familii! Sau un alt teolog care a venit și mi-a cerut tot așa o parohie. I-am dat o parohie care are 48 de credincioși. Numai atât! Deci cel cu doctoratul a luat 46 de familii, iar cel care nu avea încă doctoratul a luat parohia cu 48 de suflete. Acum vă întreb, fără a încerca să arunc o umbră asupra altor profesii, credeți că un medic s-ar duce la un dispensar unde ar avea 46 de familii sau 48 de suflete? Din nefericire, avem comunități de o mie, de două-trei mii de oameni și nu au medic. Iată preotul se duce și pentru o turmă așa de mică, deci deocamdată, zic eu că, din mila lui Dumnezeu, avem studenți, avem tineri ce înțeleg care este rolul și valoarea ființei umane. La noi, aici, în Covasna și Harghita, oarecum se aseamănă viața preotului cu pilda aceea pe care a spus-o Mântuitorul că păstorul a lăsat 99 de oi și s-a dus să caute oaia cea pierdută. Așa că și în eparhia noastră, încă de la înființare, am avut această perspectivă și amprenta acestei parabole rostite de Hristos **că eu n-am fost trimis la o turmă cu 99 de oi și m-a trimis Dumnezeu să caut o singură oaie, oaia rătăcită printre străini, care sunt puștii noștri credincioși risipiți aici prin crestele Carpaților.**

L.C.: Dar, Înaltpreasfințite Părinte, Episcopia Ortodoxă a Covasnei și Harghitei ce le oferă acestor oameni, mai ales românilor, care sunt atât de puțini?

Î.P.S. Ioan: În primul rând, este satisfacția slujirii și, cum se spune, aș repeta raportul acesta din parabolă că mare bucurie este în cer pentru un păcătos care se întoarce. Deci un păstor se bucură mai mult atunci când găsește oaia cea pierdută și rătăcită decât de cele 99. Prin urmare, există încă această credință și bucurie că ai găsit oaia cea pierdută. Gândiți-vă că am găsit parohii în care nu s-a slujit, cum vă spuneam, de mai bine de o jumătate de secol. Ei! câtă bucurie poate să aibă în sufletul lui acel preot care vede că a tras clopotul, ce n-a mai fost tras de... 60 de ani și vin... albinele. Stupul cu albine n-a înghețat, n-a murit. Credincioșii vin unul câte unul, auzind dangătul clopotului.

Mă gândesc, și pentru mine și pentru ei, că aceasta este o bucurie sfântă care ne ține aici. De altfel, nu putem spune că în toată această eparhie, dacă sunt maximum zece parohii, din o sută de parohii, care s-ar putea întreține pe ele, și să-și întrețină puțin și preotul cu cheltuielile pe care le au acolo. Restul, din mila lui Dumnezeu, cum putem să ne gospodărim, preoții mai și lucrează, sunt gospodari. Mai avem noroc cu Fondul Central Misionar, de unde primim un pic de mângâiere

Mănăstirea Sita Buzăului

Mănăstirea Valea Mare, Covasna

pentru preoții pe care-i avem aici. Sunt și ei oameni cu greutate, cu familie, cu copii. Gândiți-vă că sunt preoți care își duc, în fiecare zi, copiii, la distanțe mari, la școală, pentru că nu în toate localitățile mai sunt școli în graiul nostru românesc. Și atunci eu caut, încet-încet, să-i apropiu, în timp, de anumite zone, unde ar putea și copiii lor să aibă acces la școală. Însă, mila lui Dumnezeu, încearcă și ei să-și educe copiii atât în spiritul credinței, cât și în alte profesii. De exemplu, am un preot care are trei copii și toți trei sunt la Medicină. Dacă ați vedea palmele, mâinile tatălui lor! Sunt crăpate de muncă, însă de muncă cinstită. Slujește la altarul lui, iar peste săptămână muncește în gospodărie și iată are trei copii la Medicină. Și mai sunt și alții...

Așa că, din mila lui Dumnezeu, încercăm să-i ajutăm. Acord mai multe burse copiilor care sunt la facultăți, știind în ce situații se află părinții lor. Așa se face că am școlarizat până acum peste 300 de copii. Nu toți sunt preoți, dar o parte din ei sunt preoți. Când am venit aici, am găsit numai cinci preoți născuți în această zonă, restul erau veniți din alte părți. Acum, am mai puțin de zece preoți din altă parte, iar ceilalți toți sunt din această zonă și până acum niciunul nu mi-a cerut dezlegare, să spună: Părinte, dați-mi dezlegare să plec într-o altă eparhie! **Stau aici cu părinții lor, cu familiile lor și sunt legați de această zonă.**

Notă: Redacția îi urează Î.P.S. Ioan Selejanul (născut la 16 noiembrie 1951, la Petrani, județul Bihor) la zi aniversară, viață lungă în credință și izbânzi duhovnicești!

CUVÂNT DESPRE RUGĂCIUNE

„Adevărata rugăciune e plinătatea iubirii.”¹

(Sfântul Isaac Sirul)

Rugăciunea nu ar putea să fie definită mai frumos decât „plinătatea iubirii”², deoarece adevărata rugăciune se naște în adâncul sufletului cu toată dăruirea ființei, cu toată credința și dragostea pentru Dumnezeu și aproapele.

În volumul *Dicționar Enciclopedic de Cunoștințe Religioase*, rugăciunea este asociată cu termenul stăruință precizându-se că „este actul esențial, fundamental al vieții noastre religioase, este mijlocul de a ne pune în legătură directă cu Dumnezeu, prin înălțarea gândului, a inimii, a voinței noastre spre El. Rugăciunea a fost definită de Sfinții Părinți ai Bisericii ca: *vorbire adresată lui Dumnezeu* (Sf. Ioan Hrisostom, Omilia V, la Facere); [...] *Înălțarea minții către Dumnezeu sau cererea celor ce se cuvin de la Dumnezeu* (I. Damaschin, *Dogmatica*, III, 24)”³

Rugăciunea poate să fie structurată astfel: rugăciune publică sau obștească ce se săvârșește la biserică, însă această rugăciune poate să fie săvârșită și în exteriorul bisericii, într-o sală de clasă de exemplu la începutul unei ore de religie sau la finalul acesteia și rugăciune particulară ce poate să fie săvârșită neîncetat indiferent de locul în care se află credinciosul, singura condiție pentru ca ea să fie puternică și să primească finalitate este ca aceasta să fie făcută din suflet, cu toată dragostea.

Un exemplu de rugăciune neîncetată este „rugăciunea inimii sau rugăciunea lui Iisus: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă.”⁴

Cu cât este mai profundă rugăciunea, cu atât mai repede își găsește finalitatea.

O rugăciune scurtă, făcută din inimă, un Doamne ajută-mă sau

ajută-ne, sau Doamne miluiește-ne poate să primească mai repede aripi spre cer ca o rugăciune lungă făcută cu îndoială. Nu spun că nu e bine ca rugăciunea să nu fie lungă, e ideal să fie și lungă, căci sunt rugăciuni pentru diferite trebuințe, psalmi, acatiste, paraclise, iar în ceea ce privește rugăciunea obștească, Sfintele Slujbe, însă această rugăciune implică mult mai multă dăruire pentru a-i putea culege roadele.

Am putea arunca o privire asupra pildei *Vameșului și a Fariseului* pentru a observa diferența dintre rugăciunea fariseului și cea a vameșului, una făcută din inimă mândră, iar a doua din smerenie, cu pocăință, din adâncul sufletului, însă ambele făcute în același loc, în biserică.

„Fariseul și Vameșul s-au rugat în biserică (Luca 18, 10). Biserica este *casa de rugăciune* (Matei 21, 13, Marcu 11, 17, Luca 19, 46), casa lui Dumnezeu (Matei 23, 17-19) unde să ne facem rugăciunea. În sfânta biserică se împlinește făgăduința dată ucenicilor și credincioșilor de către Iisus Hristos Mântuitorul: Unde sunt doi sau trei adunați în numele meu, acolo sunt și eu în mijlocul lor” (Matei 18, 20)⁵

Fariseul săvârșește o rugăciune de mulțumire adresată Lui Dumnezeu, însă nu o rugăciune corectă, nu-i mulțumește Lui Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra lui, căci din neputința firii lui el nu putea să realizeze nimic, nu ar putea da acea zeciuială din tot ceea ce câștigă și nici trupul nu l-ar ajuta să țină post, ci judecă pe aproapele lui prin rugăciunea ce o săvârșește: „Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepti, adulteri, sau ca și acest vameș. Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig.”⁶ (Luca 18, v. 11 – 12)

Vameșul însă săvârșește o rugăciune de cerere adresată lui Dumnezeu, o rugăciune cu inimă smerită, plină de pocăință, o rugăciune prin care cere Bunului Dumnezeu să se milostivească de el și să-l ierte pentru tot ceea ce a greșit: „Iar vameșul, departe stând, nu voia nici ochii să-și ridice către cer, ci-și bătea pieptul zicând: Dumnezeu, fii milostiv mie păcătosului.”⁷ (Luca 18, v. 13)

Nenumărate exemple de rugăciune avem în Sfânta Scriptură, începând cu Vechiul Testament și plinindu-se rugăciunea prin dragostea lui Dumnezeu față de noi în Noul Testament, prin venirea Mântuitorului Iisus Hristos în lume.

Însuși Mântuitorul Iisus Hristos se roagă: „Părinte, de voiești, treacă de la Mine acest pahar. Dar nu voia mea, ci voia Ta să se

facă.” (Luca 22, v. 42)⁸ Ce exemplu de adevărată rugăciune primim din aceste cuvinte ale Mântuitorului, rostite în grădina Ghetsimani, căci doar Bunul Dumnezeu știe ce e mai bine să se împlinească și tot ceea ce e bine pentru fiecare și tot un exemplu de rugăciune izvorâtă din dragoste față de aproapele îl întâlnim în cuvintele rostite de Mântuitorul Iisus Hristos pe cruce: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac.”⁹ (Luca 23, v. 34)

Câte minuni a săvârșit Mântuitorul Iisus Hristos și multe dintre ele săvârșite ca răspuns la rugăciunile celor aflați în suferință, rugăciuni săvârșite cu multă credință: „Ci spune cu cuvântul și se va vindeca sluga mea.”¹⁰ (Luca 7, v. 7).

Un exemplu de rugăciune ne lasă Mântuitorul Iisus Hristos prin rugăciunea domnească *Tatăl nostru*, ca răspuns la rugămintea Sfinților Apostoli de a-i învăța să se roage: „El ne-a învățat și cum să ne rugăm. Apostolii au zis către Dânsul: *Doamne, învață-ne să ne rugăm* (Luca 11, 1); și de aceea El însuși se ruga, pentru ca ei să învețe de la Dânsul a se ruga. El însă trebuia să le arate lor nu numai că trebuia a se ruga, ci însă și cum să se roage. De aceea, El le-a dat și formularul rugăciunii: *Tatăl nostru carele ești în ceruri*”¹¹

„Cuvântul lui Dumnezeu, zice Sfântul Maxim, nu este vorbă multă, ci când grăim toți oamenii multe, nu împlinim un singur cuvânt al lui Dumnezeu [...]”¹², astfel și rugăciunea *Tatăl nostru* este scurtă dar foarte cuprinzătoare. Cele șapte cereri ale rugăciunii implică atâta perfecțiune, smerenie. Prima cerere arată că cinstim numele Lui Dumnezeu *Sfințească-se numele Tău*, a doua cerere *Vie împărăția Ta* este dorința oamenilor de a trăi în împărăția lui Dumnezeu unde domnește iubirea, adevărul, pacea, iar împărăția Lui Dumnezeu pe pământ e Biserica, *Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ* este a treia cerere conform căreia oamenii trebuie să împlinească voia cea dreaptă a Lui Dumnezeu, după cum am arătat mai sus →

Pr. ION TURNEA

¹ <http://enciclopedie.citatepedia.ro/index.php?c=rug%E3ciune>

² <http://enciclopedie.citatepedia.ro/index.php?c=rug%E3ciune>

³ Pr. Prof. Dr. Braniște, Ene și Braniște, Ecaterina, *Dicționar Enciclopedic de Cunoștințe Religioase*, Editura Diecezană, Caransebeș, 2001, pag. 414.

⁴ Idem, *Ibidem*, pag. 416

⁵ *Catehism ortodox*, Timișoara, 1990, pag. 54

⁶ *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994, Luca 18, v. 11, 12.

⁷ *Ibidem*, Luca 18, v. 13.

⁸ *Ibidem*, Luca 22, v. 42.

⁹ *Ibidem*, Luca 23, v. 34.

¹⁰ *Ibidem*, Luca 7, v. 7.

¹¹ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Postul cel Mare*, Editura Anastasia, 1997, pag. 157.

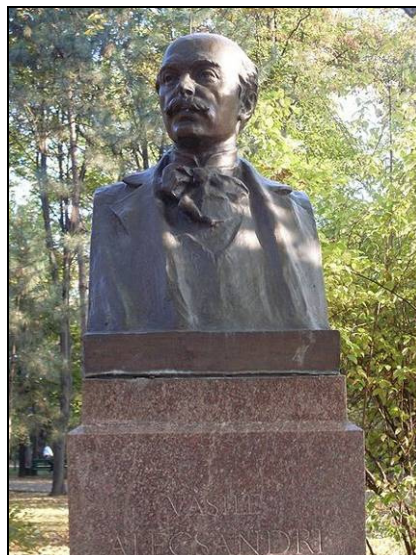
¹² Filocalia Sfințelor Nevoine ale Desăvârșirii, Editura Harisma, București, 1995, pag. 153.

și Mântuitorul Iisus Hristos a împlinit-o, dar și îngerii în ceruri, a patra cerere se referă la traiul nostru zilnic *Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi*, cererea cinci ne îndeamnă spre iertarea și iubirea aproapelui *Și ne iartă nouă păcatele noastre precum și noi iertăm greșelile noastre*, prin a șasea cerere rugăm pe Bunul Dumnezeu să nu ne dea încercări de credință și răbdare mai mult decât putem duce *Și nu ne duce pe noi în ispită*, iar cererea a șaptea rugăm pe Dumnezeu să ne ferească de ispitele celui rău *Ci ne mântuiește de cel rău*. Rugăciunea Tatăl nostru se încheie cu adevărul că Dumnezeu este Creatorul a toate: *Că a Ta este împărăția și puterea și mărirea: a Tatălui și a Fiului și a Duhului Sfânt*.

În timpul rugăciunii, trebuie să ne concentrăm cu tot sufletul nostru la ceea ce cerem căci „Nu se cuvine nimănui să se ocupe în vremea rugăciunii cu vreun lucru fără de folos sau chiar de folos.”¹ Totuși dacă vine ispita și gândul se depărtează de la rugăciune, nu e bine să abandonăm, căci aceasta este și voia celui rău, ci să continuăm rugăciunea, încercând să o pătrundem cu tot sufletul.

Exemple de rugăciune întâlnim și în cărțile laice, e plină literatura de importanța rugăciunii, să mă opresc ca exemplu la literatura populară, mai exact la specia literară basmul: „Nu mă omori, Făt-Frumos; ci mai bine dă-mi drumul în apă, că mult bine ți-oi prinde când cu gândul n-ai gândi.”², pentru a observa că o rugăciune făcută din suflet în cazul de față de personajul fabulos, personificat, știuca, către personajul principal Aleodor împărat, este ascultată, deci cu cât mai mult ne este ascultată nouă rugăciunea de către Dumnezeu, dacă vine din inimă curată.

În urmă cu un an, unul dintre fiii mei duhovnicești a fost greu încercat de o boală. M-am rugat mult Bunului Dumnezeu pentru el, atât la biserică, cât și acasă, la spital împreună cu el, aproape neîncetat mă rugam în suflet pentru acesta și Bunul Dumnezeu l-a vindecat repede. Bucuros de vindecarea lui, mă gândeam să înalț Bunului

Bust Vasile Alecsandri, lucrare de Lazăr Dubinovski, 1957, Alea Clasicilor, Chișinău

Dumnezeu rugăciuni de mulțumire pentru a nu se mai îmbolnăvi și avem ca exemplu pentru aceasta pilda celor zece leproși, din care doar unul s-a vindecat cu adevărat, cel care a știut să mulțumească Celui ce l-a făcut bine și am mers la biserică să mă rog. Întorcându-mă de la biserică, am intrat într-un magazin să-mi cumpăr o pâine. Acolo vânzătoarea mi-a arătat un om ce stătea pe o bancă ce i-a cerut o pâine și mi-a spus că nu i-a dat inițial, căci se gândea că poate e unul din cei care cer doar să bea, mai apoi s-a gândit că atunci îi cerea bani și nu pâine și i-a dat o pâine pe care omul a mâncat-o toată. M-am dus spre acel om și i-am dat un mic ajutor financiar, fără să-i adresez o vorbă. L-a surprins gestul meu. Pe urmă, am intrat într-un alt magazin, iar el a intrat în urma mea, își cumpărase o pungă cu bomboane și mi-a spus să dea Bunul Dumnezeu să se împlinească ceea ce îmi doresc în acel moment, iar eu în acel moment mă gândeam să-i mulțumesc Bunul Dumnezeu printr-o faptă bună pentru bunăvoința ce a arătat-o fiului meu duhovnicesc și să-l ferească de orice rău. Niciodată nu știm dacă cel de lângă noi nu e un sfânt și e bine să nu desconsiderăm pe nimeni.

Această întâmplare mi-a adus aminte de subiectul romanului *Nebunul*, al ieromonahului Savatie Baștovoi, pe care-l lecturasem cu două luni înaintea acestei întâmplări. Simeon, personajul principal al romanului, considerat de mulți nebun, un cerșetor, era nesocotit de majoritatea, nu era altceva decât un sfânt ce ajuta pe toți, îi ajuta fără să spună, însă Bunul Dumnezeu descoperea într-un final prin cine au fost ajutați. Cartea a avut ca sursă de inspirație Viața Sfântului Simeon cel Nebun pentru Hristos.

„Rugăciunea pornită din credință și întărită de nădejde, trebuie să fie pătrunsă de iubire.”³ Doar rugăciunea ce se naște din iubire se naște din adâncul sufletului, după cum am observat și în exemplele de mai sus, se împlinește, indiferent că este rugăciune de cerere, rugăciune de mulțumire sau rugăciune de laudă.

Cel mai profund model de rugăciune este al rugăciunii Euharistice din cadrul Sfintei Liturghii: de laudă: *Pe Tine Te laudăm, Pe tine bine Te cuvântăm*, de mulțumire, *Ție îți mulțumim* și de cerere *Și ne rugăm Ție*. Mântuitorul Iisus Hristos prin jertfa de moarte, iar Euharistia este taina jertfei Mântuitorului Iisus Hristos instituită la Cina cea de Taină.

Pe lângă rugăciunile mai sus menționate: Rugăciunea Lui Iisus, Rugăciunea Domnească, Rugăciunea Liturgică sau Euharistică, mai întâlnim și Rugăciunea Binecuvântării, Rugăciunea Amvonului de la finalul Sfintei Liturghii.

„Rugăciunea este lucrarea credinței, arătarea celor nădăjduite, iubirea realizată, mișcarea îngerească, puterea celor fără trupuri, descoperirea inimii, nădejdea mântuirii, semnul sfințirii, devenirea sfințeniei, cunoașterea lui Dumnezeu, unirea Duhului Sfânt, bucuria lui Iisus, veselia sufletului, mila lui Dumnezeu, semnul împăcării, pecetea lui Hristos, steaua de dimineață a inimilor, descoperirea lui Dumnezeu, izvorul tăcerii, pecetea lăcașului îngerească.”⁴ ([Sfântul Grigorie Sinaitul](#))

Bibliografie:

1. Baștovoi, Savatie, *Nebunul*, Editura Cathisma, București, 2009.
2. Pr. Prof. Dr. Braniște, Ene și Braniște, Ecaterina, *Dicționar Enciclopedic de Cunoștințe Religioase*, Editura Diecezana, Caransebeș, 2001.
3. Pr. Prof. univ. dr. Cosma, Sorin, *Cateheze*, Editura Banatica, Caransebeș, 2001.
4. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Postul cel Mare*, Editura Anastasia, 1997.
5. Ispirescu, Petre, *Legende sau basmele românilor*, Editura Art, București, 2007.
6. Scărarul, Ioan, *Scara Raiului*, Editura Amacord, Timișoara, 1994.
7. *Catehism ortodox*, Timișoara, 1990.
8. *Filocalia Sfințelor Nevoințe ale Desăvârșirii*, Editura Harisma, București, 1995.
9. *Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., București, 1994.
10. <http://enciclopedie.citatepedia.ro/index.php?c=rug%E3ciune>

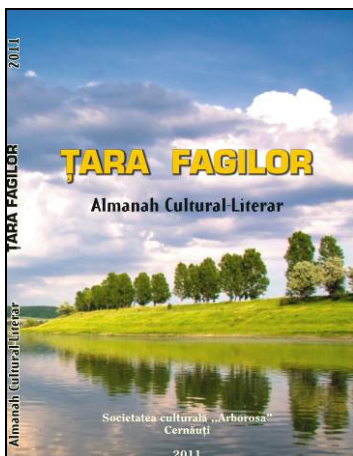
¹ Scărarul, Ioan, *Scara Raiului*, Editura Amacord, Timișoara, 1994, pag. 345.

² Ispirescu, Petre, *Legende sau basmele românilor*, Editura Art, București, 2007, p. 47.

³ Pr. Prof. univ. dr. Cosma, Sorin, *Cateheze*, Editura Banatica, Caransebeș, 2001, pag. 84.

⁴ <http://enciclopedie.citatepedia.ro/index.php?c=rug%E3ciune>

TARA FAGILOR - XX

De douăzeci de ani, almanahul literar-cultural al românilor nord-bucovineni „Țara Fagilor” a adus lumină și speranțe în căminele noastre. Această „carte de aur” a Bucovinei, rezultată din căpătuierea unui regim arbitrar-dictatorial, a născut ideea și sentimentul de libertate, adevăr și dreptate, într-un moment când eram înclinați să credem că istoria e ireversibilă. Că nu e așa ne-o dovedesc timpurile în care trăim. Au venit vremurile când fără ocoliș trebuie să mărturisim adevărul. De unde venim, cine suntem și încotro ne îndreptăm? Sunt întrebări cărora cu greu le găsim răspunsul. Almanahul „Țara Fagilor” a încercat să lămurească aceste mistere și credem că a avut importanța sa în elucidarea lor.

Bucovina, denumire mai recentă a acestui ținut, ne amintește de răpirea acestor pământuri de către habsburgi la 1775. Ea este trup din trupul Principatului Moldovei, formată pe teritoriul vechii Dacii și ajunsă la apogeu pe vremea lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare și Sfânt.

O întreagă istorie a biruinței și a înfrângerilor – de ce nu am spune-o – ne-a oferit această publicație pe care trebuie să o recunoaștem ca una dintre cele mai importante din zilele noastre, a Regiunii Cernăuți. „Țara Fagilor” ne-a readus în conștiință istoria așa cum s-a derulat ea în existența și identitatea bimilenară a acestui teritoriu. Prin această publicație anuală, am intrat în adevărata istorie a acestui ținut

românesc, am adus cuvinte de laudă minunaților lor oameni, am restituit frumusețea limbii care ne-a însoțit și alimentat idealurile noastre, am readus imaginația oamenilor culti de la care am moștenit atâtea opere literare zidite pe tradiția populară și obiceiurile locului.

Nu am uitat și nici nu vom uita niciodată durerile și suferințele nord-bucovinenilor, mulți dintre ei dispăruți în deportările la muncă silnică din îndepărtata Siberie, dincolo de Cercul Polar ori în minele Dombasului. Toate acestea ne-au lăsat amintiri care nu se vor șterge niciodată din memoria generațiilor care și-au cunoscut mai puțin părinții și care au știut ce înseamnă lipsa căminului și fericirea familiei.

Almanahul „Țara Fagilor” a sădit în sufletele oamenilor încredere și speranță, conștientizarea dreptului de libertate într-un spațiu propriu formării lor ca națiune, înfrângerea granițelor care îi limita la regimul de „ghetou”, oferindu-le întâlnirea cu cei dragi, de un neam, de o viață, de aceeași cultură și credință rămași sau plecați de acasă. Așa s-a ajuns la relațiile noastre, de înfrățire a ținuturilor mureșene cu cele cernăuțene. Acestea toate au generat numeroase vizite reciproce, prezențe în momentele de sărbătoare în ambele părți. Ele au fost amplificate de numeroșii bucovineni, care, datorită vicisitudinilor istoriei, au fost nevoiți să emigreze spre acele locuri care i-au adoptat cu drag, unde și-au continuat viața, nutrind dorul nestrămutat de plaiurile natale. Unul dintre acestea este și ținutul Mureșului. Așa s-a născut reuniunea cultural-artistică „Dor de

Bucovina” la Târgu-Mureș, de o vârstă cu „Țara Fagilor”, când ne întâlnim bucovineni și mureșeni într-un fericit prilej de rememorare a istoriei.

Cu aceleași sentimente, participăm anual la cea mai așteptată sărbătoare a românilor nord-bucovineni „Limba noastră cea română”. Așa se întâmplă că românii mureșeni au fost deseori alături de frații lor, la momentele de bucurie ale bucovinenilor: dezvelirea bustului lui Ștefan cel Mare la Ostrița, statuia lui Mihai Eminescu la Cernăuți, sfințirea Catedralei Ortodoxe din Voloca-Hrusăuți, ca și la acțiunile de implementare a învățământului românesc, reintroducerea alfabetului latin în scriere, susținerea unor publicații românești, școlarizarea tinerilor în arta actoricească, cu scopul formării unei trupe de teatru, acțiune eșuată ca și acelea de constituire a unei biblioteci de carte românească la Cernăuți și a unui muzeu, care să readucă în memoria localnicilor vestigii ale culturii românești din această zonă.

Tot ce s-a făcut pentru apropierea noastră rămâne rezultatul unei dorințe colective. Nu putem să trecem însă cu vederea ambiția și aportul cernăuțeanului Dumitru Covalciuc, scriitor și gazetar, alcătuitorul almanahului „Țara Fagilor”, cel care a adunat pas cu pas noblețea și frumusețea spiritului cernăuțean, așezându-l în pagini pe suportul material al hârtiei, spre cunoaștere, formare și nemurire.

Rămân fără precedent intervențiile sale în adunările anuale de la Cernăuți, ocazionate de „Ziua limbii române”, adevărate cuvinte de îmbărbătare, ca și cele prilejuite de întâlnirile de la Târgu-Mureș.

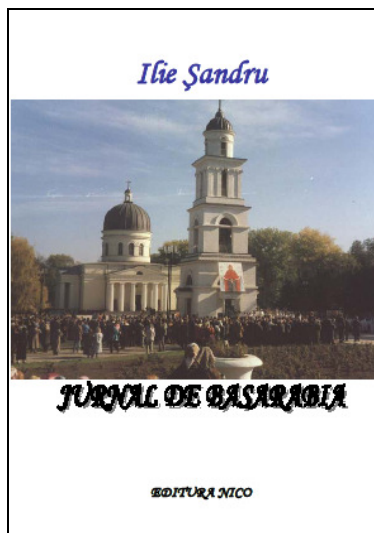
Tot ce am realizat și realizăm în conștientizarea apartenenței noastre ca origini, neam, credință, limbă, cultură, în aceste momente grele ale unei tranziții prelungite datorăm neobositului său efort.

Nu știm care va fi viitoarea evoluție a publicației noastre, dar trăim cu conștiința că timp de douăzeci de ani am alimentat speranțele și cunoașterea adevărului despre această veche provincie românească.

DIMITRIE POPTĂMAȘ

Foto: Bustul lui Petre Țuțea, dezvelit la Boteni, jud. Argeș, la 29 iulie 2009.

"JURNAL BASARABEAN"

BASARABIA. Nume voievodal al vechilor Basarabi, cei dintâi „descălecători de țară, dătători de legi și datini». O port de multă vreme în suflet. Poate așa m-am născut, cu ea. Dar și cu o mare și nevindecată durere, moștenită de la acel preot care a consemnat, cu mâna tremurândă, momentul tragic al anului 1912 : „*ca să se știe, când muscalu a pus piatră de hotar la Prut și a rupt biata noastră Moldovă în două*”.

Ocuparea Basarabiei de către ruși a fost urmarea ticăloșiei pe care turcii au făcut-o față de români, așa cum s-a întâmplat și în 1775, când au cedat Bucovina austrieșilor, chiar dacă acest teritoriu nu le-a aparținut niciodată. De altfel, țările române nu au fost nicicând transformate în pașalâc turcesc, deci nu au fost parte integrantă a imperiului otoman, pentru a putea dispune de el după bunul lor plac. Cu toate acestea, după pacea de la București (16 mai 1812), care a încheiat războiul ruso-turc dintre 1806 – 1812, „*țara numită Basarabia și locuită în principal de valahi, a fost alipită Rusiei*”. Așa stă scris în lucrarea „*Descrierea etnografică a popoarelor Rusiei*”, tipărită la Petersburg, în 1862.

Că era „*locuită în principal de valahi*” nu e nicio îndoială. Fiindcă doar la vreo câțiva ani după ocuparea Basarabiei de către ruși, în 1817, o statistică rusă consemna o realitate incontestabilă : majoritatea absolută a populației Basarabiei, respectiv 86 la sută, o formau românii și doar 6,5 la sută erau ruși, ucraineni și ruteni. Puternica și

permanentă acțiune de deznaționalizare și rusificare a populației românești autohtone, dublată de o masivă colonizare a altor populații (ruși, bulgari, găgăuzi, germani etc.) au făcut ca în scurt timp, respectiv doar după trei decenii, populația românească a Basarabiei să ajungă doar la 66,4 la sută, rămânând totuși majoritară.

Piatra aceea de hotar, pusă de muscal în 1812, la Prut, care „*a rupt biata noastră Moldovă în două*”, s-a așezat peste noi, ca o povară grea, pe care trebuie s-o târâm, generație după generație, ca pe un blestem. De atunci, din acel urgisit an 1812, apele Prutului își bocesc și își blestemă soarta:

„*În taina apelor afunde
Un țințirim de veacuri port,
Mi-e albul înspumatei spume
Mai trist ca giulgiul unui mort...*”.

Oare până când? Ne va fi dat să scăpăm vreodată de piatra aceea?... Se spune că speranța moare ultima. Dar parcă totuși este prea mult. Încep să cred că și speranțele noastre de a avea și de a trăi într-o „*Românie a tuturor românilor*” s-au năruit. Această năruire a speranțelor a intrat chiar și în folclorul basarabean :

„*De-amu cine să mai știe,
Dacă o mai fi să fie
Slobod Prutul să-l mai trecem,
Cu frații să ne petrecem*”.

*

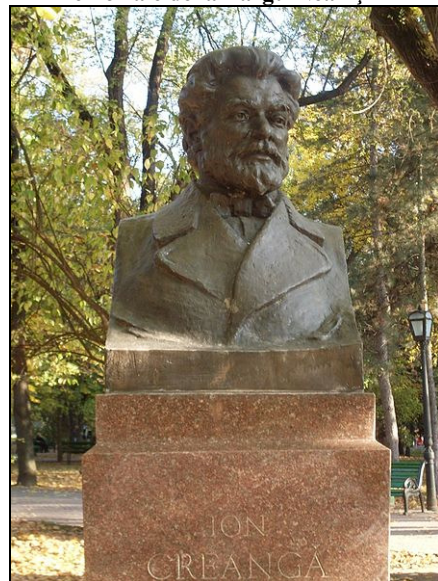
Cu mulți ani înainte de epoca postdecembristă 1989, doream atât de mult să cunosc realitatea de dincolo de Prut. Voiam să știu dacă mai trăiesc pe acolo românii basarabeni, că doar „*Basarabia noastră este o țară românească, tocmai ca celelalte țări de peste Prut, locuite de frații noștri*”. Așa spuneau ei atunci în acel martie din 1918, când au rupt lanțurile robiei moscovite, pentru a nu mai fi socotiți „*o hoardă de robi muși și ignorați*”, cărora le era interzis până și să se roage lui Dumnezeu în graiul părinților lor ! Voiam să văd Chișinăul, altădată unul dintre marile și frumoasele orașe ale României Mari, cu Mitropolie și cu Universitate.

E drept, se făceau, înainte de 1989, destul de multe excursii în fosta URSS. Dar toate la Moscova, la Sankt Petersburg (Leningrad), ba chiar și prin ținuturile Asiei Centrale, dar niciuna la Chișinău. Parcă anume acesta era ocolit cu insistență, chiar dacă eram „un stat vecin și prieten”, făcând parte din același bloc militar al Tratatului de la Varșovia. Am uitat însă că încă din 1965, dar mai ales după 1968, România a fost brusc eliminată cu totul din strategia de război a Pactului de la Varșovia. În cele din urmă, „minunea” s-a întâmplat, totuși. Am „prins” o excursie pe ruta : București – Chișinău – Kiev – Moscova, cu trenul.

ILIE ȘANDRU

Veronica Micle, bust în fața casei memoriale de la Târgu-Neamț

Ion Creangă, de Lev Averbuh, 1957, bust pe Aleea Clasicilor din Chișinău

Titu Maiorescu, marmură, bust realizat de Ioan C. Dumitru Bârlad, dezvelit în 1943, în Parcul Cismigiu, București, Rotonda Scriitorilor

TAIFAS DE TOAMNĂ CU VIOREL SAVIN

Mărturisire către cititor

Interviul acesta s-a derulat pe parcursul câtorva zile, prin poșta electronică, într-o toamnă aurie, la început de octombrie, la ceas de sară, de taină și de tihnă, după o zi de muncă printre roadele pământului.

*

Ziua I (sâmbătă)

Azi, 1 octombrie, dl Viorel Savin a cules via și a dat strugurii prin zdrobitor.

în rod
respiră sevele
și lumina pământului
până la coacere
(sâmbur IV)

*

RL: Citim în poezia *Ura*, din volumul *Exilat în strigăt*:

Dar eu am aflat deja că în lume / hârtia / de-ar fi rămas imaculată / semenii mei / ar fi fost fericiți!

Cu cele peste 30 de volume publicate (teatru, proză, poezie, publicistică), nu cumva ai contribuit și dvs., stimate domnule Viorel Savin, la „nefericirea” semenilor?

VS: Cu siguranță, da! Dar una este să-i faci pe oameni nefericiți, convingându-i că numai urmându-și sălbatic instinctul de conservare, că, doar încălcând poruncile să nu furi, să nu ucizi, să nu răvnești la bunul altuia, să-ți iubești aproapele etc., își pot bine gospodări fericirea, și alta este să-i faci nefericiți arătându-le, cu riscul propriei tale marginalizări, că trăiesc în promiscuitate morală, în mizerie

fizică, în lene intelectuală și că URA, din neputință, le devine supremă răzbunare/consolare/satisfacție, ultim, jalnic refugiu pentru toate ratările. Într-un alt poem (*Urmele*) spuneam: „fulgii cad tot mai mari / alerg disperat / printre nămeți căutând / să vă anunț / că troienele urii / se aștern / peste tristele orașele noastre.

Se zice atât de frumos că la început a fost Cuvântul...! Odată cu înaintarea în vârstă, ceva mă îndeamnă să parafrazez: la sfârșit este Cuvântul scris (...) și Diavolul este Cuvântul scris! Pădurile defrișate, transformate-n hârtie, se răzbnă!

*

Ziua a II-a (duminică)

„Mi-a ieșit un must...! Nu mult, însă extraordinar!”

de-atâta floare
de soare
șui
seva din grui a avut
parte să dea
în vin

și despre moarte
știm
la fel de puțin
(.....)

*

RL: Ce-mi spuneți acum mă duce cu gândul la ultimul dvs. roman (ca apariție, evident!), *Impostorul sau Arta înfrângerii de sine*. Tu scrii: ca să te salvezi! – îi spune „vocea” interioară lui Eugen Boca. Scrisul „cu riscul propriei marginalizări” este, totuși, o salvare?

VS: În condițiile în care nu ai altă cale de a schimba în bine starea lucrurilor care te înconjoară, dar dorești cu disperare să atragi atenția asupra lor, voind să-i spui curvei de lume că ea „este exact așa cum o vezi tu, și nu așa cum ar vrea ea ca tu să o vezi”, da, scrisul este o salvare; cu riscul propriei marginalizări, bineînțeles! – Salvarea ca amăgire, amăgirea ca salvare?!... Iată o temă de luat în seamă; cu bune consecințe asupra înțelegerii lumii despre care vorbim.

*

Ziua a III-a (marți pe înserat)

„Acest mesaj nu conține răspunsul la întrebarea nr. 3, ci e redactat special pentru liniștirea dvs! Adică, nu-s deloc neoliticos, ci copleșit de treburile toamnei. Iată: mi-am adus lemnele pentru iarnă, din pădure – amuzați-vă! –, cu un utilaj imaginat ad-hoc, nici tractor cu remorcă, nici atelaj tras de cai, ci un fel de struțo-cămilă mecanică

alcătuită dintr-un tractor italian, marca Fiat, și o căruță cu roți de automobil sovietic, Moskvici...!? – Iar consătenii mei comentau: «dacă Savin e boier...!?» – Lume.

Acum..., chiar acum trec la treabă!”

văd oasele codrului
văd

în roentgenul toamnei
Doamne! ce inutil
îmi pare acum
efortul de primăvară
(.....)

*

(marți noaptea)

RL: Din nou *Impostorul*: pentru a salva un porumbel de atacul virulent al unui uliu, Eugen Boca aruncă înspre cele două păsări manuscrisul jurnalului său. Foile împrăștiate prin aer îi oferă protecție porumbelului și derutează pasărea de pradă. Este „cartea” (scrisul) salvare nu doar pentru autorul ei, ci și pentru cel agresat – aflat, cum zicea Mircea Eliade, „sub teroarea istoriei”?

VS: Foarte pătrunzătoare întrebare, doamnă Rodica Lăzărescu! Mă provocați să dezghioc sensurile unei scene premeditat repetate în puncte cheie ale romanului: porumbelul jucător urmărit cu obstinație de uliul flămând.

O dată – relatând, implicit, explic! –, cititorul „întâlnește” scena înaintea tentativei nereușite a lui Vraciu de a o viola pe Pazia, soția directorului Boca, și, a doua oară, o „reîntâlnește” când Boca renunță definitiv la încoronarea muncii de o viață – publicarea romanului său explicație justificare acuzație! –, realizând instantaneu că, de fapt, demolarea satului Dealul Corbului în favoarea unei cariere de gresie și împrăștierea plocuitorilor lui în cele patru vânturi se datorează, înnebunitor, tocmai... dragostei sale neostoite față de aceștia! (Cumplit, nu?!... Cunosc câțiva vinovați fără voie, care și-au distrus apropiatii, din altruism! – Dar iată ce nota Eugen Boca în data de 4 mai 1953, fără să-și dea seama cât de premonitori formula: „...Sub masca altruismului, atașamentul necondiționat convertește orice în tragedie!”

Da, „cartea” (scrisul) – depinde totuși de CARTE și de SCRITOR! – e, în primul rând, salvare! Salvare→

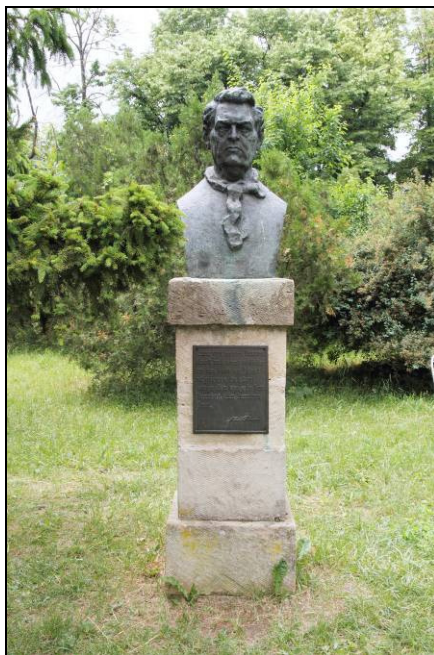
RODICA LĂZĂRESCU

atât pentru autorul cărții (scrisului), cât și pentru cei aflați „sub teroarea istoriei”. Precizez că pentru mine, ca individ mereu în alertă, „teroarea istoriei” înseamnă exact: teroarea tuturor instinctelor contemporanilor mei, adaptate perfect epocilor pe care le străbat/le-am străbătut!

Ca multe alte milioane de români am fost și eu amenințat cu scoaterea în afara societății..., **dacă nu!** Am fost pândit, ca să pot fi anulat..., **în caz că!** Prezentul mi-a fost șantajat cu viitorul familiei, iar viitorul personal mi-a stat în permanență sub amenințarea trecutului „injust” al rudelor mele; am fost păcălit, umilit, încercuit în „lagărul socialist”, dar și, mai încoace, strașnic amăgit și eliberat/alergat pe câmpiile fără margini, dar pline de gropi adânci și ascunse ale democrației.

„Cartea” Impostorul sau Arta înfrângerii de sine, o „salvare”? – Asta am vrut! – Pentru cine? – Pentru mine, dar și pentru ceilalți! – Cum? – Dacă acceptăm că prin natura împrejurărilor toți suntem, mai mult sau mai puțin, ipocriți, vom accepta și realitatea de necontestat că unii dintre noi, pentru supraviețuire, alții, pentru profit, ne contextualizăm ipocriziile în impostură!

Romanul Impostorul explică (nu scuza!) că pentru supraviețuire, un sfert din populația României, în mod ipocrit, a făcut parte din PCR (Partidul Comunist Român!), alt sfert, din UTC (Uniunea Tineretului Comunist!), iar restul populației mature, din FDUS (pentru cine a uitat: Frontul Democrației și Unității Socialiste, în care erau adunați, de-a valma, toți cei care nu făceau parte din una dintre organizațiile comuniste amintite!) Totodată, romanul Impostorul explică (nu acuză!) că mulți dintre cei de mai sus – **pentru profit, însă!** –, și-au contextualizat de așa manieră ipocriziile în impostura socială, încât au ajuns/devenit activiști detestabili, turnători, securiști, procurori veroși, șefi de toate calibrele, trădători, lingușitori, executanți obedienți până la acceptarea crimei ca modalitate de

Bust Mihail Sadoveanu, la Casa Memoriala din Iași

purificare ideologică etc.

Impostorul, explicând, oarecum justificând **imposibilitatea** unora dintre noi de a alege alternativa social-morală impusă de propria-ne educație, cheamă la înțelegere. Așadar, în ultimă instanță, invită la înțelepciune și pace socială. – Prea multă gâlceavă pentru trecuta încălcare a unor așa-zise principii! În cartea despre care vorbim, pe undeva se spune: „Ce legi să funcționeze într-o închisoare, altele, decât legile gardienilor?”

Atunci, la ce bun să reciclăm zoile socialismului? Doar pentru a ni le arunca, mare, cu uriașă satisfacție, unii altora, în freză?! – Pentru ca nu cumva vreun iacobin de fațadă să se grăbească să sară din baie, precizez că... **și eu am DUI!** Dar considerând că este mizerabil să-ți construiești prezentul pe dosare, nu mă laud cu el prin târg. ...Și nici numele dragilor mei turnători nu-l divulg!

*

Ziua a IV-a (joi)

„Azi, după ce am executat prima scufundare a «căciulilor de boască» în butoaiele în care am dat strugurii la zdrobitor – chestia asta se face obligatoriu de trei ori pe zi, și treaba nu-i deloc ușoară, fiindcă mustul grăbit să dea în vin ține boasca pe umeri ca pe un pod îndesat! –, am confecționat din tablă zincată un capac pentru unul dintre tomberoanele din curte. (Câinii mei, Rex, Lache și Haiduc – pe ultimii doi vreau să-i «mărit»: sunt, totuși, prea mulți într-o ogradă! –, au o plăcere nebună să-l

exploreze noaptea, și să împrăștie, pretutindeni în curte, tot felul de zdrențe, surcele, resturi de polistiren, hârtii etc.)

Cred că într-o viață anterioară am fost căldărar, căci, doar cu un foarfece de tăiat tablă și cu un ciocan de bătut cuie, am făcut o mândrețe de capac... de mi-am lăsat familia mută! – Cunoașteți cazul mecanicului care a isterizat tabloidele împotriva lui Boc pentru că și-a reparat locomotiva oprită din cursă folosind un capăt dintr-o creangă de salcie. Și, probabil, cunoașteți și butada cu românul care căuta în mijlocul deșertului un capăt de sfoară pentru a-și porni mașina rămasă în pană. Ei, cam pe aceleași «principii» am mers și eu.

În primul rând (m-am surprins că atunci când confecționez ceva nou, așa cum mi s-a întâmplat și cu construcția sobei de vară, trăiesc bucurii asemănătoare cu cele resimțite la scrierea unei piese de teatru!), am îndreptat tabla, călcând-o talpă cu talpă, pe cimentul magaziei. Apoi, neavând compas, la capătul unei stîngii cioplite dintr-o bucată de scândură am bătut un cui «de 10», pe post de «picior», iar spre capătul celălalt și, la distanțe de 25 și de 30 cm. de acesta, am crestat cu cuțitul două lăcașuri în care am fixat, cu leucoplast ecologic luat din depozitul farmaceutic al soției, un «CD-Writer» albastru. (Așa, «s-a inventat» compasul de Luncani!) Apoi am trasat pe coala de tablă argintie două cercuri concentrice. L-am decupat pe cel exterior, după care i-am făcut, până la atingerea celui interior, creștături din cinci în cinci cm., am ridicat creștăturile la verticală – bază cercul deja creat –, apoi le-am cârnit, la 3 cm. de bază, spre exterior. Am sprijinit pe streășina formată un cerc de sârmă groasă, de «trei», pentru armare, și am îndoit, bătând energic cu ciocanul, streășina de tablă deasupra lui. În centrul capacului de poveste am fixat cu un cui spiralat (știi că i se spune și «holșurub»), dar nu știu cum se scrie corect!?), un buton decupat dintr-o coadă rotundă de sapă. Pe seară, după ce am cules aplauzele meritate, din partea familiei, am dat din nou «căciulile de boască» la fundul butoaielor, am făcut duș și v-am trimis interviul.

Fără frați și frunze surori→

eu și soarele – singurii sori! –
am uitat că hoțul decembrie
vine furiș...

nesăbuit
este cel ce crede numai în vară
(tânguirea mărului în patul de
fulgi)

*

RL: Sugerați că atitudinea mioritică ne caracterizează ca popor? Așa s-ar explica „împăcarea” lui Grigore Boca: *Dumnezeu ne-a dat să răbdăm! Iar noi răbdăm și atât! ... capătul răbdării este la El, nu la noi...?* Sau e vorba, pur și simplu, de o încredere legitimă în rațiunea divină, ceea ce explică pe deplin seninătatea și forța interioară a personajului, credința sa într-un adevăr mai presus de realitatea imediat perceptibilă?

VS: „Împăcarea” lui Grigore Boca este condiționată și nutrită de „încrederea legitimă în rațiunea divină”. Precizez însă că împăcarea lui este strict intimă, imposibil de sesizat de către cei din jur care, îndeobște, sunt victime ale ironiilor și farselor sale, deși față de fiul său, respectat director de școală, se exprimă voluntar agresiv; brutal chiar, cu scopul de a-i impune ca soluție „obligatorie” de supraviețuire acest gen de fatalism mioritic: *noi răbdăm și atât! ... capătul răbdării este la El nu la noi!* Bineînțeles că acest gen de „înfrângere de sine” îi repugnă lui Eugen Boca, bărbat de acțiune obligat „cu pistolul la tâmplă” „să acționeze”, dacă tot ține să acționeze, însă... cu drept de acțiune numai pe direcția (era să spun: șina!) impusă de sistem! – Dar, apropo de prima interogație din alternativa propusă: nu pot să nu observ că, mai ales azi, „mioriticul”, ca și „miorlăiticul în dorul lelii”, ne caracterizează în egală măsură, ca popor: priviți cotidienele, tabloidele și ecranele, ho, ho!, doldora de dragoste față de bieții români...! Asta-i!

*Fructul/adevărat/
moare/incolțind*

(sâmbur I)

*

RL: În postfața recent apărutului volum de poezie

(*Evangelhia eretică*), P. Isachi vorbea de „efectele teatralizării”, de „dialogul măștilor lirico-alegorice”. Printre meritele romanului *Impostorul*, la loc de cinste se numără calitatea dialogurilor și arta de a pune în scenă, critica de întâmpinare observând cu ușurință că, „mai la tot pasul, se divulgă dramaturgul care fortifică [...] țesătura epică”. Calitățile de dramaturg sunt native sau se formează? Ce reprezintă pentru dvs.

teatrul? Cât datorează romancierul dramaturgului mult apreciat în anii din urmă?

VS: Dragostea mea dintotdeauna a fost teatrul, mai exact spus: dramaturgia ca expresie supremă a artei literare. Dintotdeauna am citit cu pasiune texte pentru teatru, – nu are rost să înșir marile nume aici. Ajunsesem de citeam poezia, bună, proastă, ca pe niște „replici” din... „posibila operă dramatică” a autorului pe care tocmai îl citeam. La fel, proza: urmăream cu emoție stările sufletești ale personajelor, în permanentă rafinată schimbare, din dialogurile romanelor lui Dostoievski, Tolstoi etc. savurând totodată descrierile însoțitoare ca pe niște „extraordinar de subtile indicații de scenă”. – Dar, am renunțat să scriu dramaturgie! De ce? Pentru că „hermeneuții” fenomenului literar, cu rare excepții, din lene sau din gravă confuzie culturală și-au însușit după Revoluție – altă mișcare „inteligentă”, deh! – sloganul profitabil pentru căpușele instituțiilor de profil: **teatru înseamnă, cu precădere, spectacol!** În consecință, elita criticii nu mai consideră dramaturgia, mai puțin operele clasice de manual, ca fiind literatură, iar pe dramaturgul contemporan nu-l mai onorează ca scriitor. (Unul dintre critici – deși numai piesa *Bătrâna și hoțul*, fără a mai aminti de *Tu nu ești trupul tău*, *Funia*, *Greșeala*, *Ginere de import* sau de *Doamne, fă ca Schnauzer să câștige!*,

mi s-a jucat pe șapte dintre scenele importante din țară, la teatrul Național al Radiodifuziunii Române și a fost transmisă de treisprezece ori pe canalele TVR –, a afirmat public că *Domnul Viorel Savin nu poate fi considerat un scriitor!*) Cronicarii de teatru rareori pomenesc numele dramaturgului în viață, important pentru dânsii fiind, evident, regizorul care maltratează la înălțimea minții lui textul dramaturgului, și actorii, – cu care beau brudersaft după premieră! De când găinăriile – inclusiv cele estetice! – din instituțiile de spectacol nu mai sunt admonestate de adevărații și îndreptățiii judecători, țăfandacii din teatre își înalță unii altora imnuri de slavă spre adormirea administrațiilor municipale care subvenționează tembel trupe ce alungă spectatorii din sălile de spectacole. – S-a dus naibii „triumful de aur”: dramaturg, regizor, actor! Aude cineva? – Nu!

De aceea, deși pare o hotărâre de neînțeles luată la vreme de orgoliu adânc ofuscat, – da, calitățile de dramaturg se formează în timp după eforturi sisifice, iar teatrul, repet: este marea mea dragoste moartă! –, mi-am luat întregul arsenal literar-dramaturgic și, pentru că trebuia în vreun fel să mă fac auzit și înțeles, mi-am săpat bordei modest în teritoriul prozei. Îmi va fi greu căci, fiind eu un fel de lup singuratic, numărul celor care îmi declară prietenie din prudență este infinit mai mare decât numărul celor care mă iubesc pentru ceea ce fac!

*

RL: Revin la *Impostorul*. Umilit de înlocuirea sa administrativă la conducerea școlii cu învățătoarea Cornelia Luca, Eugen Boca pleacă din *ședința organizată în spirit democratic*, total bulversat, în căutarea „unui loc” ce l-ar ajuta să-și ducă la îndeplinire gândul suicidar. Întâlnește întâi mărul domnesc, fratele lui vegetal, „candelabru livezii” cu cele trei brațe ale sale – propria-i familie? – (pomul vieții, arbore cosmic - axis mundi), apoi nucul de crengile căruia este legat leagănul Paziei (arbore demonic și funest, →

Bust Romulus Guga (1939-1983), de Simion Moldovan, Școala Generală Răstolița, jud. Mureș, dezvelit la 30 mai 2008

simbolică ce este însă contra-balansată de semnificațiile fructului său), urmează pădurea (templu natural, simbol al freneziei vieții, dar și al spaimelor, pericolelor, rătăcirilor, al morții), în fine, cireșul amar din curtea preotului, care domină locul (din lemnul căruia popoarele balcanice cioplesc chipul idolilor, dar de care se leagă și interdicția tăierii lui). Este acest „drum” printre arbori/simboluri vegetale un parcurs inițiativ?

VS: Într-un anume fel, detectat în subtextul poveștii doar de cunoscători capabili să formuleze întrebări elevate precum cele ale Domniei Voastre, da, este un parcurs inițiativ! Căci, din prudența de a nu alunga cititorul, mi-am disimulat tentația „filosoficească” într-un rezumat „mai altfel” al sinelui afectiv al lui Eugen Boca. Acesta, aproape alergând, fără să-și conștientizeze impulsul de a renunța la lume, din „ședința de partid” intră în grajd, unde vede „funia”, apoi „grinda”, dar realizează că nu se poate folosi de grindă și intră în livadă: merge ca în transă de la pom, la pom, până ajunge la „mărul” sădit în ziua botezului său – în jurul căruia, în fiecare an, își serbează împreună cu soția și fiul, ziua de naștere –, este limpede că nu se poate folosi de măr pentru a se sinucide, și merge spre iaz; în cale descoperă „nucul” de creanga căruia este atârnat scrânciobul în care, în zilele de sărbătoare, se relaxează, citind, Pazia, și-și dă seama că nu-l poate folosi nici pe acesta pentru a-și încheia contul cu lumea și iese în „câmp”: din orizont îl cheamă „pădurea” ca să-și împlinească gândul la sânul ei, dar mai puternică se dovedește chemarea „cireșului” din curtea preotului Nicorescu. Cu funia în mână-i transpirată se îndreaptă într-acolo; preotul „îi ghicește” gândul și, după o sfâșietoare pentru amândoi conversație, noaptea târziu, Eugen se întoarce spre casă trăgând prin colb funia de care se agățase cu deznădejde. Foșnetul stârnit sub liniștea umbrelor nopții îi dă senzația că este urmărit; că „moartea” însăși

trage de capătul celălalt al funiei: o aruncă în fântâna babei Roșcoaia, zbughind-o în goană către casă.

Astfel a pășit-ispășit Eugen Boca încă o treaptă în teribila artă a învățării înfrângerii de sine. I-a rămas nealterată doar disperarea că „lumile semenilor” sunt paralele între dânsule și că orice comunicare este distorsionată de factori incontrollabili, precum mediul familial, educația, cultura, nivelul moral al exigențelor de supraviețuire asumate... etc., etc. I-a rămas disperarea.

RL: Se spune că istoria e ciclică și că noi trebuie să învățăm din greșelile trecutului spre a nu le repeta. Este cartea dvs. un semnal și un avertisment asupra iminentei repetări, în ciuda dureroaselor experiențe acumulate?! Credeți în eficiența acestui demers? Poate literatura influența ori măcar atenua consecințele unui comportament aberant și irațional?!

VS: Doamnă Rodica Lăzărescu, deși am bune motive să răspund afirmativ acestui bloc de întrebări, mă abțin, știind că dumneavoastră aveți posibilitatea să răspundeți cu mult mai bine decât mine, acestora.

RL: Precizare

Am insistat asupra recent apărutului dvs. roman din dorința de a-l aduce în atenția iubitorilor de literatură, în primul rând, dar și al criticii de specialitate, căci – poate mi se pare – aceasta din urmă a trecut cu multă ușurință, mai bine zis a ignorat, nedreptățind, momentul important pe care ar fi trebuit să-l reprezinte acest volum. *Este*, cum bine sublinia Eugen Negrici, *prima carte importantă de după Revoluție care abordează viața din epoca lui Dej și consecințele psihologice ale fundamentalismului comunist și care, nefiind scrisă cu permisiunea partidului, cum s-a întâmplat cu marea serie a romanelor obsedantului deceniu, are tăria să răzuiască rănile până la sânge*. Mai în glumă, mai în serios, îmi place să cred că doar dimensiunile, și nu alte considerente, au provocat această (deocamdată) rețineră! Visând frumos, cred și trebuie să credem în acțiunea reparatorie într-un timp cât mai scurt.

Zicea bătrânul Grigore Boca: *Lucrurile bune numai cu iubire se fac!* Îmi permit să reiau aceste vorbe și să vă mărturisesc, stimate domnule Viorel Savin, că această „discuție” a noastră s-a făcut cu multă iubire! Asta înseamnă că a ieșit un lucru bun, nu-i așa?!

VISELE DOAMNEI PACHET 71

moartea nu are simțuri
are o singură stare
praful

un praf cu mâini uriașe pline de
praful de pică de treflă și inimă
joacă pe masa de praf
un as de pică
cu cărțile mele

îl simt printre dinții de praf cum
îmi ia setea de viață
mă duce cu vântul de seară
în praful de noapte

mi-e un dor de praf

șterg cu pielea de praf
oglinđa
risipește prin valuri nisip auriu
fire mici ripsate în poze
stocate între craniu și minte

moartea
le-a împrăștiat
peste lume cu ploile verii s-au
dus
departe în mare poveștile
noastre
nu mai știu dacă am fost sau nu
în oglinzile tale

buze mov arcuite în valuri de gri
și
tremura jalea pe care o
împărteam
în văile munților de praf
cu omul de praf cu pași mari
trăgând după el urmele toate

în privirea albită
se dizolvau ele
pronumele personale
fără persoanele lor

târziu ne-a măturat pe lângă un
gard anonim
noroc de o ploaie ce ne-a lipit
bob cu bob
să ne ținem unul de altul

ANNI-LOREI MAINKA

O viață, un destin, o celebritate

O viață, un destin, o celebritate, toate la un loc, încă nu ar putea cuprinde orizontul în care se înfățișează proiecția omului Mihai Nadin. Născut la Brașov, în 2 februarie 1938, licențiat al Facultății de Electronică (1968) și al Facultății de Filosofie (1971), numărându-se printre fondatorii revistei „Astra”, pe care a și condus-o în perioada 1974-1975, Mihai Nadin se stabilește în Germania (1975), iar din 2004 în SUA, unde, în calitate de invitat special al University of Texas din Dallas, se consacră în exclusivitate cercetării științifice la vârf. Pionier în cercetarea sistemelor de anticipare și efectele anticipării, Mihai Nadin este astăzi una dintre figurile proeminente ale lumii științifice contemporane, o personalitate nepereche. Întâlnirea de la Brașov a fost dedicată atât mamei sale, care veșnicește în orașul de sub poalele Tâmppei, dar și prietenilor și celor care au venit să-l cunoască. Cu ocazia vizitei în România, Universitatea din Tg.Mureș i-a solicitat itinerarea unui curs despre efectele anticipării.

EUGEN AXINTE

Navigarea pe Internet îl înfățișa nu de mult pe Mihai Nadin într-o galerie ilustră, într-un șir cu personalitățile nepereche ale lumii, de ieri și de azi. De la Bacon la Einstein, de la Palade la Edison, de la Bohr la Louis de Broglie, de la Karl Raimund Popper la Balzac. Etc. Erau acolo destul de mulți, mulți îmi erau necunoscuți, pe alții îi știam din cărți, din instrucția școlară, din frecventarea culturii. Impresionant, în ceea ce mă privește, deja de-a dreptul emoționant era însă altceva: dacă toate acele personalități proeminente se derulau în percepția mea ca viețuitoare de hârtie, ființări ale ficțiunii, ale textului, fantome ale spiritului

călărind litere, surprinzător, răscolitor chiar era că pe Mihai Nadin îl cunoșteam – ca noi toți de altminteri – ca ins vibrant, în carne și oase, un chip viu cu care ne-am și petrecut o vreme muncile și zilele, ceasurile de grație și de ponoase, biografia.

Prozator (vezi romanele **O zi pentru podoabe**, 1971, **Pana de gravitație**, 2001) și critic de artă (**Lawrence Olivier, aventură în universul lui Shakespeare**, 1968, **Pictori din Brașov**, 1975), estetician, filosof (**A trăi arta**, 1972, **Cămașa lui Nessus**, 1973), astăzi Mihai Nadin, ca profesor emerit în Artă și Tehnologie al Universității Columbia și la Institutul pentru Coordonarea Sistemelor de Anticipație ANTE din Dallas, SUA, este autorul unor lucrări științifico-filosofice cu caracter de pionierat (de ex. **MIND – Anticipation and Chaos**), cercetarea sa, una de vârf, concretizându-se în peste 140 de studii, multe dintre acestea având ca obiect investigarea și construirea sistemelor de anticipare, ca și efectele în lumea contemporană a anticipării.

Mișcați că-l avem din nou, după peste trei decenii, printre noi, ne putem întreba acum asupra mobilului, a rațiunii ce a determinat această răsucire binecuvântată în destinul lui Mihai Nadin – care va fi fost așadar temeiul acestui destin. Ar fi, după părerea mea, *deschiderea*, vocația deschiderii, o dăruire (cum s-ar exprima C.Noica) și o depășire de sine centrată neconținut în jurul unui nucleu spiritual. Mi-aș îngădui să adaug, folosind un concept al lui Karl Popper, că este vorba de o chemare pentru *societatea deschisă*: neîncrederea în predestinarea ce ar obliga, tribal ori chiar statal, lucrarea și deciziile personale. Altfel spus, repudierea ideologiilor, originare în filosofii unor Platon, Hegel ori Karl Marx, ce susțin caracterul legic al evoluției istorice. Din contra, conceptul de societate deschisă implică individualismul – construcția individuală, înzestrarea individului cu prerogative, cu calități privilegiate.

Cu siguranță e dificil pentru oricare dintre noi să ne închipuim, să apreciem modul – cu eforturile aferente – în care s-a autoconstruit Mihai Nadin. Putem doar să-l ferim și să ne încântăm de prezența lui în lucrarea spirituală a lumii de azi.

AUREL ION BRUMARU

**Mihai Nadin la catedră,
University of Texas
(Ianuarie 2007)**

**Mihai Nadin la Brașov, septembrie
2011**

**Aurel I.Brumaru, Mihaela
Malea Stroe, Mihai Nadin și
Eugen Axinte (Brașov,
Septembrie 2011)
Foto de Laurențiu Tudor**

**Bust Barbu Ștefănescu
Delavrancea, realizat de
Cornel Medrea, în 1957,
amplasat în Parcul Kiseleff,
București**

ca pe pământ. ca pe pământ

limoncello mi se spunea pe Străzi
eram rău famat crunt și ticălos băteam femeile cu ideile
mele de grandoare
oripilam bătrânele până la jartiere sărutam
năsucuri colorate care ieșeau fără foșnet din gurile
iubitelor mele
întotdeauna de pe alte pământuri limoncello
ah ce vremuri eram nesperat de glorios până și mama mă
mai admira din când în când
rincocerii spunea sunt un mit dar tu puiule ești mitologic
reverbera în glasul ei un anume miorlăit unul pe care nu
puteam să-l suport iar după
fiecare repriză de prosternare (era o activitate de
familie) băteam copilul
vecinilor cu o furie de apocalips

cipriane ziceam te bat pentru că te iubesc cipriane
o iubesc și pe mama nu am nimic cu ea nu am nimic cu
ochii tăi încludați de strabism
nu ești băiat bun vorba aceea ne bați în fiecare zi
la ușă pentru zahăr
ne și citești o poezie sau două spui că le pune un nene în
ziar dar eu
știu că sunt ale tale te aud cum suferi dimineața când
mergi la toaletă
așa ne ducem noi viața perete în perete suntem ca și frați
chiar dacă eu
nu am strabism strigam și sunt prost așa mi se spune la
școală sunt prost
pentru că îmi scapă faptele mie rămân repetent mă
prosternez în Căminarie dar te bat cu
feroare profesională zău închid ochii și mă simt ca într-o
horă cipriane pe cuvânt uite-o și pe mama ta în colțul ăla
găunos
îi dau lacrimile de mândrie atât sunt de dedicat dar nu am
nimic cu tine
nu să nu crezi asta câteodată doar femeia asta scapă din
Gât câte un
miorlăit pe care îl detest știi
elaborat și pățimaș. primește aplauze din lumea nevăzută
acolo unde toate greșelile
noastre fac subiectul gazetelor de apoi. a și învățat să
respire de atâta viață
iar eu mă simt ca un
năsuc zău mic zâmbitor și ușor de strivit
limoncello îmi zicea ascultă Dincolo freamătă cu ardoare
ecourile
probabil se înghesuie lumea pentru *aplauze*

ca o a te te

o vacă poposește o vacă se odihnește o vacă se auto
mulge ca și cum ar ști ce face o da între coarnele ei se
cască imagini și vise multicolore are pe cap doar
cuvântul
excepțional limba ei învață să îl articuleze într-o
mişcare de rebeliune circulară
lestat bătrânul s-ar înfiora ca o maimuță capucin

Premiul revistei „Vatra veche”, la Concursul Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia”, Ediția a V-a, Mizil 2011.

Răzvan Popa este student la Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Teatru și Televiziune, Secția actorie, Linia română de studiu, nivel licență.

avem cu noi un mare suflet același unul care înghite și
devoră dar nu reține niciodată
nu știm nimic despre dinți și iubire dar ne chinuim ca
niște oaspeți să le extragem din orice
chiar și din ugere de vâcuțe
o cătă moarte în palat și una peste alta am văzut trepte
mânjite cu sânge dar niciodată pernuțe cu puf
lăcrimând știe cineva unde s-a ascuns rușinea?
i ha i ha i ha ha
e lună plină iubito ceartă-mi trupul dacă poștești

fațadă oh

mama mea a fost un balon
un pachet pe undeva pe vreo fațadă

de câte ori cădea vreo
frunză din Copac mama își orchestra
toate secvențele posibile le aduna pe toate
și ne întrebam cu toții la ce folosesc
era o activitate de familie
ne spuneam cuvinte ca niște replici
nici foarte încet dar nici foarte tare
și ne bucuram de fiecare an
din vârsta noastră comună

cumva
ne simțeam mai aproape
de planetă

RĂZVAN POPA

PRINTR-O FUGĂ, DAR CARE

Partea a treia

Marina d'Agosta

13. De asta mă convinsesem până și eu uitându-mă pe internet. Istoria Corsă era legată cel puțin în ultima sută de ani de povestea acestei familii de independențiști curajoși și cam nebuni, capabili să înfrunte orice pentru visul lor, și el un pic nebunesc dacă nu de-a dreptul imposibil în lumea noastră modernă europeană.

Căci Porto Piana, Cargese, Sagone, Propriano, Bonifacio, Porto Vechio, Solenzara, Ghisonaccia, Folelli, Moriani, Borgo și St Florent răsunau în mintea tuturor ca niște puncte prin care la un moment dat partizanii independenței Corsicai și-au lăsat semnătura, și nu e vorba numai de inscripțiile care sunt peste tot, scrise cu vopsea sau cu sprayuri sau pur și simplu cu cretă, ci de semnături un pic mai substanțiale, în general explozii, specificul pirotehnic al insulei. Sunt unii răutăcioși care zic asta, că specifice pentru Corsica suntpirotehnia și incendiul !

Mai sunt specifice acele banderole purtând steagul național, pe care și le leagă oamenii în jurul capului, niște biscuiți mai seci, cu o vagă aromă de migdale, dulceața de smochine (*confiture des figues*) mâncată în general cu puțin cașcaval sărat, asta ca să enumăr câteva din emblemele existenței corse, cele aflate la vederea turistului.

Cântecele lor îmi însoțiseră zile și nopți, căci la Paris ascultam *I muvrini* până la disperare ...*I muvrini* (asta înseamnă de fapt *muflonii*) sunt de fapt doi corsicani care aduc pe scenă toate frământările și durerile și toată această lume cu totul aparte pe care o poți înțelege numai dacă ești acolo, cumva rupt de Cealaltă lume, aceea din care vii, departe de continent, între ierburile sălbatice ale *maquis*-ului, sub soarele neiertător, lângă stâncile enigmatice .

Polifonice și profund incomode, ele vin parcă din rărunchi, din viscere, sunt cântate mai ales de bărbați, multe lucruri sunt acolo apanajul bărbaților, căci peste toate, Corsica e o societate ușor machistă, ca toate lumile oarecum închise.

Oamenii ăștia au un patriotism consubstanțial, o conștiință a superiorității și o detașare dincolo de toate, cu totul deosebită. Oricât ai încerca să îi descrii nu vei reuși, descrierile sunt reductoare.

Dar independența lor ...Păi eu zic că numai lor li se pare posibilă, când vine vorba despre un departament dintr-o țară atât de consolidată statal cum e Franța... există un duel verbal între continent și insulă, continuu, scris pe

ziduri, pe forumurile de internet, strecurat în presă și în micile articolașe, de pildă, când pentru stingerea incendiilor sunt deplasați militari de pe continent să izoleze focurile de acolo, ce scriu oamenii pe internet ? Iată: „*On devrait les laissez ce demerder les corses mdr ils veulent l'independance alors qu'ils l'éteigne leur feux au lieux d'envoyer nos pompiers qui coutent encore une fois une fortune au contribuable francais !* Adică, dincolo de greșelile de ortografie : « Ar trebui să-i lăsăm pe cei din Corsica să se descurce, vor independență, atunci să-și stingă focurile în loc să le trimetem pompierii noștri care costă o avere contribuabilul francez ! »

Independențiștii adaugă : « *promis c'est pas le flnc qui a mis le feu!!le flnc met juste le feu et des bombes aux casernes et batiments de l' etat* » adică, într-un limbaj expeditiv vrednic de internet : « pe cuvânt, nu FLNC pune focul, numai bombe la cazărmi și clădiri de stat. »

Mă gândeam melancolică, of, dacă tot voiam să cad ca musca în lapte în plină situație conflictuală puteam să mă duc în Irak, măcar luam camera de luat vederi cu mine și făceam și eu un reportajel acolo, îl vindeam unui canal particular, câștigam ceva bani. Cu puțin noroc, mă luau ostatecă și de acolo înainte, numai avantaje...

Glumesc, știam că pentru asta ar fi trebuit să fac parte din alte structuri și forme de organizare, mai înregimentată nu așa, electron liber, cum sunt...

Și, în definitiv, corsicanii sunt organizați, poate chiar prea organizați, căci orice lucru « *prea* » riscă să se strice, să dea în clocot... ca în povestea creionului ascuțit, mai bine, mai bine până când vârful se rupe, căci *mai binele* e, cum zic asiaticii, este dușmanul *binelui*...

Ce s-ar petrece dacă una din fâșiile astea de teren, una din aceste insule și-ar dobândi independența ?

A doua zi ar începe bascii, și mai violent, cu atentatele, ETA ar fi prima îndreptățită, fiindcă ea luptă de ceva vreme și încă atât de violent, pentru independență, pe urmă poate că, de ce nu, bretonii pe urmă.... evident Teritoriile d'Outre-mer,* Martinique sau Gouadeloupe sau Insulele din Pacific, Nouvelle Caledonie, ori cele din Oceanul Indian, Reunion sau cine știe, până și Guyanne Francaise, și astfel s-ar duce naibii frumoasa Franță cu toate teritoriile ei de peste mări, care sunt astăzi doar niște departamente. Căci în Franța acum, care, vorba vine, nu mai e imperiu, te deplasezi liniștit în interiorul țării, adică de la Paris până în Gouadeoupe și din Gouadeloupe până în Reunion și ești mereu pe teritoriul țării tale... în Uniunea Europeană.

Revenind la "legenda Castaldi", am zis și eu:

-Poate că nu e o legendă bună....

-Aș, nu, dimpotrivă, pe continent nu e bine de vorbit de ei, dar aici sunt venerați, poate însă ca e vorba despre o altă latură sau ramură a mișcării independentiste, ai văzut că sunt foarte divizați și dezbinăți.

Văzusem...

-Totuși e ceva ce nu înțeleg... Și asta nu are nicio legătură nici cu frontul, nici cu altele. Chiar dacă a fost în concediu de boală ăștia doi ani... să zicem. Totuși am înțeles că mergea la pescuit în fiecare săptămână, deci conducea mașina, jeepul, deci se mișca... mai degrabă cred că a reușit să îi tragă un pic pe sfoară pe cei de la asigurări sociale și când s-a îngroșat gluma și ăia nu au mai vrut să îi plătească salariul integral a fost obligat →

CLEOPATRA LORINȚIU

să se opereze în catastrofă... asta explică precipitarea extremă și decizia luată așa, pe nepusă în masă..

Dar dincolo de toate, cum a putut lăsa locul ăsta în halul ăsta, vreau să zic așa, de izbeliște..?.

- Asta nu înțeleg nici eu... murmură Bertrand. Se pare totuși că un *branleur*.

-Mă tem că da.

-Și toată povestea asta cu „casa mea, domeniul meu, hectarele mele, „vă vând și vouă.. „avantajos”....vezi totuși, totul e al acestei noi neveste pe care și-a luat-o.

-El de unde o fi venit???e de aici sau e venit de altundeva?

-Asta nu am habar, tot ce mi-a spus era referitor la **acest loc**: recunosc însă că nu prea seamănă cu descrierea. Dar poate că ea e cu terenul și casa iar el cu relațiile, căci, maiții minte, spunea că îi cunoaște pe toți și că are o poziție foarte tare. Așa se întâmplă cu oamenii Frontului, au aici o putere extraordinară. O să vezi.

Bine măcar că Bertrand era constructiv.

-Până la urmă ne interesează să se țină de cuvânt, și asta va fi fără îndoială așa, căci pentru un corsican cuvântul dat e sfânt, să petrecem aici cele trei luni promise de vacanță pentru care am muncit atâtea zile și nopți la București, pe calculator. Și să putem înregistra mașina, asta e esențialul...

Problema înregistrării mașinii rămâne mereu marea noastră problemă. Ceea ce pentru alții era un fleac, pentru noi se dovedea o nucă foarte tare.

De ce, s-ar cuveni o explicație. Nu e cine știe ce complicație, totul stă în felul în care justiția franceză tratează procesele de divorț și pensiile alimentare, un pic mai dur chiar ca în Statele Unite.

Mai exact, starea de acum vreo zece douăzeci de ani, o perioadă plină de revanșe dure mai cu seamă luate prin justiție.

Cert e că după prima căsătorie nereușită el plătise deja o pensie alimentară substanțială până la împlinirea celor douăzeci și șapte de ani ai fetei lui.

Se recăsătorise între timp, după ce, în prealabil, pierduse totul, casă, mașină barcă și proprietatea de vară de pe Coasta de Azur, într-un proces lung, în care avocatul părții adverse devenise și viitorul soț al părții adverse. A doua căsătorie se dovedise la fel de dezastruoasă, cert e că la cinzeci și șase de ani se trezise cu cele două pensii alimentare și cu două divorțuri dezastruoase... Ultimul domiciliul fusese de fapt în chirie la fosta soție, așadar era dincolo de orice limită a posibilului să mai aibă acolo vreo șansă de adăpostire. Iar legea franceză e foarte clară. Ca să poți închiria, ai nevoie de o fișă de plată, cum că ești angajat, și de o adeverință de posesor al unui contract de electricitate, cu EDF, altfel nu îți poți face actele... probabil că oamenii se descurcă între ei și că astea sunt niște piedici ușor de depășit... nu și pentru el, brusc prea singur după pierderea averii și poziției sociale, dar în același timp foarte decepționat de prietenii. Prietenii își făcuseră simțită prezența câtă vreme era un tip bogat, cât îi adăpostea în casa de vacanță...cât îi plimba cu vaporul și le oferea croaziere complete cu masă și petrecere.

Viața lui Bertrand era o succesiune de falimente și dezamăgiri, ceva foarte bizar și, constatasem eu, nu era un caz izolat.

Zilele „Liviu Rebreanu”, la bustul romancierului de la Prislop, Bistrița-Năsăud

În Franța, ajungi de la un statut bun la unul de aruncat în stradă în două-trei luni, adeseori e suficient să divorțezi și să ai un adversar tare. E interesant că într-o țară în care și azi există inegalități de plată între femeie și bărbat, justiția este atât de subiectivă. Am întâlnit sumedenie de persoane îngrozite că ar putea să cadă la un proces în mâinile unei... femei judecător sau procuror.

Personal, cred că e consecința unui sentiment de nedreptate, femeile s-au revoltat din cauza inechităților, uneori s-au radicalizat și, firește, au intervenit și excesele. De aici până la generalizări nu mai e decât un pas... Multe din ele sunt funcționari publici și din proprie experiență o spun, zău că nu vrei să ai de-a face cu unele din ele...

În fine, motivul pentru care ne agățam de Corsica era și ăsta: el își putea reglementa măcar pentru o scurtă perioadă situația administrativă și puteam cumpăra astfel râvnita mașină.

Teritoriile franceze care nu fac parte din Franța continentală, cunoscute sub numele de **France d'outre-mer, desemnate adeseori prin abrevierea DOM-TOM care semnifică ansamblul teritoriilor de suveranitate franceză dar situate în afara metropolei. Populația totală a acestor teritorii era de 2 624 505 locuitori la 1 ianuarie 2009. Statutul acestora e diferit: unele sunt departamente franceze ca Guadeloupe; Martinique; Guyane, care formează departamentele franceze din America (DFA) și fac parte din Uniunea Europeană, fiind considerate regiuni ultraperiferice. Departamentul Insula Réunion e situată în Oceanul Indian și face parte de asemenea din Uniunea Europeană. Alte teritorii se numesc colectivități (sunt desemnate prin acronimul COM) și au statute diverse, reglementate prin articolele 73 și 74 din Constituția franceză revizuită în 2003. Ele sunt Polynésie française Saint-Pierre-et-Miquelon ; Wallis-et-Futuna ; Mayotte, care va deveni departament în 2011, Saint-Martin și Saint-Barthélemy (după 15 iulie 2007). Nouvelle-Calédonie e o colectivitate sui generis tot prin articolul 76 și 77 din Constituție. Suprafața totală a acestora este de 115 962 km².*

TRIFOI CU PATRU FOI

Căutam prin iarba de-acasă,
copil când eram,
un trifoi cu patru foi.

Găseam de toate pe câmpu-ațipind:
viori pierdute de greieri,
fire de vânt, colțuri de stele,
șoapte strivite,
valuri de rouă –
dar niciodată un trifoi cu patru foi.

N-am încetat să umblu prin ierburi nici azi,
copil când mai sunt,
știu eu,
poate-n vara ce vine
voi găsi și trifoiul
care mi se cuvine.

DATORII

În amintirea tatălui meu

Cândva, în copilărie,
i-am tras tatei o înjurătură,
așa, ca să mă răcoresc că mă pusese să muncesc
când citeam.
Mult timp mi-a spus că o să mi-o plătească
el
odată și odată.
- Hei, nu-mi mai plătești pentru
înjurătura aia?,
glumeam eu, uneori.
- Nu-ți mai plătesc, mi-o întorcea el,
că nu mai am cu ce:
am atâtea datorii
- către alții, către mine,
trebuie să plătesc pentru ninsori, pentru
lanul de grâu,
pentru mama ta, pentru tine,
pentru soarele petrecându-ne mereu de
la poarta lumii,
am tot felul de dări
nici nu mai știu de-am să apuc
vreodată
să le pot achita.
Treacă de la mine, așa, ca de la un
tată...

Ultima datorie i-am plătit-o eu,
că n-a mai apucat să și-o achite singur:
era taxa pentru drumul lui spre rai...

TABLOUL DIN VIS

M-am gândit să te pictez în vis.
Într-o noapte o să-ți umplu cu praf de
stele
abia răsărite
conturul mâinilor subțiri.
Pentru ochi, voi folosi soarele

strălucind pe o plajă răsărită dintr-un
asfințit
apropiindu-se amenințător doar de
mine.
Lacrimile le voi împrumuta de la un
copil
căruia i s-a stricat jucăria pe care le-a
cerut-o
părinților săi pentru a veni mulțumit pe
lume.
Părul ți-l voi răvăși cu grijă
peste cele mai dragi gânduri ale mele.
Pentru obraji, voi avea nevoie de flori
de măr
amestecate cu un fâlfâit de aripi
deschise pentru un zbor de neoprit,
amețitor.
Cel mai greu va fi să-ți pictez
trupul indecis,
cu săni neliniștiți, făcuți să stăjuiască
un mijloc
semănând cu o iluzie împlinită.
Atunci, visul se va tulbura în
adâncurile lui
cu atât mai mult cu cât privirea mea
va coborî lacomă
spre genunchii
cedând sub greutatea frumuseții tale.

Ce nopți vom petrece împreună!
M-am hotărât să trăiesc o veșnicie,
dar să nu termin de pictat tabloul
niciodată.
Tu vei trăi în el, nepăsătoare,
în timp ce eu
- far obosind la țarmul nopții –
mă voi stinge încet
cu fiecare privire ce-o vei îndrepta spre
mine,
fie ea chiar întâmplătoare...

INELUL

Din iubirea noastră
nu s-a putut face decât un inel,
doar unul, pentru degetul tău mic.
Doar un inel străveziu și ușor.
Ce filigran, ce lucrătură, ce aur de 24
de carate
a intrat în cercul lui subțire,
ce încercare de a spune că, dintre noi
doi, deocamdată,

numai tu meriți să ai parte de iubire!

Te vei preface într-un cântec prelung
ce va fi ascultat de-o lume întreagă,
în care mă voi afla și eu, în ultimul
rând al sălii,
în picioare, căci nu aş prinde niciun loc
la concertul tău!

Voi privi inelul născut spre a fi veșnic.
El va trece de pe un deget pe altul,
dintr-o iubire în alta,
dintr-o generație în alta,
și eu ar trebui să fiu mulțumit că am
fost
râul care-a purtat aurul din care s-a
făcut
ingratal cerculeț de pe degetul tău...

DORINȚE

Aș vrea să fiu o umbră de înger
proaspătă,
să te apăr și să n-ai scăpare
decât în lumina
cuvintelor mele.

Aș vrea să fiu cărarea pe care calcă
tălpile tale reci,
să te suport precum un sclav răbdător
așteptând biciul stăpânului său.

Aș vrea să fiu împărat peste o zi de-a
ta
sau măcar peste o noapte,
să-mi aparțină întregi clipele tale
de sărbătoare.

Aș vrea să fiu o geană lungă într-o
pleoapă,
lângă lumea ochilor tăi,
să crezi că sunt un pescăruș răătăcindu-
se
deasupra mării de lumină albastră a
lor.

Aș vrea să fiu creștetul unui munte
străpungând steaua polară,
iar tu să te rotești în jurul lui, pasăre
preafericită și rară.

CREZ

N-am să mă mai gândesc
la niciun fel de plecare,
voi organiza stelele
în plutoane de execuție
pentru a-mi ucide orice tentație,
zâmbește și tu,
suntem oameni
și suntem puternici,
limpezi și frumoși,
ca niște fapte
ale celor mai buni dintre zei.
IOAN GHEORGHIȘOR

Starea prozei

Sara

(fragment din romanul **Incestul**)

Cu ceva timp în urmă, pe vremea când Țuța încă mai era în viață, iar eu o copilă, uluită de cele câteva cărți ale sale, „Între Dum-nezeu și neamul meu”, „Filosofia nuanțelor” și altele, dar mai ales de imaginea unui Socrate al momentului, al românilor în special, m-am apucat, asemenea maestrului, să scriu. M-am gândit la o piesă de teatru. Omul! Și asta pentru că, din punctul meu de vedere, intenția cărturarului român de a împinge demersul său spre concept în „Lumea ca teatru”, o idee mai veche a lui Platon, eșuase. În consecință, Omul - în toată splendoarea și natura sa. Obiectiv subiectivă, mistică, artistică, rațională, morală...

-Morală? - m-am întrebat, în timp ce parcă m-am împiedicat cumva în mine.

Aveam îndoieli. Unele firești, ale omului aruncat-în-lume. Altele... Din acest motiv, nu am putut trece cu vederea nici marile întrebări kantiene, după unii, puse fără de rost, nici extrapolarea din gândul său strecurată în Imperativul absolut:

- Fă acel bine încât binele făcut de tine să aibă valoare universală. Și totul doar din onoare! Da, din onoare! - am reformulat și repetat în gând, oarecum rătăcită, fără a putea pași lejer prin niciunul din cuvintele anterioare.

În fine, îmi doream să pun în scenă omul la dimensiunea sa ontologică și să mă văd un fel de Eu-Tu universal în și dincolo de lume. Vrând-nevrând, am luat pe rând la întrebări când istoria, când timpul, când gândul conceptualizat, rămas parcă panglică atârnată de băierile cerului. În unduirile albastrului, se zvârcolea, firește, în mintea mea, puse parcă la un loc, fie Ființa lui Parmenide, fie *Dasein*-ul heideggerian, coborât de gânditor la nivelul omului aruncat-în-lume, fie firea-de-a-fi împreună cu Eminescu, fie un rotund a Tot.

- Cam de aici am să încep! - mi-am zis câțiva ani buni mai târziu și, de ce nu, am să spun tot. Am să mă spovedesc universului! Vouă, tuturor! În definitiv, ce am de ascuns? De oriunde, prin orice, tot se vede... Doar în propria-ți uitare mai poți sta oarecum confortabil câtă vreme îți moțâie conștiința, altfel gândul te pote urmări sau găsi până și în găurile negre, dincolo de galaxii.

- Ușor de spus, greu de făcut! - mi-am zis câteva clipe după aceea, când, pusă la zid de mine însumi, mi s-a

anulat parcă timpul și m-am întors la începutul începuturilor. Că un început trebuie să fii fost, iar de acolo încoace am rețrăit, vorba lui Dilthey, un filosof german, la dimensiuni cosmice, Facerea. Facerea universului, iar în el și eu cu pământul, caleașca mea cosmică de prințesă, că doar trebuia să mă plimb cu ceva. Și asta doar ca să nu rânzezesc, să nu fac mucegai câtă vreme, uitată parcă într-un pustiu și al cerului și al pământului, căscam doar gura, ca proasta, la stele. Iar ele, nimic! Și de aici, plictisul. Domnule, să îți fie dat întreg pământul, raiul l-am inventat eu, ca femeie, mai târziu, și să nu știi ce să faci cu el, mare încurcătură! Mare, mai ales că despre Adam am auzit ceva mai târziu, de la un blestemat de șarpe. Când l-am văzut... Ce să vă spun, bun de mâncat! Mi-am înfipt dinții și... poftele mele genetice au dat buzna. Cu ele și cicăleala. Acum trebuie să mă înțelegeți, că dacă nu puteam să mă bat o veșnicie, singură, la cap, am cășunat pe el. Nu de alta, dar mi-a agățat frunza. Iar din acel moment, dandanaua. Pune frunza, dă jos frunza!... Tăvăleala... Apoi, cearta, împăcarea... Dulcegării!

- Domnule, cică dacă nu aș fi fost eu femeie, el ar fi rămas sfânt în slujba lui Dumnezeu. Păi, bine, bă beșleagă, și sfânt și slugă?! - am vrut să-i zic într-o seară când abia i-am dat botul la o parte de pe țâțele mele. Prinsese gustul laptelui. Din una, din alta, doar știți... Cum ce a ieșit?!... Păi ce putea să iasă câtă vreme nici pe vremea aceea așchia nu sărea departe de trunchi? Nu a fost tocmai greu nici cu doi puradei pe cap, chiar dacă seara, când intram cu el sub așternut, îmi cam încurcau ițele.

Și totuși, toate bune și la locul lor numai că Cel ce ne făcuse își cerea dreptul, un fel de șpagă primordială, la vremurile noastre zeciuială, impozite, taxe peste taxe chiar și mai mult! Au apărut greutățile. Copiii au crescut și musai să cotizeze ca și mine și Adam al meu. Domnule, taxa de protecție, legea numărul unu pe fața pământului! Și o dai că nu ai încotro! Noi, femeile, mai târziu, când s-au înmulțit și pe pământ stăpânii, am mai scăpat, din când în când, cu plata în natură, că tot era cerută. Numai că nu tot timpul datul tău e prețuit, e pe placul protectorului. Și când nu-i convine, prăpăd. Alceva se întâmplă când ai mângâiatul stăpânului, fie el și călăul cu barda deasupra grumazului tău. De acolo, din lipsa de prețuire, fie ea și formală, adică de ochii lumii, măhnirea, apoi vrajba, ura și evident pasul spre crimă. Nu cred că trebuie să vă mai spun despre cum primul meu născut, Cain, ucis de fratele

Abel, a scădat pământul cu sângele său. Cum toate se plătesc pe lume, am plătit și noi. Mai întâi am îndurat lipsa puterii de a recunoaște, apoi potopul.... Ehe, și toate celelalte! Când ne-am revenit, eu și cei ce au urmat, ieșiți de-acum din ape, ne-a pus, „închinatul”, vorba unei babe de pe la mama din sat, să devenim cineva, adică să avem și noi un nume că în Noe, dacă nu pui potopul, Noe e ce?

Cel mult litere la un loc, aș spune acum când încă mai funcționează, ca formă de comunicare, alfabetul pentru analfabeți. De chestiunea asta de comunicare, că despre ea e vorba, pe-atunci, în vremurile în care m-am cufundat, se ocupa sufletul. Făcea el niște semne pe cer și ne înțelegeam. Dar numai până la Turnul Babel, adică până când am vrut să fim, cum spuneam mai adineauri, un Eu în lume! De la Turnul Babel încoace s-a pocit totul. Ce să faci? Când vrei să stai nepoftit, alături, pe o lespede cu Dumnezeu, El, atotputernic, îți arde una peste bot încât uiți până și cum strigă alții la tine. Una e însă a vrea să stai lichea, lângă Divinitate, și alta e să vrei să fii și tu om în lume! Reiau și completez: Eu, alături altora, în lume. Domnilor, cu tot ce mi s-a dat să îndur, chiar și cu trecerea prin potop, toate bune și la locul lor cât timp vorbeam toți pe aceeași limbă. Când nu ne-am mai înțeles, s-a ales praful! Și de turn și de toți. Asta e dacă ne-am picurat gramul de minte abia căpătat, în țoiul cu țuică și am vrut, de-aiurea, să fim! Nu râdeți că ăstea, adică țoiul și țuica au fost printre primele invenții ale omului! De la luatul vorbirii pe aceeași limbă și de la inventarea țoiului cu țuică, și până ehe..., nici că mai țin minte, nu ne-am mai putut reveni. Am tot bătut câmpii prin lume, fără mare scofală. Târziu, Moise ne-a amintit iarăși de Dumnezeu. Dumnezeu unul și numai unul. Unii au auzit, alții nu... Despre existența unui singur principiu, un principiu al unității, probabil al unității chiar în Divinitatea personajului biblic, ne-a vorbit și Talles, un trimis tot de sus, însă, iarăși, pe o ureche ne-a intrat și pe alta ne-a ieșit. La fel s-a întâmplat și când Issus ne-a propovăduit dragostea ca și cale de întoarcere în Unul. Și dacă tot s-a întâmplat la fel, strigătul nostru de acum, „Eli, Eli, lama sabahtani”, se izbește de porțile cerului apoi se →

NICOLAE BĂLAȘA

întoarce, Apocalipsă, foc și furtună, pentru un alt început. „Pune-L, domnule, pe Dumnezeu în capul mesei, și-ai să vezi că omenirea capătă sens!” – ne-a amintit și Țuțea, că doar Îl cunoscuse în pușcăriile comuniste. Dar te pui cu omul? Omul, în general, că noi, femeile, nici pomeneală. Poți să ne pui pe Dumnezeu în poală și umplem lumea spunând că ne-am pupa, la propriu, cu dracu’!

Mda! Un alt fel de scenariu! Parcă mai pe înțelesul oricui, decât chestiunea ce ține de conceptualizare, filosofie... Nu? Spuneți și dumneavoastră?

„Lasă-ne, domniță, cu bazaconiile dumitale! Întorci lumea cu josul în sus, după cum ți se năzare și... Ce, Doamne, iartă-mă, că doar nu suntem toți proști! În plus, altceva ne-a spus popa în biserică!” – m-au certat deodată toți cei ce-i port în mine.

- Păi atunci să o iau altfel. Să simplific totul și vă spun simplu povestea mea, cât încă mă mai simt în stare să povestesc și să mă las povestită. Mda! Atunci uite cum să facem: eu vorbesc, voi ascultați apoi re trăiți cuvântul. Mă bărfiți, ce mare lucru?! Bine? Da! E, atunci aflați că numele meu e Sara. Nu am idee dacă are ceva comun cu cel Biblic sau am ceva sânge de evreu în mine. Mi-am dat seama că mă cheamă așa după cum mă striga bunica. În consecință, târziu, când deja conștientizasem că ceva din jurul meu. Ce bine era să mă fii ținut minte din clipa în care am crăpat ochii! Vă spunem ca și poetul: „Am zărit lumină pe pământ/ Și m-am născut si eu/ Să văd ce mai faceți/Sănătoși? Voinici?/ Cum o mai duceți cu fericirea?” Apropos: „Sănătoși? Voinici?” (...) Și eu la fel: așa și așa ca fiecare. Dar să revin. ...Sara și nu știu dacă am ceva gene de evreu. Asta în condițiile în care avem în vedere că neamurile s-au corcit și nu mergem pe o linie strictă cu începuturile din Adam și Eva. În plus, nu mi-am cunoscut tatăl. Mama nu mi-a vorbit niciodată despre el. Ce-i drept, nici eu nu am întrebat-o câtă vreme mi s-a părut mai interesant să cred că sunt, ca Mântuitorul, opera Duhului Sfânt. Atunci însă de ce nu mi-au pus numele Issa? E, de ce?! ...Ce să o mai lungim?! Nu te poți tăvăli cu el, cu Duhul Sfânt, după poftele inimii, ca apoi să aduci pe lume, ca pământean, copii!

Primii ani de viață, după înțarcare, i-am petrecut cu bunica, maica Anica, în cătunul Seculeștilor, o văgăună parcă uitată de Dumnezeu, între niște dealuri, de pe care stăteau gata să cadă peste noi, pădurile. Mă îndesa zi și noapte când cu lapte de capră, când cu supă de

cartofi și morcovi pasati, când cu... Degeaba întorceam capul! Vream, nu vream, înghițeam până ce vedea ea burtica doldora. Apăsa așa cu degetul pe ea ca pe o pernă, apoi mă lăsa. Abia târziu, când aveam dinții ca peria și am mușcat-o într-o zi de deget, mi-a mai dat pace.

- Fă, acum îți rup botul! – mi-a reproșat ea. Păi, eu am grijă să crești în rândul lumii, sănătoasă și frumoasă, iar tu?... Să vină și să te ia cu ea acolo, în Anglia. Să scap odată de tine! Și-atunci să te vad! Ce-ai să-mi mai duci tu dorul! Și mie și la tot...

- Eee! – am ripostat eu și am scos limbuța. Parcă ție n-o să-ți fie!

- Păi, da, dar și cu plecatul ăsta nu e așa după capul tău?! – o întorcea ea în timp ce mă privea ca pe o găză neputincioasă.

Adrian Păunescu, bust pe Aleea Clasicilor din Chișinău, copie a bustului realizat de Romi Adam și amplasat pe Aleea Scriitorilor din Alba Iulia, dezvelit la 30 noiembrie 2010, fiind primul bust al poetului.

Mă rușinam, priveam în pământ și mă așezam cu fața spre colțul camerei.

- Uite, de-aia nu mai pot eu! Că te-ai bosumflat tu! O să-mi fac o nuia! Măcar să ai de ce lăsa botul! În plus, joarda împlânzește...

- Până ai să o faci, eu sunt departe... Îmi iau bocceluța și plec.

- Vezi să nu-ți uiți pempârșii! Fată mare și face pe ea, noaptea, în pat. Am să te fac de râs în sat!

- Da? Păi atunci și eu am să spun oamenilor că aseară ai tras un părț... încât s-au speriat și purecii din saltea.

- Ptiu! Bată-te să te bată! Păi tu ai vârsta mea?

- Am, nu am, asta e! Trebuie să recunoști că m-am ținut de nas și că nu mai puteam respira.

- I-auzi, afurisita! Iar eu mai să jur că ea, cu degetul în gură, dormea...

- Mai? Ce e ăla mai?

- Mai e mai! În cazul de față, aproape.

- Mai, aproape?

- Fă, uite ce! Nu mă lua tu pe mie la întrebări câtă vreme nu ți s-a uscat bine nici măcar buricul!

- A, deci nu știi? Păi și cu asta am să te fac de râsul lumii!

- Bine că ești tu deșteaptă!

- „Deșteaptă și frumoasă! Nu ca hârca de mă-ta mare!”

- Așa mi-a zis moș Gheorghe ieri.

- Cine, fă?

- Moș Gheorghe, cel din spatele casei.

- I-auzi al dracu’ de hodorog?! Hârcă e hoasca de nevastă-sa... Nu eu! Într-o zi, am să-i sparg capul cu măciuca.

- Ao leo, ce o să-l mai doară! ...Și e și el bătrân... Cu nuiaua nu se poate?

- Joarda e pentru curul tău... Că doar ți-am spus...

- Ai fi zis, dar eu sunt mică și nu țin minte...

- Uite, aici ne-asemănăm! Numai că eu sunt eu și tu ești tu!

- Da?

- Da!

- Păi da, sigur, așa gândeam și eu! Că doar eu sunt copil, nu cum zicea moș Gheorghe că ești dumneata. Spune-mi mie ce e aia hârca?

- Fă, o să îți tai limba!

- Hai, îmi spui?

- Taci, că mă iau cu bățul ăsta după tine și-ți rup picioarele!

- Hârcă e...

- Hârca e ce e!

- Nu, hârca e mamaie...

- Da? E, las’ că pun eu, la noapte, joimărica pe tine!

- Mă păcălești! Doar mă sperii când cu popa, când cu ea... Bunica!...

- Ia zii, ce mai vrei?

- Mi-e dor de mami și-mi vine să plâng.

- Ehe, acum și cu tine! Vezi, de-aia nu are ursul coadă! Mai puneți pofta în cui, că nu am de unde să o iau. Acum o fi la Londra, iar dacă mă gândesc, îmi vine și mie să plâng – a lăcrimat ea înaintea mea.

- Of, iar cu... Hai, gata, nu mai smiorcăi ca o babă păcălită de vulpe – i-am repetat eu expresiile cu care ea îmi ștergea lacrimile de fiecare dată.

- Ursul, fată! Dar degeaba spun! ...Că dacă mă asculta ea, fata mea, pe mine...

- Știu! Nu mai eram nici eu și nici lacrimi și suspine.

- Ba, tu, da, că ești îngerașul meu pe care mi l-a dat Dumnezeu.

- Înger, îngerașul meu/Ce mi te-a dat Dumnezeu/Eu sunt mic/Tu fă-mă mare/Eu sunt slab/ tu fă-mă tare/De tot răul mă ferește/ Și de rele mă păzește.

Spovedanie

O știu prea bine
și n-am nicio îndoială
cu mine sau fără
Pământul rămâne la fel de rotund
și își exercită sfidător mișcarea de
revoluție
cu aceeași exactitate enervantă
cu mine sau fără
oamenii își trăiesc la fel
dramele
sau fericirile
acelea mărunte ori cele
de pe muntele lor
și totuși Doamne
eu nu pot trăi fără mine
(cum nici fără de Tine)
îmi sunt prea necesară (nu și
suficientă)
destul de dragă și uneori
mi-e dor de mine așa cum sunt
un pic zevzecă
o țară plecată
călătorind cu juma' de bilet
dintr-o iluzie-n alta
(nu n-am crescut de ajuns

cât să merit bilet întreg
nici aripi nu mi-au crescut
cât să-mi iau zborul din mine)

în rest
cum mă știi
nu mai iau lecții
nici de iluzii nici de
singurătate
(paharul acesta l-am tot băut)
îmi pun mânuși de catifea
atunci când umblu cu mine
nu cumva să mă zgârii
nu cumva să mă vatăm
mă laud nemernic că Te iubesc
dar n-aș fi în stare să urc pe Cruce
în locul Tău
(eu Crucea o port la gât
mi se pare
mult mai rezonabil)
nici să-Ți privesc
răstignirea în ochi
la primul cui aș leșina
sau m-aș lepăda ca Petru
nu de trei ci de zece ori

apoi aș plânge
la fiecare cântat
al cocoșilor

acestea Doamne voiam să Ți le spun
cu părere de rău că poate
am mai bățut un piron
că poate
Ți-a mai curs o lacrimă
acestea voiam să Ți le spun
chiar dacă Tu toate
le știi

**FLORENTINA LOREDANA
DALIAN**

Starea prozei.

CLIPĂ DE NEUITAT

Localul nu avea
nimic deosebit, un ceva
care să te facă să-i simți
identitatea în lumea
spațiilor special destinate
comerțului cu paharul,
cine vrea și cu căldarea,
depinde de capacitatea
de absorbție, dar cerând
iertare lui Terențiu,
putem spune parafrazând
că și crâșmele au soarta
lor. Nu erau făcătoare de

minuni imaginile de pe pereții primitivului stabiliment, dar
un citat din creația lui Păstorel făcea să nu te simți vinovat
de revolta proprie, cea din numeroase motive mai puțin sau
deloc scoasă la iveală. Curajul de a spune ce gândești
putea deveni o imprudență cu rezultate nedorite.
Sinceritatea în domeniul politic te putea pricopsi cu nopți
nedormite, iar dacă tulburai șefi, aveai zile chinuite. La fel
de periculoasă fiind și tulburarea echilibrului ierarhic în
anturaj și fisurarea capacului sub care se manifesta
efervescent gregarismul elitist. Că de grupulețe în care să
domnească autoaprecierea nu a fost niciodată lipsă. Așa că
citatul de pe perete și amintirea omului Păstorel era un
balsam cu care să te tratezi pentru a mai amâna cu cel
puțin o zi momentul mării răbufniri. Răbufnire care de cele
mai multe ori nu mai avea loc. Multe s-au demodat odată

cu trecerea timpului, de exemplu obiceiul celor care urcau
pe scenă pentru a cânta chiar să o facă și dacă personajele
importante ale lumii muzicale evoluau îmbrăcate, anumite
calități artistice scuteau de nevoia de a apărea cu puține,
chiar prea puține, haine, atunci clienții restaurantului, chiar
și tinerii, puteau exista îmbrăcați, ba și cu cravată. Și dacă
tot se cânta, nu ar fi fost păcat să nu se și danseze?
Indiferent dacă exista sau nu ring de dans. Cu sau fără
cravată și pantaloni călcați cu dungă, tinerii au o
îndrăzneală, firească dacă nu depășește o anume limită, așa
că nimic nu ar fi putut opri un astfel de tinerel să renunțe la
pălăvrăgeala amicilor în favoarea dansului. La o vârstă
apropiată de douăzeci de ani, un om trecut de cinci zeci și
se pare bătrân și cum funcționează o diviziune a
distracțiilor bazată pe diferența de vârstă, nu părea
potrivită compania unui astfel de moș pentru tânăra
bretonată cu care împărțea oxigenul de la o masă mai
lăturalnică. Cu permisiunea de rigoare, repetată până la
insistență, fata era obținută și dansată cu frenezie.
Cetățeanul grizonat aproba, umplea golul de la masă cu
fum de țigară și se lăsa copleșit de răbdare. În
vestimentația feminină, moda vremii știa să scoată în
evidență îmbrăcând mai mult decât cea a timpurilor mai
noi dezbrăcând, de pe aici pornea șarpele invidiei care se
strecura în gândurile nemărturisibile ale prietenilor.

Perechea moș-fată ajunsese la concluzia că trebuie
schimbat decorul, ca la teatru, fiecare act cu alt decor, în
trecere pe lângă masa băieților, tomnaticul fante zise:

- Mulțumesc, tinere, dumneata ai încălzit ... atmosfera, de
restul mă voi ocupa eu.

IOAN MUGUREL SASU

Biblioteca Babel

Martha Elsa Durazzo

Din colecția "Aledif"

Pentru tine

Privesc răsăritul. Mă încântă
spatele tău

Lobii urechilor, forma lor
perfectă,

Îmi plac picioarele tale
mușchiuloase,

Virilitatea

Brațelor tale

Respir căldura

Gâtului tău

Arome,

Dorințe reînviind

umede,

Tremurând cu dragoste.

II

Îți place

Să mă închizi în
brațele tale,

Te las să o faci...

Măinile ți se rătăcesc prin părul
meu

Te las să o faci

Picioarele tale le înlănțuie pe ale
mele

Mușchii tăi inițiază din nou
călătoria

Te ajung din urmă într-o
secundă

Pe culmea orgasmului.

III

Îți presimt privirea,

Mâna ta mângâindu-mi părul.

Câteodată

Îți ascult vocea

Prin somn

Chemându-mă pe nume

Mă cuibăresc la pieptu-ți

Roua mea te umezește

Atingându-ți trupul

Săruți fără măsură floarea

Al cărei grădinar ești.

IV

Ca să te pot iubi în mod ideal

Te-am imaginat Cavaler al

Templului

Ca să mă dăruiesc ție

Te-ai transformat în Cavaler

Șoim.

Într-o explozie luminoasă, Luna,

Anunță sfârșitul

Așteptărilor...

Îmi acoperă trupul de dantele.

Pescarul

Pieptul tău este spațiul

În care ai reușit să transformi

Suferințele mele multiple.

Ai acceptat fâlăitul rănit al

aripilor mele,

Contraritul de lacrimi,

Îndoielile, firele rupte,

Culorile mele fade.

Pescar cu pieptul de vultur,

Mi-ai cules lacrimile, una câte

una,

Eugen Jebeleanu, bust la
Muzeul Petőfi, din Kiskörös,
Ungaria

Și-ai țesut din ele un năvod pe
care l-ai azvârlit

Ofrandă, strălucitoare aurore.

Cu brațul de fier mi-ai ridicat
trupul

La înălțimea cântecului tău.

Cu gingășie mi-ai atras fruntea
la pieptu-ți

și în ritmuri fluviale

zdrobindu-se și revenind cu

zgomot de val,

mi-ai liniștit bătaile inimii.

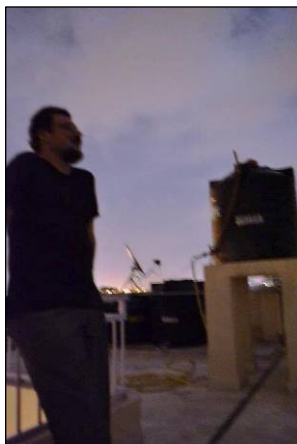
Martha Elsa Durazzo Magaña (născută în 1956), locuiește în Veracruz, México. Licențiată a Facultății de Drept, Universitatea Vila Rica, UNAM. 1979. Președinta Uniunii Scriitorilor din Veracruz. 2006. Membră a Academiei de Extensiune Universitară și Difuzarea Culturii FES, UNAM. 2007. Membră de Onoare a Casei Poetilor Peruani. Martha Elsa a funcționat timp de 17 ani ca jurnalistă și animatoare a columnei Para Ti în El Dictamen, Decano de la Prensa Nacional. Autoroarea cărților: "De cuántos cuentos y palabras", UNAM, "Consume lo que Veracruz Produce", IVEC-CONACULTA, 2010, "Para subir al cielo", IVEC-CONACULTA, 2010. Coautoare în peste 20 de antologii editate sub semnul editorial al Universității Sotavento, UNAM, Byron de España, Unión de Escritores y Artistas de Cuba, Casa del Poeta Peruano, Universidad Iberoamericana etc. Opera ei literară a apărut în numeroase reviste atât în Mexic cât și în străinătate. Colaborează la coordonarea a peste 20 festivaluri și întâlniri internaționale de scriitori și artiști. A primit numeroase premii și distincții, între care amintim Medalia de Aur din partea Casei Poetilor Peruvieni. Adresa

marthadurazzo@hotmail.com

Prezentare și traducere de
FLAVIA COSMA

Un român în India (XVI)

-file de jurnal-
Septembrie 2011

Am început lecțiile de yoga. Power yoga nu implică niciun fel de exerciții de meditație, ci doar o serie, de cele mai multe ori epuizantă, de mișcări și poziții ale corpului ce are ca rezultat dobândirea unui grad mai mare de flexibilitate. De două ori pe săptămână, un instructor indian vine aici, iar noi, un grup de șase străini, îl așteptăm în grădina complexului în care locuim, locul unde se

desfășoară, de altfel, ședințele noastre de power yoga. La început, mai vedeam pe la balcoanele blocurilor ce înconjoară grădina capete curioase de indieni, urmărind-ne poate amuzați, poate doar ușor confuzi. La primele ședințe, copiii încercau să ne imite mișcărilor, însă, în timp, atât ei, cât și adulții au încetat să ne acorde vreo atenție. Am fost destul de sceptic la început, însă imediat după primele ședințe, am simțit lucrând (senzație destul de dureroasă, de altfel!) grupe de mușchi de a căror existență nici măcar nu eram conștient. Flexibilitatea și echilibrul cresc și ele simțitor.

Energia electrică se întrerupe din ce în ce mai frecvent. Chiar în acest moment, îmi scriu însemnările la lumina lumânării. E ceva exotic și voluptuos în a scrie în astfel de condiții în anul de grație 2011. Cu condiția, desigur, ca situația să nu se prelungească prea mult. Frecvențele stări de enervare pe care le trăiam de fiecare dată când rămâneam fără curent electric, în special în primele mele luni în India, nu mai există acum. Știu cu precizie matematică unde sunt lumânările și chibriturile și mi-am dezvoltat tabieturi în strânsă legătură cu dese întreruperi ale electricității. Îmi place, de pildă, ca la lumina lumânării să scriu în jurnal și să citesc SF (desigur, nu în același timp). Asimov are o asemenea profunzime citit la lumina unei lumânări încât aproape că a început să îmi placă situația. Nave cosmice, extraterestri, colonizarea spațiului, dilemele morale ale viitorului, roboți umanoizi... toate acestea capătă, în umbra singurei surse de lumină din încăperea, dimensiuni uluitoare. Dacă nu m-aș teme de ridicol, aș recomanda celor pasionați de SF să citească mereu la lumina lumânării.

M. a suferit un teribil accident de mașină. A fost acroșată din spate, a zburat în aer câteva secunde și apoi a aterizat pe asfaltul dur al șoselei. Șoferul, desigur, a fugit de la locul accidentului. Mai mereu se întâmplă asta. Îi spun că este extrem de norocoasă. Putea să

moară. Câteva săptămâni umblă în cârje, cu piciorul în ghips. Nu peste multă vreme, o bombă explodează în fața Palatului de Justiție din Delhi. Câțiva oameni mor pe loc, alții, mai târziu, la spital. Apoi, la scurtă vreme, un cutremur... Îl simt pentru câteva secunde, dar, până să realizez despre ce e vorba, totul se termină. Citesc a doua zi în ziare că e vorba despre un cutremur cu puțin peste 6 grade pe scara Richter. Nu se poate spune, deci, că te poți plictisi în India...

Îmi reînnoiesc viza relativ ușor anul acesta. Am învățat să mint autoritățile fără să clilesc, cu un aer ușor agresiv și, bănuiesc, convingător. Când mi se cere nu știu ce formular de la Departamentul Financiar al Universității, le spun nonșalant că legea nu prevede obligativitatea unui asemenea document în cazul profesorilor de limbi străine care aplică pentru reînnoirea vizei. Știu că S.C le spusese același lucru cu o săptămână sau două în urmă, atunci când aplicase ea însăși. Auzind, așadar, povestea pentru a doua oară, funcționarul aplică ștampila pe pașaport, convins fiind, probabil, că am dreptate. Încă un an de liniște din punctul acesta de vedere. Nimic nu se compară cu sentimentul de a fi în perfectă legalitate...

La Universitate, D.S, studentul care nu a reușit să promoveze anul trecut, creează din nou probleme. Agresează doi colegi și o hărțuiește insistent pe I.S cu zeci de sms-uri zilnic. O sfătuiesc să depună o plângere oficială. Între timp, încerc să discut cu D.S. Îi explic că violența nu e o soluție de rezolvare a conflictelor și că poate avea probleme dacă va continua în această direcție. Îmi spune că asta nu mă privește pe mine și că, oricum, non-violența nu e... stilul lui. După o vreme, urmare, probabil, și a plângerii depuse, problemele încetează. Pe D.S nu îl mai văd prin Universitate. Mă tem, însă, că dacă el va fi exmatriculat în urma acuzației de hărțuire, se va răzbuna într-un fel sau altul...

În rest, India își trăiește cu dezinvoltură crizele cotidiene. Nu am văzut vreodată o discrepanță mai mare ca aici între ceea ce spun cifrele și cum arată realitatea. Unde e creșterea economică despre care vorbesc zările și instituțiile financiare?! Cum se regăsește pe străzi progresul uimitor pe care îl înregistrează, an de an, statisticile?! Zilele trecute, citeam un articol în care unul dintre miniștrii indieni oferea soluții economice Europei. Tonul era unul afectat superior, aproape paternalist, duosdojenitor, ca de la fratele mai mare la fratele mai mic și mai neajutorat... Nu se înțelege aici natura profundă a crizei economice europene. Pur și simplu statele europene și-au obișnuit cetățenii cu un standard de viață pe care nu îl mai pot menține. E atât de ușor să eviți crizele atunci când ai atât de puține responsabilități ca stat. Cu oameni care

mor literalmente de foame, cu zone în care electricitatea și apa sunt produse de lux, cu cetățeni care nu beneficiază de ajutoare sociale echitabile și rezonabile, e atât de ușor să nu te afli în criză!→

OVIDIU IVANCU

Foto: Autorul în Delhi, noaptea (sus), Cerul de deasupra Capitalei indiene (jos)

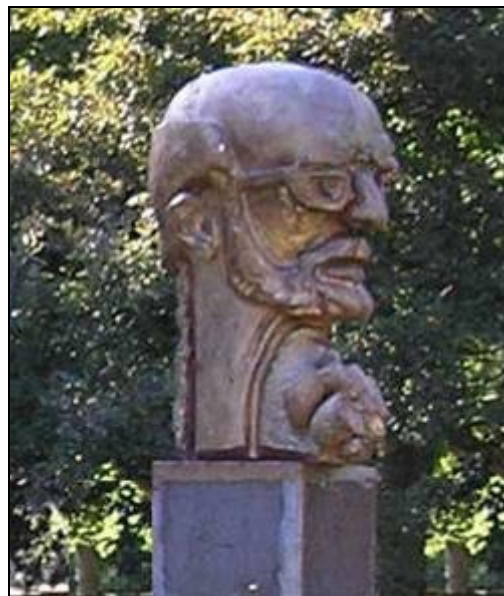

De pe fundul gropii, unde mai poți coborî?! În cel mai rău caz, rămâi acolo, în cel mai fericit, escaladezi câțiva centimetri, având iluzia unei uluitoare evoluții. Căci, nu-i așa, când privești mereu în jos, e ușor să progresezi, abia când îți arunci privirea în sus poți vedea unde te afli pe scara imaginată a evoluției. Într-un anume sens și păstrând proporțiile de rigoare, asta se întâmplă și în România!

Într-o dimineață, mă trezesc înconjurat de un fum înecăcios ce pare că vine de afară. Mă asigur că nimic nu e în flăcări în apartamentul meu și apoi deschid ușa balconului, încercând să îmi dau seama ce se întâmplă. Se aude un zgomot infernal, de motor. Disting printre norii denși un indian mărunț de statură, care merge pe lângă o bicicletă. În spatele bicicletei se află o instalație ruginită, sursa deopotrivă a zgomotului și fumului. Aflu că ciudata minune a tehnicii moderne servește la... dezinsecție. Bicicleta se plimbă în jurul complexului, emanând un fum toxic. Bănuiesc că toxic atât pentru oameni, cât și pentru țânțari sau alte insecte. Indianul care manevrează mașinăria este în permanență expus substanței și, bineînțeles, nu poartă niciun echipament de protecție, dar asta nu pare a-l deranja în mod special. Desigur, nimeni nu considerase necesar să ne informeze că va avea loc o dezinsecție. La ce bun? Oricum, o simți! Aștept afară, alături de alți vecini străini, ca marea dezinsecție să se încheie, după care aerisesc apartamentul și încerc să văd partea pozitivă a lucrurilor. Țânțarii, posibil purtători de febra denga și alte diverse insecte periculoase au fost nimiciți. Dacă, așadar, am scăpat de efectele dezinsecției, pot fi sigur că am toate șansele să scap de malarie sau denga și anul acesta. Ceea ce, oricât de puțin impresionant ar părea pentru cititori, e o performanță apreciabilă...

În octombrie voi celebra/ aniversa/ comemora doi ani în India. Doi ani în care, zi de zi, am realizat că nu voi ști nimic despre această țară. Nimic fundamental nou și, mai ales, nici măcar o frază profundă aplicabilă întregului teritoriu indian. Într-un anume sens, știam mai multe în prima zi a venirii mele aici, decât acum. Atunci aveam nenumărate certitudini și mi se părea că știu ceea ce înseamnă India. Evident, habar nu aveam, dar măcar existau certitudinile acestea vecine cu ignoranța, măcar existau clișeele și prejudecățile. Astăzi, certitudinile au devenit dubii, clișeele și prejudecățile nu mai au forța de altădată, iar iluzia că voi putea înțelege vreodată ceva fundamental despre această țară a dispărut și ea. Ceea ce a rămas astăzi este suma de experiențe personale care m-a făcut în mod vizibil să fiu sceptic până la cinism cu privire la patriotism și alte sentimente din aceeași gamă. Și a mai rămas ceva, un lucru despre care am mai scris, dar la care voi reveni din când în când pentru că mie mi se pare a fi esențial. India mi-a lăsat timpul necesar să citesc și să scriu. În mijlocul nebuniei de aici, al lipsei de confort și al diverselor alte privațiuni, am avut răgazul necesar de a face lucruri pentru care România nu mi-a oferit niciodată timp suficient.

Apoi, toată țara aceasta blocată undeva în istorie exercită asupra mea o anume fascinație. E ca și

Mircea Eliade, bust - Câmpul Românesc, Hamilton, Canada, de Nicăpetre

cum ai privi un colosal mamifer, mai mare și mai greu decât orice ți-ai fi putut imagina, ținându-și echilibrul pe o sfoară atârnată undeva între două vârfuri de munte. Dacă societățile europene ar trăi, utopic, o săptămână după regulile Indiei, cred că ar sucomba inevitabil. Colosul reușește, însă, să supraviețuiască, deși pare că se prăbușește în fiecare secundă. La dese întreruperi de electricitate de aici, un frigider normal ar înceta să funcționeze. Frigiderul meu vechi, însă, rezistă eroic de doi ani, a rezistat și înainte de a veni eu aici și am senzația că va fi funcțional și după ce eu voi părăsi India. Înțelegeți metafora? Încercați acum să o extrapolați, să o înmulțiți cu o sută sau o mie și veți înțelege despre ce vorbesc. Fiecare indian dintre cei peste un miliard face acest exercițiu al supraviețuirii de mai multe ori pe zi. Și, paradoxal, reușește. Întrebarea care se pune este, însă, oare supraviețuirea e totul? Parcă mai contează și *cum* supraviețuiești și care îți sunt perspectivele. Oricum, o minte formată deja de un sistem de educație european nu poate pricepe pe deplin paradigma socială și culturală complicată a Indiei.

În octombrie voi merge în România pentru zece zile. Mai ascult, din când în când, pe internet, știri din țară. Senzația de prăbușire e atât de accentuată încât e evident că ea e și întreținută artificial. Dacă o țară arată chiar așa cum o prezintă televiziunile noastre de știri, cu siguranță ea încetează să existe, să fie funcțională. Nu spun că nu există criză, am doar sentimentul că proporțiile sunt altele. Apocalipsa e încă departe, dar se vorbește despre ea ca și cum tocmai s-ar fi întâmplat. Ce face astăzi rating mai mare decât scenariile apocaliptice...!

Foto: Curtea interioară a Universității din Delhi

SE MAI CITEȘTE ASTĂZI ?

Interviu cu poetul Eugen Axinte

“Mulți poeți se duc cu valul curentelor care-i adoptă”

-Așadar, cine este poetul Eugen Axinte?

– Un om obișnuit cu recidivele. Poezia îmi permite să recidivez, iar arta poetică, atunci când nu poate fi atacată de nicio instanță critică, învinge. Iată un motiv în plus să mă consider un poet adevărat.

-Se mai citește astăzi, domnule Eugen Axinte?

– Dincolo de părerile unora sau altora, mereu discutabile, eu știu că se citește. Am întâlnit copii și tineri care citesc mai mult decât o făceau cei din generația mea. Părerile unora că acum nu s-ar mai citi literatură beletristică sunt greșite. Diferența constă doar în calitatea lecturii.

-De ce ați ales ca formă de exprimare literară poezia și nu proza?

– Gustul, oferit de atracția aceea indincibilă ce nu ți-o poți exprima, nu se discută. Prin clasa a treia, învățătoarea ne-a cerut să învățăm pe de rost poezia “Sara pe deal” de Eminescu. Pentru mine a fost ca o amprentă, transmisă empatic. Eminescu, cel care mi-a fost prezentat atunci, m-a călăuzit, ca un adevărat prieten, toată viața.

I s-au alăturat apoi Blaga, Arghezi, Barbu, Bacovia, Rilke, Elytis, Esenin, Baudelaire și mulți, mulți alții. Scriu și proză, dar poezia mă cucerește. Aș putea să fiu și un foarte bun prozator, dar am o slăbiciune: nu-mi place să creez personaje și stări prozaice.

Prozatorii au, și ei, o meserie grea. Proza cere multe abilități constructive. Orice proză e o adevărată piesă de teatru, este, de fapt, scenariul acelei piese. În poezie te confrunți cu adâncimile semantice ale cuvântului, în proză cu diversitatea problematicii.

-În perioada formării poetului Eugen Axinte, cum se scria poezie?

– Înainte de toate, depinde pentru ce scrii poezie. Mulți scriu poezie doar pentru a cucerii un podium. Ei bine, cine scrie poezie pentru așa ceva nu va ajunge niciodată poet, ci doar un simplu versificator. Energia semantică nu poate fi mănuită de oricine. Pe lângă harul primit la naștere, trebuie să muncești conștient pentru a cucerii acest hiperspațiu, care este poezia. Așadar, pentru a concluziona, poezia se scrie, în toate timpurile, la fel.

Singura problemă este legată de moda timpului și de modele. Mulți poeți se duc cu valul curentelor care-i adoptă. Aceștia nu vor ajunge să înțeleagă rosturile poeziei adevărate.

Sunt aceia pe care-i vom întâlni prin istoriile literare trecuți la “minori”, așa cum apar și în cunoscuta istorie literară a lui George Călinescu. Alții însă își vor construi singuri făgașul. Aceștia sunt geniile și marile talente ale poeziei universale.

-Care este impactul pe care l-a avut perioada comunistă asupra literaturii române, din experiența dumneavoastră?

– Deși nu m-am antrenat în acest vertij, pot să spun totuși că impactul a fost devastator.

Deși poezia este, într-un fel, chiar viața mea, eram hotărât să nu mai public nimic.

Mulți scriitori foarte talentați au fost însă nevoiți să facă compromisuri de neiertat. Spre deosebire de alții, încerc să-i înțeleg. Când ai familie și, mai ales, copii, te zbați să le oferi cât mai mult și atunci te antrenezi în compromisuri. Acum, în această așa-zisă democrație, se întâmplă la fel.

Cine nu recunoaște acest fapt trăiește în afara istoriei.

În comunism însă, dacă nu te subordonai necondiționat, puteai să te confrunți cu tortura. Acum nu mai ești torturat, ești uitat oriunde și fără resentimente. Globalismul lumii se va face simțit și în arte. Spiritul de gașcă primează, talentele ori se ascund, ori preferă să aștepte vremuri mai drepte. Cineva însă urmărește de după draperiile istoriei tot ce se întâmplă. Un alt val de artiști se va înregimenta „democrației” și „prosperității” globaliste. Alte compromisuri, altă scenă. De pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea, totul pare a fi întors pe dos.

-Recentul dialog al Hertei Müller cu Gabriel Liiceanu în care aceasta condamnă scriitorii care au rămas în țară și care, după părerea ei, nu au luat atitudine a stărnit controverse. Ce părere aveți?

– Astfel de dialoguri sunt, adesea, provocate. În substrat se ascund alte interese. Nicolae Breban, de pildă, putea să rămână în Occident, dar nu a rămas. Putea adică, acolo, să ia atitudine. Au fost mai mulți într-o astfel de situație, nici nu merită să-i mai amintim. Cei rămași în țară ce-ar fi putut să facă: cerere de internare în gulagurile comuniste? Când conștiința colectivă este doar o masă amorfă de aplaudaci, artiștii nu prea au de ales. Nici literatura realistă nu mai ajută. Mai mult decât arta, pe români i-a trezit înfometarea. Adică tocmai acea teză marxistă care spune că “arta trece prin stomac”. Așa s-au declanșat fenomenele sociale din Valea Jiului și cele de la Brașov.

Nu i-a trezit nici Herta Müller, nici Gabriel Liiceanu, nici Nicolae Breban, nici, nici, nici... Dialogul Hertei Müller cu Gabriel Liiceanu a fost un adevărat fiasco, hrană pentru marii noștri intelectuali, cei care-și câștigă existența din mari compromisuri.

Cu cât compromisul este mai dubios, cu atât remunerația este mai consistentă. Vorba aceea care spune că “după război mulți viteji s-arată” este încărcată cu toate subînțelesurile.

CARMEN PĂNUȚĂ
Brașov, aprilie 2011→

Foto: La lansarea cărții „Autopsierea labirintului”, la Galeria „Deisis” din Târgu-Mureș. În foto bustul lui Grigore Vieru, în așteptarea amplasării pe bd. Cetății.

Hertei Müller îi declin toată stima și compasiunea pentru cele suferite în "gulagul" românesc din timpul comuniștilor, dar nu-i pot ierta ușurința cu care-și dezvoltă personalitatea juridică. Adevărul, și de data aceasta, se află undeva înafară.

Dacă Revoluția Română ar fi fost făcută de scriitori, și nu de serviciile secrete străine României, atunci, poate, dialogul Hertei Müller cu Gabriel Liiceanu ar fi fost un succes demn de a fi consemnat pentru istorie.

-Poeții care au publicat în această perioadă, considerați că au făcut compromisuri?

- Unii da, alții nu. Se cere însă o intervenție etică: nu putem să condamnăm chiar pe oricine. Talentul, ca formă de excedare a existenței umane, nu este răspunzător pentru compromisurile individului consumator de existență profană. Unii au făcut chiar mari compromisuri, însă nu putem să-i condamnăm pentru lipsă de talent. Așadar, e bine să conservăm talentele artistice și nu să le marginalizăm. Cazul lui Nicolae Labiş este, poate, cel mai edificator.

-Cum ați defini, în cadrul creației poetice proprii, recentul volum al dumneavoastră, "Autopsierea Labirintului", apărut la prestigioasa editură Minerva ?

-Tipărirea unei cărți nu cere nicio definire. Orice act de creație există numai prin el însuși și nu poate fi cuprins *ab initio* ca un obiect de studiu. De aceea am și ales acel frumos motto din Rilke. Când te studiază iubirea, se văd și luminile. Actul critic aparține lumii profane, celor care nu sunt capabili să ajungă la subînțelesuri, la noime.

Când cuvântul, în mișcarea semasiologică, devine indelebil, energia lui nu mai aparține nici măcar cititorului, ci fluxului cosmic. În acel moment, chiar lectorul este recreat, se îmbogățește cu o nouă trăire. „Autopsierea Labirintului”, zic eu, nu poate face decât bine oricărui lector. Pot să spun că e o carte care m-a scris și atâta tot.

-Cum comentați încercările actuale, de demolare a operei eminesciene?

- Eminescu nu este iubit nici de BOR, nici de masoni, nici de politicienii noștri. Academia Română tace și ea. Peste toate însă stă inculcat un mare adevăr.

Nu știu cum, dar Eminescu a devenit chiar conștiința noastră de neam. Minciuna are piciorușe foarte scurte, chiar dacă străbate milenii. Încercările actuale de demolare a operei eminesciene nu întâmplător s-au declanșat în momentul în care au apărut câteva lucrări în care ni se dezvăluie crima abominabilă săvârșită de câțiva contemporani ai genialului poet. Între aceștia, chiar cel care l-a descoperit, masonul Titu Maiorescu, face „obiectul” acestui act ireproabil. Așa zisa „nebunie” a lui Eminescu este nebunia nebunilor lumii. Ceea ce este condamnat în atitudinea oficialităților actuale este lipsa de respect pentru valorile acestui neam și încercarea de a inculca tinerilor noștri ideea că nu avem o cultură a noastră, în timp ce istorici străini se arată uimiți de rezistența acestui neam în fața vitregiilor istoriei acestei lumii. Discut în permanență cu tineri, liceeni și studenți, și se pare că dincolo de tendințele celor din umbră, au înțeles ce se pune la cale. Să ne mirăm, odată cu Eminescu: „De ce statornicia părerilor de rău / Când prin această lume să trecem ne e scris / Ca visul unei umbre și umbra unui vis?”

-Sunteți pentru poezia în "dulcele stil clasic" sau pentru poezia modernă?

- Sunt pentru poezia care ne dă viață, nu există poezie clasică sau modernă. Poezia există, pur și simplu, dar nu o trăiește fiecare. Păcat! Singura diferență este aceea că „dulcele stil clasic” este mult mai iubit de Poesis decât stilul modern.

-Poezia încotro?

- Ca în-tot-de-a-una (sic, dincolo de normele academice!), spre propria ei regăsire.

AMBRĂ

Cu sfântă ambră-mi voi aprinde
șoapta
și-n vrerea ei mă voi așterne-n
slavă
să-ți cânt iubirea

va fi ca-n, necurmată, limba care
în harfii tălmăcește vechi izvoare
ce zămislesc, în slove, o chemare

e-n rostul nostru, limpid, chip și
faptă
de ne-nțelese vetre de lumină
ce-au întrupat cu lacrimă
genunea.

RECHIZITORIU

Singurătatea-mi cânt și trup
rostitii-i dau, cu a tăcerii vrajă

nestinse-mi stau combustii de
lumină

trudnică, veghea-mi caută în rosturi
durate vieți, în pulberi și durate
ce-au hărăzit, în specie, iubirea

o frunză doar, un cântec, o poveste
identități robite-n sfântă șoaptă
ce-n absolut reinventează setea
unui cuvânt îngăduit rostitii.

CONCERT

Ascultă, zic, cum murmură eonii
zidind genurilor cuvânt înrourat
când susur mut, de ape, mai îngână
tăcuta-ți lyră

didahii dulci aștern singurătății
și-ndemn tăcuta-ți humă să se-
nfrupte
din, sfânt, izvor de cântec.

Se-ndeamnă-n răsuflarea-ți un
izvor
din cântul unui zeu fără cuvinte
ești cel dintâi și cel din urmă vis
purta în veșnicia unei clipe.

EUGEN AXINTE

Casa caselor din vis Acasă la Fănuș Neagu

Scriu aceste rânduri la câteva ceasuri după ce am aflat de nașterea în cer a celui mai prolific dramaturg român din toate timpurile (140 de piese): Paul Everac. Mare iubitor de români, românită, românism. Spirit coborât, parcă, din lumea sfinților bizantini. Ca și Adrian Păunescu, despre care, în urmă cu aproape un an, grăia: *“Mi-a luat-o înainte în multe privințe. Nu trebuia să mi-o ia înainte și în moarte”*.

În această mărturisire nu era nici urmă de sarcasm, ci doar o tristețe cvasimetafizică, o adiere de sceptic mântuit. Paul Everac avea în vedere, înainte de toate, faptul că el era mai vârstnic cu aproape 20 de ani decât Adrian, buzduganul de purpură al unei generații hăruite de Dumnezeu cu belșug de talent, demnitate națională, rectitudine civică și morală, bucurii celeste, uneori, și, desigur, suferință cât putea duce...

Trecut la cele veșnice pe 5 noiembrie 2010, Adrian Păunescu l-a chemat în ceruri, după numai șase luni și trei săptămâni, pe Fănuș Neagu, un alt stâlp de pridvor al generației 60.

Și astfel, după o rânduială știută doar de ursitori, din jumătate în jumătate de an, rămânem tot mai săraci, însingurați și goi de stelele noastre cardinale.

...Exact acum o săptămână, într-una din pauzele seminarului internațional organizat la Brăila de „Doamna de fier” a Direcției Județene pentru Cultură și Patrimoniu Național: Ana Hărăpescu, am dat o fugă, împreună cu colegul și prietenul meu Romulus Turbatu, până în satul natal al lui Fănuș Neagu: Grădiștea – 55 km la nord de Brăila, 30 km la sud de Rm. Sărat. Un drum pe care nu-l mai bătușem niciodată. Aflasem însă că, pe 2 iulie, la 40 de zile de la moartea lui Fănuș, aici se deschisese Casa memorială.

Mare ne-a fost surpriza când, după o curbă la stânga, la vreun

kilometru distanță de șoseaua națională Brăila-Rm. Sărat, aveam să zărim calea rutieră blocată. „Cred că am ajuns” – m-am adresat cu voce tare colegului Romulus, care a și apăsât pe frâna Fordului *Focus*. Un buchet de oameni, care tocmai vizitaseră Casa memorială Fănuș Neagu, făceau fotografii, se îmbrățișau cu gesturi largi, își lua bun rămas. Acesta a fost și norocul nostru, deoarece, dacă întârziam fie și numai cinci minute, profesorul Nicu Negoită, custodele, pleca spre școala din satul învecinat, unde avea ore la clasele gimnaziale. Pleca luând cu sine cheile Casei memoriale. Surpriza a fost și mai mare când am coborât din automobil. Scriitorul Nicolae Băciuț (omologul meu din Tg. Mureș, directorul revistei *Vatra veche*, lansată de el, acum trei ani), de care ne despărțisem cu vreo oră în urmă, la seminarul internațional, și despre care bănuiam că o luase spre drumurile transilvane, ne-a întâmpinat cu bucurie și ne-a făcut cunoștință cu cei prezenți: prof. Angela Olaru, doamna, domnul și domnița Miron (născută la 1 august 1997), tusaltru din Brăila, și, firește, profesorul Negoită. Familia Miron îi facilitase poetului, eseistului și publicistului Nicolae Băciuț deplasarea la Grădiștea.

La 14 ani abia împliniți, Miruna-Ioana Miron ne-a oferit (presată de prietenul Băciuț) autografe pe placheta sa de debut editorial: *Zi fără anotimp* (Editura Nico, Tg. Mureș, 2011, 58 p.), poeme în proză de o delicatețe, frăgezime și vibrație lirică admirabile.

După încă o repriză de fotografii,

în fața Casei memoriale, și după ce le-am dăruit tuturor exemplare din ediții diferite ale revistei *Lamura* (pe care o realizez la Craiova, împreună cu Ovidiu Ghidirmic, Marian Barbu și Romulus Turbatu), am rămas doar cu profesorul Negoită, consătean și prieten al marelui Fănuș Neagu.

Pită într-o livadă, casa, văruiată în nuanțe de galben pai, cu chenare, la ferestre și uși, de culoare brun-coniac, pare să te întâmpine cu un surâs ospitalier, bucuroasă că îi treci pragul.

Văzută din șosea, casa are trei retrageri volumetrice (cum ar zice arhitecții): cu fiecare rând de odăi, își adaugă încă o extensie. Un pinten. Fiind de trei ori mai lată (lungă) pe aliniamentul din spate, față de acela de la intrare.

Văzută de sus, casa are, pe latura de est, un zig-zag, care te trimite cu gândul la celebra sculptură a lui Constantin BRÂNCUȘI: *Cocoșul, salutând soarele*.

Întâmplare ori, mai degrabă, inspirație divină, această formă de fierăstrău zdrențuiește crivățul fioros la vreme de toamnă, face ferfeniță viscolul din oțel fierbinte al iernii, sfărtecă și domolește vipia verilor, când lava soarelui curge pe pământ.

În antreu (lung, prelung ca o ispitire în labirint), te frapează trei panouri cât un stat de om. Cel din

stânga este înviat de un portret (fotografie) a lui Fănuș Neagu, sub care licărește textul mărturisitor despre ce înseamnă pentru el satul natal Grădiștea și casa-pinten în calea crivățului.

DAN LUPESCU
Craiova, 19 octombrie 2011

Foto : Cătălin Miron, Nicu Negoită, Miruna Miron, Dan Lupescu, Nicolae Băciuț, Romulus Turbatu, Angela Olaru

Ocean întors

Ora de dirigenție...

Toamna, mereu generoasă și melancolică, un anotimp „fără de timp”, lasă, în fiecare dintre noi, darul vederii și dorul mistuitor de necunoscut...

Îmbrăcată în cuvinte arămii, toamna a poposit, pe 11 octombrie, la o oră de dirigenție, în Școala „C.Sandu-Aldea”, din Brăila. Aici, elevii, membri ai Cenaclului „Nicolae Băciut”, au primit-o cu bucurie pentru că, spre surprinderea lor, *Ea* nu a venit singură, ci însoțită de un minunat *Om de Cuvânt* - dl. Nicolae Băciut. Emoții mari - scriitorul și elevii s-au întâlnit într-o sală de clasă, la o oră de dirigenție, sub binecuvântarea toamnei!

Animat de sentimente alese, Nicolae Băciut le-a vorbit copiilor despre miracolul devenirii prin lectură, despre veridicitatea cuvântului poetic, despre forța jertfei pentru lumină. Timp de o oră, Domnia Sa i-a cuprins pe toți într-o îmbrățișare de versuri; Radu Gyr („Iisus în celulă”), Grigore Vieru („Aceștia suntem noi”), Ana Blandiana, Nechifor Crainic, Nichita Stănescu au fost poezii care au ajuns prin cuvântul scriitorului la sufletele elevilor. La baza acestei miraculoase fuziuni, se află mărturiile copiilor: „Am înțeles că

pentru fiecare dintre noi literatura rămâne a doua mamă.” (Florina Constantin) „Intr-o zi de marți, am revăzut un om drag care te face să vrei să-l ascuți la nesfârșit și de care ți-e dor fără să-ți dai seama” (Cristina Terente); „Momentul în care ne-a mărturisit pasiunea cu care scrie m-a captivat; scriitorul este un înger, un înger cu aripi pentru fiecare cititor”. (Roxana Epure); „Ne-a vorbit despre ceilalți scriitori de parcă ar fi fost frații dumnealui.” (Gabriel Coliu); „M-a uimit maestrul Băciut!” (Georgian Giuglea); „Ne-a vorbit ca și despre propriile copii.” (Alina Jalbă); „Oamenii înalți sunt formați din cuvinte înalte, iar dl. Băciut este un cuvânt ceresc.” (Mirela Irimia); „Când a intrat pe ușă o undă de lumină m-a cuprins.” (Cristi Ceaș); „Întâlnirea cu dl Băciut a fost o minunată ocazie de a-mi fundamenta dialogul cu cartea, cu creația. Sunt

bucuroasă pentru că avem ocazia de a cunoaște un frumos scriitor al timpurilor noastre.” (Teodora Mazilu); „Mi-a rămas în minte îndemnul dumnealui: << Uitați-vă în oglindă după ce ați citit o carte și veți vedea cum o să deveniți - alți oameni!>>” (Alexandra Bălțat); „Pe mine m-a impresionat momentul în care dl Nicolae Băciut ne-a spus că în ochii scriitorului Nichita Stănescu l-a văzut pe poetul Tudor Arghezi. Iar acesta l-a privit pe Eminescu. Am înțeles cu toții atunci că, privindu-l în ochi pe scriitorul Nicolae Băciut, i-am văzut, în același timp, și noi pe cei pe care eram convinși că nu-i vom putea întâlni decât în cărți, poezii - Nichita Stănescu, Tudor Arghezi, Mihai Eminescu...!” (Melisa Macedon)

Mulțumim domnului Nicolae Băciut pentru sinceritatea și căldura cu care ne-a sfătuit să devenim, pentru toate cuvintele de lumină dăruite într-o oră de dirigenție spre dobândirea unor adevărate ore de viață!

GABRIELA VASILIU

Foto. Nicolae Băciut, alături de o parte dintre membrii Cenaclului Literar „Nicolae Băciut”, de la Școala „Sandu Aldea” din Brăila

→Panoul din dreapta, împărțit în două coloane, cuprinde lista cărților de căpătâi, a romanelor, povestirilor și altor volume publicate de Fănuș Neagu.

Pe fundal, privindu-te ochi în ochi, când pășești pragul de la intrare: Fănuș Neagu. Fotografie-portret, înaltă de cel puțin un metru și jumătate.

Deschizi cu sfială ușa din stânga și plonjezi rapid în lumea de taină a unei case românești de la țară – adică de acolo de unde, de mii de ani, dăinuie talpa țării și încă ne mai poartă peste milenii.

Nu știi ce să admiri mai întâi: puzderia de fotografii, solitare sau în montaje felurite, ori mai degrabă frumusețea neasemuită a mobilierului tradițional (țărănesc), a uneltelor și ustensilelor trebuincioase în viața de zi cu zi. Paturi de lemn, leagăn pentru micuțul Fănuș, policioare doldora de străchini, farfurii, oale din ceramică, putinei pentru brânză, fierăstraie, război de țesut, coșuri de nuiele și, surpriza-surprizelor (pentru că nu ne mai aducem aminte de ele): medicul casei – lădița cu ventuze, ocrărită,

deasupra, de nelipsitul mătauz cu vată în cap.

Camera din urmă, pe dreapta, în care închei circuitul, este străjuită de un alt portret olimpic al lui Fănuș Neagu, lat de un metru și douăzeci de centimetri, înalt de aproape un metru și șaptezeci. Te îndeamnă să i te alături și să mai faci o fotografie de adio. Ori de bună revedere. Cu el, cu Fănuș.

În aceeași odaie: vitrina cu plachete, medalii, premii, diplome; veșmintele de academician ale lui Fănuș; mai multe panouri de mari dimensiuni, cu zeci de fotografii de la diverse festivaluri internaționale, naționale, de la șezători literare și întâlniri cu cititori de la nord, dar și de la sud de Dunăre, din alte zări ale lumii...

Și, totuși, această călătorie în labirintul casei în care s-a născut și a copilărit făurarul mitografiei Băraganului, Fănuș Neagu - cel ce a înălțat noi colonade Panteonului prozei românești, gemene cu acelea sculptate de Ion Neculce, Ion Creangă, Mihail Sadoveanu, Panait Istrati, Ștefan Bănuțescu, Constantin Țoiu – ești obligat să o închei în

prima cameră din stânga. Pentru că acolo se află Cartea de onoare, în care profesorul Negoită te invită să-ți caligrafiezi câteva impresii. Prima dintre însemnările din Cartea de onoare aparține celui mai valoros critic și istoric literar roman în viață, acad. Eugen Simion, datată 2 iulie 2011, atunci când Casa lui Fănuș a intra în circuitul public. Cu acel prilej, în prezența oficialităților și a prietenilor culturii din zonă – inclusive al lui Lucian Chișu, brăilean de obârșii, director al Muzeului Literaturii din București – bravul meu prieten din anii studenției, Viorel Coman (pseudonimul profesorului Viorel Mortu), a lansat fascinantul său volum: Fănuș Neagu – Povestirile magice. Împreună cu acad. Eugen Simion, Viorel Coman, care și-a dat doctoratul cu o teză despre universul prozei lui Fănuș Neagu, va duce la împlinire un vast proiect cultural, menit să-l mențină mereu viu în conștiința generațiilor de azi și de mâine pe inconfundabilul Fănuș.

La bună revedere, oameni ai Spiritului Românesc ! Fănuș, Adrian, Paul, Mircea...

PE URMELE ÎNTELEPCIUNII STRĂVECHI

Am avut ocazia să citesc mai multe cărți și documente privind literatura clasică chineză, în special genul filozofic, și am fost impresionat de varietatea ideilor de valoare pe care am putut să le identific, multe dintre acestea având o actualitate ce nu poate fi pusă la îndoială. Din această cauză, am căutat să vă ofer câteva cugetări pline de înțelepciune scrise de către Mozi, un autor ce a trăit între anii 480 – 390 î.Hr., fiind considerat primul filozof adevărat al Chinei cunoscut până în clipa de față.

Mozi a fost interesat de arta argumentației și dialogului, în acest sens dezvoltând un sistem de analiză și critică a opiniilor contrare, precum și de susținere a tezelor proprii în cadrul dezbaterilor publice. Deși s-a născut într-o familie săracă, totuși tezele sale filozofice sunt de nivel înalt, cu impact asupra ansamblului societății în mijlocul căreia a trăit, continuând tradiția de gândire inițiată de către Confucius.

În același timp, din dorința de a schimba starea de lucruri a timpului său, Mozi a organizat o mișcare socială angajată în acțiune directă, incluzând chiar și aspecte militare necesare apărării provinciilor și orașelor în fața politicii de expansiune a diferitelor centre de putere ale vremii. Fiind înzestrat cu o charismă puternică, Mozi a reușit să își inspire discipolii în a se dedica idealului justiției sociale pe care el o proclama sub forma unei structuri statale centralizate, organizate și unificate ideologic.

Din punctul de vedere al lui Mozi, o cauză principală a suferinței umane era datorată diferențelor ideologice dintre oameni și numeroasele facțiuni ce existau în societate, fiecare disputându-și întâietatea. De aceea, el a criticat aspru sistemul politic și etic al promovării pe bază de apartenență la familiile considerate nobile, precum și spiritul de clan, din cauza inerentului spirit partinic în administrarea intereselor societății.

Mozi considera că problema etică fundamentală provenea din cauza excesului acestui aspect partinic generator de inechitate la nivel de individ și societate. Prin urmare,

scopul principal în contracararea acestui principiu consta în schimbarea și cizelarea comportamentului față de oameni prin cultivarea controlului dorințelor, dispozițiilor și atitudinilor astfel încât acestea să reflecte idealul echității sociale. Pentru realizarea acestui lucru, Mozi a considerat că printr-o argumentație rațională și temeinică se poate realiza motivarea oricărui om în a acționa în conformitate cu principii de gândire superioare, fără a fi necesară folosirea forței.

MOZI SAU IDEALUL ECHITĂȚII SOCIALE

Pentru a oferi o ilustrație practică a cugetării lui Mozi, am preluat mai multe fragmente din scrierile sale pe care le voi expune în continuare. Se va remarca cu ușurință cât de actuale sunt sfaturile sale și cât de bine ar fi ca ele să fie luate în considerare de către factorii de răspundere ai lumii în care trăim.

„Învățătorul nostru Mozi a spus: Regii, nobilii și marii oficiali doresc ca diferitele regiuni pe care le conduc să fie bogate, populația să fie numeroasă și ordinea să domnească în administrație. Însă cel mai adesea, sărăcia domnește pretutindeni, oamenii sunt puțini, iar haosul predomină în locul ordinii. Astfel, toți acești conducători nu reușesc să își atingă ținta pe care o doresc, iar în schimb au parte de opusul așteptărilor pe care le au.

De ce se întâmplă toate acestea?

Învățătorul Mozi a spus: Aceste lucruri se întâmplă din cauză că regii, nobilii și marii oficiali în cauză, nu sunt capabili să onoreze și să

angajeze oameni capabili în realizarea actului de conducere. Astfel, într-o regiune în care există mulți oameni de valoare puși la locul potrivit, ordinea și prosperitatea vor fi consecința directă și imediată. Dar într-o regiune în care sunt puțini astfel de oameni, dezordinea și sărăcia vor domni cu siguranță. De aceea, principala datorie a conducătorilor constă în a crește numărul oamenilor de valoare și de a-i promova în administrație pentru asigurarea dezvoltării societății.

Dacă așa stau lucrurile, atunci care ar fi cea mai bună cale pentru a crește numărul oamenilor de valoare?

Învățătorul Mozi a spus: Acest lucru este asemănător situației în care se dorește sporirea numărului de arcași sau de călăreți de bună calitate. Pentru aceasta, este necesar ca liderul să recompenseze și să aprecieze oamenii de valoare, să îi recunoască, să îi laude și să îi promoveze. Numai pe această cale se poate realiza un sistem de apărare performant. În mod similar, conducătorii trebuie să recunoască și să promoveze oamenii de valoare, mai precis acele persoane ce dovedesc un comportament caracterizat prin virtute, înțelepciune în vorbire și o largă cunoaștere. Astfel de oameni se constituie ca avuția cea mai de preț a societății, ei sunt pilonii adevăratei ordini publice, garanția prosperității economice și progresului regiunii în care locuiesc. Astfel de persoane trebuie să fie recunoscute, apreciate, răsplătite, laudate și promovate, iar în măsura în care se realizează acest lucru, numărul lor va crește, aducând bunăstare pentru întreaga provincie. De aceea se spunea în vechime de către regii înțelepți ce domneau în acele timpuri:

Pe cel ce nu este un om drept, nu îl voi îmbogăți.

Pe cel ce nu este un om drept, nu îl voi răsplăti.

Pe cel ce nu este un om drept, nu îl voi considera ca fiind de un neam cu mine.

Pe cel ce nu este un om drept, nu îl voi tolera în prezența mea.

Exemplul dat de către conducători va conduce la o reformă a întregii societăți, fiecare om înțelegând că nu este suficient să aparțină unei caste nobiliare sau să fie rudă cu regele→

OCTAVIAN LUPU

Bustul lui Alexandru Vlahuță, situat în Parcul Central „Nicolae Titulescu” din Brașov, dezvelit în 1929, în prezența lui Virgiliu Ștefan Iosif și a poetului Ion Minulescu. În anul 1919, presa brașoveană a început o campanie de colectare de fonduri pentru ridicarea unui bust în memoria scriitorului.

Numai tu

Ai un fel senin de a preface
oasele-n arșice
gândurile ascunse în patimi de-o
noapte
și pielea mea tăbăcită cum se
cuvine
de palmele tale
fășii de meșină astăzi sunt
pierdute-ntr-o coapse tale
te miri apoi mă strigi iar ca și când
m-ai fi găsit cercel pierdut
în patul altuia

urma sânilor tăi coapsele tale încă
vibrând
ca la un nou cutremur al
benedicțiunii
ai acum un fel amarnic de a
închide ochii
negre stele ascunzând
negre petreceri scânteii ucise
norii pleoapelor tale m-ascund
de mine însumi m-ascunzi
tu cea care ai un fel atât de
senin...

Încă mai dăinuie acel sărut
uscată gingășie atingere repetată
mecanic
în zori
ne privim cum ne părăsește
somnia cel fără de sânge
arome străine arome uitate în pat
pe buzele mele buzele tale
pe buzele tale otrava uscată
grozava povară din priviri
mâna obosită seacă mângâiere
mângâierea oprită
în zona lui no man land

Și totuși acel sărut mai dăinuie
și astăzi
în mine frământarea n-a încetat
cum și amintirea ce te-nvăluie
în giulgiul ei subțire parfumat
giulgiul de sub care ai evadat
fără să vrei fără s-o doresc
sărutându-mă

**

Încă se simte stingher
atunci când îl privesc femeile
ochii lor sclipesc ademenitor
dar el încă nu e hotărât dacă
s-o facă pentru el sau numai în
joacă
tocmai de aceea el se simte încă
viu
atunci când le privește zadarnic
tocmai când parfumul și rochiile
lor
flutură ademenind aerul din jurul
lui

pentru ce și pentru cât
asta nu știe nici el cel încă viu
MARIAN NICOLAE TOMI

pentru a obține privilegiu și poziții de
răspundere. Iar astfel, chiar și aceste
persoane ar fi nevoite să își modifice
modul de a fi pentru a rămâne în
grațiile unui astfel de conducător.”

Mă opresc aici cu acest citat
plin de semnificații, dar nu
înainte de a expune un alt
principiu enunțat de către
Mozi și anume că o persoană
ce are talent și dovedește
valoare în exercitarea profesiei
pe care are, fie ea cât de umilă,
va reuși să dovedească talent și
valoare în orice poziție de
conducere ar fi promovat.
Astfel, oamenii potriviți pentru
a fi selectați în sistemul
administrativ se regăsesc în
mijlocul bunilor artizani,
fermieri, muncitori sau militari,
indiferent de natura profesiei pe care
o au. Un om adevărat își menține
valoarea pe care o are indiferent de
poziția pe care o deține în societate.

În acest moment, nu pot să nu
constat similitudinea cu învățăturile
Bibliei în aceste cuvinte pline de
înțelepciune provenind din altă parte
a lumii: „Dacă vezi un om iscusit în
lucrul lui, acela poate sta lângă
împărați, nu lângă oamenii de rând”

(Proverbe 22.29) sau „Când se
înmulțesc cei buni, poporul se
bucură, dar când stăpânește cel rău,
poporul geme” (Proverbe 29.2). Cât
adevăr sunt cuprinse în ele și cât de

simply s-ar putea evita multe rele în
lumea în care trăim dacă astfel de
cuvinte ar fi cunoscute și urmate!

Închei expunerea succintă a
personalității complexe a lui Mozi,
dar voi mai reveni cu citate similare
de îndată ce voi mai avea ocazia. În
orice caz, dacă în societatea
românească ar exista o minimă
bunăvoință în a se acorda atenție
acestor principii simple, dar deosebit
de puternice, atunci situația noastră ar

fi cu totul alta. Admirăm societatea
germană pentru spiritul ei de ordine,
echitate și promovare a valorii, dar nu
facem nimic pentru ca astfel de
principii să funcționeze și în locul în
care trăim. Însă totdeauna
cauza va fi urmată de
consecințe, care nu vor putea
fi înlăturate, indiferent de
măsurile ce se vor lua
împotriva lor. Întotdeauna
răspunsul la orice întrebare
se află la îndemână. Totul
este să îl poți vedea și să ai
tăria să îl urmezi. Iar acest
principiu, deși este simplu,
necesită tărie interioară
pentru a-l aplica.

Bibliografie

[1] *Readings in classical Chinese
philosophy* / edited by Philip J. Ivanhoe, Bryan
W. Van Norden, published by Seven Bridges
Press, 2001.

**Foto: Rotonda Scriitorilor Români
de la Câmpul Românesc, Hamilton,
Ontario, Canada, realizată de
sculptorul Nicăpetre. Busturile lui
Aron Cotruș, Mircea Eliade,
Vintilă Horia Stamat, George
Donev, Vasile Posteuca**

Romulus Vulcănescu - epigramist

IV

Însărcinat cu pavoazarea școlii, în ziua de deschidere a anului școlar, improvizez și eu ce pot, deoarece nu mi se dă niciun material:
Însărcinat cu pavoazarea,
Cum sunt o „cadră de băiat”,
Voi sta masiv în hall-ul școlii
Ca un portret neîncadrat.

*

La o ședință a Institutului de folklor la care asist invitat de prietenul meu Chițimia. După o expunere prolixă a prof. C. Catinescu, dra Purică se bagă în discuție peste Călinescu și începe să analizeze și să-i răsanalizeze ideile, frazele, cuvintele rostite sau presupuse cu o volubilitate hilarăntă :
*Deși ești destul de mică,
Pari a fi tare voinică,
Căci la orișice adică
Pureci ce nu se purică.*

*

La I.C.D. 1949 (n. n. Institutul de Cercetări Dialectologice?), care se ține la Liceul Mihai Viteazul, unei fecioare splendide care, în pauzele dintre orele de curs, se foia mereu printre cursanți înțepând cu sânii ei obraznici privirile și incitând cu formele ei simțurile bărbaților adormite de atâta teorie a ascuțirii luptei de clasă...

*Uitându-mă avid la tine
Cum salți în forme triumfală,
Fără să vreau ascult în mine
Lupta de clasă sexuală...*

*

Unui doctor care vorbea despre medicina preventivă. Conferința trebuia ascultată. Publicul imens dormea în bănci. Unii chiar sforăiau discret, înghionțiți mereu de vecini, care căscău de li se dezarticulau fălcile. Partea

comică era însă că doctorul lupta cu oratoria ca un posedat cu nebunia lui.

*Doctore, te-ascult de veacuri...
C-un calm pe drept negăduit.*

*Medicina-ți preventivă,
Te previn, m-a-mbolnăvit.*

Notă: Epigrama mai are două variante; încercări mai puțin reușite, dintre care una este nefinalizată.

*

*Se spune că bărbatul
E al naturii rege:
Atunci când Eva-l lasă
Să fie, se-nțelege.*

*

*De-o vreme-ncoace-mi merge bine
Sunt în întrecere cu mine.
Toate le fac fără rebut...
În contul...anului trecut.*

*

*Crezi „Informația” că are
Calități nenumărate.
O cumpărăm avizi de informare
și dezlegăm cuvinte-ncruciate.*

*

*Sincer îți spun, o, surioară,
Că dacă-n proză-ai aplica
Și măiestria-ți culinară,
O capo-d-operă-ai crea.*

*

Prof. Gh. Vrabie, care de-o vreme șchioapătă din cauza unui genunchi care nu mai funcționează cum trebuie. Mersul lui afectat, cu baston, pentru cei ce-l cunosc, pare mai mult simulat decât natural. Vocea i s-a schimbat de supărare, încât pare de nerecunoscut:

*Deși Vrabie iscălește,
Nu aud că ciripește.
După mers și după ton,
Pari mai repede...clapon*

*

D.nei profesoare Filip Margareta, care ține o lecție de *evidență contabilă* lungă și grea, cu foarte multe demonstrațiuni contabile la tablă, în orice caz, pentru profani ca mine, nesuportabilă (1 iunie, 1952):
*Ai umplut tabla cu conturi,
Evidențe ne-ncercate.
Numa-n contul nerăbdării
Orei supraîncărcate
N-ai făcut, scumpă colegă,
Nicio contabilitate.*

*

Inginerului agronom Mircea Bogatu, care-n lipsă de o treabă mai serioasă s-a apucat să scrie epigrame:

*Destinu-n renghiul lui ingrat
La pungă te-a făcut bogat,
În spirit, însă, ce să-ți spui,
Sărac cum altu-n Giurgiu nu-i.*

*

Tot ing. Mircea Bogatu care, într-o epigramă oarecare, mă face „vulcan stins”, temă epigramatică devenită banală, la care am mai răspuns pe vremuri la Craiova, prof. Maillat (cum se poate constata ceva mai înainte):

*Pe vremuri de vulcanul meu
S-a mai legat un imprudent
Și s-a convins cu nasul său
Că sunt aprins și virulent.*

*

Tuturor aceloră care și-au făcut un leit-motiv din a se lega de ceea ce e vulcanic în mine: focul sacru... Răspunsul meu global și fără reticențe, papagalilor acestui leit-motiv:
*Nemulțumirea mea în viață
Nu e că focul s-ar fi stins...
Da-n serios sau caragață,
Pentru netoți l-aș fi aprins.*

*

Statistică

*Cu nașterile planificate
Problema foamei se dezleagă.
Foarte curând planeta iarbă*

Va deveni antropofagă.

*

La o ceremonie la care am fost selectat, ca cunoscător în materie, să dau o definiție epigramatică femeii... Am compus următorul catren sub imperiul unei alese varietăți de vinuri înmânate mereu de dulcineea:

*Ce e femeia? Ascultă poveste:
Must înăsprit când iubește,
Vin tare când se dăruiește,
Oțet când se căsătorește
Și apă chioară când îmbătrânește.*

*

Însă femeile, simțindu-se lezate, au cerut o contra-definiție care să le dea satisfacția cuvenită. Și am comis și această indelicatete... Bărbații, mai largi la suflet, au primit-o cu zâmbetul pe buze, nemaicărând contrasatisfacție...

*Ce e bărbatul? O ce păcat:
Când iubește, o vioară.
Când se dăruiește, flaut fermecat.
În căsătorie, fanfară.
La bătrânețe, clopot înfundat.*

*

Notă: Fără dedicație

*Vocea de ți-ai auzi
Hăulind în infragamă,
Te-ai cruci și-ai tichui
Cea mai hâtră epigramă.*

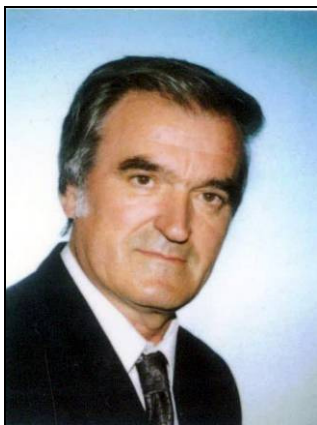
*

Notă: Fără dedicație

*Pentru intrarea-n orice clasă
Se va suna de două ori:
Întâia e pentru elevi
Și-a doua pentru profesori.
Ieșirea nu se sună niciodată
Că toată lumea iese deodată.*

*

Pagină de IULIAN CHIVU

SONET VLAHUȚIAN

Dreptatea cu românul stă la masă
Din timpurile vechi și neuitate,
Plăcându-i mult gustoasele bucate,
Când atmosfera este călduroasă.

Mănâncă uneori pe săturate,
Iar alteori și pentru alții lasă
Din bunătați, fiindcă ei îi pasă
Ca-n jur să vadă suflete-mpăcate.

Dar uneori e într-un colț retrasă,
Având de înfruntat momente grele,
Când de pe dealuri, munți ori din
vâlcele

Minciuna vine ca la ea acasă,
Stă-n Parlament, adresa nu și-o
schimbă,
Fiind la politicieni pe limbă.

RONDELUL TÂNĂRULUI ÎNSURAT

Să n-atingi fata nici c-o floare,
Femeia-i îngerul curat!
I-au zis vecinele din sat
Băiatului la-nsurătoare.

La prânz cei doi s-au cununat,
Spre seară-i zise nuna mare:
Să n-atingi fata nici c-o floare,
Femeia-i îngerul curat!

Frumos era la-nfățișare,
Mai rar ca el așa bărbat,
Dar ce folos, au divorțat
În scurtă vreme, căci se pare...

El n-a atins-o nici c-o floare.

SONETUL EROULUI ȘI AL BUNULUI SIMȚ

Statuia cea din bronz, impunătoare,
Îl reprezintă pe-un erou de frunte,
Ce n-a murit pe un platou de munte,

Ci a sfârșit-o-n lupte literare.

Pe-un umorist dorind el să-l înfrunte,
Având hârtie, pix și poante clare,
S-a dueltat cât ziua e de mare,
Și noaptea chiar. Nu intru-n
amănunte.

La amândoi din strălucirea minții
Săreau scântei, dar cel învins,
sărmanul,
A fost *Vasile Larco*, buceceanul.

Acum e-n Rai, alături de toți sfinții.
Dar este împăcat, nu mai bravează,
Fiindcă-așa-i: Cel mai deștept
cedează!

RONDELUL SOLICITĂRII

Solicitarea pare că-i firească,
Atunci când n-ai și e de unde cere,
Păcat de cel ce n-are în vedere
Că Domnul poate să ne mulțumească.

Poți să primești de toate după vreau,
La schimb nu dai, doar mană e
cerească,
Solicitarea pare că-i firească
Atunci când n-ai și e de unde cere.

Ca tineretul astăzi să trăiască
Așa cum vrea, în lux și să prospere,
De toate viața lor să le ofere,
Ar trebui, scuzați, să și muncească!

Solicitarea pare că-i firească.

SONETUL SUPERSTIȚIEI

Pe strada mea a apărut un câine
Ce latră a pustiu de-o săptămână,
E-un ciobănesc cum vezi doar pe la
stână,
Hrănit cu mămăligă, zer și pâine.

Spre-altundeva plecarea și-o amână,
Răbdare am, că poate pleacă mâine,
De nu, m-am hotărât pe loc, poimâine
O să mă duc spre el c-o joardă-n
mână.

Dar îmi retrag ideea de lovire,
Fiind și superstițios din fire,
Că poate e un semn trimis de
Domnul.

Deci iau un os, i-l dau, stau pe-o
banchetă,
Chiar de e noapte, nu mă prinde
somnul...
În schimb m-a prins spurcatul de
manșetă!

Ferestre

Din colț

Mă însoțești adeseori în vis
Din colțul geamului, tăcută,
O candelă aprinsă în abis,
O stea albastră-abia văzută.

Lucindă, descifrezi un labirint,
Reînnoțind un șir întreg de
stele,
Culese din al soartei infinit,
Ce-au luminat în gândurile mele.

Din toate îmi zâmbește minunat
Și-l regăsesc adeseori spre seară,
Chipul de mamă drag și luminat,
Întotdeauna parcă de sfială.

O candelă ce încă nu s-a stins,
Ori steaua veșnică, îndepărtată,
Mă însoțește blândă din abis
În colțul sufletului aninată.

DORIAN MARCOCI

RONDELUL SCHIMBĂRII

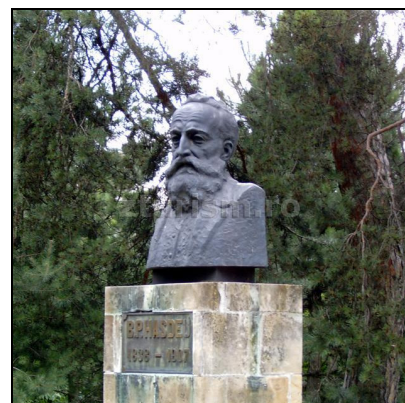
De-o fi ca os prin os să-ți treacă,
Rezistă, va veni odată
Și clipa cea mult așteptată
Când poți să zici: e trai neneacă!

Ești dârz, ai inimă curată,
Speranța haine noi îmbracă;
De-o fi ca os prin os să-ți treacă,
Rezistă, va veni odată!

Iar dacă vorbe-auzi de clacă,
Să știi, oriunde-n lumea toată,
De bună voie niciodată
Din post conducerea nu pleacă,

De-ar fi ca os prin os să-ți treacă.

VASILE LARCO

Bust Bogdan Petriceicu Hasdeu, de la castelul Iulia Hasdeu, Câmpina

FASCINAȚIA IPOTEZELOR

(I)

Imaginația este mai importantă decât cunoașterea, cunoașterea este limitată, imaginația înconjoară lumea.

Albert Einstein

În esență, putem considera științele ca fiind o sumă de ipoteze, unele dintre acestea validate, într-o măsură mai mare sau mai mică, de experiment sau prin fenomene observabile, având un înalt grad de credibilitate. Desigur, în procesul definitivării unei ipoteze și celelalte, adiacentele, își au factorii lor augmentativi însă, la un moment dat, din varii rațiuni sau chiar prin aducerea unor probe noi, indubitabile, una din ipoteze se impune, însă nici celelalte nu dispar. Uneori, așa cum în istoria cunoașterii s-a mai întâmplat, ipotezele se schimbă sub presiunea noilor descoperiri și una uitată sau temporar abandonată ia locul celei oficiale, urmând a fi prezentată inclusiv în procesul didactic drept cea valabilă, cu gradul de cuprindere cel mai amplu și cu cele mai bune capacități de a explica fenomenul la care se referă. Nu de puține ori, factorul politic intervine, cel mai adesea aleatoriu și, din fericire, pentru perioade de timp limitate, impunând o anumită ipoteză, de cele mai multe ori neconformă cu acea admisă oficial până la data respectivă.

Istoria, o știință prin definiție politică, dar și puternic politizată, manifestă, de-a lungul timpului, cele mai accentuate abateri de la adevăr și nu de puține ori acesta nu poate fi aflat niciodată. În studiul acestei științe, numită pe bună dreptate de căpătâi, întâmpinăm mai multe genuri de obstacole, dificil de ocolit și uneori chiar de interpretat, deoarece, după cum știm, încă de la elaborarea unui document referitor la un eveniment acesta este lipsit de obiectivitate, intenționat deformat, de regulă în sensul laudativ pentru cel care sau despre care, se scrie. Asta în cazul fericit în care avem posibilitatea de a consulta un document într-o limbă oarecum cunoscută. Mult mai dificil este să descifrăm evenimente de mult petrecute, analizând fragmente de

obiecte asupra cărora proiectăm propriul nostru sistem de gândire, propriile norme morale sau, de ce nu, propriile noastre limite în cunoaștere. În celebra sa lucrare: Istoria religiilor, Mircea Eliade spune că atunci când avem în fața ochilor probele materiale ale unui rit funerar, putem face orice considerațiuni și ne putem imagina orice despre acel eveniment, însă nu vom ști niciodată ce vorbe a rostit, sau ce gesturi a făcut sacerdotul care a executat ritualul, în consecință, adevărul despre acesta ne va rămâne necunoscut, iar cunoștințele și interpretările noastre ar putea mai mult să ne deruteze decât să ne apropie adevărul.

Pasăre, peștera Chindiei

În concluzie, uriașele dificultăți de interpretare a istoriei, cu atât mai mari și mai multe cu cât subiectul este mai îndepărtat în timp, fac din aceasta, nu de puține ori, un vehicul perfect pentru manipulări de orice fel, iar dictaturile sunt, cu precădere, întotdeauna, foarte dispuse la acest gen de acțiune. Se poate considera însă ca fiind benefică această nevoie de interpretare a evenimentelor istorice, întrucât, exact prin subiectivismul conținut, prin ceea ce ascunde evenimentul mai mult decât limpezește, prin doza de incertitudine și uneori chiar de enigmă, această știință devine subiect predilect de conversație sau dezbateră cu o cuprindere aflată mult peste ariile academice ori didactice. Există în context și mult diletantism, sau exaltări de diferite genuri (a se vedea vechimea diferitelor popoare, ori primordialitatea unor invenții!) dar asta nu știrbește cu nimic farmecul istoriei, nevoia de a o cunoaște fără să o confundăm cu un șir nesfârșit de date plictisitoare pentru memorat, ci un șir incitant de evenimente cu adevărat memorabile. Aici, desigur, profesorii își au rolul lor în formarea gândirii ucenicului ascultător.

În acest context, știrea care, în această vară (2011) a ținut capul de afiș al presei de orice fel, timp de mai multe zile, apare ca o necesitate culturală firească, după un sezon plin de informații obsedante despre nunta unui fotbalist, noua mașină a unui rocker sau mostrele de înțelepciune ale unei starlete. Rezumată, știrea respectivă sună destul de banal: a fost descoperită, în România, localitatea Coliboaia din munții Apuseni, o peșteră care are picturi parietale. Vechimea estimată 23.000-35.000 ani. Pentru mai multă credibilitate însă este bine să citim prezentarea acestui eveniment într-un cotidian:

Peștera și gravurile au fost descoperite de speologii de la Clubul Speodava Stei și din cadrul Picturile Asociației Speowest Arad, a declarat Viorel Lascu, președintele Federației Romane de Speologie. "Peștera Coliboaia este străbătută de un râu subteran, care formează mai multe sifoane, făcând astfel excepțională, dar și dificilă parcurgerea ei. Până acum, nu i s-a acordat importanță acestei peșteri. Nu a fost inclusă nici măcar pe lista peșterilor protejate, deși se afla pe raza Parcului Natural Apuseni. Au fost mai multe expediții aici, însă cei cinci speologi au intrat în interior și au străbătut trei zone complet inundate, după care au dat peste o galerie înaltă, pe pereții căreia au găsit picturile, ceea ce lor li s-a părut a fi arta rupestră", a explicat Lascu. Potrivit sursei citate, picturile sunt negre și reprezintă animale, printre care un bizon, un cal, posibil o felină, unul sau două capete de urs și doi rinoceri. S-a găsit, de asemenea, o gravură reprezentând un tors de femeie, probabil un simbol. "Pe sol, se aflau oase de urs. O parte a picturilor a fost distrusă de apă, iar o altă de urșii care au stat în peșteră și se vede că au zgâriat și au lustruit pereții", a spus speologul. (Eveniment 09.12.20)

La fel de importantă, vom vedea din ce cauză, pentru abordarea ulterioară și dezvoltarea temei propuse, este și prezența unor specialiști francezi în cadrul echipei de speologi români:

Picturile au fost verificate de o echipă condusă de Jean Clottes, →

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

unul din cei mai cunoscuți specialiști în artă de peșteră din lume, echipă din care a mai făcut parte Bernard Gély, și el specialist în arta de peșteră, speologii Marcel Meyssonier și Valérie Plichon, Michel Philippe – paleontolog specializat pe ursul de peșteră, respectiv Françoise Prudhomme, specialist în preistorie generală. În urma analizelor, experții au confirmat autenticitatea picturilor și a gravurii. „După factura acestora, picturile pot fi încadrate ca aparținând unei perioade vechi a artei parietale, Gravettian sau Aurignacian” (între 23.000 și 35.000 de ani). Este pentru prima dată când în Europa Centrală se atestă arta parietală așa de veche”, a arătat președintele Federației Române de Speologie. “Acest sit arheologic este deosebit de valoros, comparabil cu Sarmisegetusa sau Cucuteni, de pildă”, a conchis Lascu. (preluat după site-ul lovendal.net)

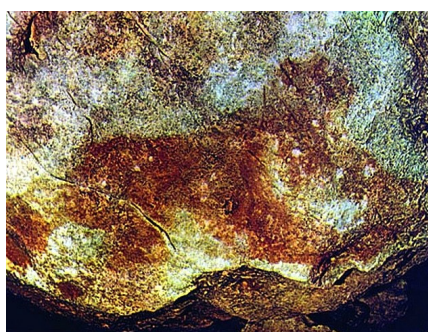
Prin urmare, o descoperire speologică, având un potențial uriaș în evaluarea istorică a existenței și a nivelului de dezvoltare a societății umane pe aceste teritorii. Prezența speologilor francezi, beneficiază sub toate aspectele, avându-se în vedere experiența lor în acest domeniu, dar și acela, devenit și el istoric, acum poate amuzant dar atunci nu, al reacției mediului academic față de acest gen de descoperiri. Dacă ar fi să luăm în considerație numai modul penibil în care universitarii au încercat să mistifice adevărul la momentul descoperii picturilor din peștera Lascaux și să-i acopere de ridicol pe descoperitori, atitudine despre care nu avem nici un indiciu că s-ar fi schimbat cu trecerea anilor și tot am fi avut nevoie de participarea unor specialiști francezi la aceste verificări și autentificări. Evenimentul în sine nu este unul de excepție. În România mai sunt picturi rupestre în peștera Chindiei, peștera Cuciulat, poate și în altele, precum acea din munții Buzăului, destul de contestată de altfel și care nu va intra în această abordare.

Pasărea din peștera Chindiei, considerată de unii analiști și ca o reprezentare a unei zeități, este policromă, cu o puternică sugestie și bine păstrată. Vechimea este apreciată cam la 12-15.000 de ani, adică asemănătoare cu mult mai

cunoscutele picturi din peștera Altamira (Spania), iar amprentele palmare, unele semne mai puțin descifrate, sau reprezentarea solară, picturi monocrome, de culoare ocru, par a fi elemente inedite, specifice acestei peșteri.

Amprente palmare (un scris?) și reprezentare (posibil) solară, peștera Chindiei

Felină, peștera Cuciulat

„Rinocerul”, peștera Coliboaia

Amintesc desigur și faptul că există interpretări care plasează aceste picturi (ampretele și discul solar) în aceeași perioadă cu celelalte de la Chindia, dar și unele care afirmă că este vorba de intervenții ceva mai târzii, datând cam de prin evul mediu, fără specificarea unei perioade mai explicite.

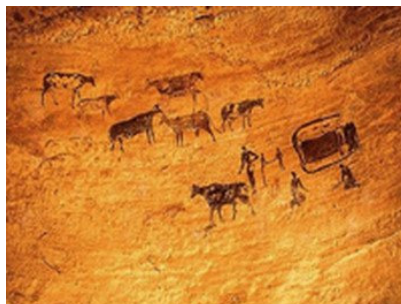
Fără îndoială, această trecere rapidă prin problematică, intenționat lipsită de comentarii, are rolul doar de a arăta că pictura rupestră este prezentă în munții din arealul românesc, mai ales în munții Apuseni, dovedind existența unei societăți umane care manifestă interes și chiar o anumită preocupare față de cultură, indiferent de motivație.

Putem deci să ne putem pune întrebarea, destul de firească, prin ce se deosebește pictura recent descoperită din Coliboaia de celelalte, unele dintre acestea prezentate chiar mai sus? În primul rând, prin natura cromatică a desenului. Acesta este executat numai cu cărbune vegetal prin urmare, unele desenele sunt executate în negru, doar pe contur, ceea ce le diferențiază ferm de anterioarele, iar altele respectă „tradiția” și sunt policrome. Dar nu aceasta ar fi principala deosebire. Analizele cu carbon 14 (sau poate prin metoda bazată pe spectrometria de masă cu ioni accelerați, care este mult mai sensibilă și permite o datare mai precisă a picturilor rupestre, dar și coroborarea datelor obținute cu informațiile furnizate de alte vestigii descoperite în zona de interes: oase, rămășițe lemnoase, etc...) posibil a fi făcute în bune condiții, datorită materialului folosit (cărbune vegetal) au relevat o vechime de aproximativ 32-35.000 de ani, comparabilă deci cu picturile din Lascaux, sau Altamira (după alte aprecieri, aprox. 25-30.000 de ani), dar și cu unele desene rupestre din Tassili și mult peste vechimea celor din Yucatan (5-7.000 ani), Siberia (10.000), sau cele din peștera La Sarga, provincia Alicante (Spania, aprox 8000 de ani) Dar și mai interesantă este reprezentarea interpretată ca fiind a unui rinocer, animal totuși necunoscut în acest habitat, cel puțin în istoria didactică a locurilor. Chiar dacă interpretarea poate părea discutabilă (reprezentarea unui →

proboscidian pare a fi mult mai rezonabilă și ar fi chiar mult mai credibilă, întrucât existau totuși mamuți!), pentru noi aceia care privim doar fotografia este cert că un asemenea animal poate fi considerat straniu pentru un privitor care nu a mai văzut un asemenea specimen, niciodată în viață. În rest, picturile reprezintă alte animale dar și unele scene din viața de zi cu zi a comunității, fiind la fel de expresive precum toate celelalte mai sus menționate. Ba chiar, se remarcă aceeași tehnică de „basorelief”, artiștii din străvechime folosind denivelările peretelui stâncos pentru a da senzația de volum reprezentărilor. Am putea vorbi, înfruntând toate riscurile, despre o cultură care, deși răspândită pe un teritoriu extrem de vast, are un fel de rădăcină comună, dând o ciudată senzație de unitate conceptuală și de execuție. Mai putem vorbi însă și de o altă caracteristică comună tuturor acestor peșteri. Ele au fost descoperite, termenul corect ar fi: redescoperite, începând cam cu secolul al XVIII-lea și au fost tratate multă vreme, mai ales de lumea academică, dar și de biserică, în general, însă din motive diferite, ca fiind simple excrocherii sau, în cel mai bun caz, nefericite încercări de fals cu scop autolaudativ.

Însă noi, acum, am putea să ne punem întrebarea dacă aceste picturi, indiferent unde s-ar afla ele, reprezintă forme primordiale de artă, motivate poate diferit, dar la fel de puternic, ori dacă, o civilizație străveche are o nevoie profundă de a reprezenta scene din viața cotidiană, în condiții destul de greu de realizat, hrănind un timp destul de îndelungat artiștii epocii, într-o vreme când hrana nu era deloc ușor de procurat.? Și care să fi fost această motivație, mai puțin înțeleasă acum de noi? Studiile istorice ne demonstrează că, întotdeauna, motivațiile de tip religios sunt cele care duc la asemenea mobilizări de forțe și au ca final adevărate opere de artă. Iar aceste reprezentări, specifice unei activități umane foarte riscante, vânătoarea, dar și cu un grad înalt de responsabilitate (este vorba de uciderea unor ființe!), necesită un anumit gen de inițiere, poate chiar de ispășire, de purificare, după săvârșirea unui omor. Să nu uităm că

și în timpurile noastre sacrificările animalelor au unele ritualuri care ne duc cu gândul la o rugăciune pentru iertarea păcatului uciderii. Prin urmare, întreaga grafică rupestră are ca fundal o societate umană aflată preponderent în ciclul de dezvoltare în care vânătoarea era principala sursă de hrană.

Activități domestice (?) Coliboaia

O altă întrebare pe care ne-o putem pune este dacă locațiile respectivelor peșteri erau, la fel de greu de accesat și atunci ca și în vremurile când ele au fost descoperite. Răspunsul ar fi mai degrabă nu, deoarece, în răstimpul imens care desparte redescoperirea de perioada de funcționalitate a respectivele locuri, mișcările tectonice au dus, inevitabil, la importante modificări ale locului dar și a topografiei acestuia. Există chiar unele interpretări, cu referire la lipsa depunerilor de fum pe pereți, inerentă unei activități de pictare într-un spațiu considerat a fi întunecat. Se presupune că, la vremea decorării lor, peșterile erau altfel luminate, ba chiar, o anumită dispunere a desenelor pe o traiectorie circulară relevă un fapt surprinzător. Și anume, posibilitatea ca, la anumite intervale de timp, atunci când soarele se afla într-unul din punctele sale vernale, cel mai probabil, echinocțiul de primăvară sau poate un solstițiu, evenimente oricum remarcabile în viața unei comunități umane, razele de soare

Foto: Bustul lui Ion Fiscuteanu, Sânmihaiu de Câmpie, Bistrița-Năsăud

revelau scenele într-o anumită ordine, fără îndoială cu mare semnificație, ducând la o puternică impresia asupra celor prezenți, așa cum, mult mai târziu, cinematograful a făcut-o cu spectatorii lui.

Dar pentru a nu rătăci prea mult printre presupuneri diletantiste, să facem apel la unele clarificări ale perioadelor istorice, așa cum sunt prezentate în mediul științific, precum și a etapelor de dezvoltare a societății omeneste în aceste perioade. Pentru o mai bună echidistanță, recursul la informațiile **Wikipedia**, **enciclopedia liberă**, se impune de la sine.

Paleoliticul românesc este divizat în cinci faze: **Protopaleolitic**, **Paleoliticul inferior**, **Paleoliticul de mijloc**, **Paleoliticul superior** și **Epipaleolitic**.

Protopaleolitic:

Protopaleoliticul românesc (circa 1.000.000 - 700.000) este marcat de apariția uneltelor rupestre, așa-numitele "**Pebble culture**" (Cultura de prund din **România**). Aceste unelte i-au fost atribuite lui **Homo erectus**, tipul hominid.

Paleolitic inferior:

Paleoliticul românesc inferior (circa 700.000 - 120.000) este caracterizat prin apariția a două unelte rupestre distincte: **bi-facialul**, **toporul din piatră**. Aceste unelte au fost atribuite lui **Pithecantropus erectus** speciilor hominid. De o importanță majoră este descoperirea unui număr de vetre de foc. Aceasta este prima dovada a abilității hominidului de a stăpâni focul pe teritoriul ce astăzi se numește România.

Paleoliticul de mijloc:

Paleoliticul de mijloc în România (circa 120.000 - 35.000) este caracterizat prin persistența culturii **Mousterian**. De-a lungul acestei perioade, uneltele din piatră au început să se diferențieze în funcție de funcționalitatea acestora, și apare prima **unealtă din os**. Aceste produse au fost atribuite **Neanderthalilor**.

Paleoliticul superior:

În 2002, cel mai în vârstă om modern (**Homo sapiens sapiens**) rămas în Europa, a fost descoperit în **Pestera cu Oase** de lângă **Anina**. Numit Ion din Anina, rămășițele sale (maxilarul inferior) sunt datate cu aproximație ca având cca 42.000 de ani.

René Lalique

Artă într-o sticlă de parfum

René Jules Lalique (6 aprilie 1860, Ay, Marna, Franța – 5 mai 1945, Paris), cunoscut designer de sticle de parfum, bijuterii, candelabre, ceasuri, oglinzi, vase, ornamente de automobile, este renumit pentru frumusețea și calitatea creațiilor sale, aflate la mare preț printre colecționari. Obiectele din sticlă realizate de el au fost expuse în numeroase muzee din întreaga lume.

Ay, Paris și Londra

René Jules Lalique și-a petrecut prima parte a vieții învățând metode de design pe care le aplică mai târziu, în creațiile sale. Când René împlinește doi ani, familia se mută de la Ay la Paris. Totuși Ay nu este dat uitării, pentru că familia Lalique revine aici în fiecare vacanță de vară. Influența călătoriilor în localitatea natală se regăsește în obiectele de sticlă cu modele inspirate din natură, pe care Lalique le realizează ulterior. La 12 ani, acesta urmează cursuri la Collège Turgot, unde ia primele lecții de desen și schițe.

Doi ani mai târziu, după ce tatăl său se stinge din viață, Lalique intră ucenic la un bijutier parizian, Louis Aucoc. În paralel, acesta frecventează Ecole des Arts Décoratifs, iar din 1878 până în 1880, învață la Colegiul de Artă Sydenham din Londra, Marea Britanie. Aici, Lalique își perfecționează deprinderile de desenator și își dezvoltă abordarea naturalistă în artă. Revenit în Franța după terminarea colegiului, în 1882, acesta lucrează ca artist liber profesionist pentru câteva case de bijuterii de top din Paris, printre care Aucoc, Cartier, Boucheron. Patru ani mai târziu el își deschide propriul atelier de bijuterii.

O sticlă de parfum, 38.000 de lire sterline

În 1907, Lalique începe colaborarea cu firma Coty, pentru care creează sticle de parfum. Acesta realizează câteva mii de sticle de parfum, în peste 250 de modele diferite, toate elegante și inovatoare, atât pentru Maison Lalique cât și

pentru companii ca D'Orsay, Guerlain, Worth, Forvil, Houbigant, Rogeret et Gallet. Cea mai rară și mai valoroasă sticlă de parfum ce îi poartă semnătura este „Bouchon Mures”, model vândut în 1990, la Bonhams pentru fabuloasa sumă de 38.000 de lire sterline. Sticla realizată de el este curată, mată, de culoarea chihlimbarului ori a prunii sau gri, galbenă, verde, albastră, neagră. Lalique a perfecționat utilizarea sticlei opalescente, ce amintește de diamante sau opale, din care a modelat figurine, farfurii, boluri, vase, candelabre și mascote pentru mașini. Rene Lalique a produs aceste obiecte minunate în stil Art Nouveau și mai târziu, în stil Art Deco.

În 1920, René Lalique este deja cunoscut pentru lucrările sale în stil Art Deco. Printre acestea se numără pereții de sticlă luminați și elegantele coloane de sticlă ce împodobesc sufrageria și marele salon de la SS Normandie.

René Lalique, bijutierul lui Sarah Bernhardt

Deși faimos pentru designul artistic în sticlă, Rene Lalique s-a remarcat, de asemenea, și ca bijutier, creând pentru actrițe ca Sarah Bernhardt, pentru aristocrați, dar și pentru patronul său, Calouste Gulbenkian. În 1890, Lalique era deja recunoscut ca unul dintre principalii designeri de bijuterii Art Nouveau din Franța, realizând piese inovatoare pentru La Maison de l'Art Nouveau, noul magazin parizian al lui Samuel Bing.

Bustul lui Nicolae Labiș (1935 – 1956) de la Mălini, Suceava

Astfel, Lalique ajunge să se numere printre cei mai faimoși în domeniul său, numele lui fiind sinonim cu creativitatea și calitatea. În plus, René Lalique utilizează cele mai moderne și inovatoare tehnici de fabricație și echipamente disponibile, care îi permit să realizeze mai mult de un articol din sticlă o dată, păstrând aspectul hand made, ceea ce însemna că bijuteriile sale de calitate deveneau accesibile publicului larg.

René Lalique, un artist plin de imaginație și creativ

Opera lui Lalique a fost influențată de natură, dar și de stilurile Art Nouveau și Art Deco. Vacanțele de vară petrecute la Ay, în Franța, precum și perioada studiilor la Colegiul de Artă Sydenham din Londra au avut un puternic efect asupra lucrărilor inspirate din natură ale lui Lalique. Ca urmare, multe din bijuteriile și vasele lucrate de el au modele de plante, flori și linii curgătoare.

Recunoscut ca unul dintre cei mai mari creatori de sticlă și designeri de bijuterii din lume, din perioada Art Nouveau și Art Deco, René Jules Lalique a fost un artist plin de imaginație și creativ în tot ce a realizat. Fabrica sa din Wingen-sur-Moder avea 600 de angajați. În prezent, compania înființată de Rene Lalique este încă activă, fiind condusă de strănepoata acestuia, Marie-Claude.

CORINA DIAMANTA LUPU

PAMFLET

A unsprezecea scrisoare franco-afonă De ce SNCFR nu = cu SNCF !?

Și nici nu am ajuns bine acasă, în Franța, și a trebuit să dăm uitării foarte rapid amintirile estivale (bune-rele) din vacanța noastră petrecută în celălalt „acasă”, dar numai din punctul meu de vedere: România. Job-ul ne-a confiscat iarăși fără drept de replică pe mine și pe franțzoaica mea, iar copiii au luat-o cam în silă din nou cu școala...

Netam-nesam, a intervenit însă un eveniment de familie, dacă așa se poate numi cea din urmă (să sperăm) logodnă a soacră-mii ! La eveniment am fost invitați în mod expres, împreună cu cei câțiva tătici pe care i-a avut nevastă-mea până la majorat, părintele biologic rămânând însă un enigmatic *Ni vu, ni connu*. Consemnul a fost ca ei să vină singuri, fără *actuale* sau alte *foste*, și fără alți descendenți... De pe lista invitaților nu au făcut parte nici ceilalți logodnici și, desigur, nici ultimul dintre soți, adică Maurice care o făcuse lată. După divorț, acesta a făcut gafa de a o cere în căsătorie pe cea care îi fusese fiică vitregă, adică pe actuala mea nevastă care, pe atunci, abia terminase liceul !!! Deși era cu 10 ani mai mic decât soția tocmai părăsită, ce i-ar fi putut deveni însă soacră (!!!), Maurice a fost tratat cu un refuz categoric de puștoaica pentru care el era totuși un babalâc, iar mama acesteia l-ar fi tratat oricând după aceea cu șoricioaică... Oricum, după un astfel de eveniment jenant, Maman a renunțat la instituția căsătoriei republicane, pentru a se deda în exces la cea monarhică, a logodnei... Varianta *Pacs*-ului specific franțuzesc, adică a căsătoriei de probă cu valoare juridică limitată, se pare că nu i-a surâs pentru că ea îl consideră doar o conveniență inventată pentru *gay*, deci nedemnă de Une Grande Madame...

La drept vorbind, nici eu nu îl înghit deloc pe respectivul Maurice, pentru că îl resimt pe undeva ca pe un încețoșat rival lubric și ludic. Iar o astfel de potrivire de opinie între mine și soacră-mea este rarisimă și demnă de încrestat în grindă ! Spre a marca momentul am sugerat discret că, dacă *bătrâna* tot mai are un dinte (chiar și întreaga placă dentară!) împotriva lui Maurice, acum chiar era momentul potrivit să-l invite la un *ultim* supeu pe infam, dacă o mai trăi... Franțzoaica de nevastă-mea mi-a adresat uitătura ei de laser verde și mi-a spus ofuscată că e total deplasat să mă cred într-un roman de Agatha Christie, după care mi-a interzis foarte serios de: „*Prendre maman au MICHTEAUX !*” (știind bine ce înseamnă „mișto”, ea a adaptat cu naturalețe termenul de

Ferentari la regulile ortografice și fonetice ale Academiei Franceze !).

Așa că ne-am așezat la drum spre rezidența lui Maman care locuiește în inima unei celebre podgorii a Franței, fără a comite desigur indiscreția de a o întreba pe acesta detalii despre fericitul logodnic. Pentru a ne putea bucura de băuturile de colecție ce vor fi scoase cu meschinăria tradițională din pivniță, am hotărât să nu mergem cu autoturismul și nici să luăm cu noi copiii (pe care i-am trimis într-o tabără de ciclocross), mai ales că distanța era destul de mare, iar noi luni trebuia să fim la job. Cum orarul legăturii aeriene ne era peste mână, am ales până la urmă ca mijloc de transport TGV-ul, trenul care are obrăznicia să circule în regim de exploatare curentă cu 320 km/oră, adică similar cu o mașină de Formula 1 !

După ce am coborât din TGV într-o gară a unui mare oraș, am luat un tren local, și iată-ne ajunși la conac unde mirosea a *cognac* ! Totul a decurs conform scenariului deja cunoscut de la logodnele anterioare ale mămicuței... Flori, toasturi, îmbrățișări, cadouri de circumstanță, degustări subtile și multă, multă fanfaronadă. Totuși Maman a reușit să ne surprindă de astă dată prin faptul că își găsise admiratorul prin internet, și anume pe site-ul unei case de retragere a foștilor combatanți din Legiunea Străină ! Iar respectivul era de-a dreptul spectaculos, ba chiar ușor înfricoșător prin aspect și povestirile bine cenzurate despre diferitele intervenții în Africa și Asia la care participase. Când să dea pe goarnă și câte ceva despre 1989, a aflat că sunt român, așa că a schimbat imediat subiectul discuției spre Cupa Mondială de Rugby... Și această tură de festivități terminate cu bine, ne-am pupăcit fariseic cu toții și ne-am luat bye-bye, după care am apucat-o în cele patru zări, lăsându-i pe iubiiți cam pârguiți singuri-singurei cu asigurările lor facultative de sănătate...

La întoarcere a trebuit să luăm două trenuri regionale pentru a ajunge la TGV. În primul dintre ele controlorul ne-a aruncat în brațele disperării, spunându-ne că legătura noastră spre TGV a fost anulată din cauze tehnice. Hait ! O să întârziem ! Ce facem cu job-urile, dar cu copiii care trebuie să sosească din tabără... ? Până să punem mâna pe telefoanele mobile, el ne-a calmat și ne-a asigurat că totul o să se rezolve. Cum ? Simplu: așteptăm următoarea legătură care trebuia să treacă după doar o jumătate de oră. Bine, dar așa vom pierde TGV-ul la diferență de câteva minute ! Nici vorbă. El a luat legătura cu gara centrală de unde i s-a confirmat că trenul local va fi tras chiar lângă garnitura TGV-ului, astfel încât să coborâm din el și să urcăm direct în TGV-ul care ne va aștepta !!! Incredibil, dar așa a și fost ! Pentru prima dată nu am stat eu după tren, ci el după mine ! Și încă ce tren !

Pe drum, mă uitam în gol pe geamul etanș prin care viteza amesteca peisajul în pasteluri fluide și mă gândeam la tinerețea mea în care am mai prins CFR-ul comasării dictate politic a clasei a 2-a și a 3-a, al degradării confortului clasei 1 până la a 2-a, al vagoanelor viscolite în interior, al drumurilor făcute pe scări în companii dubioase, al salturilor în gol pe porțiunile fără peron de prin gările neluminate, și, bineînțeles, al fabuloaselor călătorii făcute în studenție cu „nașul”... Asta, desigur, până să nu fie transformat „revoluționar” după 1989 în SNCFR, vezi Doamne, ca să semene cu sigla căilor ferate ale „Surorii noastre mai mari”, Franța ! Ceea ce nu ne-a împiedecat să readucem astăzi viteza medie de deplasare la aceea interbelică (!) și de a pustii trenurile prin decapitalizare și reforme golănești (cărora li s-a răspuns cu greve piraterești)... O astfel de reformă de *rea-formă* a fost instituită în anii '90 și apoi perpetuată cu nonșalanță. Atunci, un ministru cu un viitor de aur (la propriu) a hotărât înființarea trenurilor rapide prin simpla deghizare a bătrânelor accelerate: pe tabela de *Sosire-Plecare* ele erau marcate, în loc de roșu, cu verde, fapt pentru care prețul săltase cu un procent de două cifre ! Asta, fără a mai vorbi de celebrul management al unui „american” de astăzi care achiziționa în principiu perdeluțe de tren la prețul unui boghiu, și un boghiu la prețul unui vagon...

Aici însă, rama TGV-ului a recuperat cu ușurință minutul de întârziere și a ajuns la fix în gara noastră draga de la capătul liniei. Înainte să coborâm, s-a transmis la sistemul audio-amplificare mesajul obișnuit de mulțumiri pentru a se fi ales calea ferată, cât și speranța de revedere a SNCF-ului cu fiecare dintre noi... Iar în încheiere, comandantul trenului și-a cerut scuze pentru minutul de întârziere cu care a plecat trenul din Gara X, din „cauze neprevăzute” ! La auzul acestui anunț eu și franțzoaica de nevastă-mea am înlemnit, ne-am făcut mici-mititei (fără grătar !) și ne-am eclipsat urgent ca niște umbre prin ușa vagonului aerodinamic... Și așa cele două „cauze neprevăzute” au ajuns la timp acasă, de unde va saluta pe toți !

Bine însă, că nu a fost vorba până la urmă de o întârziere notabilă, că la coborâre am mai fi primit fiecare și un plic cu adresa SNCF-ului preimprimată, astfel încât să putem cere despăgubiri în mod direct... În noaptea aceea am învățat-o pe franțzoaica de nevastă-mea să cânte „Glasul roților de tren e o șoaptă cu suspine...” Desigur, era vorba de suspinele călătorului român. Ea a avut însă imediat parte de altfel de suspine...

Bon voyage !

HYDRA N. T.

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Salut revista "Vatra veche" și pe redactorii ei. Mă numesc George PETROVAI. Adresa dumneavoastră am primit-o de la prietenul George Roca din Australia. Vă trimit un set de texte și poezii. M-aș bucura să-mi comunicați că le-ați primit și că v-au plăcut. O seară bună tuturor.

Cu stimă,

G. Petrovai

Mulțumesc pentru pâinea cea de pe Vatră... pâine pe care o voi gusta cu ...lingurița...încetul cu încetul, pentru că timpul e nemilos...dar mi-e jenă să mă plâng de timp în fața unui om care își "face rost" de timp...chiar și zilele astea... Și chiar știu ce spun... Serios...sunteți un fenomen...fără glumă!!

Eu nu aș reuși să le fac chiar pe toate...atât de bine... spre genial!(uneori, vorba unui cititor)

A.O.

Vă mulțumesc pentru constanța cu care îmi trimiteți revista și vă felicit pentru calitatea înaltă a conținutului. Doamne ajută.

pr. Vasile Andreica

Dragă domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru promptitudinea cu care îmi trimiteți revista în care găsesc întotdeauna lucruri interesante. Am putut deschide și această nouă formulă, și am descoperit că știu numărul acesta, cu casele memoriale și cu frumoasele poeme ale lui Horia Bădescu, căci mi-l mai trimiseseți înainte în PDF.

Vă urez zile frumoase,

Constantin Abăluță

Mulțumim. Felicitări !

Viorica Caraman

Mulțumesc mult pentru revistă.

Vasile Băcu

Mulțumim, Cu prietenie,

Bazilescu, Omniscop

Mii de mulțumiri! Numărul este excelent. Grozavă ideea cu imaginile caselor memoriale! Felicitări sincere și la mai mare! Bravo, Nicolae Băciut! Bravo Tg.Mureș! O adevărată revistă de cultură!

Cu cea mai aleasă prețuire,

prof. Vasile Fluturcel,

membru al US din România, Filiala Iași

Dragă domnule Nicolae Băciut,

Nu știu cât s-au schimbat (vizibil) viețile unora-altora în urma premiilor literare date la Bistrița, dar eu am primit la începuturile mele, și țin să vă mulțumesc din tot sufletul, ba chiar am primit în doi ani consecutiv, că tot nu mai debutam odată în volum....

Cred că toți ne amintim cu drag de zbaterile de început (mai ales când ajung să fie încununete de succes).

Nu știu dacă a ajuns la dvs., de la domnul Mircea Petean, volumul meu *biu* (al doilea, după debutul cu *mici unități de percepție*, care primise premiul revistei *Steaua* în 2003.

Aveți în attach cartea apărută la Editura Limes. Încă se mai poate vota azi, chiar si mâine până la ora 21,00 pentru *Biu*. <http://www.agentiadearte.ro/cele-mai-bune-carti-pentru-premiile-asb-2010/>

Am regăsit *Biu* și în *Vatra veche*, nr. 8-2011, la bilanțuri pe 2010.

(<http://content.yudu.com/Library/A1tdwc/RevistaVatraveche820/resources/8.htm>) - a fost chiar

o surpriză, îi mulțumesc și dlui Dumitru Hurubă! Din acest motiv, am început a bănuî că aveți totuși un exemplar din această raritate, *biu* (eu împrumut cu ziua, cu ora, cele 2-3 exemplare pe care le mai am...)

Știam eu că nu scriu numai poezie, iar dl Hurubă mi-a confirmat, m-am chiar bucurat!

Dintre cronicile la *biu*, că tot e pe aceeași pagină, vă mai semnaliez: <http://www.AgentiaDecarte.ro/2011/10/tanara-parca-borderline/>

Se pare că dl Geo Vasile a și tradus din poemele mele și le-a inclus într-un volum bilingv, *Rezistențe arse*, o antologie de poezie feminină, ce se va lansa pe 21 octombrie 2011 la Târgul de carte de la Pisa.

Ați avut mâna bună, fler, dragoste dezinteresată pentru poezie și priviti ce a ieșit!

Să îi transmiteți, rogu-vă, noian de mulțumiri și recunoștința mea perenă dlui. Emil Dreptate, care mi-a publicat o pagină întreagă de poeme în suplimentul cultural al *Mesagerului de Bistrița* (în 2003). Nu am adresa de email a D-sale, o aveți dvs. la îndemână cumva?!

Cu prețuire, cu urări de spor, sănătate, bucurii,
Eugenia Țarălungă,

redactor

Ed. Muz. Nat. al Lit. Rom.

tel/fax 021 212 58 46

Stimate Domnule Băciut,

Mulțumiri fierbinți pentru enciclopedia caselor memoriale, cuiburi ale amintirilor și copilăriilor! Frumos și trist interviu cu părintele Papaciov, obsesia morții în poezia uitașului Jebeleanu ("O gânduri..."). Numărul este splendid. Mult succes în continuare, cu deosebit respect și admirație,

Dimovici

Dragă domnule Băciut,

Mulțam pentru numărul 9, inspirat și divers. Zona spirituală e densă. Și pledoaria pentru oropsitele „case memoriale” rămâne de un interes netrecător... Numai bine...

PS 1) Pot trimite o carte pe adresa revistei? Sau e mai bine pe adresa personală... 2) pe dl Hurubă, unde îl pot găsi? 3) Cum pot da de dl D. Mureșan? Cu mulțumiri, a dv, LN, care speră să nu îi luați în nume de rău, atâtea "sarcini".

Mulțam frumos! Am remarcat, la prima vedere, ilustrația... Faină!!

Ecaterina Țarălungă

Din nou, adânci mulțumiri pentru generozitate!

Viorel Savin

Am reprimat (promisem încă din 21 septembrie), vă mulțumesc. Superlativul despre REVISTĂ se confirmă din nou. Felicitări!

Un cititor frenetic, închinător, **V. Z.**

Mulțumesc, Nicolae! Frumos album cu casele memoriale. Poate faceți un calendar! Toate cele bune!

Vasile

Mulțumim și felicitări colegiale, drag Nicolae!

Lucian Vasiliu

Mulțumesc foarte mult, succes pe mai departe!

Corneliu Ostahie

Stimate Nicolae Băciut,

Vă felicit, din nou, pentru revista "Vatra Veche", pe Dvs. și toată echipa redacțională!

Mulțumiri pentru transmiterea revistei!

Aș dori, contra cost, două exemplare din acest număr de septembrie al revistei literare pe care o coordonați.

Prin poșta clasică, pe aceeași adresă(....)

Persida Rugu

Domnule Băciut,

Vă mulțumesc pentru revistă. Un adevărat regal publicistic, printre puținele dintre cele pe care le-am văzut în ultimul timp. Partea cu casele memoriale mi-a plăcut cel mai mult, pentru că reduce în atenție un aspect tot mai neglijat, din considerente a căror justificare este inacceptabilă pentru mine. Vă felicit și sunt convins că mergeți pe o direcție utilă societății noastre, mai ales pentru acea parte a tinerilor care sunt dezorientați de interminabila tranziție. Cu stimă și considerație,

Prof.dr. Ion Giurcă

Domnule Băciut,

Mulțumesc mult pentru nr. 9 și vă urez multă sănătate și succese depline în toate. Cu stimă,

Ioan Ilaş

Stimate Domnule Nicolae Băciut,

Mulțumesc foarte mult pentru faptul că îmi trimiteți în continuare „Vatra veche”. A ajuns să mă atragă atât de mult, încât o aștept cu plăcere, deoarece întotdeauna găsesc ceva care să intre în consonanță și cu modul meu de a gândi și vedea lucrurile. Și asta înseamnă foarte mult pentru mine. Vă doresc multă putere de muncă și dispoziția necesară pentru ceva ce presupune și multă investiție sufletească.

Gheorghe Bălăceanu

Mulțumesc pentru revistă. Cele mai bune

urări,

D. M.

Mulțumiri cu felicitări pentru revistă.

Este mereu mai bună!

Ion Berghia

Mulțumesc pentru amabilitate și dărmicie - calități rare astăzi. Sunteți de apreciat! 😊

Numai bine!

Ligia Gheorghe

Mulțumesc pentru revistă. Ideea cu casele memoriale e excelentă! Asta e o temă ce se încadrează de minune în profilul revistei. Întârzierea cu care a apărut i-a ridicat cota. Felicitări.

Adrian Țion

Mulțumesc mult pentru încă un număr frumos din *Vatra Veche*!! Felicitări sincere și toate visele să vi se împlinească.

Melania

Bună dimineața. Mulțumesc pentru noul număr al revistei. Am început să răsfoiesc publicația on line din prima zi când mi-ați expediat-o, din septembrie. Gânduri frumoase.

Gina Agapie

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc din suflet pentru nr. 9 din „Vatra veche”, atât de minunat ilustrat cu muzee și case memoriale. Foarte bună ideea includerii în rândul ilustrațiilor și a unor manuscrise-fotografii, ceea ce se încadrează perfect cu imaginea caselor memoriale, evidențiind personalitatea scriitorului.

Vă mulțumesc în mod special pentru expedierea numerelor solicitate din revistă. Este altceva totuși să mângâi cu privirea și să răsfoiești paginile de ... hârtie. Am fost plecată de acasă aproape două săptămâni, de aceea am întârziat cu expedierea banilor pentru revistele trimise - iertare, vă rog.

Vă doresc în continuare mult succes în realizarea revistei. Ceea ce faceți dvs. este muncă și dăruire, Dumnezeu să vă răsplătească truda!

O toamnă frumoasă - adevărată, ca anotimp al roadelor materiale și spirituale,

Luminița Cornea

Vă mulțumesc, ca întotdeauna la înălțime. Cu permisiunea dvs voi reproduce articolul despre Cioclu, neuitând să menționez sursa.

**Teșu Solomonici,
Israel**

Domnule Nicolae Băciut,

Mulțumesc pentru revistă, e un număr dens, cu multă literatură, viață, credință! O revistă care te recheamă la multă lectură, la poezie și bucurie. E poate una dintre cele mai importante reviste prin conținut, calitate, valoare umană, prin mixajul ideilor și temelor. Cei care scriu în revistă sunt cei care "știu" (vorba lui Cioran) că lumea reflectă frumusețea primelor ziceri în ceruri, adică Facerea. Culoare poemelor e dată de culoarea suferinței. Toamna e mai frumoasă cu textele venite din lumea această, situată între punctele cardinale ale poemului!

Toate cele bune!

C. Stancu

Tot citesc pagină cu pagină și văd cât a CRESCUT revista asta, ca Făt Frumos, într-un an cat altele în șapte. Si ce grafică superbă!! Este o minunăție.

Eugen Dorcescu

Mulțumesc mult, mult. O zi superbă. Când aveți timp să veniți în emsiunea mea TV, să vorbim și de *Vatra Veche*? Toate bucuriile,

Melania

Stimate domnule Băciut,

Astăzi am primit revista *Vatra veche*. În primul rând vreau să vă mulțumesc pentru revistă, apoi pentru faptul că nu mi-ați uitat numele, spre a mi-o trimite. Spun acest lucru, fiindcă îmi dau seama de multitudinea preocupărilor în care sunteți tot timpul angrenat. Din nou, mă repet ca de fiecare dată; vă admir și vă prețuiesc pentru tot ceea ce faceți. Pentru mine, sunteți și veți rămâne un om de înaltă ținută. Încă ceva de îmi permiteți să cer; cândva, prin anul 2010, mi-ați trimis un text cu *Păsărea Phoenix*. Când mi s-a dus unitatea centrală în luna iunie, mi-a luat totul cu ea...n-am salvat mai nimic din toate scrierile mele, grafice și altele,

însă nici pe biata pasăre. Dacă ar fi fost porumbel, rămânea în sufletul meu. Când aveți tihna și timpul liber, mi-ar face plăcere să mi-o retrimiteți.

Cu alese gânduri de prețuire,

Constanța Abălașei-Donosă

Vă mulțumesc din nou că vă gândiți și la noi, cei care încercăm să promovăm micile dar poate peste timp marile talente ale acestei țări.

Laura Ojică

Bună ziua,

Vă mulțumesc mult pentru bucuria dată de publicarea în prestigioasa dvs revistă culturală; este o onoare care mă copleșește! Fiți binecuvântat !

Cu sinceră considerație,

**Carmen Tania Grigore,
Anglia**

Mulțumesc frumos. Da, sunt nerăbdătoare.

A ieșit un număr minunat, l-am trecut doar în revistă. Îl voi trimite și eu mai departe.

Voi fi plecată patru zile, apoi voi avea timp să citesc pe îndelete și vă voi scrie din nou.

Să îndrăznesc a vă ruga să-mi trimiteți două exemplare? Îndrăznesc și vă rog din suflet. Dar oare când aveți timp de toate!?

Cu frumoase urări de bine,

Luminița Cornea

Am înțeles. Va trebui să le lucrez, să le scriu explicațiile... Unele pot avea o poveste, dar... cred că ar trebui o poveste comună. Oricum, nu pot fi publicate decât după luna februarie. Toate au imagini de vară și nu cred că merge să ilustrați cu ele numerele care apar în lunile de iarnă, mai ales că urmează sărbătorile de iarnă. Așa că este timp. Mulțumesc pentru numărul 10 al revistei. Spor în tot ce faceți și...numai bine!

Tamara Constantinescu

Stimate Domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru noul număr al revistei *Vatra veche*!

În ce privește colaborarea Ralucăi Chiper la secvența noastră bampirică, ea nu s-a materializat încă. Colegii mei au manevrat drastic, din rațiuni de spațiu, în absența mea, am fost plecat din țară o săptămână, exact când se tehnoredacta numărul. Va prinde sigur numărul din decembrie, întrucât secvența continuă.

Voi reveni cu amănunte, voi trimite și niște exemplare din numerele mai vechi, așa cum am promis.

Dan H Popescu,

Secretar de redacție - Caietele Oradiei

Vatra veche, sub semnul literaturii

Lunarul de cultură "Vatra veche" a ajuns la numărul 34, pe octombrie 2011. Și de această dată directorul Nicolae Băciut aduce alături de colaboratorii lui un număr frumos, ilustrat cu lucrări de Petre Căpriță. Antologia *Vatra veche* prezintă poemul *Frunze*, de Mircea Ivănescu, tot cu domnia sa fiind dialogul acestei ediții. Miracolul unei eterne iubiri: Eminescu - Veronica Micle este adus în actualitate de Dumitru Păsat. Maria Chețan este de părere că poezia lui Grigore Vieru este "întoarcerea spre copilărie sau decantarea esențelor". Interesantă ancheta „Vatra veche” - "Scrișul de mână. Au scris, scriem, vor scrie" de Leo Butnaru. Volumul "Denia neagră" al beclenarului Alexandru Petria este semnalat de Voichița Pălăcean, iar Petria scrie la rândul lui de *Cartea rebelă* a Cristinei Nemerovschi. Toate drumurile duc în cuvânt la părintele Nicolae Feier, este de

păreră Elena M. Cîmpan. La Piatra Fântânele, acasă la Dracula, ajungem prin cartea profesoarei Cristina Rusu. Ofilat Varvari, Nazarica Munteanu, Cleopatra Lorințiu, Melania Cuc sunt alți bistrițeni care se regăsesc în paginile acestei reviste. Un număr de sărbătoare.

Meniuț Maximilian,

Răsunsetul, 17 octombrie 2011

Domnule Băciut,

Mulțumesc pentru revistă. Am postat-o și pe blog, având vizitatori. Un număr bogat, cu materiale de ținută! Toate cele bune!

C. Stancu

Vă mulțumesc mult. E foarte interesant și acest număr. Mult succes și pe viitor!

Doinița Tulac

Stimate domn,

Vă mulțumesc foarte mult pentru revistă.

Vă doresc mult mult succes în tot ceea ce faceți! Cu mare drag,

Asist. Drd. Baci Raluca

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Facultatea de Psihologie și Științele Educației
Departamentul: Științele Educației

Dragă Nicolae,

Îți mulțumesc pentru revistă. Bună și mereu nouă! Când o fi de-vreme și de timp curat am să trimit un grupaj de poeme.

Cu prietenie,

P. Părvescu

Mulțumesc pentru revistă. Ca de fiecare dată - interesantă. Vă trimit niște poeme și gânduri nepublicate. Abia sunt scoase la lumină. Dacă vă plac poate le publicați în revista dvs. Aș fi onorat.

George Baci

Mulțumesc pentru numărul bogat și interesant al *Vetrei vechi* 10.

Andrei Fischof

Mulțumesc pentru acest nou și consistent număr al "Vetrei Vechi". Am citit pe nerăsuflăte interviul domnului Nicolae Băciut cu părintele Arsenie Papacioc. Excelente mi s-au părut și materialele "Când *Nimenele* prefațează cartea lui *Nimeni*" (Dumitru Hurubă), "Întâlnire cu Poezia lui Vasile Latiș" (Iulian Dămăcuș), "Poeme"-le lui Adrian Botez, "Au scris, scriem, vor scrie..." (Leo Butnaru). Nu pot trece în revistă întreg sumarul, însă autorii care scriu aici (pe mulți dintre ei îi cunosc personal) sunt unii de mare calibru. Este meritul "Vetrei Vechi" și al domnului Băciut că au știut să atragă voci proeminente ale scrisului românesc.

Toată stima lui

Ștefan Doru Dăncuș

Am primit, vă mulțumesc! O revisă cu adevărat intelectuală. Cu stimă

M.B.B.

Sunteți de-a dreptul uluitor! În timp ce dumneavoastră ați publicat două numere ale revistei (și ce numere!), eu nu am reușit să completez nici măcar un sfert din dosarele cu documente pentru școală. Și chiar dacă n-aș mai intra în clasă și chiar dacă aș renunța definitiv la toate orele de somn, nu aș reuși să pun la punct un dosar după criteriile impuse de noile ordonanțe, legi, capricii, fantezii ale mai-marilor noștri. De când am început anul școlar, nu putem ieși din mlaștina birocrației. Imaginați-vă câte păduri defrișate pentru nimic! Mulțumiri și felicitări pentru revistă!

Carmen Sima

Mulțumesc frumos pentru noul număr. Gânduri bune,

Sânziana Batiste

Domnule Băciut,

N-am cuvintele și nici inspirația necesară să vă mulțumesc pentru starea sufletească pe care mi-ați creat-o prin răsfoirea și lecturarea revistei D-voastră... Să vă dea Dumnezeu răsplata bine meritată pentru binele care ni-l faceți nouă și tuturor acelor care intră în contact cu revista Dvs... Să nu ne uitați nici cu numerele următoare, suntem ai Dvs. pentru totdeauna, contaminați de binele pe care-l revarsă asupra noastră revista pe care cu atâta vrednicie o protejați și ne-o dăruiați... Stimă statornică din partea nășădenilor aștrști.

Prof. Ioan Seni.

Bună, vă felicit pentru noul număr al revistei domniei voastre. Dacă îmi permiteți, aș fi onorat să îmi publicați și mie o povestire, într-unul din numerele viitoare.

Cu prietenie,

C. Lupeanu

Stimate Domnule Băciut,

Întors din pensinsula mexicană Yucatan, am găsit - în fișier - nr. revistei VATRA VECHĂ, pentru reușita căreia vă felicit și vă mulțumesc. Cele bune,

Hans Dama,
Germania

Mulțumiri cu felicitări pentru *Vatra veche*
10/2011.

I. Berghia

Dragă Nicule, mulțumesc mult. Felicitări pentru acest număr, foarte reușit. Excelente reproducerile.

Cu prețuire,

Ion Cristofor

Mulțumesc pentru numărul bogat și interesant al Vetrei vechi.

Andrei Fischof

Minunat! Mulțumesc din suflet și felicitări pentru încă o reușită! Numai bine, aceeași, a Dumneavoastră

Gabriela

Țin de foarte mult timp să vă mulțumesc pentru revistă!!! Toate cele bune și mult succes.

Ana Claudia Dinulescu

Maestre,

Mulțumesc mult pentru posibilitatea de a publica în revista ta, una din cele mai bune din țară (în spațiul literaturii de factură tradițională, deisgur, fără rivale, cel puțin din ceea ce cunosc eu). Îți mai rețin atenția cu o proză scurtă și-ți trimit coperta studiului meu despre nuvelă (rodul cursului opțional cu domnul Zăciu la Cluj). Încă o dată, salutări Doamnei tale și cunoscuților din splendidul oraș Târgu-Mureș. Cu cele mai alege gânduri,

Geo

Îți mulțumesc pentru attachement! O citesc cu plăcere de fiecare dată, îmi place tare mult! Toate cele bune!

Raluca Nicoleta Bocu

Cu mulțumiri din vatră,

Nicolae Nicoară-Horia

Vă mulțumesc și vă trimit și eu un semnal editorial și coperta ultimei mele cărți.

Nicolae Dima,
SUA

Mulțumesc! Ieșiți mult mai bine ca Dobrescu!!

Ecaterina Țărâlungă

Urcă din nou Nicolae Băciut ca un Sisif pe muntele Cuvintelor și de sus sacul cu cuvinte se rostogolea la vale, nu-i nimic, bucuria și suferința se vor repeta cu nr. 11 al acestei extraordinare reviste. Felicitări,

Teșu Solomovici,
Israel

Mulțumesc/multumim pentru pâinea cea de pe Vatră... pe care o primesc/primim și gratis pe deasupra în fiecare lună!!

Cât răsfăț!!! Și câtă pasiune!! Doar un împătimit ne mai poate oferi!! Țineți-o tot așa!!

AO

Am primit cu mare plăcere și numărul 10/2011 din *Vatra veche*, stimate domnule Nicolae Băciut, număr deosebit de interesant. Mulțumesc! Și...
CU "VATRA VECHĂ" LA ÎNDEMÂNĂ

Afirm și nu înțep ca spinul,
Citind Revista ce uimește:
Că "Vatra Veche" e ca vinul...
E bună când se învechește!

VASILE LARCO,

Iași, 23 octombrie 2011

Vă mulțumesc mult, domnule Băciut. Ca de obicei, revista e la standarde ridicate. În mod deosebit m-au încântat dialogurile cu I.P.S. Ioan, „romantul” epistolar Eminescu-Micle, dar și alte articole de proză, poezie. O apreciere aparte pentru proza lui M.B. Bujeniță și epigramele d-lui Vasile Larco.

Atașez aici o poezie (sau ce-o fi!) în eventualitatea că poate părea de interes pentru paginile revistei. De asemenea, foto.

Cu prețuire,

Florentina Dalian

Stimate Domn,

Am primit ultimul nr. din *Vatra veche* și vă mulțumesc din suflet pentru gestul deosebit. Cum de doua săptămâni sunt tot pe la festivaluri, nu am apucat decât să răsfoiesc nr. 9. Interesant și divers. Din nou excelent făcut pentru o lectură plăcută și folositoare. Cum perseverența cu care editați în continuare revista nu poate decât să vă facă cinste - dincolo de atâtea inconveniente, mai mult sau mai puțin vizibile - și să vă onoreze. Să vă dea Domnul cât mai multi cititori! Revista merită acest lucru cu prisosință.

Eu v-am trimis prin iunie un eseu-cronică la o carte și șase poeme. Cum nu mi-ați scris nimic despre ele, înclin să cred că s-au rătăcit pe undeva sau nu au plecat din calculatorul meu. Așa încât vi le retrimis cu nădejdea că le veți publica.

Al Dvs. FFF îndatorat,

Marian Nicolae TOMI

PS Așa cum v-am mai scris, de luni bune nu am mai scris literatură, sacrificând TOT timpul unor studii de istorie. Cum ele sunt pe finalizate, sper, doresc să mă întorc la scrisul literaturii.

Vă mulțumesc mult, am și retrimis-o la toți prietenii din țară și din diaspora. Dumnezeu să vă ajute în tot ceea ce faceți.

Dacian Dumitrescu

Mulțumesc din suflet pentru revistă!

Vasile Bicu

Mulțumesc mult, domnule Băciut. Ca întotdeauna, revista e bogată în informații utile și o citesc cu multă plăcere. Mult succes mai departe.

Doinița Tulac

Bună ziua, domnule scriitor. Mulțumiri pentru revistă. Împliniri curate.

Gina Agapie

Domnule Baciut,

Am primit revistele dumneavoastră de fiecare dată. Vă mulțumesc și vă felicit !

Vă trimit atașat un posibil material de publicat în revista *Vatra veche*, care aparține cărții mele recent publicate.

Cu respect, Gh. Vicol,

Vatra Dornei

Bună ziua,

Am descoperit revista dumneavoastră de ceva vreme și vreau să vă felicit pentru tot conținutul ei. Atașez și eu o poezie, cu timiditate și speranță că într-o bună zi o voi citi în revistă. Mulțumesc!

Cu respect,

Mihaela Farca

Pe mine mă..

Fără bărbați nu mai facem poezie.

Iar cartofii și sufletul de pus

În ciorbă nu se mai face

Nici el

Fără iubirea mea față de

Câinii vagabonzi și bolnavi de iubirea oamenilor

Să pună mână de la mână

Înimi

Și să facă

Loc de uși să intru

La ei în suflete...

Încrezătoare mă arăt,

Femeia tuturor

Bărbaților din lume

Și a niciunuia.

Străbat seara oceanele,

Abisul meu e totuna cu tine și proiecții

Ale imaginilor lui

Atât de clare

Atât de vii

de parcă încă m-ar mai trezi

dimineața

să îmi spună

cât de a lui sunt.

În coloseumurile de iubire frântă

Și bisericile căzute

Prăbușite

Scufundate de atâtea

Rugi ...

În mine de sticlă

În mine de vii...

Ai să vezi

că

nu a mai ramas decat înțelepciunea de a sta dreaptă

în fața ororii de a pleca

sau de a rămâne.

Poate că

Sau poate nu.

Întoarce-te copilule !

căci poate

La treizeci și ceva de ani

Cu prisosință

Și nevastă la braț

Cu gânduri,

Servici.

Copii în cărucior

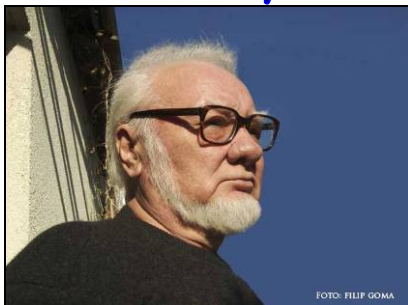
Prea abstract

Complicat mod de a-ți da seama că

Tot pe mine mă....

MIHAELA FARCA

Scrisoare deschisă către Parlamentul României Paul Goma nu merită cetățenia română?

Scriitorul Paul Goma a împlinit, în 2 octombrie 2011, 76 de ani. Este o parte a istoriei noastre. Un veritabil erou în viață.

Societatea românească are o datorie uriașă față de această personalitate. Nici până în prezent nu i s-a redat cetățenia română, retrasă de regimul comunist în 1977, după ce a fost expulzat din țară.

Nu este destul că despre dizidența sa se vorbește în manualele de istorie și în Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România. E nevoie și de un gest concret. De redarea efectivă a cetățeniei.

Parlamentul României are căderea morală să inițieze o lege pentru reglementarea situației lui Paul Goma. Este știut că celebrul disident dorește cetățenia română, însă nu vrea s-o solicite formal, pe considerentul că n-a cerut să-i fie retrasă. Actualmente are statut de apatrid.

E timpul să se repare o nedreptate incalificabilă. Paul Goma onorează România.

**Text redactat de
ALEXANDRU PETRIA**

Semnatori:

Victor Rebengiuc, Liviu Antonesei, Liviu Ioan Stoiciu, Daniel Cristea-Enache, Adrian Suciu, Dan Mircea Cipariu, George G. Asztalos, Marius Rizea-Manea, Iulian Sirbu, Vasilica Ilie, Ștefan Doru Dăncuș, Emil Druncea, Gabriel Bădică, Adrian Deliu, Vasile Baghiu, Ioan-Victor DRAGAN, Sorina Ivașcu, Vasile Daniel Ionuț, Otilia Țigănaș, Jeanette Carp, Gabriel Klimowicz, Ioana Popa, Steluța Roșca Stănescu, Sorin Roșca Stănescu, Anamaria Pop, Liliana Cimpeanu, Marius Ștefan Aldea, Cristina Nemerovschi, Silvia Petre-Grigore, Petre Violetta, Marius Ghilezan, Dragomir Cristian Cosmin, Flori Bălănescu, Oana Moisil, Luminita Mesesan-Gabrilaki,

MIHAIL-SORIN GAIDAU, Mihail Vakulovski, Gr. Arsene, Ion Marin Almăjan, Victoria Stoian, Laszlo Alexandru, Aurelia Vlasin, Rosu Sanziana, Rosu Elena, Rosu Marian, Rosu Andrei, Mariana Pasincovski, Nicoleta Balaci, Andrei Bădin, Florin Ispas, Mircea IVĂNOIU, Marius Mina, Andrea Hedeș, Loredana Ionciță, Ileana Ene Giușcă, Mircea Drăgănescu, George Strunga, Nicolae Scurtu, Țeavă Gheorghe, Liviu Drugă, Andi Bob, Ioan Suciu, Maria Sava, Nick Sava, Săsăran Ioan, Cristian Tiberiu Florea, Mihai Goțiu, Iulian Capsali, Vasile Ernu, Radu Vancu, Iulia Ralia, Sanda Văran, Aliona Grati, Marcel Ion Fandarac, Simona Murgoci, Daniela Lungu, Sabin Gherman, Magda Ursache, Petru Ursache, Nicolae Coande, Sorin Mărculescu, Mircea Popa, Mihnea Paraschivescu, Viorica Niscov, Alexandru Platon, Sorin Gîrjan, Mihai Rădulescu, Marian Popa, Nicolae Eremia, Virgil Diaconu, Teodor Cristescu, Cîrnicianu Cristina, Nicolae Manolache, Luminita Dejeu, Mari Giu, Octavian Capatina, Daniel Rameder, Doina Uricariu, Liviu Dimitriu, Paul Alexandru Drogeanu, Andreea Drogeanu, Ovidiu Simonca, Serban Anghel, Constantin-Andrei Rusu, Mircea Otinescu, Gabriel Radu, Pompiliu Comșa, Mugur Grosu, Adrian Stasek, George Chiriac, Norbert Matei, Mircea Bostan, Vasile Cornea, Vladimir Dumitru, Ileana Enache, Lucian Comino, Mihai Rogobete, Tudor Anton, Lucian Piuca, Aida Minerva Tanasescu, Al.Florin ȚENE, Cati Minecan, Sorin Bocancea, Dragos Minca, Ovidiu Stanomir, Adrian Scurtu, Doru Beldiman, Șerban Tomșa, Babalic Elena Mirela, Doina Drăguț, Andreas-Rudi Chiru, Adela Motoc, Gina Cecilia Pistol, Sorin Militaru, Grigore L. Culian, Horia Pătrașcu, Nora Kallos, Diana Iepure, Dragos Varga, Adrian Georgescu, Vladimir Tescanu, ANA EDELMAN, JOHANN H. EDELMAN, Gheorghe MINEA, Gabriela Stoica Mărculescu, Miron Scorobete, Claudiu Șular, Gh. Dogaru, Oana Dumitrescu-Corbeanu, Mircea Pricăjan, Christine-Marie Turcu, Adrian David, Daniela Sitar-Taut, Șerban Foartă, Claude Karnoouh, Vasile Constantin, Gabriel Daliș, Ion Pop, Ioan Groșan, Codin Olariu, Gh. Buzatu, Stelian Rotariu, Lenuța Pușcaș, Ovidiu Nimigean, Alexandru Moraru, Mihai Iliescu, Ana Iliescu, Tiberiu Farcas, Nicolae Poteras, Marcel Enache, Mircea Tuglea, Viorica Nișcov, Alexandru Vakulovski, Carmen Ene, Vitalie Brega, Kiddy Gavrilă, Constantin Țuțuianu, Ana Blandiana, Romulus Rusan, Radu Gheorghe Grozea, Ioana Lupașcu, Julien NICOL, Camelian Propinatu, Aleksandar Stoicovici, Sorin ILIESIU, Oana Catalina Bucur, Anatol Petrencu, Ion Simuț, Petarlecian Vladiana, Alexandra Svet, Andrei Oancea, Mihaela Cartis, Theodor Nicola

Fronea, Alexandru Fronea, Victoria Railean, Mihnea Blidariu, Sorin Roiban, Marius Mihalache, Viorel Cucu, Stefanescu Roselina Daniel, Mircea Dinutz, Cătălina Bălan, Călin Platon, Octav Pelin, Vasile Soimaru, Monica Fackelmayer, Victor Lite, Paul Spirescu, Adrian Botez, Dinu Simon, Rodica Lăzărescu, Sorin Ciurel, Lucian Vintan, Cornel Galben, Adriana Cocu, Daniel Vighi, Theodor Orășanu, Cristi Cimpineanu, Florentina Borgovan, Igor Ursenco, Nina Corcinschi, Aurel Opiatră, Horia Muntenuș, Ovidiu Banu, Dana Banu, Bogdan Crețu, Maricel Tilibasa, Florin Hălălău, Monika Lungu, Livia Zmeu, Florin Carlan, Carmen Hariton, Cucos Oleg, Anca Nicoleta Georgescu, Ioan Caprosu, Chris Tanasescu, Moni Stănilă, Cotelea Alexei, John Enache, Ion Coja, Radu Millea, Mihai Istratescu, Micael Nicolas, Eugen Radu, Viorel Savin, Gabi Bota, Johanna Russ, Lucian Tanase, Emilia Dănescu, Mihai Carabet, Dana Tapalagă, Nicolae Josan, Lora Josan, Doru Josan, Cătălin Josan, Ruxandra Josan, Ghenadie Brega, Dorel Andrieș, Doina Dziminschi, Vasile Dan, Nicolae Turtureanu, Florin Staicu, Stefan Maris, Dragos Dumitrescu, Mihai Floarea, Corina Rădulescu, Cassian Maria Spiridon, Ion Barbu, Andrei Alexandru, Mariana Pasincovski, Ludmila Pasincovski, Alexandru Pasincovski, Nicolae Pasincovski, Cezar Cozma, Maria Cozma, Elena Fornea, Cristina Sfeclă, Simona Ionescu, Marilena Rotaru, Janina Lungu, Anton Stanciu, Aurelia Comsa, Romica Balan, Dan Florin Chiritescu, Stan Gradinaru, Neculai Danu, Catalin Antohi, Mihaela Antohi, Vivi Antohi, Andrei Antohi, Vasile Gogea, Florin Dochia, Mihaela Rameder, Viorel Banu, Radu Afrim, Ciprian Birtea, Mihai Șomănescu, Liviu Mihaie, Chiritoiu Anamaria-Cristina, Barbieru Ioan Bogdan, Alexandru Pecican, Radu Rizescu, Maia Martin, Florin Pușcaș, Mircea Duțiu, Antoniu Poienaru, Petru Juravlea, Daniel Onaca, Cristina Boscaneanu Stoianovici, Radu Ulmeanu, Luminita DUCA-SANDA, Jamal Curbisa, Mihaela Mihai, Cristian Donciu, Ion Olaru Calieni, Stan Petrescu, Bogdan Muresan, Ion Cristofor, Alexandru Vaida, Nichita Danilov, Miruna Munteanu, Roxana Știubei, Argentina Gribincea, Romeo-Valentin Musca, Constantin Boncescu, Ana Maria Ciceala, Gheorghe Grigurcu, George Arion, Felicia Feldriorean, Ioan Scorobete, Nedeea Burcă, Ruxandra Anton, Radu Humor, Dumitru Troanca, Alexandru Ovidiu Vintila, Octavian Mihaescu, Marin Ifrim, Angela Baci, Margareta Chicu, Silvia Codreanu, Petru Ionescu, Constantin Dobre, Gheorghe Petrov, Angela Baci, Gabi Schuster, Maria Frandos, George Onofrei, Cerasela Radulescu, Silviu Bogan

Carte la nisip

Târgul estival de carte, purtând un nume atât de frumos și inspirat - "Carte la nisip", ce duce cu gândul la necuprinsul din literatură sau la "Cartea de nisip", a lui Borges, se desfășoară de 20 de ani în Mangalia, la inițiativa cărțurului Todor Gheorghe, o variantă dobrogeană a lui Tudor Gheorghe.

Ediția din acest an s-a bucurat de evenimente literare deosebite, cu invitați precum: Mircea Cărtărescu, Alex. Ștefănescu, Grigore Cartianu, Adrian Georgescu, Radu Paraschivescu. Serile de literatură de la malul Mării Negre au fost însoțite de muzică folk, susținută de artiști, ca: Cezar Petrovici, Walter Ghițulescu, Gabriel Tora.

Desfășurat la un țărm de lume, Târgul "Carte la nisip" promovează, pe lângă titluri și autori de vârf din literatura contemporană, și scriitorii ai orașului Mangalia, în felul acesta realizându-se un schimb de idei, de la mic la mare, de la centru la margine, de la individual la general. Au fost prezenți, seară de seară, ca niște străjeri ai literelor din Dobrogea, oamenii de condei: Emilia Dabu, Dora Alina Romanescu, Ana Ardeleanu, George Șerban, Robert Marius Dincă, Ioan Aurel Bolba. Moderatorul desăvârșit al serilor de

carte de la Mangalia a fost profesorul de română, Ionel Dumitrescu, un spirit al detaliilor, o prezență caldă, care știa să spună atât cât trebuie despre o carte, despre un autor, în așa fel încât prezentarea lui să nu fie nici "hai-ku", nici "epopee", dar să trezească dorință de lectură. Târgul a fost dat pe mâini bune, ale unui profesor talentat (pare imposibil să nu scrie, pe cât citește!), care a simțit, de fiecare dată, grupul și și-a adaptat discursul conform așteptărilor.

S-ar putea spune: "un târg ca atâtea târguri"! Dar nu este așa. Ineditul "Cărții la nisip" constă în faptul că este o manifestare în balanța căreia "viul" atârna mai greu decât tăcerea apăsătoare a rafturilor pline de cărți. Vizitatorii (în număr mare), discuțiile, prietenii, atmosfera de încălzire spirituală, preiau din bogăția livrescă partea de dialog, de trăire firească printre gânduri, astfel încât să se adevărească rostirea că "și cărțile vin la mare, nu doar oamenii", dintr-o pornire de-a sta și ele la soare, la nisip, de-a asculta valul, de-a simți briza.

Și eu am fost acolo. Et in Arcadia ego... dar, deși am venit pentru nemărginirea mării, am ajuns tot la nemărginirea literaturii.

Ca-ntr-o înțelegere între seară și noapte, între literatură și muzică, între stele și valuri, se-nchidea poarta parcului – gazdă a Târgului, puțin după orele 22.00, cu aceeași părere de

rău ca atunci când o carte bună se termină prea repede. Ce parc își mai închide porțile, dacă nu parcul cu cărți?! Ce parc stă și așteaptă nerăbdător deschiderea porților din seara următoare, cu alți invitați, dacă nu cel în care cartea la nisip, asemeni cafelei la nisip, se bucură de un ritual, și vechi și nou, și știut și neștiut. Esențială rămâne degustarea, făcând abstracție de drumul pe care s-a ajuns până aici (de 600 de km, dus, în cazul meu, Lucăcești-Suceava-Mangalia, cu mașina, și alți 600, întors). Am fost paznic de far, pentru câteva seri de neuitat, la Târgul estival de la Mangalia. N-aș fi crezut că se întâmplă așa. Acum știu: literatura trece prin focul nostru până devine bună de consumat, iar prin urechile nisipului încap și carte, nu doar timp. Odată descoperită, sintagma "carte la nisip" mă va urmări de acum înainte, cel puțin până la următoarea ediție a Târgului de carte de la Mangalia.

ELENA M.CÎMPĂNU

PAMELA

(Urmare din pagina 88)

– De aceea te-am chemat. Nu știam ce se întâmplă. Ne temeam să nu fie vreo boală și să se transmită și celorlalți porcei.

– Nici vorbă! I s-a tras de la o indigestie. Vrei să-ți explic în termeni științifici?

– Nu, mulțumesc. Am înțeles.

– Diagnosticul este: prolaps rectal. Fug să-mi iau instrumentele și-o operez aici la tine.

– O s-o operezi? O dau la câini. Tot ce vreau este să nu muște porceii din ea.

– Cum s-o dai câinilor? Altfel e sănătoasă. Uite ce dulce e!

– Știi ce? Dacă-ți place, ia-o!

Strei a vârat puilul de porc într-un sac și nu s-a lăsat până nu l-a convins pe medicul veterinar să-l primească.

Octavian a luat-o acasă, a operat-o, a pus-o pe picioare și a numit-o Pamela.

Medicul veterinar al satelor din inima Daciei, la cei cincizeci și cinci de ani, arăta tânăr. Octavian era un bărbat zdravăn, bine făcut, încă în stare să pună jos de unul singur un taur sau un cal năvălaș. Cu fața rotundă și

ochii mici, nasul pleșuv, cu mâinile mari, umflate de muncă, cu felul lui tăcut de a se purta, emana o fermitate blândă și câștiga încrederea nu numai a oamenilor, ci și a animalelor.

O duse pe Pamela la vier și împreunarea se petrecuse bine. El nu ținea o gospodărie țărănească. Avea pe lângă casă doar câteva găini și iepuri. Cu iepurii, cam aceeași poveste. Îi adusesese cineva în dar doi pui de iepure angora, el le dăduse drumul prin curte și grădină, iar acum avea un regiment.

Vremea era peste măsură de caldă într-un Aprilie care se dovedise destul de capricios. În zori, Octavian ieșise din casă desculț, cum făcea de obicei, își presase pe tălpi seva ierbii și fusese izbit de cerul înalt și de albastrul luminos, cu toate că încă nu răsărise soarele. Acum soarele urcase sus pe cer. Roua se retrăsese probabil în cerul din care poposisese peste noapte. Soarele ardea ca vara.

– 1,2,3,4,5,6,7, numără el pe rândul celălalt. Șapte țate ori doi fac paisprezece. O să nască porcei mulți. Ce-o să mă fac cu ei?

DUMITRU ȘTEFĂNESCU - ȘTEF

Nu-l cunoșteam pe Dumitru Ștefănescu-Ștef. L-am întâlnit prin *Vatra veche*, al cărui cititor (hazardul!) devenise. Nu știu ce impuls l-a făcut să-și ofere colaborarea cu revista, dar Netlogul a fost convingător.

M-a surprins paleta foarte largă și diversă de exprimare a unui artist care a venit în artă dinspre mare, fiind inginer navalist. Cu un „preambul” mai puțin artistic: născut la 20.X.1955 la Brăila, a absolvit Institutul de Marină „Mircea cel Bătrân” din Constanța - Facultatea de navigație civilă. Oricum, are și față de „lup de mare”. Dar arta plastică i-a fost la căpătâi foarte devreme, dacă luăm în calcul că a debutat expozițional în 1972.

Arta lui e un amestec de ironie, umor, dar și mult lirism, o întâlnire fericită a „naivității” artistice cu modernismul, într-al căror limbaj se exprimă cu lejeritate.

N-a stat deoparte nici în caricatură, debutând cu grafică satirico - umoristică în 1992.

Este un artist harnic, biografia sa însumând 18 expoziții personale - 11 de pictură și 7 de grafică satirică.

A participat la numeroase saloane, festivaluri și expoziții de grup în țară la București, Pitești, Bacău, Iași, Vaslui, Suceava, Botoșani, Alba Iulia, Făgăraș, Reșița, Cluj-Napoca, Caransebeș, Sibiu, Timișoara, Slatina, Constanța, Curtea de Argeș, Gura Humorului, Fetești, Urziceni, Bistrița, Târgu-Jiu, Deva, Târgoviște, Galați, Ploiești, Aiud, Călărași, Brăila, un traseu lung, completat cu lucrări de pictură, grafică și caricatură, care au ajuns în muzee și colecții particulare în țară și în Franța, Olanda, Turcia, Italia, China, Austria, Polonia, Cipru, Japonia, Croația, Germania, Coreea, Macedonia, Siria, Anglia, Norvegia, Spania, Bulgaria, Brazilia și Serbia.

L-au îndrumat în arta desenului și picturii profesorii Vasile Gaiță și Mihail Gavrilesco, fiind și absolvent al Școlii de Arte plastice „Vespasian Lungu” din Brăila, clasa profesorului Mihail Gavrilesco - secția pictură.

Și-a perfecționat/exersat arta în tabere de creație la Măgura - Bacău, Maxineni - Brăila, Miercurea Sibiului - Sibiu, Intregalde - Alba, Făget - Timiș, Alba Iulia, Bacău, Căciulata - Rm.Vâlcea, Rameți - Alba, Pojejena Poiana Mărului - Caraș Severin.

A publicat caricatură în revistele de umor „Urzica”, „Bulă”, „Șopârla”, în presa brăileană, precum și grafică și pictură în reviste de cultură, cărți, albume, ilustrate, cărți poștale și CD-uri. A obținut numeroase premii naționale, internaționale, diplome, trofee, plachete, pliante și albume de caricatură și pictură.

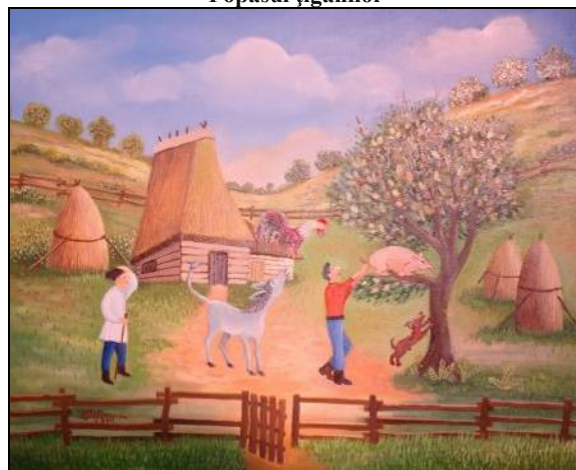
Este membru A.A.P. - București și al Grupului de arte plastice „NOI” din Brăila.

Caricaturistul răspunde la numele Ștef, dar artistul răspunde și la mai multe telefoane 0239689239, 0339806280, 0722475144. Toate la vedere și pe Netlog, de unde se pot afla mai multe despre arta lui Dumitru Ștefănescu-Ștef.

NICOLAE BĂCIUȚ

Popasul țiganilor

Scroafa-n copac

Margine de câmp

Revelație

OCHIUL CICLOPULUI

Eminescu – bust, Grădina Publică “Ștefan cel Mare și Sfânt”, Chișinău

Starea prozei

PAMELA VINE

Pamela vine spre el și în ochii ei prelungi, mari ca zarzărea, se citește o bucurie fără margini.

Grăbește pașii, aproape fuge, unduindu-se într-un fel aparte, o mișcare abia perceptibilă a torsului, răscolind parcă albul tare al dimineții, făcându-l să se închege într-un vârtej nevăzut, doar simțit, anunțându-i sosirea. Se apropie de Octavian și îngână ceva cu glasul ei gros, inconfundabil.

– Declarație de iubire? se întrebă el, și continuă: Ce atitudine!

Părul alb ca laptele. Pielea scăldată în petale de trandafir. Părea ruptă din soarele care urcase pe nesimțite pe cerul aidoma pufului de păpădie, sprijinit pe munții dinspre răsărit și apus.

Bărbatul se oprește din mers. Se ducea spre mașină, ceva care nu suferea amânare îl făcea să plece degrabă din Orăștioara aromelor.

Dacă l-ar fi oprit oricine altcineva, ar fi schițat un salut cu dragoste, ar fi spus două cuvinte de scuze și atât, dar Pamela era irezistibilă.

Pamela era creația lui și ea știa asta, exploata viziunea lui de demiurg. Octavian o privi atent pe parcursul spre el. Pamela era toată un bulgăre de lumină, avea grația în sânge, trupul greoi de carne abia dacă se sesiza printre artificiiile naturale care emanau din lăuntru acestuia și care trimiteau semnale de har și de iubire.

Când Pamela fu la doi pași de el, Octavian se lăsă pe vine și întinse brațele spre ea, întâmpinând-o cu vorbe dragăstoase. O mângâie pe creștet, își plimbă mâna pe trupul ei, de la gât în jos și de pe fesa dreaptă și-o transla pe pulpă, spre burtă. Ea se cambră întâi, o căldură binefăcătoare o stăpâni brusc, apoi se lăsă la pământ, întâi cu fața în sus, ca până la urmă să se întoarcă pe o parte, pentru ca Octavian s-o maseze în voie.

– 1,2,3,4,5,6,7, murmură el, privind-o cu încântare.

Ea aproape că închisese ochii cei oblici, duioșii i se citea în aburul care se formase în jurul lor. Răsufla întretăiat.

El era de-a dreptul îndrăgostit de ea, o crescuse de mică și ținea la ea ca la ochii din cap. O adusese acasă într-un sac, prin Decembrie. Pamela avea două luni și n-o chema Pamela, n-avea niciun nume, era o purică oarecare, unul dintre puii scroafei familiei Strei. Scroafa crescuse cinci purceluși, doi purci și trei purcele, ea fiind cea mai mică și neajutorată. Arareori ajungea la țâța mamei și suga destul de des piciorul acesteia. Când Octavian a trecut într-o vizită de rutină pe la casa prietenului său Strei, acesta i-a arătat cum purcica cea mai pricâjită sângerează.

- Nu e mare lucru, încercă Octavian să-și liniștească prietenul. Are ceea ce noi numim prolaps rectal. Pe înțelesul tuturor, i s-a întors mațul pe dos și a ieșit afară, iar frații ei au tras de el, crezându-l țâța mamei, până l-au ros. Au mâncat pur și simplu o parte din el.

CONSTANTIN LUPEANU

(Continuare în pagina 86)

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I.Brumaru, Mariana Chețan, Elena M. Cîmpan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Răzvan Ducan, Eugen Evu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Liliana

Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Șincan

Corespondenți : Bianca Osnaga, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Victor Știr, Claudia Șatravca, Raia Rogac (Chișinău), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischhof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Gabriela Mocănașu (Paris), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Adriana Yamane (Japonia), Flavia Cosma (Canada)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2011 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

